İKİ AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ • SAYI 10 • HAZİRAN-TEMMUZ 2008 • 8 YTL

NOTOS 10

ÖYKÜ

YAŞAMINIZI DEĞİŞTİRİR

Vüs'at O. Bener
Mark Twain
Azorin
Tillie Olsen
Velid Mimarî
Kadri Oztopçu
Lütfiye Aydın
Yasemin Yazıcı
Müge İplikçi
Faruk Duman
Murat Belge
Şevkar Altınel
Latif Demirci
Oğuz Demiralp
Mehmet Ulusel
Engin Çetinbaş
Murat Yalçın
Osman Gür
Erdinç Akkoyunlu
Birgül Oğuz
Kağan Şimşekalp
Şule Tankut Jobert
Gencay Doyran
[illegible]
Ferit Sürmeli
İlke Koleşoğlu

İyi bir kitaplık nasıl kurulur?

Yaşar Kemal'in bilinmeyen öyküsü

ekşi sözlük kültürü nedir, ne değildir?

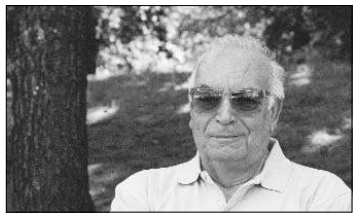
Zeki Demirkubuz
Sinema ve edebiyat

Özcan Karabulut
Hayatla bir derdiniz yoksa yazmazsınız

ISSN 1307-1181
9 771307 118002 10

içindekiler

AGANTA

3 Naipaul, Dumas, Nabokov, Gavalda...

ÖYKÜ

12 **Yaşar Kemal**
Tanık

22 **Vüs'at O. Bener**
O Ülkede – Benim Ölümüm

25 **Mark Twain**
Tarım Gazetesini Böyle Yönettim

30 **Azorin**
Köpek

34 **Tillie Olsen**
Burada Ütü Yapıyorum

42 **Velid Mimari**
Tilkilerin Evi

52 **Kadri Öztopçu**
Sıradan Bir Gündü

58 **Lütfiye Aydın**
Armağan

61 **Yasemin Yazıcı**
Dolunay Öpücükleri

66 **Müge İplikçi**
Vaşington Portakalı

96 **Engin Çetinbağ**
Hayalet Atlı

102 **Murat Yalçın**
Seğirdim Yolu

107 **Osman Gür**
Sera

118 **Kağan Şimşekalp**
Filika

121 **Şule Tankut Jobert**
İstanbul'du, Geldi Geçti

125 **Gencay Doyran**
Bellek Kürtajı

128 **Çağla Cömert**
Ana Okul

130 **Ferit Sürmeli**
Sınav

132 **İlke Keleşoğlu**
Çizgili Rüyalar

GÜNÜN KONUSU

70 **İyi bir kitaplık nasıl kurulur?**
Faruk Duman, Murat Belge, Şavkar Altınel, Latif Demirci, Oğuz Demiralp, Mehmet Ulusel.

SÖYLEŞİ

46 **Zeki Demirkubuz**
"Bu işe el yordamıyla başladım, yaptıkça bir şey öğrendim"

88 **Özcan Karabulut**
"Hayatla bir derdiniz yoksa yazmazsınız"

GÜNLERİN GETİRDİĞİ

110 **eksi sözlük kültürü**
Barış "mortradamus" Bakır, Tuncer Uçarol, Yalçın Tosun, Balçiçek Pamir, Pınar Öğünç, Ayşe Düzkan.

YAZI

80 **Erdinç Akkoyunlu**
Demirciler Çarşısı Cinayeti

82 **Birgül Oğuz**
Ceza Sömürgesi İçin Ağıt

KİTAPLIK

136 Behçet Çelik, Yalçın Tosun, Banu Yıldıran Genç, Elif Türkölmez, Tuğba Eriş

NOTOS ÖYKÜ

İki Aylık Edebiyat Dergisi
Sayı 10 • Haziran-Temmuz 2008 • 8 YTL

Genel Yayın Yönetmeni
Semih Gümüş

Editör
Sine Ergün

Yayın Koordinatörü
Tuğba Eriş

Katkıda Bulunanlar
Erdinç Akkoyunlu, Burcu Aktaş, Şavkar Altınel, Z. Heyzen Ateş, İnan Çetin, Turgut Çeviker, Faruk Duman, Şule Tankut Jobert, Hasan Özkılıç, Nida Nevra Savcılıoğlu, Derviş Şentekin, Yalçın Tosun, Nemika Tuğcu, Faruk Ulay

Kapak ve Logo
Mehmet Ulusel

Grafik Uygulama
Songül Arslan

Reklam ve Halkla İlişkiler
info@notoskitap.com

Abonelik
info@notoskitap.com
Posta çeki hesap no: 5287565
Garanti Bankası hesap no: 068-6612006

Yayıncı
Notos Kitap Yayınevi

Sahibi ve Yazıişleri Sorumlusu
Semih Gümüş

Yönetim Yeri
Türkgücü Caddesi, 2/4, Boğazkesen, Firuzağa Mahallesi, Beyoğlu
34425 İstanbul
Tel: 0212 243 49 07
Faks: 0212 252 38 05
e-posta: editor@notoskitap.com
KKTC fiyatı: 10 YTL

Yayın Türü
Yerel, Süreli Yayın

Baskı ve Cilt
Ertem Basım Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Nasuh Akar Mahallesi, 25. Sok., No: 19
Balgat-Ankara
0312 284 18 14

Dağıtım
DPP, 0212 622 22 22

Kriz ve okur toplantıları... *Semih Gümüş*

Tek başına *kriz* demek de yeter. 1 Mayız krizi, iktidar krizi, ekonomik kriz, yayıncılık dünyamızın krizi... Ne olacağına hâlâ karar verememiş iktidar partisinin hevesle yol açtığı ilk kriz, kendisi için bir dönüm noktası koymuş oldu. Oradan dönüş başladı ki, demokrasilerde bu tür aymazlıkları yapanlar bedelini her zaman öder. Üstelik iktidar krizini paylaşmak istediklerini de böylece açıklamış oldular.

Onları kendi yazgılarıya baş başa bırakmak gerekirdi belki, ama gitgide büyüyen kaos bizi önce kendi evimizde vurmaya başladı. Notos Blog'da yayıncılık dünyasının gitgide daha derinlerine girdiği krizi tartıştık. Kitap satışlarının en yüksek seyrettiği aylar arasında bulunan Şubat ve Mart'ta herkesi şaşırtan bir düşüş başladı. Mart Şubat'tan kötü geçti, Nisan Mart'tan, Mayıs Nisan'dan... Yaz aylarında nedense yaşayageldiğimiz durgunluk bu kez suyun dibini bulmasına neden olacak gibi. Kitap satışlarında bu yılın başından beri, yayınevlerine göre değişen oranlar göstermekle birlikte, yüzde 35'e varan düşüşler oldu. Üstelik 2006 ve 2007'deki büyük düşüşlerden sonraki verilerimiz bunlar.

Sorun buradaysa, nedenleri ülkenin siyasal ve ekonomik kaosunda, demokrasiyi yüksek gerilimden hiçbir zaman kurtaramamış yönetenlerin beceriksizliğinde, gelecek korkusunda... Bizim payımıza düşen de varsa, bu kez ihmal edilecek düzeyde. Çaresi, ister istemez gene bizde. Sanırım işimizi iyi yapmakla başlayacağız, bininci kez...

NotosÖykü Okur Toplantıları bu araya sıkışıyor. Yaza girerken, dergi ve kitap okurları, edebiyatseverler, günlük hayatın sorunları içinde, Notos Öykü Okur Toplantıları'na ilgi gösterir mi? İnanın ki bu *NotosÖykü*'nün hiç duymadığı bir kaygı. NotosÖykü Okur Toplantıları çoğalmak için yapılıyor. Ama azınlık olmayı bilenlerin yaptığı toplantılara kim ilgi gösteriyorsa, onlardır bizim çevremiz. Bir de, benzerlerine pek alışık olmadığımız ya da nicedir unuttuğumuz bir toplantı biçimini canlandırmak için. Ev sahibinin bulunmadığı, herkesin pekâlâ katılımcı olabileceği, dinleyicilerin konuşmacı yerine geçebileceği toplantıları bakalım başarabilecek miyiz? Bu bir deney, dedik, olmazsa başka bir biçim buluruz.

Notos Blog'da şimdilik sayıları belli yorumcular arasında öylesine yüksek düzeyde bir tartışma ve düşünce üretimi yaşanıyor ki, onun yığınsallaşabileceğini düşünmek bile kışkırtıcı...

Yaparak, yaşayarak göreceğiz.

NotosÖykü'nün derdi de bu...

Yazarın bir canavar olarak portresi

Naipaul bir yığın saçmalık yapıyor, ama müthiş romanlar da yazıyor...

Geçtiğimiz ayların en önemli edebiyat olaylarından biri dünyanın yaşayan en büyük yazarlarından V.S. Naipaul'un ilk biyografisinin yayımlanmasıydı.

Edebiyat öğrenimi görmüş olmasına karşın, tarihle ve özellikle de İngilizler zamanındaki Hindistan'la ilgili kitaplarıyla tanınan genç yazar Patrick French'in yazdığı, adı Naipaul'un romanlarından birinin ilk tümcelerinden gelen *The World Is What It Is*'in (Dünya Böyledir) türünün göz kamaştırıcı bir örneği olduğu kuşkusuz. Ne var ki kitabın "olay" niteliği, kendisinden çok, yol açtığı tartışmalardan kaynaklanıyor.

Naipaul'un yazdığıyla yaşadığı bir değil.

Yapıtını Naipaul'un izni ve onayıyla yazmış olması French'in konuya acımasız bir nesnellikle yaklaşmasını engellememiş. Verdiği bilgilerden çoğu yeni değil, yeni olanları da Naipaul'un yapıtlarıyla tanışık olanların *The World Is What It Is*'i okumadan da zaten çıkarmaları mümkün. Sözgelimi, romancının sadist cinsel eğilimlerinin olduğunu öğrenmek Türkçeye de çevrilmiş olan *Gerillalar*'ın sonundaki ırza geçme ve cinayeti ya da *Nehrin Dönemeci*'nde Selim'in Belçikalı sevgilisini dövdüğü sahneyi hatırlayanları çok da şaşırtmayacaktır. Naipaul'un siyahlar, Hintliler ve Müslümanlar hakkında ırkçılığa varan görüşleri, ilk eşi Patricia'ya yaptığı eziyetler, hiddet nöbetleri, garsonlar ve otel kâtipleri gibi kendisine kolaylıkla karşılık veremeyecek konumda olanları aşağılaması vb. ise, yıllardır çeşitli kaynaklardan, özellikle de eski dostu/yeni düşmanı Paul Theroux'nun 1998'de yayımlanan *Sir Vidia's Shadow*'da (Sir Vidia'nın Gölgesi) çizdiği unutulmaz portreden yıllardır bildiğimiz gerçekler.

Ama bu defa –belki her şey alabildiğine kesin ve kanıtlanmış bir şekilde göz önüne serildiği için– çıngar çıktı; eleştirmenlerin bir bölümü Naipaul'un artık bittiğini, bir daha kaleminden çıkan tek sözcüğü okumayacaklarını öne sürerken, bir bölümü de romancının nasıl bir insan olduğuna göre değil, nasıl kitaplar yazdığına göre değerlendirilmesi gerektiğini savundu.

Belki ilk ağızda hepimizin eğilimi ikinci gruba katılmak olacaktır. Naipaul'un romanları ve (kendisinin daha fazla önemsediği) gezi kitapları arasında büyük yapıtlar bulunduğu yadsınamaz. Ama edebiyatın "ahlak"la ilgisi olmayan bir zanaat ya da hüner olduğuna inanan modernistlerin bize küçümsemeyi öğrettiği "Kötü bir insan iyi bir yazar olabilir mi?" sorusunu da bütünüyle göz ardı edebilir miyiz? Hünerin ne olduğunu hepimiz biliyoruz. Kimse, "Kötü bir insan iyi bir ip cambazı ya da kuş sesi taklitçisi olabilir mi?" gibi budalaca bir soru sormuyor. Benzeri bir soruyu edebiyat hakkında sorarak edebiyatın, "doğru" sözcükleri bir araya getirme hünerinden önce "doğru" bir tavırdan kaynaklanmasını istemekte haksız mıyız?

Naipaul, günlük hayatında "kötü" (ya da kendisini eleştirenlerden birisinin kullandığı deyişle "insan olmayı becerememiş") biri olsa bile, yazdıklarında daha derin, daha karmaşık, daha "insan" birine dönüşmüyor mu? Irkçı davranışlar içindeki adam eline kalemi aldığında ezilenlerin acısını bütün çıplaklığıyla görmeye başlamıyor mu? Hem de bunu basmakalıp önyargılardan çok daha az basmakalıp ve sonuçta çok daha az küçümseyici olmayan "liberal" bir tutum benimseyerek değil, hiçbir yere ait olmayan, yersiz, yurtsuz, köksüz birinin bütünüyle tarafsız bakışıyla yapmıyor mu? Naipaul'un hikâyesinden çıkarılacak ders belki de, edebiyatın işlevlerinden birinin de yazarları "iyileştirip" onlara hiç olmazsa yazdıklarında daha iyi bir insanın ruhuna sahip olma fırsatı tanıdığı olmalı. Bu konuda son sözü Naipaul'un siyahlar hakkında söylediklerini şiddetle eleştiren siyah şair Linton Kwesi Johnson'a bırakabiliriz:

"Naipaul sanatın sanatçıyı aştığını gösteren bir örnek, çünkü ağzından bir yığın saçmalık çıkıyor, ama yine de müthiş kitaplar yazıyor."

TEMUR GÜNAY, Londra

Hayırsız evlat Michel Houellebecq

Görünüşe bakılırsa, anneyle oğulun arası hiçbir zaman düzelmeyecek...

Devir nasıl da değişiyor. Bir zamanlar yazarlar annelerini severdi. Örnekse, Rimbaud ve annesi, Proust ve annesi. Sevmeyenlerse severmiş gibi davranırdı. Sevmediklerini söyleşilerde açık edenler de olurdu boş bulundukları bir anda. Bu sevgisizliği dünyaya duyurmadan duramayacaklarını anlayanlarsa, ölümlerinden sonra bulunacağını umdukları notlar karaladıkları kâğıtlar sıkıştırırlardı kitapların arasına. Ama Michel Houellebecq adında bir yazar çıktı ortaya ve devir değişti. Gerçi Michel'in annesi söylemese farkında olmayacaktık bu nefretin. Ne yapmış Michel Houellebecq? 1998'de yayımlanmış ikinci romanı *Temel Parçacıklar*'daki en korkunç karakteri annesine dayandırarak kurmuş. Burada durup Michel Houellebecq'in geçmişine bakalım biraz.

Michel Houellebecq 1958 doğumlu. Babasıyla annesi dünyaya küskün bir yaşam sürüyor. Aile Fransız kolonilerinden La Réunion Adası'nda yaşıyor. Baba dağlara tırmanmaya çalışan turistlere rehberlik yapıyor, anneyse anestezist. Anne de baba da hippi olarak biliniyor. 1962 yılında bir kız kardeş gelince aileye, Michel, Paris yakınlarında yaşayan babaannesinin yanına yollanıyor. Babaanne 1978 yılında ölüyor, Michel de iki yıl sonra tarım mühendisi olarak üniversiteden mezun olup işsizler ordusuna katılıyor. Dört yıl süren bir evliliğin ardından bunalım kapıyı çalıyor ve psikiyatrik tedaviler dönemi başlıyor. Michel'in bunalımlı dünyasında yazmak önemli yer tutuyor. Yazmaya yirmi yaşında şiirlerle başlıyor ve 1985'te *Nouvelle Revue de Paris*'in editörü Michel Bulteau ile tanışıyor. Bu kişi hem Michel Houellebecq'in ilk şiirlerini yayımlayarak hem de en yakın dostu pozisyonuna yerleşerek yazarımızın yazar olarak tanınmasında önemli rol oynuyor. 1992'de yayımlanan ilk şiir kitabı *La poursuite du bonheur* (Mutluluğun Peşinde) ile Tristan Tzara Ödülü'nü kazanıyor. Bir romancı olarak tanınmasıysa 1994'te yayımlanan *Kuşatılmış Yaşamlar* ile oluyor. 1998 yılı Houellebecq'e Genç Yetenekler Ödülü ile birlikte ikinci romanı *Temel Parçacıklar*'ı getiriyor. Roman yirmi beş dile çevriliyor ve Michel Houellebecq, çoğu eleştirmence, yaşayan en iyi Fransız romancısı ilan ediliyor.

Michel Houellebecq'in romanları nihilizm, çeşitli nefretler ve kaçmış, kaçamamış, kaçmaya çalışan insanlarla dolu. Cinsel arzular en hamından cinsel ilişkilerle doyurulmaya çalışılıyor. Tanrısızlığın yanı sıra dinsel fanatizm sıkça vurgulanıyor. Houellebecq özellikle İslama karşı duruyor ve bunu yazdıklarında ve söyleşilerinde ifade ediyor. Günün teknoloji bağımlısı tüketim toplumuna olan nefretiyse yazarı uzak ülkelerde yaşamaya zorluyor ve Houellebecq 2000'lerin başında Paris'i terk edip İrlanda'ya

Oğul Michel annesinden nefret ederken, anne Lucie Ceccaldi de oğlunu suçluyor.

yerleşiyor. Avrupa'ya hem çok yakın hem de çok uzak, yaşama alanlarının dinle çizildiği bu ülkeye kaçıştan sonra gelen iki roman, apokaliptik bir dünyada amaçsızca dönenen karakterlerle dolu. İlk iki romanda kendini gösteren mizaha da rastlanmıyor artık.

Michel'i İrlanda'da bırakıp 2008'in Paris'ine döndüğümüzde bir kitap gözümüze çarpıyor: *L'Innocente* (Masum). Lucie Ceccaldi adında, seksen üç yaşındaki bir kadının yaşamöyküsü. Bayan Ceccaldi yaşlı bir hippi ve Fransız Komünist Partisi'nin en gururlu üyelerinden. La Réunion Adası'nda yaşıyor ve oğluna kızgın. Anlıyoruz ki Bayan Ceccaldi'nin oğlu Michel Houellebecq. Michel annesine öylesine kızgın ki, Fransa'ya gönderildiğinde ailede istenmeyen adam ilan edildiğine inanıp soyadını Ceccaldi'den babaannesinin soyadı olan Houellebecq'e değiştirmiş. Annesinin dediğine bakarsak, Michel 1958'de değil, 1956'da doğmuş ama annesinin onu doğurduğu tarihten uzak bir tarihe aktarmış doğumunu. "Ben masumum," diyor Bayan Ceccaldi, "suçlu olan biri varsa o da oğlum. O bilimkurguyu andıran romanları da beş para etmez, oğlum ne bilimden anlar ne de kurgudan. Üstelik romanlarının ne başı var ne de sonu. Nereye giderse gitsin, kimle ne yaparsa yapsın, umurumda değil ama adımı o tuhaf kitaplarından

birine daha sokmaya kalkarsa bastonumu kafasına yiyecek." Gerçekten de *Temel Parçacıklar*'da Ceccaldi adında, gayet itici bir karakter var: Oğlunu anneannesiyle büyükbabasına teslim ettiği gibi kocasıyla birlikte Citroën'ine atlayıp Afrika turuna çıkan sonra doktor olmaya karar veren hafifmeşrep bir kadın. Hafifmeşreplikten de öte, biraz fahişe ruhlu (Houellebecq'in bir söyleşide karakteri tanımlarken kullandığı sözler) bir kadın.

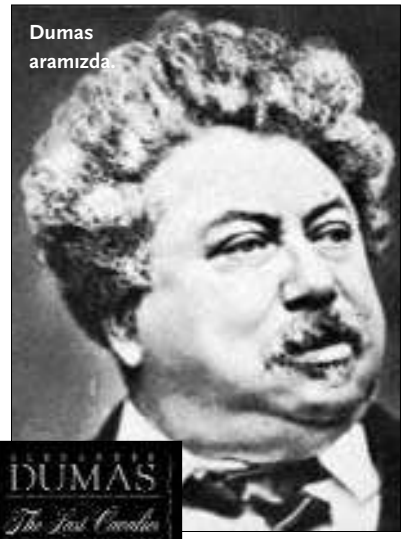
Ceccaldi, oğlunun annesine olan nefretinin kaynağında hippiliğinin yattığını söylüyor. Hippilerin cinselliği bir meta olarak görüp kullanmalarını, gövdelerini satarak karşılığında yaşamak için elzem maddeler almalarını oğlu "fahişelik" olarak görüyor. Oğul, hippilerin sınıf ayrımını silme çabalarını yanlış bulurken her ırka hoşgörüyle bakmalarını da kabullenemiyor. Michel Houellebecq'in ırk saplantısına değinmişken ilk Körfez Savaşı sırasında oğlunun ayağa fırlayıp bütün Arapların öldürülmesi gerektiğini bağırdığını anlatan bir bölüm de sıkıştırmış kitaba Bayan Ceccaldi.

Lucie Ceccaldi'nin kitabı barışmaya davet eden tümcelerle, umut veren bir sonla kapanıyor. Michel Houellebecq'in romanlarıysa gittikçe daha karamsarlaşıyor. Gidişata bakılırsa anneyle oğlun arası hiçbir zaman düzelmeyecek. Yazarları kurguladıkları yaşamların yanı sıra gerçek yaşamdaki duruş ve davranışlarıyla tanımak ve tanıtmak isteyen eleştirmenler, onlara daha uzun yıllar cephane sağlayacak bir hayırsız evlat buldukları için sevinçli.

FARUK ULAY, Los Angeles

Yedi canlı şövalye: Alexandre Dumas

Son Şövalye'nin son bölümü de Dumas'nın kaleminden çıkmış görünüyor...

Dumas aramızda.

Son Şövalye (*The Knight of Sainte-Hermine*) bu ay İngilizcede. Biraz kriptik bir tümce oldu. Açalım: Alexandre Dumas'nın 1980'lerin sonunda keşfedilmiş romanı Son Şövalye geçen yıl Fransa'da yayımlanıp 250.000 satıldıktan sonra bu ay İngiltere'yi fethetmeye hazırlanıyor. Kitabın Fransa'daki satışı yazarın daha önce pek ilgi görmemiş iki kitabının satışlarını da artırmış. Hangi kitaplar bunlar: *Les Blancs et les Bleus* (Beyazlar ve Maviler) ve *Les Compagnons de Jehu* (Jehu'nun Arkadaşları).

Bu iki kitabın özelliği, yeni bulunmuş Son Şövalye ile birlikte bir üçleme oluşturmaları. Son Şövalye, üçlemenin son kitabı ve Dumas'nın son romanı. Romanın ana kişisi Hector de St. Hermine, önceki iki kitapta şöyle bir görünüp kaybolurken bu romanda son şövalye olarak kılıç sallıyor. Dumas'nın bütün romanları gibi Son Şövalye'de de bol miktarda aşk, vatan sevgisi, ihanet ve intikam var. Tuğla gibi, 750 sayfalık, *seksavanturiye* bir roman yani Son Şövalye.

1980'lerin sonuna geri dönüp Claude Schopp ile tanışalım. Claude Schopp, kitap kurdu bir Fransız. Bir araştırmacı. Zamanını edebiyat arşivlerinde kazılar yaparak geçiriyor. Mesleklerini seven araştırmacılar iğneyle kuyu kazmaya bayılan insanlardır. Kuyunun büyüklüğü ve iğnenin küçüklüğü keyiflerini katmerlendirir. Bay Schopp da her fırsatta kuyuların en derini Fransız Ulusal Kütüphanesi'nde alıyor soluğu elbette. Burada 1867 tarihli bir mektuba rastlıyor. Mektupta Alexandre Dumas'nın imzası var ve dönemin gözde gazetelerinden *Le Moniteur Universel*'in yazışleri müdürüne yazılmış. Dumas, gazeteye tefrika bir roman öneriyor. Konu heyecanlı: Bonapartçı bir askerin Fransız devriminden Waterloo Savaşı'na dek uzanan serüvenleri. Romanın adı olarak da *Hector de Sainte-Hermine*'i veriyor.

Claude Schopp araştırmasını derinleştiriyor ve ne görüyor? Gerçekten de sözü edilen gazetede, 1869 yılının Ocak ayında başlayıp Ekim ayına dek sürmüş bir tefrika roman var. Alexandre Dumas'nın ölümüyle roman tamamlanamamış. Eksik kalan da topu topu bir bölüm. Bu keşiften sonra Claude Schopp editörlüğe soyunup eldeki 118 bölümü derleyip toparlıyor, eksik bölümü de yine kendi kaleme alarak romanı tamamlıyor ve kitap geçen yıl Fransa'da yayımlanıyor. Dumas'severler memnun, yayıncılar memnun, eleştirmenler de memnun, çünkü son bölüm Dumas'nın kaleminden çıkmış gibi duruyor. Ayrıca, geride 250 yapıt bırakmış Dumas'nın, romanlarının çoğunu asistanlarının yazdığı bilindiği için Son Şövalye'nin son bölümünün Schopp tarafından yazılmış olmasını kimse dert etmiyor.

Son Şövalye Türkçede de boy gösterecek mi yakında? Ve de üçlemenin öteki iki romanını da yayımlayabilecek, hayırsever bir babayiğit yayıncı var mıdır aramızda?

FARUK ULAY, Los Angeles

Sarkoloji çılgınlığı

Sarkozy, "Bazıları Fransa'yı sevmiyor olsa da, çekip gitmeye de yanaşmıyor," diyor...

Fransa'nın yeni Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy üstüne geçtiğimiz aylarda kimi zaman basında uzun süre tartışılan, kimi zaman davalık olan, kimi zaman esip geçen ve unutulan birçok kitap çıktı. Henüz bir bilimi ifade etmek için kullanılamayacak olsa da, Sarkoloji terimi neredeyse medya sözlüklerinde yer alacak kadar tekrarlandı.

Louis-Jean Calvet ve Jean Véronis'in *Les Mots de Nicolas Sarkozy* (Nicolas Sarkozy'nin Sözcükleri) adlı kitabı Seuil Yayınları'ndan çıktı.

"Ben uzlaşmanın, iş değerinin, satın alma gücünün Cumhurbaşkanı olmak istiyorum," diyen Sarkozy'nin yaklaşımı bilimsel olmasa da metodik biçimde değerlendiriliyor. Niyetlerle somut sonuçlar, sözlerle istatistiksel veriler arasındaki ilişki eleştirel açıdan inceleniyor.

Jacques Attali'nin *300 Décisions Pour Changer La France* (Fransa'yı Değiştirecek 300 Karar) adlı kitabında, büyümeyi arttırmak için öngörülen projeler, Attali'nin başkanlık ettiği komisyonun araştırma raporları yer alıyor.

Gazeteci Olivier Bonnet, *Sarkozy, La Grande Manipulation* (Sarkozy, Büyük Manipülasyon) adlı kitabında, Cumhurbaşkanının bakış açısını eleştirel bir dille ele alıyor ve örneğin yabancılara yönelik tutumunu özetleyen şu sözlerine yer veriyor: "Bazıları Fransa'yı sevmiyor olsa da, çekip gitmeye de yanaşmıyor."

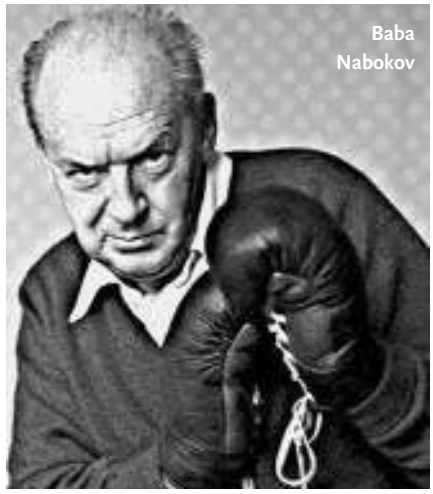
Alt metinde yer alan, "Fransız olduğumuz için sürekli özür dileyemeyiz. Küçük bir azınlığın hoşuna gitmiyor diye, Fransa'nın kurallarını ve geleneklerini değiştiremeyiz" yaklaşımı, insan haklarının savunucusu olduğunu iddia eden ülkenin neyseki her köşesinde ve herkesçe övgüyle karşılanmıyor.

Ayrıca Sarkozy'nin eski eşi Cécilia ve yeni eşi Carla'nın magazine zengin malzeme sunan ilişkileri, İtalyan bir şarkıcı olan ve daha önceki evliliğini solcu bir filozofla yapmış olan Carla Bruni'nin first lady olarak duruşu, ilk kez boşanmayı göze alan ve özel hayatındaki gelgitleri medyanın aynasında yeniden tanımlayan Sarkozy'nin daha önceki siyasi gelenekten, Mitterrand ve Chirac'tan farklı bakış açısı, halkın gözünde güvenilirliğini kaybetmekte olan Cumhurbaşkanının sürekli değişmekte olan desteklenme oranı, seçildiği akşam ünlü restoran Le Fouquet's'de yaşananlar kitap sayfalarında irdelenen konular arasında.

Sarkozy'yi esprili bir dille eleştiren çizgi romanların özgürce yaşadığı ülkede, şaşırtıcı olan her sesin, her konunun, her ânın bir kitaba dönüşebilecek şartları kolayca edinebilmesi olsa gerek.

ŞULE TANKUT JOBERT, Paris

Laura yanmaktan kurtuldu

Baba Nabokov

NotosÖykü'nün geçen sayısında yazmıştık: Vladimir Nabokov'un oğlu Dmitri, babasının yarım kalmış son romanı *Laura*'yı yakmakla yakmamak arasında gidip geliyordu. Sözde, baba Nabokov, oğluna kitabın pek de işe yarar bir şey olmadığını ve yakılması gerektiğini vasiyet etmişti ama oğul Nabokov babasını dinlememek için bahaneler arıyordu. Bir bahane, bitmemiş bu kitabın bitmiş kitaplardan daha önemli olduğu ve edebiyat dünyasına kazandırılması gerektiğiydi. İkinci bahane de yayımlanmasından kazanılacak paraydı. Elbette ikinci bahanenin sözü edilmiyordu ama Dmitri'nin hezeyanlarının biraz pazarlama oyunu olduğu da tahmin ediliyordu. Neyseki baba Nabokov araya girip sorunu çözdü. Bilindiği gibi ölüler araya genellikle düşlerde girer. Oğul Nabokov, kitabı yayımlatma kararını ilk kez *Der Spiegel*'e açıklarken bu kararı almasına düşünde peydahlanan babasının sözleri olduğunu söyledi. "Oğlum, içine düştüğün bu durumdan kurtulmanın tek çaresi kitabı yayımlatmandır," demiş Vladimir Nabokov sevgili oğluna. Kitabın ne zaman, hangi yayınevi tarafından yayımlanacağı henüz bilinmiyor.

kuşaktan kuşağa edebiyatla

Zamanın kudretini hafife alma

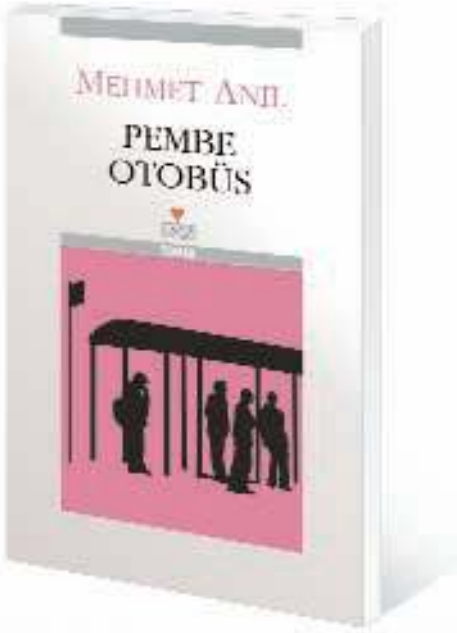
2008 YUNUS NADİ ROMAN ÖDÜLÜ

MEHMET ANIL

PEMBE OTOBÜS

. . . . . .

Okurlarımızın büyük bir heyecanla okuduğu Geri Gelmemek Üzere ve Bitik romanlarının yazarı **Mehmet Anıl***'dan yeni ve büyük bir "soru." Zamanın yıpratıcı etkisine kim karşı koyabilir?* ***Pembe Otobüs****, Türkiye'nin siyasal karışıklık yıllarında gençliklerini yaşamış bir grup arkadaşın bir "öğrenci lideri"ni beklediği bir durak. Soluksuz okuyacaksınız.*

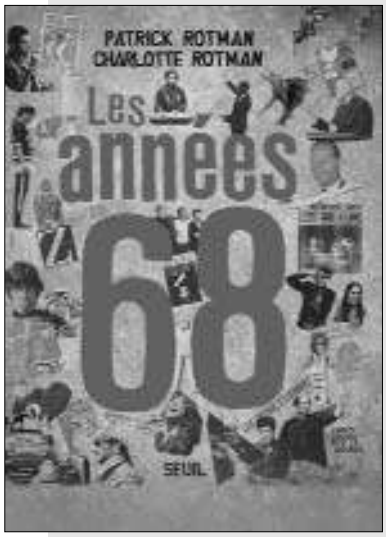
CAN

TÜRK EDEBİYATI - TÜRK EDEBİYATI - TÜRK EDEBİYATI - TÜRK EDEBİYATI - TÜRK EDEBİYATI - TÜRK EDEBİYATI

www.canyayinlari.com

68 Kuşağı üstüne

Patrick ve Charlotte Rotman'ın Mart 2008'de Seuil Yayınları'ndan çıkan *Les Années 68* (68'li Yıllar) adlı kitabında metin, fotoğraf, resim, afiş, grafiti yoluyla, umutlu bir kuşağın alabildiğine yaratıcı hayallerine, şiddetli arzularına, dünyayı yeniden biçimlendirme özlemine tanık oluyoruz. Küba'dan Prag'a, Berkeley'den Nanterre'e, Lizbon'dan Washington'a, Santiago'dan Katmandu'ya uzanan, Beatles'ın notalarında soluklanan, doğum kontrol hapının varlığını müjdeleyen, Saygon'la düşen, Berlin Duvarı'nda tırmanışa geçen bir yolculuk.

Daniel Picouly'nin Mart 2008'de Grasset'den çıkan *68, Mon Amour* (Aşkım 68) adlı kitabında ise, General Charles de Gaulle'ün Paris'i alevler altında bırakıp ortadan kaybolduğu 29 Mayıs 1968 tarihine geri dönüyoruz.

1968 Mayıs'ını unutulmaz kılan filmlerin, kitapların, belgesellerin, röportajların Fransız medyasını esir aldığı şu günlerde, Fransa'da yaşayan Türkler de kırk yıl önceki alevlenişin doğdukları coğrafyadaki izlerini sürme özleminde. Avrupa'yı, Amerika'yı, Japonya'yı içine alan bu kültürel değişim kasırgası Türkiye'de yalnızca siyasi açıdan değil, sosyal ve kültürel açıdan da sorgulanarak, kitaplar yoluyla batıya güdümlü yeni nesillere güvenilir bir pusula sunabilir mi?

Ölümün ötesinde

Thomas

Üretmek, bir sanatçı için ölümsüzlüğe giden yol mudur gerçekten? Bir anlamda evet. Şiirlerinin başlıca konularından biri de ölüm olan Dylan Thomas bir dizi aktiviteyle yeniden hayata döndürülüyor. Çağının (1914-1953) en özgün ve güçlü seslerinden biri olarak kabul edilen Dylan bu yaz bir dizi sanatsal projeyle anılacak. Aşk hayatıyla ilgili bir film Edinburgh Festivali'nin açılış gösterisi olarak seçilirken, radyo için yazdığı oyunlar gelecek aydan itibaren başta Tricycle olmak üzere çeşitli Londra tiyatrolarında sahnelenecek. 2006'dan beri şair adına verilen edebiyat ödülü (60.000 sterlinlik bir ödül) de Mayıs ayında sahiplerini bulacak. Şairin şehri Swansea'nın geçtiğimiz yıllarda milyon sterlinlik gelir elde ettiği de düşünülecek olursa açıkçası tüm bu aktiviteler hiç de şaşırtıcı değil. Swansea'deki Dylan Thomas Merkezi'nin yöneticisi Jo Furber bu durumu son yıllarda Dylan Thomas'a gösterilen ilginin artmış olmasıyla açıklıyor.

Yazarlar, otosansür hayrınızadır

Satrapi

İran hükümeti ülkenin yazarlarını çok seviyor olmalı; yanlış bir şey kaleme alıp da zor durumlara düşmesinler diye sürekli olarak onlara rehber olacak açıklamalarda bulunuyor. Nisan ayının son haftasında Kültür Bakanı Muhammed Sefer Harandi bir demeç vererek otosansürün yazarlar için yararlı olduğunu söyledi. "Tartışmaya neden olacak bir şey yazmışsanız lütfen çıkarın. Edebiyat, dinsel, ahlaksal ve ulusal eğilimleri izlemelidir. Erkek ve kadının cinsel organlarını ayrıntılı olarak betimlemekten kaçının. Gençlerimizi cinsel ilişkilerin anlatıldığı kitaplar okumaya zorlamayın."

2006 yılında, aralarında *Da Vinci Şifresi* gibi suya sabuna dokunmayan yapıtların da bulunduğu binlerce kitabın yasaklandığı ve yayıncıların "şeytanın yardımcıları" olarak tanımlandığı İran'da karşıt sesler azalacağına arttıkça Kültür Bakanlığı da basın toplantılarını ve demeçlerini sıklaştırıyor. İranlı sanatçıların Avrupa'da sözü edilen yapıtlar üretmeleriyle İran hükümetinin baskısı da sürekli olarak Avrupa basının gündeminde. Marjane Satrapi'nin sarsıcı çizgi romanı (ve çizgi filmi) *Persepolis*'in başarısı İran'da yaşayan yazarlara güç verirken hükümet de baskıyı artırıyor. Otosansürün özendirildiği bir ülkede yazar olmak yürek istiyor.

Yazarlar da insan!

Fransa Eğitim Bakanlığı'nın girişimiyle yazarlar okullara gidiyor.

Tüketim kültürüne odaklı değer yargılarının belirlediği geleceğe soluk almadan koşan liseliler, okullarının konferans salonlarını bir futbolcunun ya da bir şarkıcının şenlendirmesini tercih ederlerdi kuşkusuz. Onunla tanışmadan önce.

Uzaydan gelmiş bir yaratık gibi karşılarında duran, anlaşılmaz bir nedenden dolayı ömrünü yazmakla tüketen, dünyayı kazanmaya değil de sanki bile bile kaybetmeye oynayan bu ürkütücü, anlaşılmaz yazarın fildişi kulesinden çıkıp da onlarla birkaç saat geçirmek için okullarına gelmesi başlangıçta gereksiz, sıkıcı bir dayatma gibi görünmüştü öğrencilere.

Belli ki insandı bu yazar da. Hatta ününü duyurmuş, tarihine, kimliğine bağlı liselerin önünden geçip de herkesin unuttuğu kenar mahalle okullarını şereflendirdiğine göre, söyleyecek önemli bir sözü de olsa gerek.

Queffélec

Khadra

Fransa Eğitim Bakanlığı'nın Ocak ayında başlattığı proje kapsamında, yoğun iş temposunun gölgesine sığınmayan Yasmina Khadra, Didier Van Cauwelaert, Jacques-Pierre Amette, Yann Queffélec ve Alexandre Jardin gibi yazarlar, okuma yazma oranının düşük olduğu bölgelerde öğrencilerle bir araya gelerek eserlerini tanıtıyor, seçtikleri temalar üstünde tartışıyor, mesleklerinin değerlendirmesini yapıyor ve yaratıcı yazarlık atölyeleri düzenliyor.

Projenin fikir önderi Dominique Antoine, Fransa'da okuma oranının artırılmasının bir ulusal savaşım nedeni olduğunu söylüyor.

Shakespeare'in şifresi

Dan Brown'un *Da Vinci Şifresi*'nin kazandığı başarının ardından pek çok ülkede Mozart'tan Michaelangelo'ya pek çok sanatçının "sırrını çözen" kitaplar yayımlandı ama bu kitapların hiçbiri beklenen başarıyı kazanamadı. Bu yüzden de yeni bir yazar Shakespeare ile ilgili kitabını üstelik hiçbir reklam kampanyası yapmadan yayımladığında aslında kimse kitabın büyük başarı kazanmasını beklemiyordu. Ancak daha yeni satışa çıkan Jennifer Lee Carrell'in Shakespeare'in Sırrı adlı kitabı inanılmaz bir satış grafiği elde etti. Bir yayıncılık fenomeni olarak değerlendirilen kitap şimdiden 2008'in en başarılı kitaplarından biri olarak gösteriliyor. Harvard Üniversitesi'ndeki bir yangınla açılan kitap teatral biçimde işlenen cinayetlerle devam ediyor ve pek çok yönden *Da Vinci Şifresi*'ni andırıyor. Romanın kahramanı Shakespeare'in Kutsal Kâse'si denilebilecek en önemli bilginin –yazarın gerçek kimliğinin– peşine düşerken okuyucular da cinayetlerin gerçek nedenini bulmak için nefeslerini tutarak onu takip ediyor. Eleştirmenlerin, "Dan Brown'un saçma iddialarıyla kıyaslandığında bu kitap en azından mantık sınırları dahilinde yer alıyor," dedikleri kitap şimdiden 200.000'lik bir satış rakamı elde etmiş durumda. Carrell, Harvard, Stanford ve Oxford'da Shakespeare eğitimi almış bir akademisyen.

J.T. Black Memorial ödülleri

Roman ve biyografi dalında verilen, seçici kurulunda Ian Rankin ve Alexander McCall Smith gibi adların yer aldığı ve D.H. Lawrence, Graham Greene ve Salman Rushdie gibi yazarların da kazandığı James Tait Black Memorial Ödülleri'nin aday listesi açıklandı. Bu yıl roman dalında John Burnside (Şeytanın Ayak İzleri), Daniel Mason (Uzak Ülke) ve Muhsin Hamid (Kararsız Fundamentalist) gibi bilinen yazarların yanı sıra Rosalind Belben ve Gee Williams gibi yeni adlar de yer alıyor. Biyografi dalındaysa Richard Reeves'in felsefeci ve ekonomist John Stuart Mill'i ve Hill'in Parlamento binasını tasarlayan mimar Augustus Pugin'i ödül için favori gösteriliyorlar.

Londra Kitap Fuarı'nda yenilikler

Londra Kitap Fuarı duyurularla hareketlendi. Yayınevlerinin, yeni yayın politikalarıyla ilgili açıklamalarında dijital yayıncılığa gösterilen ilginin arttığı görülüyor. Faber ve Random House'ın bu alana ağırlık vermeye başlayacaklarını açıklamalarının ardından Microsoft destekli dijital kitap alım-satım platformları da yeniden gündeme geldi. E-books.com gibi sitelerle internette telif hakkını koruyan programların bu dönüşümü kaçınılmaz kıldığı söyleniyor.

Anna Gavalda'nın yükselişi

Hem bir çok-satar yazarı, hem de alçakgönüllü...

Gavalda

Bir Aradayız, Hepsi Bu, *Onu Seviyordum* ve *Bir Bekleyenim Olsa* romanları (Doğan Kitapçılık) Türkçede yayımlanan çok-satan yazarı Anna Gavalda'nın son romanı *La Consolante* Fransız edebiyat çevrelerinde büyük yankılarla karşılandı.

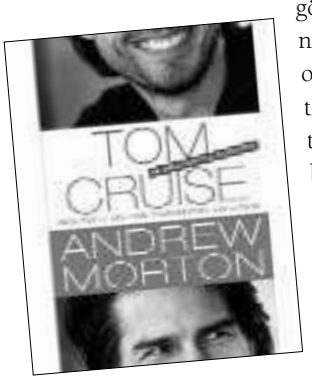
Kimi eleştirmenler yazarın hep aynı konuyu aynı biçimde ele alarak kendini tekrarladığını savunurken, kimileri de kendine özgü tarzı koruyabilmesinin azımsanmayacak bir beceri olduğu görüşünde. Salinger gibi kameralardan, mikrofonlardan uzak duran Gavalda, gitgide artan maddi kazancına karşın hayat tarzını değiştirmeden, Paris yakınlarındaki bahçeli evinin saklandığı köşesinde yazmayı sürdürüyor.

2006 sonbaharında, son romanının ilk sayfalarını kaydettiği bilgisayarı çalındığında, özenle koruduğu mahremiyet sınırlarının aşılmış olmasının sıkıntısını yaşamıştı. *Lire* dergisinin Nisan sayısının kapağında olacağını öğrendiğinde ise, ruj bile sürmediği, üstünden çıkarmadığı Prusya askerlerini anımsatan ceketinin bir kenarı yanmış olsa da on yıldır kendisine direndiği konusunda gazetecilerle şakalaşıyordu.

Doğal, mütevazı, esprili tavırlarıyla dikkat çeken Gavalda, özel bir marka imajı yaratmaya gerek duymuyor. Adı *Birlikte Olmamız Yeter* biçiminde çevrilmiş romanı, Claude Berri tarafından beyaz perdeye aktarıldı. *Onu Seviyordum* ise, gelecek yıl Zabou Breitman tarafından çekilip sinema salonlarında boy gösterecek. Gavalda'nın otuz sekiz dile çevrilen kitaplarının kazandığı başarı, psikolojik açıdan okura karanlık tünelin sonundaki ışığı inandırıcı biçimde gösterebilme duyarlılığına bağlanıyor.

Tom Cruise biyografisi sorunu

ABD'nin en çok satan kitaplarından Andrew Morton'ın Tom Cruise biyografisi öbür ülkelerde yayımlanma şansını bulamayabilir. Tom Cruise biyografisiyle ne işimiz olabilir ki diye düşünebilirsiniz ama hem Hollywood'un hem de Scientology tarikatının ipliğini pazara çıkardığı söylenen kitabın kırdığı satış rekorları içeriğine yönelik ilginin aktörün hayranlarının çok ötesine taştığını gösteriyor. Ne var ki Cruise, kitaptaki iddialar nedeniyle yayınevine 50 milyon dolarlık dava açmış olduğundan öbür yayınevleri bu maceraya atılmakta kararsız görünüyor. İngiltere'de Macmillan tarafından sansürlü olarak yayımlanacağı açıklanan biyografinin basımı, avukatların sakıncalı kısımları çıkarmalarının ardından, içeriği "iyi bir okuma olmaktan çıktığı için" ertelenen kitabın akıbeti şu an için belirsiz. Ancak ABD mahkemeleri satışı durdurmayı reddettiklerinden kitaba hâlâ Amazon gibi sitelerden ulaşılabiliyor.

Arthur C. Clarke'ın son romanı

Geçtiğimiz Mart ayında doksan yaşında ölen, bilimkurgunun en önemli yazarlarından Arthur C. Clarke'ın son romanı yayımlanıyor. Seksen sekiz yaşındaki Frederick Pohl'un yardımcı yazar olarak görev aldığı Son Teori adlı kitap Sri Lankalı bir matematikçinin keşfettiği bir teorem yüzünden CIA tarafından işe alınmasını konu ediyor. Clarke 1998'de şövalye unvanına aday gösterildi, ancak *Sunday Mirror*'ın pedofil olduğunu öne sürmesi üstüne askıya alınan bu unvan, 2000'de aklanmasının ardından kendisine verildi.
Clarke 1956'da Sri Lanka'ya taşındı ve ölene kadar orada kaldı. Clarke doksan yaşına bastığı 2007 Aralık'ında sevenleri için bir veda mesajı da kaydetmişti.

Harry Potter kavgası

J.K. Rowling'in kendisiyle çeliştiği iddiasını da gündeme getiren büyük dava sürüyor. Rowling, yayımlanan ilk *Harry Potter* kitabından başlayarak fan sitelerini desteklediği açıklamış ve Potter dizisinden etkilenen yan kitapların yayımlanmasında (örneğin *Çağlar Boyu Quidditch* gibi kitaplar) sakınca görmediğini söylemişti. Ama yazarın, kendisinin de yararlandığını söylediği yaklaşık 25 milyon ziyaretçisi bulunan fan sitesi Lexicon kitaba dönüştürülüp büyük satış rakamlarına ulaşınca, sitenin ve Harry Potter ansiklopedisinin yaratıcısı Steve Vander Ark kendini boğazına kadar davalara gömülmüş buldu.

İngiltere'nin önde gelen gazeteleri, "Harry Potter'dan söz edebilirsiniz ama para kazanmadığınız sürece," diyerek yazarla dalga geçer ve onu açgözlü davranmakla suçlarken, Rowling de Lexicon'da kendi kitaplarından aşırı sayıda alıntı olduğunu söyleyerek kendini savunuyor.

GÜNIŞIĞI KİTAPLIĞI

www.gunisigikitapligi.com

günışığı kitaplığı

Dünya edebiyatının büyülü kalemi Ursula K. Le Guin çocuklar için yazdı!

Fantastik edebiyatın dünyada en çok okunan ustalarından Ursula K. Le Guin'in küçük okurları için yazdığı bu ilk kez Türkçe'de! Dört sıradışı kedi yavrusunun giderek daha çekimserleşip tehlikelerle dolu gizemli kentten kaçış öyküsü. Minikler için eşsiz bir okuma macerası. S. D. Schindler'in büyüleyici desenleriyle canlanan okul öncesi kitaplık bu dizide. Le Guin kedilerin ilginç dünyasını onların en doğal halleriyle anlatırken, günümüzün sosyal konularını doğaüstü bir kurguyla işliyor ve masalla gerçeği çok başarıyla harmanlıyor.

1

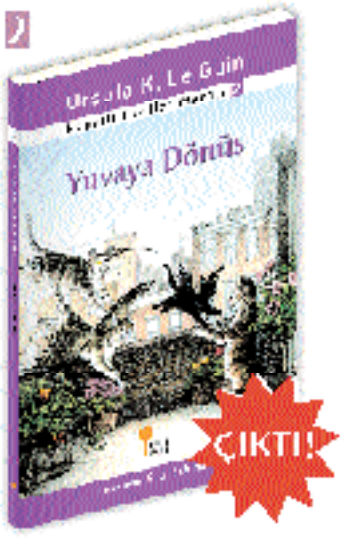

DÖRT YAVRU

Gri ve bu kedilerden Hayat Dalı
dört güzel yavru dünyaya getirmişti.
Ancak, onlar dışında beyaz, yavruları
görünüşünden rahatsızlık duyar.
Çünkü onlar biraz kanatlı kedidir.
Ne çok evcildirler ne de tamamen bir
tarafından hoşlanılan yavrular,
yaşayacak renkleri güvenli bir
yer arar ve bulurlar...

2

YUVAYA DÖNÜŞ

YAKINDA

3 4

KANATLI KEDİLER MASALI Dizisi

Ursula K. Le Guin

Resimleyen: S. D. Schindler

Türkçesi: Müren Beyfan

Türkçesi: Naz Beyfan

Yuvaya Dönüş, yavrular büyüdüğünde kendilerine bir yuva bulmaları gerektiğini anlatan güzel bir kitap.

Publishers Weekly

ilk kitaplar • çocuk kitaplar • genç kitaplar

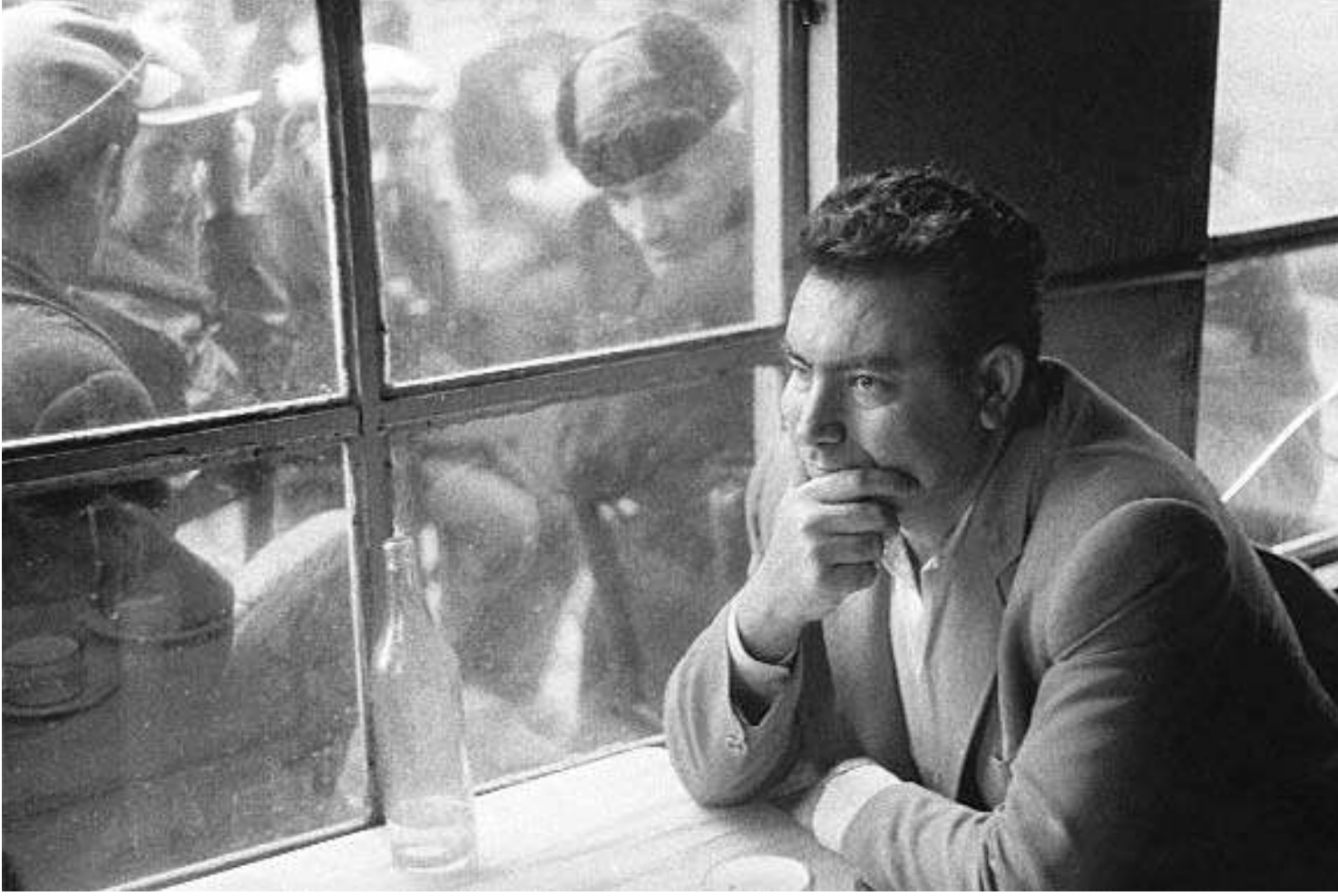
E. inlegu.tiligikilegligi.com T. (0212) 2[illegible] 74
A. Sanal Sokak Sk. Prof. [illegible] Binası 26/28 B-4 Nesil yazlık 34487 İstanbul F. (0212) 2[illegible] 74

YAŞAR KEMAL

Tanık

NECO BEYİN GELİŞİYLE KASABA YÜZYILLIK UYKUSUNDAN UYANIR GİBİ olup azıcık canlandı. Neco Bey Emniyet Amiriydi, yıldızları sırmaları, tabancaları, tabancasının altın işleme kılıfları, yaldızlı apoletleri, kordonları, parlak çizmeleri, sırmalı gümüş savatlı bel kemeri, geniş, gerilmiş, dışarıya fırlamış göğsü, kocaman, uzun parmaklı elleriyle bir Emniyet Amirinden daha çok besili, bol rüşvet yemiş, arkasını saraya muhkem dayamış bir Osmanlı Paşasına benziyordu. Kasabalılar şimdiye kadar hiçbir paşa görmemişlerdi ya, olsa olsa bir Paşa Neco Bey gibi olur, diye düşünüyorlardı. Bilmiyorlardı ki hiçbir paşa, Osmanlı olsun, Cumhuriyet Paşası olsun, hiçbiri Paşa Neco Bey gibi görkemli olamazdı.

Neco Bey babacan bir adamdı da... Birkaç gün içinde onun insanlara düşkün sıcak kanlı bir insan olduğu anlaşıldı. Bu, kasabalıları çok sevindirdi. Neco Bey büyükle büyük, küçükle küçük bir kişiydi de... Önüne kim gelirse hatırını soruyor, bir derdi olanın derdine derman olmaya can atıyordu. Bir haftada bütün kasabanın sevgilisi oldu, evlere konaklara girdi çıktı, kasabanın yüzyıllık dedikodusunun içine daldı. Sanki doğma büyüme bir kasabalıydı. Herkesin soyunu sopunu, girdisini, çıktısını öğrendi. Bir ay sonunda artık kasabanın gelmişi geçmişi bütünüyle onun malumuydu. Yüz yıllık gelmiş geçmiş tekmil olaylar avucunun içine yazılmıştı. Hırsızı yolsuzu, asker kaçaklarını, sınır kaçaklarını, katilleri, eşkiyaları, ağaları, onların zulümlerini bir bir biliyordu. İşte bir Emniyet Amiri böyle olmalı, kasabasını, bir kasabanın yerlisinden de bin kere daha iyi bilmeliydi. Bir de kasabadaki dost olunacak, düşman olunacak kişileri iyi bilmeliydi. Bu kasabalılarla başa çıkmak için birinci koşul kasabada herkesi yediden yetmişe girdisiyle çıktısıyla tanımaktı. Vardığın bir yeri tanımadın mı, suyun dışındaki balık gibi kalırsın efendim, suyu çekilmiş, kurumuş balık gibi kalırsın. Kanatsız kuş gibi, belsiz yılan gibi, köresiz karınca gibi, elsiz ayaksız kalırsın... Bu dünyada birinci iş dünyayı iyi tanıyacaksın... İyi giyinmek de, böyle Alaman generali kılığıyla dolaşmak da bunun içindedir efendim. Neco büyük bir Alaman generaline benziyordu. Her gün aynada belki de bir saat bıyıklarını boşuna burmuyordu. Görkemli bir Alaman generalinin resmini görmüştü renkli bir dergide, hayran kalmıştı. Görkemine, kordonlarına, sırmalarına, sivri bıyıklarına, çenesini şöyle bir öne fırlatışına... O gün bugündür de kendisini bu Alaman generaline benzetmeye çalışmıştı. Bu devlet onun değerini bilmiyordu. Hiçbir zaman da bilemeyecekti. Bu devlet zaten Neco Bey gibilerin değerini bilebilseydi zaten bu hale düşmez, böyle bir Başbakanın yönetimine razı olmazdı. Şu inek gözlüye de bak, pantolonu düşmüş, göbeğini fırlatmış yaşlı başlı çaçana-

ARA GÜLER

lar gibi gerdan kıran, göz belirten, delicesine göğüs fırlatan... Ulan oğlum, ulan hırpı, göğüs fırlatmak da bir hüner... Bu hüneri yüreğinden insanlığı, görkemi olan becerebilir ancak... Senin gibi lapalar, paluzalar değil oğlum. Sen Başbakan olursan, olmuşsan bir ülke batmış, yokolmuş demektir. Senden, senin Başbakanlığından sonra bir ülke hiçbir zaman adam olamaz, dehşet bir insanlık, insanlık seviyesi aşısı almadan kendine gelemez. Hey gerdancı oğlu gerdancı, inek gözlü, gözleri devrik, beni ademin kanına uzaktan bulaşmış... Senin gibiler Neco Bey gibilerin değerini kıymetini ne bilir! Senin gibi inek gözlü boş kafalılar Neco Bey gibilerden ne anlar. Ne anlarsın be arkadaş... Seni kader, bir de o ne oldum delisi Amerika getirdi seni bu hale... Yoksa sen o senin dağlarında çobanlığı bile beceremezdin. Sen kimsin be... Sen bir nefret kişisin ki bir ulusun başına bin bela olmuşsun.. Sen bir Başbakanlıkta, Başbakan olunca vurdun yarım milyarı... Diyorlar ki, sen Başbakan olmadan beş kuruşun yokmuş. Sonra da çalıp çarpmışsın yarım milyarın olmuş. Ulan oğlum bir Başbakana yarım milyar yeter mi, ulan mademki elini ayağını, ağzını bulaştırmışsın, yarım milyar yeter mi senin gibi bir adama... Ulan oğlum yeter mi? Benim gibi birisi yeteneksiz ademoğlu bir Emniyet Amiri Neco Beyin serveti pek yakında, sen Başbakan gibi Başbakanken yarım milyar çırpabilmişsin düdüğüm, senin servetini bir kaç misli aşacak. Azıcık bekle düdüğüm... Sen bu kadar az hırsızlandığın halde yarım milyarcık vurdun, ben Emniyet Amiri iken seni kat kat geçeceğim, sonra da gelip basacağım parayı senin partinden milletvekili olacağım. Bunun önüne geçebilir misin düdüğüm? Sonra da senin gibi yarım milyarcık yeteneksiz kişinin ayağının altına sabun kalıbı ve hem de karpuz kabuğu koyacağım.

Neco Bey Başbakana çok kızıyordu. Ulan adam elini bulaştırınca bu kadar çalar mı? Ulan mademki çaldın, şöyle bir adam gibi çal. Ulan mademki elin diline düştün, bari adam

"Tanık", Yaşar Kemal'in yazdığı ilk mizah öyküsü. İlk kez *Çivi* dergisinin 1-4, Haziran, 8 Haziran, 15 Haziran 22 Haziran 1978 sayılarında art arda yayımlanarak tamamlanmış, ama bugün bilinmiyor. *NotosÖykü*, Yaşar Kemal'in kitaplarında bulunmayan "Tanık" öyküsünü, ilk kez yayımlanıyormuş duygusuyla yayımlıyor.

gibi düş, beş on milyon lira... Ulan mademki bu kadar şeyi göze aldın, ulan en azından İran Şahı gibi ol. İran Şahı gibi olmadan, böyle küçücük çalmışsın neye yarar. Hiç olmazsa İran Şahı, Şah-ı İran Hazretlerinin göze aldığı bir şeye değiyor. Ürküttüğü kurbağa ettiği hayırla başa baş. Ulan yarın bir uğursuz çıkar da şu memlekette, gel arkadaş derse sana, sen bu yarım milyarı nereden kazandın derse, seni de sigaya çekerse, seni de sopanın altına yatırırsa, o sopa da Emniyet Amiri Neco Beyin sopası gibi zalim bir sopa olursa sen ne yaparsın sayın inek gözlüm, kelleyi verirsin, hem de elektrikli sandalyeye otururşun değil mi? Eeeeeeee, o zaman işte bu kadar zahmete değer mi yarım milyar... Onun da hepsi senin değil... Kardeşlerin, yiğenlerin, anan, baban, bütün sülalen kazandı bu kadar parayı değil mi? Yakında demokrasi diye bir şey uydururlarsa, seni de yakalarlarsa, eeeee, yarım milyarcık, değer mi? Bir kelleye hem de bir eski Başbakanın kellesine değer mi? Zavallı efendim, kardeşim!

Canım söyledik ya, Neco Bey bela bi adamdı. Güler yüzlüydü de. Yamandı yamandı da. Kasabanın üstüne kanadını gerdi. Bu kaymakam, ulan böyle kaymakam mı olur, bu Şube Başkanı, ulan böyle Şube mi olur? Mal Müdürü, tahrirat katibi, nüfus memuru, köy katibi, Candarma Komutanı, Hükümet Doktoru, Hakimi Savcısı ulan böyle memurluk olur mu? Ulan biltekmil hepsi acından ölüyorlar. Kasabayı kendilerine cehennem eylemişler, yüzlerinden düşen sinek bin parça oluyor. Ulan be kardeşim bu vatan çöktü çökecek... Bu vatanı tezelden kurtarmak gerek... Vay garip başım, vay vatanım, milletim, ulusum, fakirim güngörmemişim, sömürü altında inleyenim vaay... Vay ulan vay, vaaaaaaaay... Vay vatanım, vay vatanımın inleyenim vaaaaaay... Ulan memuru amiri böyle olursa köylüsü, fakir fukarası ne alemde, vaaaaaay... Başbakanı, inek gözlüm, böylesine on beş yılda böylesine yoksul yarım milyarcıkla makamından tepetaklak düşünce, bu ulusun, aziz milletimizin kim bilir hali nicedir.

Hel köylüleri, gördü... Hallerini durumlarını Neco Bey anlatamaz. Yüreği onların hallerini anlatmaya elvermez. Ne yapmalı? Neco Bey kolları üç ay sonra sıvadı. Biraz geç kaldı ya, olsun... Ne zararı var, Neco Bey hızlı gidecek sonuca... Hiç olmazsa vatanın bu köşesini kalkındıracak. Kalkındırırken de... Herhalde koskocaman bir Başbakan gibi yarım milyarcıkla kalmayacak. Göbeğini hoplatırken gerdan kırmayacak. Bu Başbakan ona çıraklık bile edemeyecek. Aaaaaaah, Allah ona kol vermiş de kanat vermemiş... Aaaaaah... İstanbulda, Ankaralarda onun da tutunacak bir dalı olsaymış, vay babam vay, ondan sonra gör sen Türkiye Cumhuriyetinin hali pür melalini. Ondan sonra gör sen kalkınan Türkiyeyi, ondan sonra gör ki Türkiye ne biçim kalkınırmış. Türkiyeyi değil de bu küçük kasabanın nasıl kalkındığını bundan sonra bir görsün de Cumhuriyeti şaşkınlığından gerdan kıran Başbakanı ağzında kalsın. Çinin Maçinin, İranın Turanın, ol kırmızı Rusyanın parmağı ağzında kalsın. Kalsın efendim...

Önce kaçakçılarla işbirliği yaptı. İrana koyun kaçıranlardan, koyun başına para aldı. Bu paraları kendi tek başına kursağa indirmedi. Böyle alçakça işler, Neco Beyden uzak ola. Koyun kaçakçılarından ne para almışsa hepsini, rütbesine, işine göre ordaki fakir düşmüş, dar gelirli memurlara, hiç kimseyi unutmadan tek tek dağıttı. Bazıları bu paranın kökenin soracak oldu, Neco Bey güler yüzle, babacan koruyucu bir tavırla tepeden, üzümünü ye de bağını sorma yavrum, dedi. Sonra başka büyük ünlü kaçakçılar, afyon kaçırıyorlardı öteki komşu ülkelere, onların da karlarına ortak oldu Neco Bey, Afyon kaçakçılarından oluk oluk para akıyordu. Neco Bey de bütün bu gelen oluk paraları dağıtıyordu fıkara dar gelirli memurcuklara... Gene de bu dar gelirli bazı ahmaklar bu paraların nereden geldiğini soruyorlardı. Bildikleri halde partal giyimlerine bakmadan... Neco Bey önceleri hep üzümü ye de bağını sorma, diyordu. Direnenlere kızıyor, daha da çok direnen olursa pa-

rayı vermekten vazgeçiyor, daha çok direnenlere, işi karıştırmak isteyenlere tehditler savuruyor, memur daha çok direnir, işleri karıştıracak olursa kuyruğuna az bir sürede teneke yi bağlayıveriyordu.

Az bir sürede Neco Bey kasabanın babası, büyükbabası, kıralı, ustası, valisi, milletvekili, başkanı ne derseniz osu olmuştu. Yüz yıldır bu kasabada hiçbir kişiye bu kadar saygı beslenmemişti. Neco Bey kasabanın gözünün bebeği, yüreklerinin çiçeğiydi. Köylüler, kasabalılar, emrindeki polisler, ağalar, beyler, fıkaralar, zenginler onu görünce bir kıvanca batıp çıkıyorlardı. Neco Bey kasabanın mutluluğu olup çıkmıştı az bir sürede. Hiçbir hırsızı, densizi, eşkiyayı, kaçakçıyı hapsetmiyordu. Hele dayak atmak mı, böyle yabanıl bir işi hiçbir zaman Neco Beyin kitabı yazmamıştı. Yakalanan yaramaz adamlardan salt paracıklar alıyordu. Suçları ağırlığına göre sıralamıştı. Beş yıl verilecek bir suçludan şu kadar, on yıl hapis giyecek bir suçludan bu kadar para alıyordu. Katilleri bile sıralamıştı. Karakolda kendisi suçluyu dinliyor, yargılıyor, düşünüp taşınıyor, senin suçun şu kadar bin liradır diyip kestirip atıyordu. Neco Beyin kararına karşı koyma yargıya gitme gibi falan filan işler yoktu, olmazdı, Neco Beye karşı koymak, Tanrı buyruğuna karşı koymak gibi bir şeydi.

Cezayı yiyen kıvançlı, sevinçli suçunu kabul ediyordu. Parası yetmeyene Neco Bey, her bir kolaylığı gösteriyordu. Hırsızları, katilleri taksite bağlıyordu. Hırsızlar, daha çok hırsızlayıp taksitlerini gelip Neco Beye yatırıyorlardı. Katiller de öyle, kaçakçılar da öyle... Bu kasabada artık kurtla kuzu birlikte yayılıyordu. Alan memnun, veren memnun... O dar gelirli memurcukların her birisinin bir yıla varmadan birer küçücük Anadol otomobili olmuştu. Halılar mobilyalar da alıyorlardı yakın en büyük ile gidip... Memurcuklar güzelim küçük Anadollarını kolay kullanamıyorlardı kasabada... Yol yoktu ki... Neco Bey bunun da umarını buldu... Belediyeye hemencecik bir gelir sağlayıp kasabanın yollarını yaptırdı. Sonra da kasabayla il arasına güzel bir yola başlattı. Neco Bey kazandığını yalnız kasabada da bırakmadı. İlin bir kısım memurlarının da durumu o kadar parlak değildi... Kasabadaki gelirler arttıkça ildekileri de unutmadı. Belki bir kokusu çıkardı bu masum milli gelirin. Suyu başından kesmek gerek, bazı il yöneticilerini de unutmamak gerekti. Orayı da birkaç ayda sağlama aldı Neco Bey... Neco Bey vatan için çalıştığına kendini de köylü kentli bütün halkı da inandırmıştı. Neco Bey bu ilde, bu kasabada, köylerde vatanseverliğin bir timsali olmuştu. Neco Bey pay almasa koyunlar gene kaçırılmayacak mıydı, doğru, kim geçebilir, koyunların kaçırılmasının önüne? Afyon, afyon kaçakçılığını kim önleyebilirdi, doğru, Neco Bey ne yapıyor, bundan faydalanıyordu. Bunu ildeki büyük yöneticiler de böyle kabul ettiler.

Neco Bey kasabaya gelişinin yirmi birinci ayında dehşet bir keşifte bulundu. Burada bomboş hazine tarlaları bomboş yatıyorlardı. Köylüler de ağaların yarıcıları olaraktan ömür tüketiyorlardı. Bu hazine topraklarının büyük bir kısmı da ağaların elindeydi.

Neco Bey bu hazine topraklarını ağalara ve köylülere satmaya karar verdi. İlçe yöneticilerini toplayıp onlarla güzelce bir anlaştı. Bu işte çok para vardı. Ne koyun kaçakçılığına, ne de afyon kaçakçılığına benzerdi. Köylüler bir karış toprak için artık can atıyorlardı. Ağalar da ellerinde bu kadar toprak variken gözleri doymuyor, bir karış toprak için can atıyorladı. Boş, devletin hiçbir işine yaramayan toprakları az bir parayla, öz sahiplerine satacaktı. Bir süre sonra devlet bu toprakları öz sahiplerine nasıl olsa dağıtmayacak mıydı, işte Neco Bey bu işi biraz daha erkene alıyordu. Vatan ona minnettar olmalı, değil miydi? Zekası çalışıyordu Neco Beyin ki yüz beygirlik traktör gibi... Şu beceriksiz meymenetsiz hükümetler bir türlü, yıllardır toprak reformu, diye bağırıyorlar da bir karış toprağı tutup da toprak için ölen geberen vatandaşlara veremiyorlardı. Görsünler o beceriksizler adam

nasıl olur, toprak reformu nasıl olur, toprak nasıl dağıtılır, hiçbir sızıltıya izin vermeden... Dayan ala gözlü Neco Beyim dayan, vatan sana minnettardır... Neco Bey bu kasabadaki anlı şanlı şeytanın yerini, yurdunu yuvasını, ciğerindeki damarın sayısını bile öğrenmişti ya, bu kasabadakilerin ne kadar paraları olduğunu da öğrenmişti. Her kasabalının, her köylünün cebinde kaç kuruşu var Neco Bey onu da bile öğrenmişti. Türlü usullerle. Neco Bey hiçbir kimsenin bilmediği, duymadığı, akıl edemediği, yeni araştırma yolları bulmuştu. Ol sebepten kasabadaki her evin, köylerdeki her evin her şeyi onun malumuydu. Özellikle bu kasabada dehşet bir altın birikimi vardı. Karıların koyunlarında, boyunlarında, ayak bileklerinde, burunlarında kilolarca, tonlarca altın bir işe yaramadan yüzyıllardır yatıyordu. Neco Beyin vatanseverliği, vatan için çarpan yüce yüreği buna katlanamazdı. Böyle bir şeyi duyar bilir de Neco Bey hiç uyku uyuyabilir miydi? Olamaz efendim olamaz. Neco kolları sıvadı ve toprakları dağıtmaya başladı. On dönüm toprağı yerine göre, toprağın büyüklüğüne küçüklüğüne, verimine göre bir altından beş altına kadar satıyordu. Satıyor, hemencecik de tapusunu mühürlü tasdikli adamın eline tutuşturuyordu. Neco Bey tapu dairesini de Emniyet Amirliğine taşımıştı. Getiren altını alıyordu tarlayı. Polisler kadastro memuru gibi köyden köye kasabadan kasabaya koşuyorlardı. Bütün kasaba amiri, memuru ağası beyiyle toprak dağıtıcısı kesilmişti. Herkes bu işle uğraşıyordu. Toprak dağıtımı kasabanın büyük giziydi. Dışarıya hiçbir şey, ses seda sızmıyordu. Demiştik ya, alan memnundu veren memnun.

Kasabada, köylerde inanılmayacak kadar çok altın vardı. Altınlar durmadan köylerden oluk oluk akarak geliyor, Neco Beyin kasasına doluyordu. Neco Bey haksever, toprakseever, köylüsever bir kişidir. Hiç kimsenin hakkını başkasına geçirmez. Kendi de hiç kimsenin hakkını yemez. Öyle bir adalet yürütüyordu ki kasabada Kanuni Sultan Süleymanın, Hz. Ömerin, Kral Karunun adaleti, yanında çocuk oyuncağı kalır. Polislerin, tapu katibinin, köy sağlık memurunun karılarının boyunlarında bile dizi dizi altınlar... Kaymakam, yargıç, savcı hanımları birer altın yükü. Çok altın vardı bu kasabada, köylerde, yılların, yüzyılların birikimi, süsü, halkın tek güvencesi altın... Şimdi toprak karşılığında oluk oluk kasabaya akıyor, Neco Beyin kasasını öteki memurlarının karılarının boynunu dolduruyordu. Yıllardır ilk olarak toprağa kavuşmuş köylüler sonsuz sevinçler içinde, yıllardır bir altın tozu bile görmemiş gariban fıkara memurlar sonsuz sevinçler içinde... Neco Bey paralarının çoğu İstanbulda Boğaziçinde yalılara yatıyordu. Daha şimdiden altı tane yalıyı alıvermişti. Sonra İstanbulda da arsalar alıyordu. Köylüye kasabadan ovalarca toprak veriyor, kendisi İstanbulda arsalar yalılar alıyordu. Neco Bey akıllıydı. Kurnazdı, o her şeyin başını sonunu bir bir düşünürdü. Ol sebepten arsaların, yalıların tapusunu karısının üstüne çıkarıyordu. Geriye kalan altınları muhkem bir kasaya doldurmuş, onu da yakın bir akrabasının evine saklamıştı. Ne olur ne olmaz. Şu insanoğlu ağzı gevşek bir yaratıktır. Giz saklamasını bilmez. Ol sebepten işini muhken tutmalısın. Neco Bey bir gün bu işin kokusunun çıkacağını biliyordu, biliyor ona göre kendini hazırlıyordu. Her şey hesap kitap sorunuydu. İyi hesap etmişti. Yakalanınca ne kadar yatacak, ne kadar para verince yakayı kurtaracak, bir iyice hesap kitap etmiş ondan sonra işe girişmişti. Yakalanırsa eğer hükümet hiçbir zaman dağıttığı tarlaları köylülerün ellerinden alamayacaktı. Bundan çok sevinç duyuyordu. Yakalansa bile bu yüzden hiçbir zaman köylüyü dolandırmış olmayacaktı.

Ama Neco Bey hiçbir zaman yakalanmayacaktı. Bu kadar insanı, memuru karıştırmıştı bu işe. Gökteki kuşu, yerdeki karıncayı bile karıştırmıştı. İşi öylesine o kadar açık açık yapıyordu ki, kimsenin aklına bu işin olağandışı bir iş olduğu gelmiyordu...

Kasaba büyük bir seferberlikteydi. Atını, eşeğini koynunu, kilimini, keçisini, tazısını satan altına çeviriyor, altını da getirip Neco Beye veriyordu.

İri yarı sivri burunlu, kalın çeneli, iri gözlü, kırmızı yüzlü Neco Beyin sevinci her geçen gün biraz daha artıyor, kahkahaları kasabayı çınlatıyordu.

Kasabaya bir de hastane yaptırıyordu. Daha paracıkları topladıkça okulları yolları da yaptıracaktı. Neco Bey topladıklarının hepsini kendine almıyordu ki, ne yapsın onca parayı, mezarına götürecek değil ya... Vatanın güzelliği, iyiliği için harcıyordu eline geçen parayı. Hem bu zavallı, bir karış toprağa can atan köylüyü toprak sahibi yapıyor, sekiz yüz yıldan beri hiç yüzü gülmeyen köylünün yüzü gülüyor, hem de bu parayla kamu harcamaları yapıyordu, hükümetin hiçbir zaman aklına bile gelmeyen işleri bile yapıyordu.

Halo Rüstem de çok kıvançlıydı. Soyu sopu yüzyıllardan bu yana toprak yüzü görmemişti. Hep başkalarının topraklarında çalışmışlardı. Koyunları keçileri atları, eşekleri vardı. Ama hiç altını yoktu onun. Evinde keçeleri kilimleri de vardı ama, onun hiç altını yoktu. Kaynanası Zeronun boğazında bir tek altını vardı ya, bu inatçı akılsız karı da bu altını ona vermiyordu. Kendi gitmiş ona günlerce yalvarmış, kızını göndermiş, torunlarını köylülerini göndermiş, kadın büyükanasının büyükanasından kalma altını bir türlü ona vermemişti.

Şiho da göz dikmişti tarlaya. Eğer Şiho erken davranıp o tarlayı alırsa, ahdetmiş, kasem vermişti ki kendi kendine, Şihoyu vuracaktı. Hem de yaşlı ahlat ağacının dibinde ve hem de tam ortasında.

Eğer Şiho erken davranıp o tarlayı alırsa, ahdetmiş, kasem vermişti ki kendi kendine, Şihoyu vuracaktı. Hem de yaşlı ahlat ağacının dibinde ve hem de tam ortasında.

Sonra bir gece yaşlı kadının evine uğrular girdi. Kadının ağzını elini ayağını bağladılar... Altınını boğazından koparıp aldılar. Yaşlı kadın evini basanın Halo Rüstem olduğunu söyledi, gitti Neco Beye şikayet etti. Halo Rüstemden altınını alacağını söyledi. Yaşlı kadın kaymakama, yargıca savcıya, herkese başvurdu, hiçbir şey çıkaramadı. Altını üstüne köyün içini sabahlardan akşama kadar dolanarak ağıtlar yaktı, ağladı. Altın kuş olmuştu giden gelmez. Kızına, torunlarına saçlarını yolarak kargışlar kıldı... Halo Rüstem aldırmadı bile... O, çoktan Neco Beye ilk taksidi yatırmış, ahlatlı tarlaya konmuştu bile... Daha on bir altın verecekti Neco Beye. Olsun ilk altını bulup vermişti ya Neco Beye, gerisini Allah Kerimdi on bir altını da kaçakçılık yaparak bulacak, kilim satacak, koyun satacak, eşek at satacak bulacaktı. Afyon bile kaçıracaktı. Herkesin tarlası olmuştu, Halo Rüstemin tarlası olmazsa ölürdü, geberirdi, insan içine çıkamazdı... Gider büyük şehirlerde çalışır, her ay bir altını ne yapar eder de Neco Beye yetiştirirdi.

Ne yaptı eyledi de, ot yedi, saman yedi de çoluk çocuğunu aç kodu da, yaşlı babasını bile inşaatlarda işe koştu da her ay başı bir altını buldu da Neco Beye sevinç içinde götürdü.

Neco Bey onun gözünde ışıl ışıl sırmalar içinde, kırmız yüzlü, güleç, sevinç içinde balkıyan, yıldızları parıl parıl bir tanrıydı. Haşa, haşa bin haşa yüce tanrının bir benzeriydi. Ona yalan çıkamazdı. Söz vermişti, her ay başı ona bir tek altını ölecekti de götürecekti. Neco Bey yiğit adamdı, insan olan ona verdiği sözü tutardı. Ve Halo Rüstem kılı kılına verdiği sözü tuttu.

Ama gel gör ki Haziranda işler sarpa sardı. Halo Rüstem Haziran ayı başında bir türlü altını Neco Beye görtüremedi. Ah Neco Bey, vah Neco Bey, Halo Rüstem senin yüzüne nasıl bakacak. Halo Rüstem kahrından öldü öldü dirildi ya, parayı bir türlü bulamadı. Ağalara, beylere gitti, ildeki sarrafa gitti.. Kapında on yıl hizmetkarlık yaparım, bana bir altın ver, dedi. Alamadı. Sonunda altını buldu ama, ayın onu olmuştu. Bu dokuzuncu taksidiydi diye söylemiş miydik, bu dokuzuncu taksidiydi. Bunu da verirse iki altın daha borcu kalacak, Halo Rüstem artık kıyamete kadar kurtulacaktı. O günleri düşledikçe Rüstem sevincinden kanat takıp uçuyordu. Uçarak kasabaya vardı, uçarak Emniyet Amirliğine geldi ki, ne görsün, o heybetli sırmalı, masasında yarı tanrı gibi oturan, güleç yüzlü, babacan,

herkesin babası, ağası, büyük kardeşi Neco Bey yerinde yok.

"Nerede;, nerede Neco Bey," diye coşkuyla korkuyla polislere sordu. Polislerin ağzını bıçaklar açmadı. Ona Neco Bey'in akıbeti hakkında bir şey söylemediler. Halo Rüstem Emniyet Amirliğinde iki gün çılgıncasına yüreği atarak bekledi. Utançtan yerin dibine geçiyordu. Neco Bey ona gücenmiş, bu sözünde durmaz, adam olmaz adama gözükmüyordu. Hakkı da vardı... Ayıp etmişti Halo Rüstem, hem de ayıpların büyüğünü etmişti. Bu utanç öldürecekti ya, ölemezdi. Bin yılın bir başı toprağı, tarlası olmuştu. Hem de koca ahlatın içinde bulunduğu tarla. Nasıl ölsün Halo Rüstem, bu güzelim tarlasını bıraksın da nasıl ölsün... Kasabada da önüne gelene birkaç gün Neco Beyi sordu Halo Rüstem. Ona kimse Neco Bey hakkında doğru dürüst bilgi vermedi. Hiç kimse, kaymakam bile Neco Bey hakkında bir şey bilmiyordu. Neco Bey yer yarılmış yerin içine girmiş, kanat takıp göğe çekilmişti. Yok, yok, yokolmuştu Neco Bey... Bazı ağzı bozuk herifler, pis adamlar Neco Bey hakkında çok kötü olduğunu sandığı bir şeyler söylediler Halo Rüsteme. Eğer Halo Rüstem bu tarlayı almamış olsaydı onları orada öldürürdü. Neco Beye onun yanında kötü sözler söylediler de Halo Rüstem bunu alçakcana yuttu. Onu hapise attılar, dedi, bir alçak. Bunu, bunu bile yuttu Halo Rüstem. Bu alçaklığı bile yaptı. Kim onu hapise atabilir, kiiiiiiiiim behey alçaklar, o fakir fıkaranın babası, Rüsteme koca ahlatlı tarlayı veren kişidir, Tanrı makamında oturur, onu kiiim hapise götürebilir ki... Olamaz... Onun kılına Tanrıdan başka kimse dokunamaz. Onun yanına yargıç, savcı, jandarma, vali kumandan, general, otuz yıldızlı general bile yaklaşamaz. Rüstem her şeyi, her şeyi salt tarlasının mutluluğu, selameti için yuttu. O bu Neco Bey hakkında konuşan alçakları tarlası böyle yatmış uzanmış kendisini beklemese vallahi de billahi de yutmazdı. O Neco Bey hakkında kötü söz söyleyenlerin bu sözleri burunlarında fitil fitil getiridi. Aaaaaaah, aaaaaaah, ah ki aaaaaah elini kolunu bağlamıştı bu tarla onun...

Kim onu hapise atabilir, kiiiiiiiiim behey alçaklar, o fakir fıkaranın babası, Rüsteme koca ahlatlı tarlayı veren kişidir, Tanrı makamında oturur, onu kiiim hapise götürebilir ki...

Bundan sonra her ay başı ne yapıp edip bir altını bulup Neco Beye götürdü ya, Neco Beyi koydunsa bul.. Yok, yok, yok! Çırpındı, arandı, sordu ama Neco Bey yok. Kasabada herkes Neco Beyin aleyhinde konuşuyorlardı. Bu köpekler... Ah Neco Bey hele bir gözükse, gözükse... Belki de Neco Bey ondan saklanıyor, kasabalılar da onunla eğleniyorlardı. İçine bir kurt da düşmüştü...

Aradan bir kaç ay geçti ve Halo Rüstem her ay koynunda sıcacık sakladığı altınlarla kasabaya geldi Neco Beyi sordu. Sonunda karar verdi Neco Bey ona gücenmiş, ona gözükmüyordu. Kasabadaki her hal gösteriyordu. Aaaaaaah, ah, ne yapmıştı da on gün gecikmişti de bu hale düşmüştü. Korkmaya da başlamıştı. Belki Neco Bey verdiği tarlayı onun elinden alacaktı. Kasabaya geliş gidişlerinde böyle bir şey de çalınmıştı kulağına... Varsın alsın Neco Bey onun elinde tarlayı. Hakkı yok mu adamın? Bir insan verdiği sözde durmazsa işte böyle olur. Ama bir kez olsun Neco Beyin yüzünü görse de derdini, utancını anlatabilseydi Neco Beye, işte ondan sonra Neco Bey isterse tarlayı elinden alsın. Yeter ki bu iyi adama karşı işlediği günahtan kurtulsun...

"Bak, polis efendi kardaşım, bak.. Beni eyi bir dinle... Varsın alsın tarlayı elimden Neco Beg... Ben onu görmek isterim. Ben ona ayıp etmişim, doğru... Ama benim hiçbir çarem yoğidi... On gün gecikmişim. Sarraf bana demiş ki... Neco Beg beni, ben ona derdimi söylersem, beni bağışlamıştır... Ha babam bana göster Neco Begi. Ha senin elin ayağın öperem."

"Neco Beg yok."

"Ne oldi Neco Bege."

"Neco Beg öldü."

Ah, Neco Beg öldü diyen bir polis olmasaydı, aaaah, Halo Rüstemin de o içinde ahlat

olan tarlası olmasaydı, aaaaaaah...

"Babam, Neco Beg ölmedi, söyle bana yerini. Ben ona, sana ne yaptım ki ağam polis efendi..."

"Neco Bey öldü. Kalk buradan hemen uzaklaş."

"Ah Neco Beg gözüne gözüm bir ilişse... Tarlamı benim elimden ne Nego Beg, ne de Hükümet, ne de Allah kimse alamaz. Ben tarlamı ekmişem bilem..."

Umudunu Neco Beyden kesmedi Halo Rüstem... Kocaman burnu, ham gönden çarığı, abası kebesi, kocaman kara kuşağı, öne azıcık eğilmiş kademi, upuzun boynu, kocaman ala gözleriyle utanmış, kasabada, köylerde dağlarda Neco Beyi aradı durdu Halo Rüstem. Gözü bir kere gözüne değseydi Neco Beyin vallahi billahi onu bağışlardı Neco Bey... Korkudan, tarlasının elinden kayıp gitmesinden ödü kopuyor, gözlerine uyku girmiyor, yolda belde Neco Bey üstüne ağıtlar yakıyordu.

Artık her önüne gelene Neco Beyi soruyordu.

Emniyet Amirliğine sabah erkenden gitti. Karşıdaki ağacın altına oturdu. Gözleri sarı boyalı, Neco Beyin özenerek yaptırdığı yapıya dikti, bir ağıt gibi oraya bakmaya başladı. Yapıdan uzun boylu bir subay çıktı. Sarışındı. Polisler ona Halo Rüstemi gösterdiler. Subay polislerle yürüyerek yanına geldi. Tepeden tırnağa onu süzdü başucunda durarak. Halo Rüstem ayağa kalkamadı, dizlerinin bağı çözülmese fırlar ayağa kalkar hazırola geçerdi. Çünkü altı yıl askerlik yapmış askeroğlu asker bir kişiydi. Subay onun ayağa kalkamadığına kızmış olacak, hiçbir şey söylemeden arkasındaki polislerden birisine işaret etti dönerek, polis elindeki kelepçeyi, onu ayağa kaldırıp bileklerine geçirdi. İşte olan bundan sonra oldu Halo Rüsteme...

Bağırdı, çağırdı, yalvardı, beni kurtar Neco Bey, diye inledi kimse duymadı, dinlemedi onu.

"Babam Neco Beg, beni dinle de ondan sonra... Beni bir kere dinle... Yüzünü göster bana Neco Beg..." diye Neco Beyin yaptırdığı Emniyet Amirliği yapısına olanca gücüyle bağırdı. Ah Neco Beg, başını pencereden uzatıp bir kere bakmadı Halo Rüsteme. Ah Neco Beg, hayın Neco Beg... Bir gözü gözüne gelseydi Neco Begin...

Polis o gün jandarmaya teslim etti Halo Rüstemi. O gece kasabanın candarma karakolunda eli kelepçeli, bir bodrumda yattı, tahtaların üstünde Halo Rüstem.

Gece sabaha kadar hiç uyuyamadı. Neco Begin hakkı vardı, hem de yerden göğe kadar, ama onun yüzünü bir görseydi, bir konuşsaydı onunla, Halo Rüstem iki sözde inandırırdı onu. Ah yazık ki, Neco Beg ona küsmüş, darılmıştı, yüzünü göstermiyordu. Gücenmekte, ona yüzünü göstermemekte, onu teslim etmekte, yerden göğe kadar hakkı vardı Neco Begin...

Sabah erkenden onu gözaltından çıkardılar candarmalar, ona bir çorba içirdiler. Bu candarmalar hiç öteki candarmalara benzemiyorlardı, iyi adamlardı. Dövmüyorladı da... Üstelik sıcacık çorba içiriyorladı.

O sabah yola erkenden düştüler. Bir candarmanın biri bir yanında, ötekisi öteki yanında yaya düştüler yola. Kar yağıyor, yavaş yavaş borana çeviriyordu. Akşama ilk karakola vardılar. İyi candarmalar onu karakola teslim edip geriye döneceklerdi. Karakolda o gece ona soğuk bir oda verdiler. Ellerindeki kelepçe buz gibiydi ve bileklerini yakıyordu. Yalvardı yakardı karakolun candarmaları onun bileğindeki kelepçeleri çıkarmadılar. Soğuk, buz kesmiş odada, üstünde battaniye, yorgan, aba kebe bile yok kaskatı kesildi sabaha kadar... Sabaha gene yola düzüldüler. Bu sefer karakoldaki candarmalar ona çorba içirmediler. Yolda yanındaki candarmalar onunla öteki karakola kadar hiç konuşmadılar. Öteki karakolda candarmalar onun yüzüne bile bakmadan gözaltına attılar. Gözaltı karla dopdo-

luydu. Sabaha kadar karın üstünde dondu, öldü dirildi...

On beş günde ağlaya sızlaya, dövüle aşağılana il merkezini buldu ama onda insanlık hali kalmıştı. Bir deri bir kemikti. Yüzü bir deri gibi buruşmuş, kapkara, gözleri derin bir çukura kaçmış yitip gitmişti. Ayakta duramıyor salınıyordu. Aç kaldı öldü de koltuğunun altına sıkısıkıya saklandığı üç altına dokunmadı, dokunmayı akıl etmedi bile. O altınlar erinde gecinde Neco Beyin olacaktı. Halo Rüstem namussuz bir adam değildi ve hiç kimsenin hakkını yemezdi. Hele Neco Bey gibi bir iyilik peygamberinin hakkını hiç yemezdi. Hele bir ermişin, bir evliyanın, ona ahlatlı tarlayı bağışlayanın hakkını yerse, yüce tanrı onun gözlerini kör ederdi. Ah, gözleri, o yüce ermiş Neco Beyin gözlerini bir görseydi, Neco Bey onu sürgünden kurtarırdı.

Mehkemenin kapısında bileklerindeki kelepçeyi çözdüler Halo Rüstemin... Kelepçenin yeri yaraya kesmişti, kırpkırmızı kanıyordu. On beş gündür bu zalım candarmalar ilk olarak açmışlardı kelepçesini. Yolda onların tekmelerini tokatlarını yiyerek, artıklarıyla çöplenerek, yeri bir ekmek kırıntısı için yalayarak, onların alaylarına, aşağılanmalarına katlanarak idameyi hayat eyleyebilmişti. Candarmalar içinde iyileri de var. Bir tanesi, onun bileklerindeki kelepçeyi açamamıştı ama, kuş doyurur gibi onu elleriyle ağzına yemek vererek doyurmuştu. Hiçbir candarma doğru dürüst onun suçunu bilemiyordu. Yolda her candarmaya suçunun ne olduğu üstüne yalvarmış yakarmıştı ama, onlardan dişe dokunur bir şey öğrenememişti. "Tanık" diyorlardı. Bu tanık neyse... Neco Beyin tanığı. Başka bir şey bilmiyorlardı. Neco Beyin tanığından başka... Yere çömelip oturmuştu. Sallanıyordu. Çömelip oturması bile ona güç geliyordu. Kendini tutmasa yere yığılıp kalacaktı.

Gardiyan bağırdı:

"Tanık Musto oğlu Rüstem Kartal... Tanık Rüstem Kartaaaaal. Tanık Musto oğlu Rüstem Kartal..."

Candarmalar onu yerden kaldırıp önlerine kattılar. Mahkeme salonuna girdiler. Candarmalar onu yakalayıp bir sandalyaya çöktürdüler. Halo Rüstemin başı dönüyordu. Bir ara gözleri hiçbir şeyi, kimseyi göremedi. Sonra önündeki sis yavaş yavaş dağıldı, önce önce yargıcı gördü kırmızı sırmaların parıltısı arkasından, sonra öteki yargıçları, savcıyı gördü. Sonra sonra bir tansık gerçekleşti. Halo Rüstem gözlerine inanamadı. Orada, yan geçesinde, elini uzatsa tutacak, ellerine varacak, öpecek, öpecek ayaklarına kapanacak Neco Beyi gördü. Sırmaları, kırmızı yüzü, parlak çizmeleri içinde tanrıya benzer. Ama yüzü azıcık solgun, kederli, neden ki... İçine sevinç doldu Halo Rüstemin, güven geldi yüreğine, o bitkin haliyle bile ayağa fırlamasıyla Neco Beyin ellerine sarılması bir oldu, candarmalar onu yakalayıp yerine oturttular.

Durmadan Halo Rüstem konuşuyordu:

"Beni bağışla Neco Bey," diyordu. Küçükten bir kusur, büyükten bir bağışlama. Beni bağışla, bağışla Neco Bey... Beni... Beni... Aha... Getirmişem... Beni candarmalar öldürdüler, aha beni bu hale koydular.. Canımı çıkardılar... Ben sana hiç yalan... Varmii? Senin gibi bir eyi adamın elin ayağan öperem... Neco Beg sen babasın baba... Sana yalan söylemek var. Sen yiğit adamsan. Sen bene vermişsen tarlakim kan eder. Sen... Tarlakim... Vermişsen... Eyvallah, sonra sen... Sen bizim babası, hem de anasi, hem de gardasi... Hem de evliya sen..."

"Kalk ayağa Rüstem Kartal... Tanık Rüstem Kartal mahkemede konuşulmaz, sus."

Candarmalar Halo Rüstemi koltuklarından tutup ayağa kaldırdılar.

"Kalkmişem, susamişem begim."

Gözlerini Neco Beyden, pırıltısından ayıramıyor, ona bir cankurtaran gibi güvenle, sevgiyle bakıyordu.

"Sana hazinenin tarlasını satmış Emniyet Amiri Necati Yücel..."

"Elbet satmiştir... Ne olacak, satmiştir, eyi tarladir, ben de almişem..."

"Sen ona her ay bir altın vermişsin bunun karşılığı..."

"Vallahi billahi verdim," diye telaşlandı Halo Rüstem...

Neco Beye döndü iyice, ona bir adım attı candarmalar tuttular.

"Bağışla beni Neco Bey bağışla.. Hal vallaha, ben Neco Bege dokuz ay, her ay başı bir saat bile gecikememişim, bir dakika bilem, getirmişem her ay başı, bir altın, tam dokuz ay... Onuncu ay, onuncu ay on gün gecikmişem, Neco Beg de bene küsmüş. Kurban olam, Neco Beg, küsme bene... İşte..."

Koltuğunun altındaki keseyi söktü, içindeki üç altını aldı. Neco Beye doğru uzattı:

"İşte tamam, işte al üç altını... Daha başka borcum yoktur, üç altındır, tamam... Kusuruma bakma babam Neco Beg, sana zulüm yapmişem ben... On gün geciktirmişem, o alçak sarraf yüzünden... Al Neco Beg al parani... Söyle Hakim Bege, bıraksın beni... Bu candarmalar kemiklerimi kırdılar, kemiklerimi sökmişler... Söyle onlara bıraksınlar beni... Üç altın, al... Vallahi dokuz tane vermişem.. Konuş Neco Begim.. Beni kurtar, Neco Begim... Ben senin paranı yememişem... Neco Beg, Neco Beg..."

Candarmalar onu oradan çektiler, yerine oturttular. O durmadan konuşuyor:

"Neco Beg, Neco Beg, beni bağışla, küçükten kusur, büyükten... İşte, işte vallahi borcum üç altındir. Aha vallah... Seni ben çok aramış bulamamişem... Yoğsa... Ben senin pereni... Söyle bunlara beni bıraksınlar..."

Baş yargıç candarmalara bir işaret çaktı:

"Dışarı çıkarın bunu, bırak gitsin," dedi.

Halo Rüstem yargıcın bu sözlerini hiç duymadı, o, elinde üç altını Neco Beye doğru uzatmış, habire konuşuyordu:

"Söyle," diyordu, "söyle bunlara beni bıraksınlar, on gün geç kalmışem, işte senin paran," diyordu. "Al parani... Bırak beni Neco Beg..." Dışarı çıkınca, kara vurmuş güneş gözlerini kamaştırdı. Bir süre gözleri hiçbir şey görmedi. □

Vüs'at O. Bener

O Ülkede

Elini tuttuğum, gözünün içine baktığım kişileri görmedim. Çok ölülerin yanaklarına parmağımı değdirdim. Avuçlarımın içinde o iri alabalık direniyordu. O adamın kehribar tesbihi kırmızı püsküllü müdür? Şu deniz amma da mavi, değil.

Topal martısının ölümüne gözyaşı döken Barba ile bir, gözüm sulandı. Rengi çağla bademi eşeğin otlayışına imrendim. Benim eşeklerim hep bozdur, inatçıdır, ağlar gibi anırır. Adamlarımı ne sever, ne sevmem ben. Onlar da beni. Odalarda kırkayaklar yürür.

Senin sesini duymadığıma seviniyorum. Susam kokulu cebine sığınan Hidâyetin gibi. Bilememiş naftalin de kokuyor. Bir garip ülkede oluyorum. Her keresinde bir başka anamdan yamyassı doğup, bir görünür üfürmeyle, sönük ciğerlerime can doluyor. Başaklara buğday taneleri, ölülere aklık. Canlılar ölümden, çok, ölüler ölümden, daha çok korkuyor.

Sen benden daha çok korkuyorsun şimdi, orada. □

Seçilmiş Hikâyeler (S: 27, Nisan 1954)

Benim Ölümüm

Vüs'at O. Bener'in dergi sayfalarında kalmış, ama kitaplarına girmemiş iki öyküsünü, meraklı okurlarımıza hatırlatmak için yayımlıyoruz.

IŞIYACAKTIM. AYRILMAK ZORDU. O DENLİ SICAKTIM. ÖLÜM VARDI. AMA ÖLÜM güzeldi. Benim ölümüm!

Döşemesi ak mermer, tavanları yüksek bir büyük salonda, benim, tek başıma. Biri daha tek başına. Yüz yüzeyiz. Tanıdığıma inanıyorum onu. Yanaklarında tanımaz parmaklarım geziniyor. Peki, diyorum, olsun, bu da benim. Duymadığını biliyorum. İkimiz birden gülümsüyoruz. Onun dışı, yüzü, içim kırışıyor benim, gerçekte. Bunu durdurup böylece saptıyorum. Sonra konuşuyoruz. Daha doğrusu o, hep soruyor. Yanıtlarımı onun ağzından dinlediğimi iyice ayırdediyorum. Bunu da "bilebileceğim" anlarım için saklı tuttuğumun bilinci içinde bir ayrıca tutturuyorum.

Tragedya'nın başlaması gecikti, dedim. Bunu ben söyledim. Sesim iyice budur, bilinsin! Krallar gibiydim. O başını çevirdi. Demir büyük kapı, yumuşak, hiç gıcırdamadan iki yanlarından çekildi. Bol aydınlığın ortasında onu o gördü. Ben birkaç düzlemde birden tek tek var idim. Işığa değin. Yüzünü kapamaz o. Kapanırım ben. Kötü kötü inik. Kolları yana düşük. Kavuşuğumdur ben. Öylece apaçık, dopdolu gözleri, dolu dolu, boşanmamış. Onu hiç kucaklamam. Pencerelere bakarım. Değirmilere dizili, parmak uçlarına kalkık, kısa kısa ak çoraplı, ak bacaklar gördüm. Belirsizce kıpırdanıştıklarını seziyordum bir yandan.

Dudakları: "Öldü!" dedi, tir tir. Mavi etekliğine eğildim, dalgalanıyordu.

Büktüm, bastırdım göğsüme. Al al saçları, sıcak sıcak. Al kırılıp al kıyılıyorum. Bir yanda ak bacaklar. Tıkanığım nasıl.

"Akciğer vereminden!" dedi, "biliyordum." Ciğerlerim sündü. TURP GİBİYİM. Böyle yan yana büyük, ama çarpık dizili.

"Turp gibiyim diyordu ya."

Pencereler açık. Niye? Niye açık? Koştum. Ardınaca. Unutmuşlar. Bu unutuşu unutmadım. Radyonun iki kocaman düğmesi yerinden oynamış, sallanıyordu. Birden, iki elimle birden çevirdim. Boş boş döndüler. Duraksamadan döndürdüm, boyuna boyuna. Ses çıkmıyordu. O vakit, işte bu türlü ölüyorsun, dedim, ben ölünce de sen bu türlü ölürsün. Bir sebepsiz hınçla. Onun nasıl öleceğini umursamadan. Ya da eksiksiz bir günü ile. Bunu duyurmadan, dedim, bunu da böylece bir uca iliştirdim. Ama tıkanıktım daha. Demek bir vakitte "özlemişim" derken, doğrunacaydı, dedim, gene öyle. Bilmiyecektim, bilmiyecektim, ne iyi, ne iyi! Öldü. Herkeslerden iyi öleceğim.

Sonra şıkır şıkır biri girdi, bir ışık aralıktan, kırıla kırıla. Kırıla kırıla ağlıyordu. Şıkır şıkır. Bu böyleydi. Anlamıyordum. Anlamam gerek, hiç iyi değil. İstemem. Bilinsin! Bir ağıt yaktı: "Kocam, kocam, kocam! Benim canım, benim yavrum, benim kuzum!" Ortada bir set. Dizleri geniş genişti. Ardımda mavi etekliğin dalgalanışı. Ortalarındaydım. Kapandım. Mavi eteklik ile. Ben bu geniş genişliğe karşı ağlıyamıbilirdim'i de düşündüm. Bütün set kıpkızıl yaş oldu. Böylece –bilmiyorum nasıl?– haykıra haykıra ağladım. Tırnaklarımı bütün dolulukla geçire geçire. Gerilerde bir upuzunlukta, o geniş diz kapakları "taşına gencecik yazın" diyordu.

Sonra elimle onu araştırdım. Tek düzlemde, benlerden ben. Yanı başımda yatıyordu. Yüzü mutlu bir karanlıkta. Bütün bunların olmaması iyi! dedim. Nasıl gerçek olmadığını bir ara bildim, bunu iyice bilemiyorum. Ya da gerçeğin olanlarla hiç ilintisi yok. Gerçek gerçekti, başka bir nen bile değil. □

Ocak 1957

ABDULLAH BAŞTÜRK İŞÇİ EDEBİYATI ÖDÜLÜ (2008)

GENEL-İŞ ve DİSK eski Genel Başkanı Abdullah Baştürk (1929-1991) anısına, ailesi, Edebiyatçılar Derneği ve Genel-İş'le birlikte beş yıldır işçi öyküleri dalında verilen "Abdullah Baştürk Ödülü", bu yıldan itibaren işçi edebiyatı kapsamında, kitaplara verilecektir.

1) Ödüle aday kitaplar, işçiler ya da emeğiyle geçinenler hakkında olmalıdır.

2) Bu kitaplar; şiir, öykü, roman, anı, günce, röportaj türünde olabileceği gibi, edebi yapıtlarla ilgili inceleme, eleştiri, makale, deneme, antoloji, yıllık ve benzeri türlerde de olabilir. Ancak ödül dağıtımında, tür değil, yapıtın değeri göz önüne alınacaktır.
Şiir, öykü, deneme gibi türlerde, kitabın en az yarısının işçiler ya da emeğiyle geçinenler hakkında olması, yeterli sayılabilecektir.

3) Kitaplar 1 Eylül 2006 – 31 Ağustos 2008 tarihleri arasında (bu ilk yıla özgü olarak son iki yıl içinde) basılmış olmalıdır. Ödüle son başvuru tarihi 11 Eylül 2008'dir. Postadaki gecikmeler kabul edilmez. Ödüle tek yapıtla aday olunabilir.

4) Edebiyatçılar Derneği yönetim organlarında yer alan üyeler yarışmaya katılamaz.

5) Seçici kurul: Remzi İnanç, Özgen Seçkin, Vecihi Timuroğlu, Necati Tosuner, Tuncer Uçarol.

6) Ödüller en çok üç kitaba verilir. Aralarında sıralama yapılmayacaktır. Ödül tutarları her bir kitap için 2.000 TL'dir. Ödül kazananlar ayrıca GENEL-İŞ'in Ören (Burhaniye)'de bulunan "Abdullah Baştürk Eğitim ve Dinlenme Tesisleri"nde bir hafta ağırlanacaktır.

7) Sonuçlar, gerekçesiyle birlikte, 11 Kasım 2008 günü açıklanır. Ödül töreni, Abdullah Baştürk'ün ölüm yıldönümü olan 21 Aralık 2008 gününü izleyen hafta içinde yapılır.

8) GENEL-İŞ, ödül kazanan ve yarışmaya katılan kitaplardan bazı bölümleri, telif ücreti ödeyerek kitaplaştırabilir. Bunları yayın organlarında da kullanabilir.

9) Ödüle aday kitaplar; adres, telefon, özgeçmiş yazılı imzalı bir başvuru dilekçesiyle yazarın kendisince ya da izin belgesiyle birlikte yayınevince, 7 adet olarak aşağıdaki adrese taahhütlü gönderilecek ya da imza karşılığı teslim edilecektir:
--- Edebiyatçılar Derneği (Abdullah Baştürk Ödülü), Sakarya Cad. 32/15, Bahar Apt. Kat 5, Yenişehir – Ankara. İletişim: 0312 / 434 46 65 - edebiyat@edebiyatcilardernegi.org.tr
--- Bilgi için (ödül sonuçları, tarihçe, yarışma kitapları, yankılar): www.genel-is.org.tr

10) Ödüle katılan yapıtlar geri verilmez.

MARK TWAIN

Tarım Gazetesini Böyle Yönettim

BİR TARIM GAZETESİNİN YAZI İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜNÜ BİR SÜRELİĞİNE devralırken endişe duymuyor değildim. Bir miço da bir geminin idaresini gözünü kırpmadan üstlenemez. Ancak o an için şartlar para kazanmamı gerektiriyordu. Gazetenin kendi müdürü tatile çıkacak, ben de onun yerine bakacaktım. Öne sürdüğü şartları kabul edip onun yerini aldım.

Yeniden çalışmaya başlamak harikaydı; bütün hafta bıkıp usanmadan yazdım da yazdım. Matbaaya gittiğimiz gün o âna dek gösterdiğim çabanın fark edilip edilmeyeceğini görmek için bekledim durdum sabahtan akşama kadar. Odamdan güneşin batmasına yakın saatlerde çıkarken çoğunluğu adamlarla gençlerden oluşan bir kalabalık, merdivenin başında aniden çil yavrusu gibi dağılıp bana yol verdi. O arada bir ikisinin "İşte bu o!" dediğini duyar gibi oldum. Hoşuma gitmişti tabii bu. Ertesi sabah merdivenin başında yine onlara benzer adamlar, köşe başlarında çiftler, orada burada, yolumun üstünde tek tük insanlar gördüm; hepsi de beni ilgiyle seyrediyordu. Ben yaklaşırken merdivenin başındaki kalabalık dağılıp geri çekildi. Bu arada bir adamın "Şunun gözüne bakın!" dediğini duydum. Gördüğüm ilgiyi umursamıyormuş gibi davranıyordum, ama içten içe halimden pek memnundum. Bunları teyzeme yazmak için de sabırsızlanıyordum. Basamakları ikişer üçer çıktıktan sonra odama ilerlerken cıvıl cıvıl seslerle bir kahkaha çınlatıyordu ortalığı. Kapıyı açmamla odanın ortasında çiftçiye benzeyen o iki adamı görmem bir oldu. Beni görünce beti benzi attı bunların, suratları da asıldı, sonra birdenbire büyük bir patırtıyla pencereden dışarı attılar kendilerini. Ağzım açık kalmıştı.

Hemen hemen yarım saat sonra hoş ama epeyce ciddi yüzlü, gür sakallı, yaşlı beyefendi gelip oturmuştu karşıma. Bir şeyler düşünüyor gibiydi. Şapkasını çıkarıp yere koydu, sonra onun içinden kırmızı ipek bir mendille gazetemizi çıkardı.

Gazeteyi kucağına koymuştu; mendiliyle de gözlüğünü silerken, "Yeni yazı işleri müdürü siz misiniz?" diye sordu.

"Evet," dedim.

"Şimdiye kadar herhangi bir tarım gazetesinin başında bulundunuz mu?"

"Hayır," dedim, "bu ilki."

"Belli oluyor. Hiç tarımda çalıştınız mı peki?"

"Hayır; çalıştığımı hatırlamıyorum."

"İçimden bir ses de aynısını diyor," dedi yaşlı beyefendi. Gözlüğünün üstünden bana sert bakışlar atarken gazeteyi de rahatça okuyabileceği bir şekilde katlıyordu. "Böyle dü-

şünmeme yol açan şeyi size okumak isterim; bu başyazıyı. Dinleyin de bunu siz mi yazdınız, bakın bakalım.

'Şalgamlar hiçbir zaman çekiştirilerek toplanmamalıdır; bu onlara zarar verir. En iyisi, ağaca bir çocuk çıkarıp dalları ona silkelettirmektir.'

"Ne diyorsunuz? Tabii, bunu gerçekten de sizin yazdığınızı düşünürsek…"

"Ne mi diyorum? Ne diyeyim, bence iyi olmuş. Akıl kârı bence. Sadece bu kasabada her yıl milyonlarca şalgamın dalından daha hamken koparıldığı için ziyan olup gittiğinden eminim. Ama işte bir çocuk çıksa ağaca, silkelese dalları…"

"Ananı silkele sen! Şalgam ağaçta mı yetişir!"

"Herhalde yetişmez, değil mi? Yetiştiğini kim söylemiş? Orada mecazi bir anlatım var, tamamen mecazi. Bilen herhangi biri, aslında asmanın silkelenmesini söylemeye çalıştığımı anlar."

Sonra bu yaşlı beyefendi ayağa kalkıp gazeteyi un ufak edinceye kadar parçaladı, bir de güzelce üstünde tepindi, bastonuyla birkaç eşya devirdi, sonra da tam bir zırcahil olduğumu söyleyip, kapıyı da vurarak dışarı çıktı. Kısacası, öyle bir tavır takınmıştı ki, kesinlikle bir şeyden hoşnut olmadığını anladım. Ancak derdini anlamadığım için ona bir faydam dokunmayacaktı.

Beyefendi gittikten kısa bir süre sonra uzun boylu, soluk benizli, cenaze suratlı ve sanki yüzünün dağlarında ovalarında bir haftalık ot bitmiş gibi görünen biri içeri daldı, sonra durdu; bir şey dinliyormuşçasına eğilmiş, eli ağzında öylece duruyordu. Etraftan ses falan gelmiyordu. Yine de dinliyordu bir şeyleri. Çıt yoktu. Sonra kilitte duran anahtarı çevirip aramızda bir kol mesafesi kalıncaya kadar usulca yanaştı, sonra beni bir süre dikkatlice süzüp katlanmış gazetemizi koynundan çıkardı:

"İşte burada yazmışsınız. Okusanıza bana, çabuk! Bu sıkıntıdan kurtarın beni. Eziyet çekiyorum," dedi.

Aşağıda yazanları aynen okudum; sözler dudaklarımdan dökülürken adamın rahatladığını, kasılmış kaslarının gevşediğini, yüzündeki endişenin silinip gittiğini görebiliyordum. Karanlık bir manzarayı aydınlatan şefkatli bir ay ışığı gibi, sükûn ile huzur da bu adamın üstüne inmişti sanki:

Guano çok güzel bir kuştur, ancak yetişirken çok özen ister. Haziran ayından önce, eylül ayından sonra ithal edilmemesi gerekir. Kışın da sıcak bir yerde saklanması gerekir ki yumurtlayabilsin.*

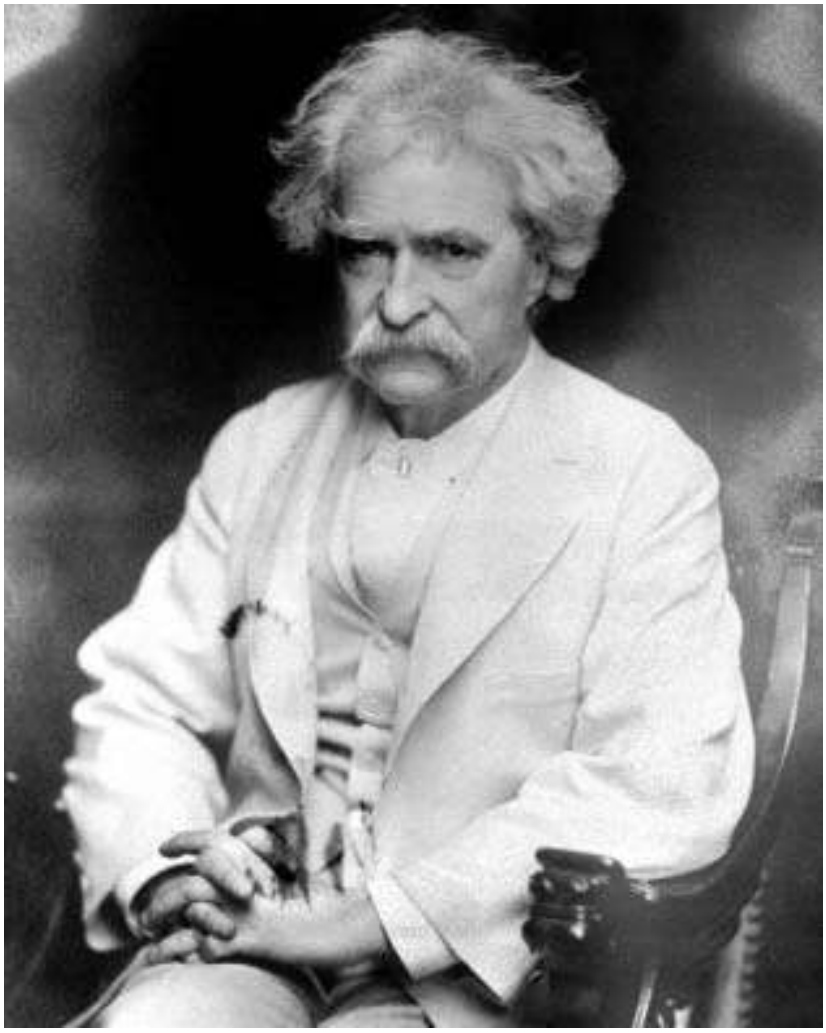
Verimsiz bir tahıl mevsimi geçireceğimiz görülüyor. Bu yüzden çiftçilerin ağustos yerine temmuz ayında mısır koçanlarını yayıp, karabuğday kekleri dikmeye başlamalarında fayda var.

Balkabağına gelince, bu üzümsü meyve New England yerlilerinin en sevdiği meyvedir; bölge-

MARK TWAIN 1835'te Missouri eyaletinde, Florida'da doğdu. Asıl adı Samuel Langhorne Clemens. Yedi kardeşin altıncısıydı. Yalnızca üç kardeşi hayatta kaldı. Babası Twain on bir yaşındayken ölünce okulu bırakmak zorunda kaldı. Önce matbaada çalıştı, sonra ağabeyinin çıkardığı *Hannibal Journal* adlı gazetede dizgici olarak çalıştı. On sekiz yaşında New York'a gitti. Ardından üç yıl boyunca Mississippi Nehrinde çalışan bir buharlı gemide kaptanlık yaptı. Kuzey-Güney Savaşı nedeniyle bu mesleği bırakmak zorunda kaldı. Gazete muhabiri olarak çalışmaya başladı ve ilk kez Mark Twain adını 1863'te bir mizah yazısında kullandı. İlk kitabı *The Celebrated Jumping Frog of Calaveras County* 1867 yılında yayımlandı. Üç kızından birinin ölümü, ötekinin ağır hastalığı yazılarına da yansıdı. 1910 yılında öldü. *Huckleberry Finn'in Maceraları* ve *Tom Sawyer'ın Maceraları* en tanınan kitaplarıdır.

nin iç kısmında yaşayan bu yerliler meyveli kek yaparken Frenk üzümü yerine bunu kullanır, inek yemi olarak da ahududuya tercih ederler, çünkü balkabağı hem daha doyurucu, hem de daha besleyicidir. Balkabağı turunçgillerin yenebilen tek üyesidir, hem de ekilirse, su kabağı ile kabakgillerin birkaç üyesi hariç, Kuzey bölgelerinde tutabilecek tek üyesidir. Ama balkabağını ön bahçedeki çalılıkların aralarına ekmek revaçtan düşmektedir, çünkü balkabağını gölgelik olarak kullanmak artık bir hata olarak görülmektedir.

Sıcakların yaklaştığı, horozların yumurtlamaya başladığı şu günlerde...

William Faulkner, arkadaşı olan Mark Twain için, "ilk gerçek Amerikan yazarıdır ve biz hepimiz onun yalnızca varisleriyiz," demişti.

Heyecanlı dinleyicim elimi sıkmak için bana doğru atılıp şöyle dedi:

"İşte, işte, oldu bu! Şimdi çok iyiyim, biliyorum; çünkü aynı benim gibi kelimesi kelimesine okudunuz. Ama siz, yabancı, bu sabah bunu okurken kendi kendime konuştum, o âna kadar buna inanmazdım, arkadaşlarımın gözü ne kadar üstümde olsa da, ama şimdi biliyorum, biliyorum deliyim ben. Sonra öyle bir feryat ettim ki belki siz bile buradan duydunuz beni. Sonra öldüreceğim birini aradım, çünkü er geç böyle olacağını biliyordum, bir yerden başlamak lazım. Emin olmak için o paragraflardan birini tekrar tekrar okudum, sonra evimi yaktım, böylece başlamış oldum. Birkaç insanı sakatladım, bir arkadaşı da ağaca çıkardım, çıkardım ki ihtiyacım olunca oradan indirebileyim. Ama sonra buraya da bir uğrayayım dedim, uğrayayım da kesinleşsin her şey diye; şimdi her şey kesin. Şunu da söyleyeyim, ağaçtaki çocuk da şanslıymış. Geri dönerken öldürmeliydim onu elbette. Hoşça kalın beyefendi, hoşça kalın, üstümden büyük bir yük kalktı. Aklım sizin bir tarım makalenizin zorlamalarına dayandı; bundan sonra hiçbir şey onu yerle bir edemez. Hoşça kalın beyefendi."

Bu adamın insanları sakatlayıp evleri kundaklaması yüzünden huzursuzluk duydum bir an, çünkü uzaktan uzağa kendimi onun yardakçısı gibi hissediyordum. Ancak bu düşünceler çabucak silindi aklımdan, çünkü içeriye asıl yazı işleri müdürü girmişti! (Be adam, tavsiye ettiğim gibi Mısır'a gitmiş olsaydın bu koltuk benim olmuştu şimdi; ama gitmezdin, o yüzden de buradasın şimdi; gelmeni de bekliyordum zaten, diye düşündüm.)

Müdür şaşkın, üzgün ve süzgün görünüyordu.

Asi yaşlıyla iki genç çiftçinin darmadağın ettiği odayı şöyle bir süzdü adam. Sonra, "Bu zorlu bir iştir. İşte, zamk şişesi kırılmış, altı tane cam bölme, bir de tükürük hokkası, iki

de şamdan. Ama beterin beteri var. Gazetemizin itibarı zedelendi, üstelik bir daha da yerine gelmeyecek, bundan korkuyorum işte. Tamam, şimdiye kadar gazeteye hiç bu kadar talep olmamıştı, hiç bu kadar satmamış, hiç kimsenin yıldızını böylesine parlatmamıştı. Ama insan aklından zoru olmasıyla ünlenip şöhretini bu zayıflıklarıyla sürdürmek ister mi? Dostum, ben dürüst bir insanım, bu yüzden şunu söyleyeyim size: Şu sokak insan kaynıyor, bir kısmı da çitlere tünemiş, sizi görmek için uğraşıyor, çünkü kafadan çatlak olduğunuzu düşünüyorlar. Yazdıklarınızı okuduktan sonra böyle düşünmelerine şaşmamalı. Bu makaleler gazeteciliğin yüz karaları. Bu koca tabiatın bir gazetesini idare edebileceğinizi kim soktu aklınıza? Tarımın T'sinden bile anlamıyorsunuz siz. Kazmayı kürekten ayıramıyorsunuz daha, ineklerin tüy dökme mevsiminden bahsediyor, kokarcaların evcilleştirilmesini salık veriyorsunuz, üstelik bu hayvanın oyuncu olduklarını, fareleri eliyle koymuş gibi bulup yakalayacağına dayanarak söylüyorsunuz bunları. Deniz taraklarına müzik dinletilirse sakinleşir, demişsiniz; bu nasıl bir saçmalıktır, saçmalığın dik âlâsı bu! Deniz tarakları hiçbir şeyden rahatsız olmaz. Deniz tarakları her zaman sessiz sakindir. Deniz tarakları müziğe falan aldırmaz. Allah aşkına dostum! Cehalet yolunu tutsaydınız bile bugün daha fazla yükselemezdiniz. Böylesine de rastlamamıştım şimdiye kadar. At kestanesi ticaretinin gitgide daha çok benimsendiğini söylemeniz sanki bu gazeteyi mahvetmek için düşünülmüş bir şey. Şu işi bırakıp gitmenizi istiyorum. Artık tatile filan ihtiyacım yok; tatile çıksam da zaten bir şey anlamam o tatilden. Siz koltuğumda otururken olmaz o iş. Sıradaki tavsiyenizi tırnaklarımı yiyerek beklerdim o zaman herhalde. İstiridye yataklarını 'Bahçe Mimarisi' başlığı altında incelemeniz her aklıma geldiğinde çıldıracak gibi oluyorum. Şimdi, gidin. Artık dünyayı verseler de tatile falan çıkmam. Bir dakika! Tarımdan anlamadığınızı niçin söylemediniz bana?"

"Söylemek mi? Seni koçan kılıklı, kabak suratlı, karnabahar çocuğu! Hayatımda ilk kez böyle zalimce sözler duyuyorum. Tam on dört yıldır gazetecilik işinde olduğumu söyledim sana, hem de bir gazeteyi idare etmek için her şeyi bilmenin şart olduğunu ilk kez duyuyorum. Seni şalgam kökü seni! İkinci sınıf gazetelerdeki tiyatro eleştirilerini kim yazıyor? Benim çiftçilikten anladığım kadar tiyatrodan anlayan kunduracılarla eczacı çırakları. Kitap eleştirilerini kim yazıyor? Tek bir kitap bile yazmamış insanlar. Maliye bakanları nerelerden çıkıyor? Maliyeden haberi olmayan partilerden. Kızılderililerin kampanyalarını kim eleştiriyor? Onların çadırlarından yankılanan savaş naralarını duymamış, elinde bir savaş baltasıyla koşturmamış ya da akşam ateşinin yakılması için ailedekilere ok ile haber vermemiş nazik beyefendiler yapıyor bunu. İnsanları ölçülü olmaya davet eden yazıları kim yazıyor, boşa akan sular için kim koparıyor yaygarayı? Bu gidişle birbirlerine ancak ahirette ölçülü bir şekilde davranacak insanlar. Tarım gazetelerinin başında kimler var? Sen mi, yer elması? Ad vermeyeyim ama şiirde, ucuz edebiyatta, bayağı tiyatroda, borsa haberciliğinde çuvallayan insanlar en sonunda darülacezeye düşmemek için gelip tarıma sığınır. Sen bana gazetecilik üstüne bir şeyler anlatmaya çalışsana! Efendi, ben gazeteciliğin A'sından girip Z'sinden çıktım. Bir şey söyleyeyim mi, boş fıçı çok tangırdar; bu çok tangırdayanlar da en yüksek maaşları alır. Böyle kültürlü değil de cahilin teki, çekingen değil de küstah biri olsaydım, bu soğuk ve bencil dünyada adımı duyururdum. Gidiyorum, beyefendi. Sizden böyle bir muamele gördüğüm için gitmeyi çok istiyorum zaten. Ama ben görevimi yerine getirdim. İzin verildiği sürece anlaşmamı yerine getirmeye çalıştım. Gazetenizin bütün sınıfların ilgisini çekebileceğini söylemiştim; başardım bunu da. Tirajınızı yirmi bine çıkarabileceğimi söylemiştim; iki haftam daha olsaydı onu da yapardım. Üstelik size bir tarım gazetesinin görüp görebileceği en iyi okuyucu kitlesini verdim: içinde ne bir çiftçi, ne de karpuz ağacını şeftali asmasından ayırt edip son anda ölümden

kurtulabilecek tek bir adam var. Bu kopuştan en çok zararı sen göreceksin keçiboynuzu, ben değil. Adios.

Sonra çıkıp gittim. □

İngilizceden çeviren **Nilay Iğdır**

* Penguen, karabatak gibi deniz kuşlarının dışkısından elde edilen, 19. yüzyılda tarımda çok kullanılan bir gübre.

Şükrü Erbaş, ilk şiirden otuz yıl sonra...

İlk şiirden bu yana tam otuz yıl geçmiş. Nasıl geçti bu otuz yıl sorusu anlamlı mı?
İlk yayımlanan şiirimden bu yana, evet, otuz yıl. Kalem alıştırmalarımdan bu yana dersek, kırk yıl. Neye karşılık gelirse artık... Sorunun bir anlamı var da, buna nasıl yanıt verilir bilmiyorum. Güzellik gibi acı da, zaman da "hülasa edilemez" değil mi... İnsanı, kendi dar çemberine hapseden, gelecekten ve başkalarından koparan her türlü sığlığı, şiddeti ve yalnızlığı, şiirle anlamak ve yaşama gücüne dönüştürmeye çalışmakla geçti, demek geliyor içimden.

Son kitap *Unutma Defteri*'nde şiirinizde zaman zaman denediğiniz biçimsel yenilikler de var. Şükrü Erbaş şiirde kendi ulaşmak istediği yere ulaştı mı?
Bunu söylemek, "insana ilişkin gelecek tasavvurumu yitirdim; hayatın devinimi benim yazdıklarımla varacağı yere vardı" demek gibi bir şey... Henüz böyle duyumsamıyorum; böyle bir "büyük"lüğüm yok şükür! Yarım, tam demeden ölüm bir gün sözümüzü kesecek elbette. Ama yazdıklarımı değersiz kılmadan, Gérard Depardiue gibi, "Bundan sonra devam etmek, budalalık olur," diyebilme erdemini göstermek isterdim.

Muhalif, bazen öfkeli bir şair kimliğiniz var. Şiirinizle bu duruşunuz arasında nasıl bir bağ var?
Tam anlamıyla bir varoluş bağı var. Öfke, benim hayatımda keder kadar güçlü bir duygu. Dilimin anahtarına döndü zaman içinde. İnsan algısının ahmaklığı ve alçaklığı katlanma gücümü sınırlarına getirdi. Dışa dönük bir patlama şeklinde seyretmiyor her zaman. Şiirimde bir incelik; kimseyi incitmeden sessizce kendine çekilme hali varsa, o da öfkeden alıyor varoluşunu; ama zaman içinde derin bir incinmeye dönüşmüş bir öfkeden. Durup dururken ona buna saldırıyorum anlamı çıkmaz umarım bu sözlerden…

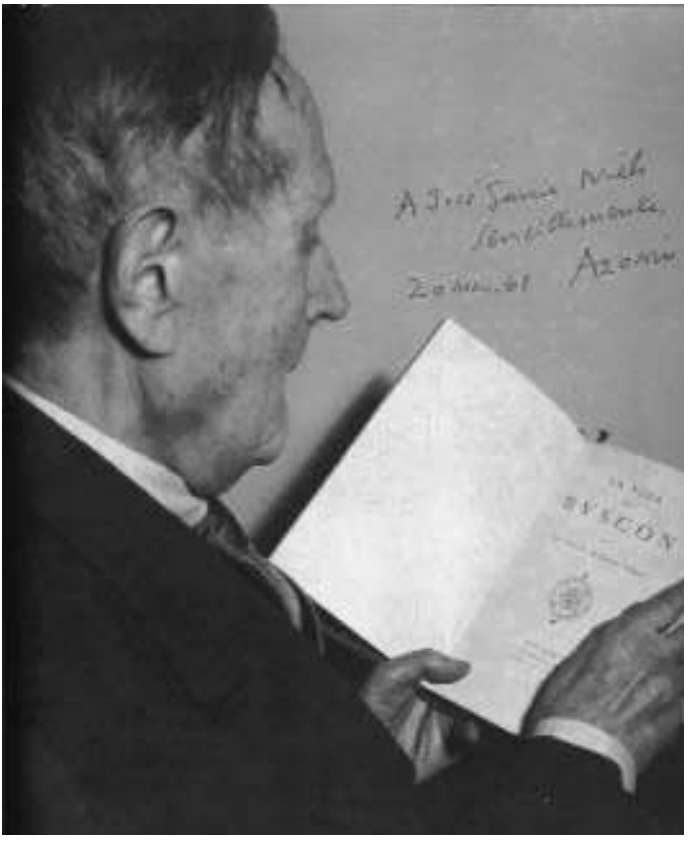
Şu sıralarda sizi ne öfkelendiriyor, ne sevindiriyor?
Önce sevinç verenlerden başlayalım: Her şeyiyle, ama her şeyiyle doğa. Kitaplar. Müzik... Varlığını bunlara eşitlemiş insan. Çocuklar. Yazdıklarını mahcubiyet duygusuyla yaşayan bir avuç dostum. Karşılığını bulmuş emek… Ne kadar çok değil mi? Öfkemin kaynağı da bu kadar: Tüm bunları şiddetle kuşatan herkes ve her şey... Örneğe gerek var mı?

AZORIN

Köpek

1

"HAYATIM ÇOK AZ SÖZCÜKLE ANLATILABİLİR; ŞURADA AZICIK DİNleniyorken size de anlatayım. Benden talihsiz bir köpek olamaz. Bir çiftlik evinde doğdum. Gördüğünüz gibi özel bir yanım yok. Çoban köpeği ile bekçi köpeği kırmasıyım; sıradan tüyler, basit bir görünüş, hepsi bu. Durum şu ki belirli bir dünya görüşüm ve insanlık anlayışım var. Bu rahatsız edici tanımlama için beni affedin. Şöyle açıklayayım; henüz küçücükken bir gün yola uzanmıştım. O zamanlar daha hız diye bir kavram ne demek bilmiyordum. Demek istediğim henüz otomobil görmemiştim. Otomobillerin hızı konusundaki ilk deneyim biz köpeklere bayağı pahalıya patlar. Sözgelimi yolun ya da bir geçitin ortasında yayılmış yatıyoruz. Bir at arabası ya da bir iki tekerlekli geliyordur ve uzaktan geldiğini gördüğümüzde acele etmeden kalkmak için zamanı hesaplar ve yolu boşaltırız. Otomobiller ise bambaşka; ufuktan güçbela geldiklerini görmeye çalışırken zaten üstümüzden geçmiş olurlar. Doğal olarak, ilk hız kavramını anlamayı başarana kadar birçok talihsizlik başımıza gelmiştir bile. Bu bana, benim gibi zavallı bir köylü köpeğe ise bir bacağa mal oldu; son hızla gelen canavar bir otomobil, üstümden geçerek bir patimi ezdi. Çolak kaldım; sahibim güvenlik bekçisiydi. Size güvenlik bekçileri hakkında ne diyebilirim ki? Güvenlik bekçileri –ki hayatımın ilk ânından beri onlarla ilgili deneyim sahibiyim– otoritenin en önde gelen, en vahşi temsilcisidir, otoritenin temelini ve esaslarını temsil ederler. Kendi adıma, bir güvenlik bekçisine ruhumda gerçekleşen o derin değişimi borçluyum ben; bir güvenlik bekçisi yüzünden derin ve kökünden değişti dünya, insan, toplum hakkındaki bütün düşüncelerim. Topal bir köpek olduktan sonra bir gün çiftlikteyken, eski sahibimle dağa çıkıyorduk. Dağa varır varmaz sahibim bana taş atmaya başladı, şaka yaptığını sandım ama o beni taşlamaya devam etti ve bana gitmemi söylüyordu. Bense niçin gitmem gerektiğini anlayamıyordum, o da bana topal bir köpek istemediğini söyledi. Böyle bir durumda ne yapabilirdim ki? Talihsizliğim yüzünden ayrılmalıydım, beni istemiyordu çünkü bir bacağım yoktu ve o zalim adam bana daha korkunç şeyler yapmadan oradan kaçmaya karar verdim. Kaçtım, azar azar ağlayarak, köpekler de, evet bayım bizler de ağlarız. Arada bir başımı çevirip geride bıraktıklarıma bakarak uzaklaşıyordum çünkü köpeklere yani bize kötü davranılsa bile sahibimize yasa gibi bağlıyızdır. Şehre vardım ve orada hayatımın önemli bir evresi başladı."

2

"Şehirde ne bir sahibim vardı ne de ne yapacağımı biliyordum, sokakları da tanımıyordum; ama kısa zamanda öğrendim. Topal bir köpekseniz güvenlik bekçileri dışında herkes size sempati duyar. Herkes bana sevgiyle yaklaşıyordu; sözgelimi duvarcıların yemek yedikleri saatlerde inşaatlara gidiyordum ve oralarda açlığımı bastırmam için her zaman bir şeyler veriyorlardı. İstasyona giden yolu da öğrendim, oradan tren yolu üstünden yürüyordum; ekspreslerin lokantaları olduğu için tren yolculuklarında dışarıdan yemek getirilmiyordu ama zenginlerin yedikleri yerlerde yemek yiyemeyen fakirler vardı, bu fakirler bana et parçacıkları ve kemik fırlatırdı, bense onlara minnettar kalarak iştahla yerdim. Bir atasözü şöyle der, "Çıplak vatandaştan daha çok bozuk para çıkar"; inanmayın; zengin acımasızdır, üç kuruşun hesabını yapar ve asla bir şey vermezken; çıplakların, yani fakir vatandaşın verebilecek şeyi olmadığı halde bizim üstümüzde etkileri büyüktür ve derdimize derman olurlar. Her halükârda kalpten gelen sıcak sözleri, güçlü zenginlerin küçümseyerek verdiği kuru ekmekten daha değerlidir. Sonuç olarak size söylemek istediğim şudur: Artık hayatımla ilgili karar vermiştim; güvenlik bekçisinin yaptıklarından sonra fikirlerim derinlemesine değişmişti. Kısaca söylemek gerekirse artık devrimci fikirlerim vardı. Tam anlamıyla bir devrimciydim. Öbür köpekler bunu kısa zamanda şehirdeki yürüyüşümden anladı; bu köpekler de benim gibi yeni bir sosyal düzenin taraftarıydı. Onlar da yenilik tutkusuyla doluydu. İdealimi gerçekleştirmek çabasıyla yapmak istediğim şeyi düşünüp taşındım ve şunu fark ettim; adaletsizlik ve zorbalığın kol gezdiği bu toplumda ilerici fikirlerimle ne yapmam gerektiğini bilmiyordum. Kilise beni ilgilendirmiyordu; bazen kapısından içeri girerdim, bekçi köpeği* ya da hademe öteki köpeklere yaptıkları gibi beni vahşice dışarı atmazlardı; sevgiyle yakalar ve kapıya kadar taşırlardı. Hükümet de ilgi alanıma girmiyordu. Biri ya da öteki, hepsi aynıydı; hepsi otoriteydi. Kötülüğün kökeni başka bir yerdeydi, biliyordum; bu yüzden kafamda bir şeyler tasarlıyordum. Bir gün... ne yaptım inanır mısınız? Bir gün büyük bir binaya girdim ve kimse görmeden işemeye başladım. Evet bayım, tüm sosyal adaletsizliklerin temelini oluşturduğunu düşündüğüm bu yere işedim ben. İspanya Bankası'na işedim. Sermaye her şeyin nedeniydi, sermayeye saldırılmalıydı. İspanya Bankası'nın bir şubesine işedikten sonra, daha devrimci bir eylem aklıma geldi. Benimle aynı fikirde olan öbür köpeklere de söyledim, hepsi beni tebrik etti ve aynı şeyi yapmak istediler. Hepimiz oraya gittik, kimsenin bizi görmediği anlarda ya antreye ya da binanın dış duvarına işiyorduk. Ama en çok oraya tek başıma gitmek hoşuma gidiyordu, tek olmak ve ayrıcalıklı sorumluluğumla bankaya işemek. Her zaman antreden içeriye girerdim, bir gün

pervasızca merdivenlerden çıktım, en üst kata bol miktarda sidiği bırakıverdim. Ben tam bu operasyonla meşgulken kafamın üstünde bir el hissettim ve bu kişi aynı zamanda şöyle diyordu:

"'Şuraya bakın, topal bir köpekçik.'

"Kafamı kaldırdım, bu banka müdürünün ta kendisiydi, olduğum yerde kalakaldım. Önceden birçok kez gördüğüm müdür beni okşuyordu, sonra ben fark etmeden beni arabasına kadar taşıyıp içine tıktı. Ardından olanlar önemsiz; size daha sonra ne oldu onu anlatayım; müdür beni hoşnut tutmak için elinden geleni yaptı ama bir gün kaçıp gittim ve benim için yeniden özgür bir hayat başladı. O zaman göz ardı ettiğim bir gerçeği öğrendim, artık öğrendim…"

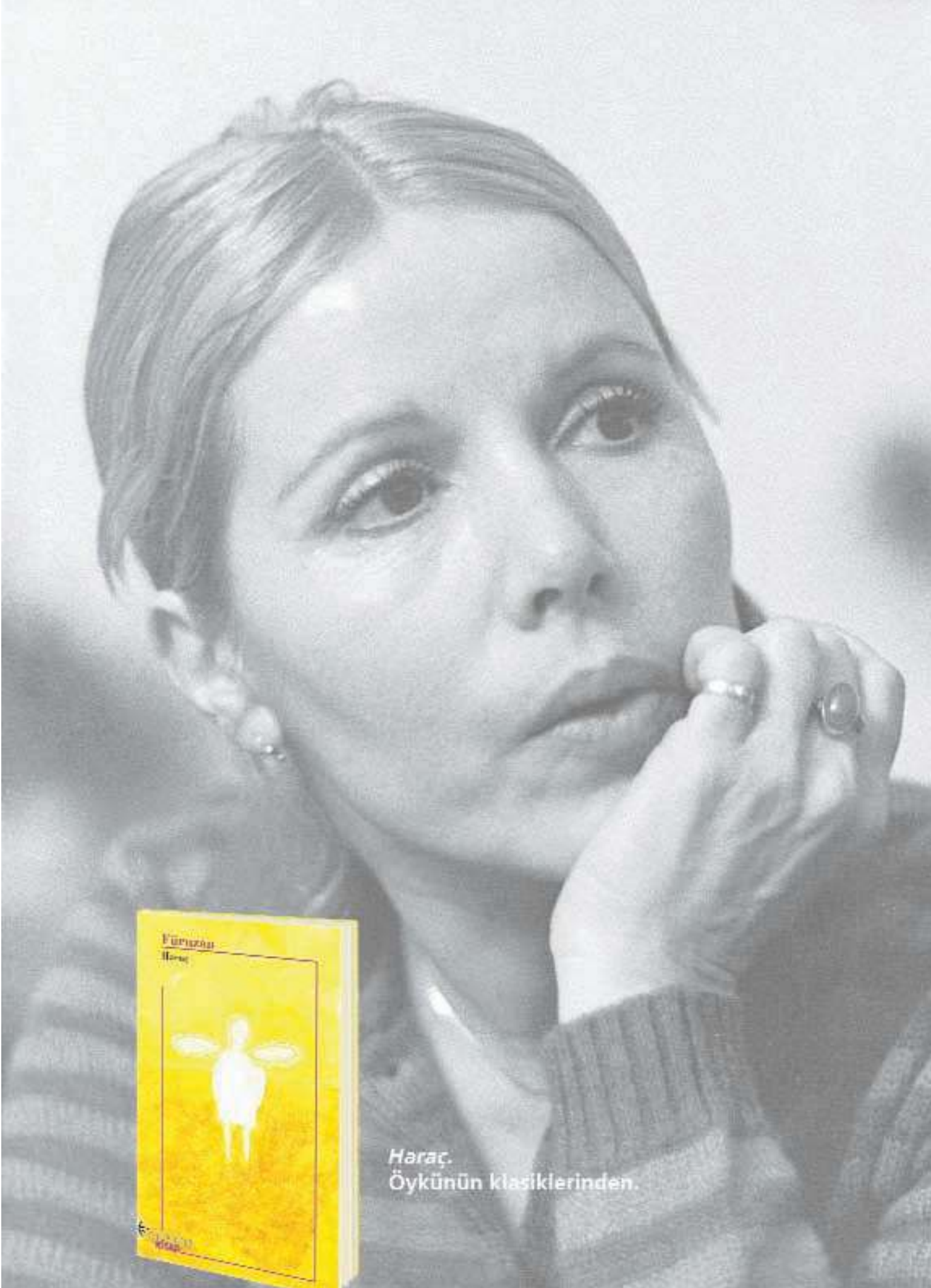
İkimizdik; topal köpek ve ben; çimlere uzanmıştık, otlar yumuşak bir halı gibiydi ve gökyüzü masmaviydi. U zandığımız yerde gökyüzünün sonsuzluğunu, bulutların geçip gidişini seyre daldık. Doğanın ortasında özgür hissediyorduk kendimizi. Köpekçik ayağa kalktı, yüzünü kulağıma yaklaştırdı ve sakin bir sesle şöyle dedi:

"O zaman göz ardı ettiğim bir gerçeği öğrendim; devrim yapmak için elinde hiçbir aracın yoksa yapabileceğin tek şey İspanya Bankası'na işemektir." □

İspanyolcadan çeviren **Canan Şahin**

*azotaperros: Özellikle kiliselerde öteki köpekleri korkutup kaçıran köpekler. Türkçe karşılığı olmadığı için bekçi köpeği olarak çevrilmiştir.

AZORIN takma adını kullanan İspanyol yazar José Martínez Ruiz (1873-1967), İspanya'da iç karışıklıklar sürerken ilerici tutumlarıyla bilinen '98 Kuşağı öncü figürlerinden, hatta kuşağın isim babası. Tiyatro, deneme, eleştiri yazarı, romancı Azorin'in en önemli kitapları, *La voluntad* (1902), *Antonio Azorín* (1903) ve *Don Juan* (1922).

Haraç.
Öykünün klasiklerinden.

TILLIE OLSEN

Burada Ütü Yapıyorum

BURADA ÜTÜ YAPIYORUM VE BANA SORDUĞUN SORU ÜTÜYLE BERABER gidip geliyor.

"Umarım gelmek için zaman ayırır ve benimle kızın hakkında konuşursun. Eminim onu anlamamda bana yardımcı olabilirsin. O yardıma ihtiyacı olan bir genç ve ben ona bütün kalbimle yardım etmek istiyorum."

"Kimin yardıma ihtiyacı var." Gelsem bile ne işe yarayacak? Onun annesi olduğum için elimde bir anahtar olduğunu ya da beni anahtar olarak kullanabileceğini mi düşünüyorsun? On dokuz yıl yaşadı o. Benim dışımda, benden öte yaşanmış koca bir hayatı var.

Ve hatırlanması, gözden geçirilmesi, düşünülmesi, değerlendirilmesi, toplanması gereken zaman nerede? Başlayacağım ve sonra yarıda kesilecek ve her şeyi tekrar toparlamak zorunda kalacağım. Ya da yaptığım ve yapmadığım, olması gereken ama olmayan her şey beni içine alarak yok edecek.

Çok güzel bir bebekti. Sahip olduğumuz beşi arasından ilki ve en güzeliydi. Şu anki güzelliğinin onun için ne kadar yeni ve tedirgin edici olduğunu tahmin bile edemezsin. Sen onun bütün bu yıllar boyunca kendini çirkin bulduğunu bilmedin, ya da onun bebeklik resimlerine nasıl gözlerini dikip baktığını, bana defalarca o zamanlar ne kadar güzel olduğunu anlattırdığını görmedin –ve öyleydi de, ona anlattım– ve o zaman da güzeldi, gören gözler için. Ama gören gözler ya çok azdı ya da hiç yoktu. Benimkiler de dahil.

Ona baktım. Bugünlerde artık bunu önemsiyorlar, ben her çocuğa baktım ama ona ilk defa anne olmanın şiddetli tutkusuyla baktım. Kitaplarda yazdığı gibi baktım ona. Ağlamaları beni titretse de, göğüslerimi emmekten ağrıtsa da, zaman bana izin verdiği kadar ona baktım.

Niçin bunu önemsiyorum? Bunun bir şeyleri açıklayıp açıklamadığını ya da önemli olup olmadığını bile bilmiyorum.

Çok güzel bir bebekti. Parlak ses baloncukları çıkarırdı. Hareketi, ışığı, renkleri, müziği, şekilleri severdi. Mavi tulumuyla yatarken bir anda yere pıtır pıtır vurarak, sevinçle ve hızla ilerlerdi, elleri ve ayakları görünmez olurdu. O benim için bir mucizeydi, ama onu sekiz aylıkken veda notunda, bizimle artık bir şey paylaşmayı kaldıramağını söyleyen Emily'nin babası yüzünden çalıştığım ya da iş aradığım için gün boyunca aşağıdaki kadınla bırakmak zorunda kalırdım. O, aşağıdaki kadın için bir mucize değildi.

On dokuz yaşındaydım. Benim için depresyon ve rahatlama öncesi bir dünya vardı. Tramvaydan iner inmez koşmaya başlardım, merdivenlerden çıkardım, orada ekşi bir koku olurdu. Beni gördüğünde, uyanık ya da uykuda, bir anda irkilirdi, burnu tıkalı, yatış-

tırılamaz bir şekilde ağlardı, o ağlamalar hâlâ kulaklarımda.

Bir süre sonra bir gece işi buldum. Böylece gündüzleri onunla beraber olabiliyordum ve böylesi daha iyiydi. Ama bu durum beni öyle bir yere getirdi ki, onu o adamın ailesine vermek zorunda kaldım.

Onun ihtiyaçlarını karşılayacak parayı kazanmam çok uzun zamanımı aldı. Sonra suçiçeği oldu ve bir süre daha beklemek zorunda kaldım. En sonunda geri geldi, onu çok zor tanıyabildim, babası gibi hızlı ve sinirli yürüyordu, babasına benziyordu, zayıftı, tenini sarartan kırmızı, pespaye bir elbise giymişti ve çiçekbozuklarına dik dik bakıyordu. Tüm bebeklik sevecenliğini kaybetmişti.

İki yaşındaydı. Anaokulu için yeterli dediler, o zaman şu an bildiklerimi bilmiyordum –uzun günlerin yorgunluğu ve çocuklar için yalnızca bekleme salonu olan bakımevlerindeki toplu hayatın yaralamaları.

Bilsem de bir şey değişmezdi. Bir tek orası vardı. Ancak bu yolla beraber olabilirdik, ancak böyle bir işe sahip olabilirdim.

Tillie Olsen, 1910'ların başında, Nebraska'da doğdu. Göçmen bir Rus ailenin kızı. Sosyalist bir çevrede büyüdü. On dokuz yaşında Büyük Bunalım üstüne yazmaya başladığı romanı kayboldu. Romanı kırk yıl sonra bulunan parçaların toplamıyla *Yannandio* adıyla yayımlandı. Yıllarca süren suskunluğunu "Burada Ütü Yapıyorum" öyküsüyle bozdu. Öteki kitapları: *Tell me a Ridddle* ve *Silences*. Geçen yıl yaşamını yitirdi.

Ve bilmeden bile, biliyordum. Kötücül bir öğretmeni olduğunu biliyordum, çünkü kamburunu çıkarmış köşede sinmiş çocuğa, "Niçin dışarıda değilsin, Alvin sana vurduğu için mi? Bu bir neden olamaz, hemen dışarı çık, korkak," diye bağırışı beynime bir kanca gibi takılıp kaldı. Emily öbür çocuklar gibi sabahları eteğime yapışıp, "Anne gitme, kal" demese de, oradan nefret ettiğini biliyordum.

Her zaman evde kalmamız gerektiğine dair bir nedeni olurdu. Anne, hasta görünüyorsun, anne, hastayım. Anne bugün öğretmenler okula gelmeyecekmiş, hastaymışlar. Anne dışarı çıkamayız, dün gece yangın vardı. Anne, bugün tatilmiş, okuldan söylediler.

Ama asla doğrudan tepki vermezdi, asla isyan etmezdi. Üç ya da dört yaşındayken öbür çocuklarımızı düşünüyorum da –isyanları, huysuzlukları, suçlamaları, istekleri– ve bir anda kendimi hasta hissediyorum. Ütüyü elimden bırakıyorum. Benim içimdeki hangi duygu içindeki iyiliği istemişti ondan? Ve iyiliğinin, bu kadar iyi oluşunun bedeli neydi?

Arka tarafta oturan yaşlı adam bir keresinde kibarca şöyle demişti: "Emily'e baktığında daha fazla gülümsemelisin." Ona *nasıl* bakıyordum? Onu seviyordum. Sevginin gerektirdiği her şeyi yapıyordum.

Ancak öbürlerinde adamın söylediklerini hatırladım, onlara gösterdiğim coşkunun yüzüydü, ilginin gergin ya da kaygılı yüzü değildi –Emily için çok geçti. Kolay kolay gülümsemezdi, kardeşleri onu neredeyse her zaman yalnız bırakırdı. Yüzü kapalı ve kasvetliydi ama istediği zaman bir anda şekil değiştirebilirdi. Pantomim yaparken onu görmeliydin, izleyicilerin yüzünde gülümseme yaratırdı ve onu sevgiyle alkışlarlardı, tekrar ve tekrar, onun sahneden inmesini istemezlerdi.

Bu komedi ruhu nereden geliyordu? Bana geri döndüğünde, ikinci defasında bunların

hiçbiri yoktu. Şimdi sevmeyi öğrendiği yeni bir babası vardı, ve belki de daha iyi günlerdi onlar.

Onu evde yalnız bıraktığımız, kendimizi yalnız kalmak için yeterince büyüdüğüne inandırdığımız zamanlar hariç.

"Anne başka zaman gitsen olmaz mı? Mesela yarın?" diye sorardı. "Hemen dönecek misin, söz veriyor musun?"

Geri geldiğimizde, kapı açık olurdu, saat yerde dururdu ve hep uyanık olurdu. "Hemen dönmediniz. Ağlamadım, seni üç kez çağırdım, sadece üç kez, sonra aşağı indim ve kapıyı açtım böylece daha çabuk gelirsin diye düşündüm. Saat çok bağırıyordu, yere attım. Söyledikleri beni korkuttu."

Saatin konuşmalarından korktuğunu söylediği gün Susan'ı doğurmak için hastaneye gitmiştim. Kızamık olmadan önceki ateşle sayıklıyordu, ama gittiğim hafta boyunca kendindeydi. Ve döndüğüm hafta boyunca da; ne yeni bebeğe ne bana yaklaşabildi.

İyileşmedi. İskelet gibi zayıf kaldı, hiçbir şey yemek istemiyordu ve her gece kâbus görüyordu. Beni çağırırdı ama ben yorgunluktan yarı uykulu bir sesle, "Bir şeyin yok tatlım, iyisin, sadece rüya gördün," derdim, ısrarla çağırmaya devam ederse, "Emily, yat ve uyu, seni hiçbir şey seni incitmiyor," derdim. İki kez, sadece iki kez Susan için kalkmam gerektiğinde Emily'nin yanına gidip oturdum.

Şimdi artık çok geç olduğunda (sanki ona sarılmama ve öbürlerini avuttuğum gibi onu avutmama izin verecekmiş gibi) ilk sızlanışında ya da huzursuz kıpırdanışında yanına gidiyorum. "Uyanık mısın Emily? Sana bir şey getireyim mi?" Yanıt her zaman aynı, "Ben iyiyim anne sağ ol, sen uyu."

Hastanede onu taşrada bir bakımevine göndermem konusunda beni ikna ettiler, böylece benim ona sağlayamadığım bakıma kavuşacak ve beslenecekti, ve ben de yeni bebeğe odaklanabilecektim. Çocukları hâlâ öyle yerlere gönderiyorlar. Sosyete sayfalarında, bakımlı genç kadınların bunun için toplantılar düzenlediğini, buluşup dans ettiklerini, Paskalya yumurtası boyadıklarını ya da çocukların Noel çoraplarını doldurduklarını görüyorum.

O çocukların hiç fotoğrafını çekip göstermedikleri için –ilk altı hafta bildirdikleri gibi– "aksi belirtilmediği sürece" iki haftada bir pazar günleri aileleri onları görebildiklerinde hâlâ kızların o büyük kırmızı papyonları takıp takmadığını ve harap görünüp görünmediklerini bilmiyorum.

Görünüş açısından güzel bir yerdi. Yemyeşil çimler, uzun ağaçlar, çiçek öbekleri. Her yurtta, yukarıdaki balkonlarda çocuklar dururdu; kızlar kırmızı kurdeleler ve beyaz elbiseleri, erkekler beyaz takım elbise ve kırmızı koca kravatlarıyla. Öğrenciler yukarıda, aileler aşağıda kendilerini duyurmak için çığlık çığlığa bağırırdı; aralarında şeffaf, "Anne-Baba Mikrobu ya da Fiziksel Sevgiyle Kirletilemez" duvarı.

Emily'le her zaman el ele duran küçük bir kız vardı. Onun ailesi asla gelmezdi. Bir keresinde orada olmadığını gördüm. "Rose Cottage'a gönderdiler onu," diye açıkladı Emily bağırarak. "Burada birini sevmenden hoşlanmıyorlar."

Her hafta yazdı, yedi yaşında bir çocuk ne kadar yazabiliyorsa o kadar yazıyordu. "Ben iyiyim, bebek nasıl? Eğer mekuplarımı dooru yazarsam, yıldız alacağım. Sevgiler." Üstlerinde asla bir yıldız olmazdı. Ona günaşırı yazardık, hiçbir zaman dokunamadığı ya da saklayamadığı, yalnızca bir kez dinleyebildiği mektuplar. Bir pazar günü Emily eşyalarını saklamayı çok seven bir çocuk olarak mektuplarını ve kartlarını saklamanın ona çok şey ifade edeceğini kendimizi yırtıncaya dek hep beraber bağırdığımızda, sabırla, "Çocukların özel eşyalarını saklamaları için yeterince yerimiz yok," açıklamasını yapmışlardı.

Her ziyaretimde daha solgun görünüyordu. “Hiçbir şey yemiyor,” dediler bize.

(Kahvaltıda cıvık yumurta ve lapa veriyorlardı, ağzımda tutuyordum ama yutamıyordum, dedi Emily sonraları bana. Hiçbir şeyin tadı yoktu, sadece bazen tavuk olurdu.)

Onu oradan kurtarmamız sekiz ayımızı aldı ve kaybettiği dört kilodan sonra bir kilo alması sosyal hizmetlileri kalması için ikna etti.

Döndükten sonra onu kucağıma alıp sevmek isterdim ama vücudu kaskatı dururdu, bir süre sonra beni iterdi. Çok az yerdi. Yemek onu hastalandırıyordu ve sanırım bütün yaşadıkları da. Fiziksel ışığı vardı, patenin üstünde pırıl pırıldı, ip atlarken bir balon gibi aşağı yukarı zıplardı, ama sadece bir anlıktı bunlar.

Dış görünüşü onu çok üzerdi, bütün kızların birer tombul ve sarışın Shirley Temple kopyası olması gerektiği ya da Emily’nin öyle düşündüğü zamanlarda, o karanlık, zayıf ve uzak görünürdü. Bazen kapı onun için çalınırdı ama kimse onunla oynamak için gelmezdi, en yakın arkadaşı da yoktu. Belki de çok taşındığımız için.

İki dönem boyunca çaresizce sevdiği bir çocuk vardı. Aylar sonra, ona şeker almak için çantamdan bozukluk tırtıkladığını anlattı. “En çok meyan köklü şekerleri seviyordu, ona her gün birkaç tane alıp götürüyordum ama o yine de Jeniffer’ı benden daha çok seviyordu. Niçin anne?” Bu sorunun yanıtı yoktu.

Okul onu endişelendiriyordu. Öğrenme kabiliyeti, ataklık ve hızla kolayca karıştırılabilen bir hayatta atak ya da hızlı değildi. Sabrı taşan öğretmenleri için, okula çok gelmemezlik eden ve “öğrenme geriliği” olan bir çocuktu.

Bazen, hastalığı hayali bile olsa, okula gitmemesine göz yumardım. Devamlılık konusunda şimdiki katılığımdan ne kadar farklı. Çalışmıyordum. Yeni bir bebeğimiz olmuştu. Zaten hep evdeydim. Susan büyüdükten sonra, hepsiyle aynı anda beraber olmak için onu da evde tutardım bazen.

Zaten hep evdeydim. Susan büyüdükten sonra, hepsiyle aynı anda beraber olmak için onu da evde tutardım bazen.

Sık sık Emily’nin astımı tutardı, kesik ve derin nefes alıp verişleri eve garip bir huzur yayardı. İki eski aynayı ve topladıklarını koyduğu kutuları yatağına getirirdim. Aralarından, boncukları, tek küpeleri, şişe kapakları, kurutulmuş çiçekleri ve çakıl taşlarını, eski posta kartları ve dergilerden kestiklerini seçerdi; sonra Susan ve o, mekân ve eşyalar yaratır, onları insanmış gibi hareket ettirerek Krallık oyununu oynarlardı.

O günler Susan ve onun en iyi anlaştığı zamanlardı. Aralarındaki o zehirli duygudan yavaş yavaş uzaklaştım artık, incinme ve ihtiyaç arasında kurmam gereken ve ilk yıllarda elime yüzüme bulaştırdığım o denge.

Öbürlerinin arasında da anlaşmazlıklar olurdu, her insanın ihtiyaç, istek, incinme konusunda anlaşmazlıkları var –ama Emily ve Susan, hayır Emily’nin Susan’a karşı hissettiği çelişkiler, tüketici bir burukluktu. Dıştan apaçık görünse de, yine de o kadar açık değil; Susan ikinci çocuktu, altın sarısı kıvırcık saçlı ve tombul, çevik ve konuşkan ve kendine güvenli, hem görünüşte hem davranışlarında Emily’nin olmadığı her şeydi. Susan, Emily’nin değer verdiği şeylere tahammül edemezdi, ya kaybederdi ya da kırardı onları. Susan şakalar yapardı ve ev halkının onu alkışlaması için fıkralar anlatırdı. Bu arada Emily sessizce otururdu yerinde (sonra bana, anne bu *benim* fıkramdı, Susan’a bunu ben anlattım, derdi); Susan’dan beş yaş büyük olmasına karşın, sadece bir yaş büyük gibi görünürdü.

Yavaş fiziksel gelişiminin o ve yaşıtları arasında fark yarattığı için memnunum ama bu onu çok üzerdi. Gençliğin dünyasının yarışları için, kendiyle övünüp gösteriş yapmak için, öbürleriyle yarışa girmek için, kıskançlık için, “eğer böyle bakır rengi saçlarım olsaydı”, “eğer böyle bir cildim olsaydı” demek için çok kırılgandı. Öbürleri gibi görünmediği için kendine yeterince işkence ediyordu, yeterince güvensizdi, konuşmadan önce söyleye-

ceği sözlerden emin olmaması, devamlı acaba benim hakkımda ne düşünüyorlar düşüncesi… fiziksel özelliklerin acımasızlığı bu gibi düşünceler olmadan olmuyordu.

Ronnie çağırıyor. Altını ıslatmış, değiştireceğim. Böylesi ağlayış duymak artık garip geliyor. Kulağının sana ait olmadığı, her zaman çocukların ağlayışları ve çağırışlarına kulak kesildiğin annelik günlerini artık neredeyse arkamda bıraktım. Bir süre oturduk ve şehre yayılmış kömür isinin yol yol bıraktığı yumuşak ışığa bakarak ona sarıldım. "Pışıp pışıp" nefes aldı ve iyice sarıldı. Onu yatağına taşıdım, uyudu. "Pışıp pışıp." Emily'den kalan, *rahatlık* demek için onun uydurduğu bir sözcük, komik bir sözcük, tam bir aile sözcüğü.

Şöyle ya da böyle mührünü kıracaktı, dedim kendi kendime. Ve söylediğim ürküttü beni. Ne demek istedim? Neyi toparlamaya, neyi bir araya getirmeye çalışıyordum? Onu büyüttüğüm yıllarda berbat durumdaydım. Savaş yılları. Simdi çok iyi hatırlamıyorum. Çalışıyordum, dört tane daha küçük çocuğum vardı, ona ayıracak zamanım yoktu. Hem anne olmaya, hem eve bakmaya ve alışveriş yapmaya, kısacası her şeye yardım etmeliydi. O zamanlar mühürlemişti kendini. Sabahları yemek çantalarını hazırlamaya, saçlarını taramaya, paltolarını ya da ayakkabılarını bulmaya, hepsini okula ya da kreşe zamanında göndermeye çalışırkenki isteri krizlerim… Ve her zaman bir terslik çıkardı; küçüklerin karaladığı bir defter, Susan'ın baktığı, sonra kaybolan bir kitap, tamamlanmamış bir ev ödevi. Tek başına olduğu, kaybolduğu, hazırlıksız olduğu için acı çektiği, derslerinde kendinden emin olmadığı o kocaman okula koşarak gitmesi.

Gece küçükleri yatırdıktan sonra çok az zaman kalırdı. Kitaplarla uğraşırdı, yemek yerdi (o zamanlar mucizevi şekilde çok iştahlıydı), ben de ütü yapardım ya da ertesi gün için yemek hazırlardım ya da Bill'e mektup yazardım ya da bebekleri kontrol ederdim. Bazen beni güldürmek için ya da kendi umutsuzluğundan kurtulmak için okuldaki insanların taklidini yapardı.

Sanırım bir kere ona: "Niçin okulun amatör şovunda böyle bir şey yapmıyorsun?" dedim. Bir gün bana okuldan telefon etti, hıçkırığından ne dediği zor anlaşılıyordu: "Anne yaptım. Kazandım, kazandım; bana birincilik ödülünü verdiler. Dakikalarca alkışladılar beni," dedi.

Farklılığında ve görünmez oluşunda hapisken, şimdi bir anda Biri olmuştu.

Başka okullarda hatta kolejlerde, sonra başka şehirlerde ve eyaletlerde bile şovunu sergilemesini istediler. İlk gittiğimiz şovda onu perdenin arkasına sanki boğulacakmış gibi saklanmış, zayıf, utangaç haliyle hatırlıyorum. Sonra: Bu Emily miydi? Kontrol, hâkimiyet, gülmekten katılanlar ve yaptığı bütün komediler, o büyü, izleyiciyi yerlerine mıhlaması, o az bulunur ve değerli kahkahaları bırakmak istememeleri.

Sonra: Onun bu yeteneğe sahip olduğunu anladığında bir şeyler yapman gerekir –ama para olmayınca ya da yol yöntem bilmeyince ne yapabilirsin ki? Her şeyi ona bıraktık, yeteneği kullanılıp büyüyeceği yerde, içindeki girdapta dönüp durdu, tıkandı ve pıhtılaştı.

İşte geliyor. Merdivenleri zarif adımlarıyla ikişer ikişer iniyor ve ben bu akşam onun mutlu olmadığını biliyorum çünkü nedeni ne olursa olsun sen bugün onu aramadın.

"Anne, ütü yapmayı ne zaman bırakacaksın? Whistler annesini sallanan sandalyede resmetmiş, ben de seni ütü yaparken çizmeliydim." Bu onun konuşkan olduğu bir akşam ve kendine yiyecek bir şeyler hazırlarken bana her şeyi anlatıyor ve hiçbir şey anlatmıyor.

Öyle güzel ki. Niçin gelmemi istedin? Niçin endişelendin? O kendi yolunu bulacaktır.

Yatmak için yukarı çıkıyor. "Sabah beni uyandırma." "Ama sınavların var sanıyordum." "Onlar mı," geri geliyor, beni öpüyor ve sessizce, "birkaç yıl sonra hepimiz öldüğümüzde bunların hiçbir önemi kalmayacak."

Bunu önceden de söylemişti. *Buna inanıyor*. Ben geçmişi kurcaladığım ve insanla ilgili

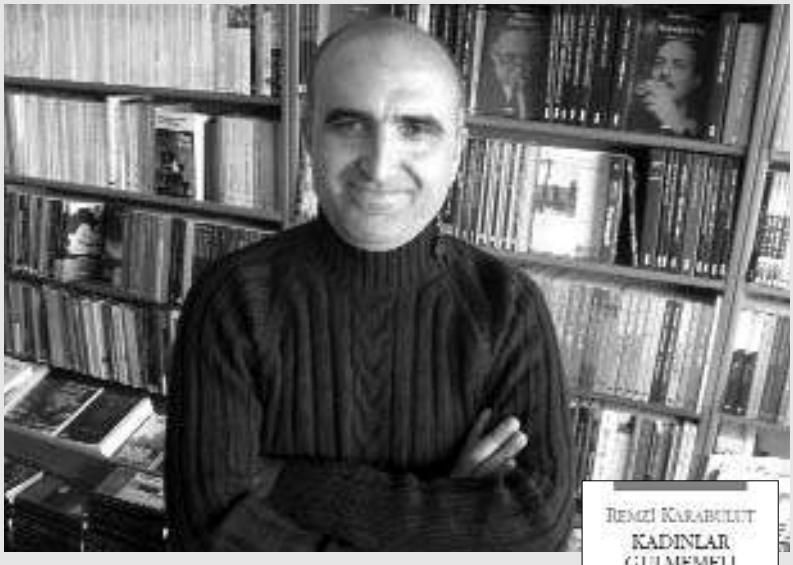
her şey bana çok ağır ve anlamlı geldiği için bu akşam buna tahammül edemiyorum.

Her şeyi mahvetmeyeceğim. Asla oraya gelip, seyrek gülümseyen bir çocuktu, demeyeceğim. Babası, o henüz bir yaşına bile gelmeden bıraktı beni. O, altı yaşına gelene dek ne iş bulursam çalıştım ve onu bakımevine ya da akrabalara yolladım. Nefret ettiği yıllar vardı. Esmer ve zayıftı, ve dünyada genellikle sarışınlık itibar görürken başka bir yerden gelmiş gibi bir havası vardı. Kıvırcık saçları, gamzeleri vardı. Endişenin çocuğuydu o, gurur ve sevginin değil. Fakir olduğumuz için ona iyi bir çocukluk veremedik. Genç ve şaşkın bir anneydim. Öbür çocuklarım vardı, her zaman benden bir şeyler isteyen çocuklar. Kardeşi sanki onun olmadığı her şeydi. Ona dokunmamı istemediği yıllar oldu. Her şeyi içine attı, hayatı her şeyi içinde tutmasını gerektiren bir hayattı. Aklım çok geç başıma geldi. Onun içindeyse çok şey var ve sanırım çok azını dışa vurabilecek. Kendi döneminin, bunalımın, savaşın ve korkunun çocuğuydu.

Bırak öyle olsun. İçindeki her şey çiçeklenmeyecek ama ne kadarı öyle olabilir ki? Yaşamak için bunlar da yeterli. Sadece anlamasına yardım et –bilsin ki bunu anlamasının bir önemi var: ütü karşısında çaresiz, ütü masasının üstünde duran elbiseden fazlası o. □

İngilizceden çeviren **Hatice Utkan**

Remzi Karabulut'un yeni öykü kitabı 2009'da...

***Kadınlar Gülmemeli* Farsçaya çevrildi, yakında İran'da yayımlanacak. Bunun sizin için anlamından söz eder misiniz?**
Başka bir dile çevrilmek, başka bir ülkenin okuruyla buluşmak, her yazarı mutlu ettiği gibi beni de mutlu ediyor. Özellikle öyküleriyle büyüdüğüm bir ülkede okunacak olmak, heyecan verici benim için. Yirmi yıl önce, hangi edebiyat ödülü almak istediğimi soran bir arkadaşıma, ödülden çok, yazdıklarımın bir yabancı dile çevrilmesini istiyorum, demişim.

Bu arada neler yazıyorsunuz?
Arasta adli bir öykü dosyası teslim ettim Can Yayınları'na. Eylül 2009'da yayımlanacak. Şimdilerde Ferit Edgü üzerine yazmaya çalışıyorum. Çok heyecanlı gidiyor. Nasıl bir şey olacağı, önümüzdeki aylarda belli olacak.

Taşrada, uzakta olmak, yazdıklarınızı nasıl etkiliyor?
Yazma eylemim için taşra diye bir yer yok. Önceleri edebiyatçıların daha çok bulunduğu illerde olmamak beni üzerdi. Şimdi öyle düşünmüyorum. İletişim araçları bu denli geliştiği bir zamanda uzakta olmak ve yalnız başına okuyup yazmak, ruhuma daha iyi geliyor.

Anlayabileceğimizi sanıyorduk.

Doğunun zamanları

Bu coğrafyayı, onun mekânını ve yaşamlarını yansıtan öykülerden biri de bu. Bu öykülerden bu coğrafyanın kültüründen doğmuş düşler, gerçekler yansır. Doğu Öyküleri seçkisi ilk kez Türkçe yazan, Türkiye'nin değişik kuşaklarından yazarların seçtiği bu öyküler, Doğu'nun kültüründen doğmuş düşleri, gerçekleri anlatırken sonsuz sabrıyla zamanın da anlamını veriyor. Bu zaman, insanın ölümü, sabrı, sevgisi, cesareti bir araya getirdiğinde, insanın ve dünyanın anlamlı bir bütün olduğunu gösteriyor.

Tahsin Yücel, Bekir Yıldız, Adnan Binyazar, Ahmet Soy, Sevgi Soysal, Erdal Öz, Mustafa Magosyan, Osman Şahin, Rasim Özdenören, Necati Cumalı, Necdet Gürsel, Hasan Yükse, Hasan Ali Toptaş, Bekir Sami Sönmez.

NOTOS ÖYKÜ

OKUR TOPLANTILARI 1, 2

9 Haziran, Pazartesi, Saat: 18.00

Okur ile Edebiyat Dergisi

7 Temmuz, Pazartesi, Saat: 18.00

Değerlerini Niçin Geç Anladık?

Can Kitabevi Söyleşi Salonu
İstiklal Caddesi, Galatasaray, Beyoğlu

VELİD MİMARİ

Tilkilerin Evi

Zülfe yataktan kalktığında, iki ses birbirine karıştığından, kendisini uyandıranın müezzinin mi, yoksa komşunun horozunun sesi mi olduğundan emin değildi. Kapıyı açtığında ise, sıkışıp kalmış uyku kokusu odadan çıkıp, yerine gri ışıkla beraber serin bir esinti sızdı. Belki içerideki boğucu havadan dolayı, uyuyan bedenlerin hiçbiri yerinde değildi. Geçmiş yıllardan bir gün, doğu yönündeki duvarın tek pencere camı kırılmıştı. Selim, hemen sonraki kışın başlarında, köyün yakınlarından çekilen Fransızların arkada bıraktıkları cephane sandığının tahtalarıyla burayı kapamak zorunda kalmıştı. Fransızların, bir daha gelmemek üzere gittiklerinden emin olmasaydı, sandığı sakladığı yerden çıkarıp, her birinde ilginç harfler bulunan tahta parçalarına ayırmaya cesaret edemezdi.

Evin avlusuna çıktı. Madeni kovanın kapağını kaldırarak, biraz su avuçlayıp, başından son uyku sisini kovarcasına yüzüne serpti. Alışkın bir hareketle küpü taşıyıp, içinde kalan suyu, şebboy çiçeklerinin ekili olduğu toprağın üzerine döküyordu ki, kapının açıldığını duydu. Selim dönmüştü. Birkaç sabahtır tekrarlanan eli boş geri gelmelerinden tedirgin olmasaydı, ona doğru dönmezdi. Ya çocuklar! Adamın oğlu, kendi kızı ve ikisinin üç çocukları yirmi gündür proteinli yemek yemedi. Çünkü Selim'in kapanları, o günlerden beri hiçbir ava kapanmadı. Daha doğrusu bir tilkiye... Onun için Zülfe, huzura kavuşmak ya da hayal kırıklıklarına bir tane daha eklememek için, yanında kırılan kuru soğan olmadan gitmeyen, yalnızca su ve tuzla pişirilen bulgurun tadını damağında duyumsayarak Selim'e doğru dönmüştü… Çocukların herhangi bir tarladan çektikleri soğan… Çocuklar, yemeğin hep aynı olmasından değil, tadının kötülüğünden dolayı da mızmızlanmaya başlamıştı.

Zülfe, eve dönen kocasının omzundan sırtına sarkan torbayı görmesine karşın pek huzura kavuşamamıştı.

"Kolay gelsin," dedi.

Duyulmayacak kadar alçak sesle söylenerek, torbayı yere bıraktı. Olması gerekenin aksine, torbanın ağzı iple bağlıydı. Dahası, torbayı yere koyar koymaz, içinde canlı bir şey olduğu ve bu şeyin inlediği belli oldu.

Sormasına gerek yoktu, çünkü gözleri soruyla doluydu. Yanıt kısaydı: Tilki!

Torbanın bağını çözüp, baş aşağı ettiğinde, hareketli varlık yere yuvarlandı. İlk adımı attığında, sağ arka ayağının kırık olduğu görüldü. En önemlisi de, büyük bir tilki değil, bir tilki yavrusuydu.

Yavru, biraz uluduktan sonra, çiçek ekilen yerin yanına çöküp, avcısının yönüne doğru boynunu büktü. O an kadının yüzünde şaşma, kızgınlık ve ümitsizlik ifadeleri belirdi. Kendini tutamayıp:

"Niçin onu canlı getirdin?" diye sordu.

"Bıçak bende değildi. Evde unutmuşum."

Kadın kendinden emin:

"Yanına aldın," diye tersledi.

"Kaybolmuş. Yolda düşmüş olabilir," diye karşılık verdi.

Yanıtına kendisi de inanmadı; çünkü gözleri tilkinin gözleriyle karşılaştığında, biraz sevgi duyarak, tilkinin gözlerindeki bağışlanma ve yalvarma isteğini okudu. Kocasının bahanesine pratik bir karşılık vermek ne kolaydı: Arkasındaki bir rafa elini uzatarak, tilkilerin yüzülmesinde kullanılan bıçağı eline tutuşturabilirdi, ki bu bıçak kesmek için de pekâlâ kullanabilirdi. Doğrusu Zülfe, kocasının evde bir tilki kestiğini hiç görmemişti. Yakalandıkları kapandan çıkarmadan önce kestiğini düşünüyordu. Bu tilki dışında… Nasılsa o, normal bir kediden daha büyük olmayan, ne şişmanlatabilen ne doyurabilen bir tilki yavrusuydu.

Araya girmeme izin verin. Fakirliğin sınırları vardır ve bu sınırların en zoru, insanın bir ineği, koyunu ya da tavuğu olmadan bir köyde yaşamasıdır. İneğin otlayacağı bir tarlaya, koyunun geceleyeceği bir yere, tavuğun kalacağı bir kümese ihtiyaç vardır. Selim Dahmun'da bunlardan hiçbiri yoktu. Kendisine babadan bir tarla miras kalmamıştı. Doğrusu, bir tarlanın on bir mirasçısından biriydi, kendine düşen pay, bir karış topraktan fazla değildi ve parasal karşılığı on lirayı geçmezdi. Evden yana da şansına, çamurdan inşa edilmiş yarım bir duvar parçası düşmüştü. İlk gençliğindeki tek şansı, bir yol şantiyesinde üç yıllığına çalışmasıydı ve o yıllardan sonra hiçbir zaman sabit bir geliri olmamıştı. O zamanlar, şansının bir kez daha döneceğini, çalıştığı yolun bitirileceğini ve zanaat kapılarının yüzüne kapanacağını, bir kunduracı, bir marangoz, bir demirci ve onlarca yoksuldan başka insanı olmayan bir köyde; tarlasız bir çiftçiye, işsiz bir işçiye dönüşeceğini tahmin bile etmiyordu.

Ücreti sabit ve yeri değişken yol şantiyesinde çalışırken, işinin ikinci yılından sonra oturduğu bu evi satın almıştı. Ev, büyükçe bir odaya; gizli, karanlığı yüzünden içine her şeyin tıkıştırıldığı küçük bir odaya açılır: Erzak varsa erzak, giyim varsa giyim, tilki avlama kapanları, şebboyun ekildiği toprağı daraltan bir avlu, çatıya çıkan bir merdiven. Nimetlerden biri, bu taş merdivenin, onlarca tilki kürkünün asılabildiği duvarı; diğeri, kürkleri kurutmak için uygun olan çatı… Ne merdiven duvarının çivilerine asılan kürklerin sayısından, ne kürksüz çivilerin sayısından, ailenin midesine giren tilki sayısının bilinmesi mümkündü. Çünkü, yılda iki kere eve uğrayan çingeneler, biriken kürkleri satın alıyor ya da ellerindeki kötü kumaşı kaliteli kürklerle değiştiriyorlardı.

Çocuklar art arda uyandı. Daha önce, karanlık odanın dışına gün ışığı bulma içgüdüsüyle çıkıyorlardı. Bu kez ışığın ve tilki sesinin uyarmasıyla çıktılar. Kimisi ona yaklaştı, öbürleri avlunun boş kalan yerlerinde oturdu. Hayvansa, çocuklardan birinin merak dürtüsüyle kuyruğunu çekmesinden dolayı, kırık ayağını sürükleyerek, çevresinin sarıldığı avlunun kalan boşluğunda dolanmaya başladı.

Kadın:

"Elerinle boğsaydın," dedi. "Bugün çocuklar yiyecekti."

Adam, sertçe bakıp, bıyığının yarısını alt dudağının altında saklayarak, kararlı bir sesle:

"Bıçağı getir," dedi.

Kadın alay ederek:

"Bu sabah kaybettiğin bıçağı mı?" dedi.

Çocukların önünde küçük düştüğünü belli etmemek için, kızgınlığı içine atarak:

"Öbür bıçağı!" dedi.

Kadın, odaya girdi, çocuklardan birinin gömleğini elinde tutarak geri çıktı. Doğrusu, gömlek çocuklardan birinin değildi. Çünkü onlardan üçü, büyüğünden küçüğüne, en küçüğüne kadar, bu gömleği üç yıl art arda giymişti. Çünkü gömlek, eklenen yamalarla görüntüsünün çok değişmesine karşın ölçüsünü korurken, çocukların bedenleri hep büyüyordu.

Sarma işinden sonra, yırtılan gömleğin kalıntılarından bir ip yapıp, bir ucunu hayvanın boynuna, diğer ucunu şebboyların yanına çaktığı kazığa bağladı. Kuşluk zamanı, Dahmun'un evinde bir tilki olduğunun haberi, tüm köye yayılmıştı. Haber şöyleydi: Tilkilerin evinde bir tilki var… Tilki evi yeni bir ad değildi, ama şimdi bu deyiş yeni bir anlam kazandı.

Selim Dahmun, kapıyı, köyün her mahallesinden sıra sıra gelen çocukların yüzlerine kapadığında, onların dönmemek üzere çekip gideceğini sanmıştı. Ancak bunun hiçbir yararı olmadı; çünkü orayı, tilkiyi görme ümidiyle oyun yeri yapmışlardı. Küçük bir sorun araya girmeseydi, kapı kapalı kalabilirdi. Tilkinin acılarına, bir de açlığı eklenmesiydi. Ve Dahmun'un evinde, ailenin kahvaltısına ancak yetecek ekmek kırıntıları vardı…

Çocukların uğultusunun yükselmesiyle, Dahmun kapının önüne çıkıp, çocuklardan birinin parmakları arasında bir yumurtayı yukarı kaldırarak: "Görmeme izin ver!" dediğini duymasaydı, onları bağıra çağıra kovalayacaktı.

Dahmun, yumurtayı kapıp, çocuğu tek başına içeri alarak tilkiyi seyretmesine izin verdi. Üstelik çocuk küçük hayvanın sırtını sıvazlamak için tilkinin başını da tutmuştu.

Birkaç dakika sonra diğer çocuklar da, ellerinde birer giriş ücretiyle kapıyı çaldı. Bir yumurta, bir ekmek, bir bardak dolusu bulgur ve bir cevizle bile, Dahmun'un tilkisi görmek mümkündü. Bu yolla, Zülfe'de, hem çocuklara hem aç tilkiye yetecek kadar yemek birikmişti.

İkinci günün toplamı: On yumurta, iki ekmek, bir avuç buğday ve tilkiye yedirmek bahanesiyle içeri sokulan, ancak çocukların anneleri ekmek getirene kadar yiyip bitirdikleri yarım kalıp peynir… Bu iş fazla yürümedi. Çünkü üçüncü günün getirisi üzücüydü. Adam, üçüncü günde, bazı çocukları yalvarmaları yüzünden ve bazılarını babalarının sözlü selamlarıyla hatır için almak zorunda kalmıştı. Buna karşın toplam getiri iyiydi. Son üç gün, kadın, kocası başka bir av getirene kadar bir hafta daha geçineceğini düşünerek, daha ekonomik tedbirler alıp, evde çocuklara yetecek kadar ekmek bulundurdu.

VELİD MİMARİ Şam'a bağlı Deyir Atıye ilçesinde 1941'de doğdu. Şam Üniversitesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. Gazeteciler Sendikası ve Arap Yazarlar Birliği üyesi. 2006'dan beri Arap Yazarlar Birliği'nin çıkardığı, *Edebiyat Haftası* gazetesinin yazıişleri müdürü ve birliğin yürütme kurulu üyesi. Teşrin gazetesinin köşe yazarı. Bu yazılarında mizahi üslubuyla büyük bir ün kazandı. Ayrıca Suriye Komünist Partisi'nin yayımladığı, Halkın Mücadelesi gazetesinin yazıişleri müdürlüğünü yapan Mimari, 2005'ten beri partinin politbüro üyeliğini de yürütüyor. Büyükler ve küçükler için on beş öykü ve tiyatro oyunu kitabı bulunuyor. Bazı kitapları: *Küçük Hüzünler* (1971), *Yolculuk Eden Şehir İçin Özlem* (1976), *Meşe Ağacı* (1978), *Tembel Balıkçı Düşleri* (1980), *İhtiyar ve Genç* (1984), *Çocuklar İçin Yirmi Öykü* (1983), *Kayaların Yabani Çiçeği* (1983), *Aşk İçin Önsöz* (1985), *Kan Çemberleri* (1986), *Beygirin Tekmelediği Adam* (1988), *Yağmurun Çizgisi Altında* (1992).

Tilkinin giderek iyileştiği görülüyordu. Bakışları daha uysal oldu. Fakat Selim Dahmun'un hayal kırıklıkları sürüyordu. Gece yarısından önce çıkıyor, kapanları kurup, bağların odalarının birinde üç saat kadar uyumak üzere uzaklaşıyordu. Daha sonra, yayları hâlâ gergin, boşalmamış ve hiçbir ava kapanmamış kapanları denetlemek için kalkıyordu.

Gecenin birinde, küçük tilkisini, getirdiği torbaya koyup gitmek zorunda kaldı. Bağların başına ulaştığında bıraktı. Çünkü bulduğu yere geri götürmesinin bir anlamı yoktu. Tilki, ayağındaki sargıya rağmen koştu. Ay ışığının altında gölgesinin hareketlerinden, ayağının tümüyle iyileştiği belli oluyordu.

Selim Dahmun'un hayal kırıklıklarına rağmen, Zülfe, dış kapının sesiyle uyanmayı sürdürdü. İşte iki gün geçtiği halde, Selim yine boş dönüyor ve çocuklar yine yemek bekliyordu. Bekliyorlardı, ancak kapanlar bir şey tutmuyordu.

Üçüncü günün tan vaktinde Selim, torbası sırtında döndü. Zülfe, şebboyların ekildiği yerin kenarına oturmuştu. Kapının sesini duyduğunda, rahatlıkla şöyle düşünmüş olabilir: Artık bu sefer de boş dönmüyordur.

Torbasının içindekini yere boşalttığında, küçük bir tilki yere yuvarlandı. Kesilmiş bir tilki… Arka sağ ayağında bir kumaş sargısı vardı. □

Çeviren **Abdulkadir Abdulli**

notoskitap.blogspot.com

Her gün bir kez tıklamak yeter.

ZEKİ DEMİRKUBUZ

"Bu işe el yordamıyla başladım, yaptıkça bir şey öğrendim."

ÇİĞDEM ÖZTÜRK

Zeki Demirkubuz son dönem Türk sinemasının bir dizi sıra dışı filmine imzasını atan genç kuşak yönetmenlerden. Her filmi ilgi görüyor, ama daha önemlisi, sanatsal bakımdan nitelikli tartışmalara yol açıyor. Öte yandan, Zeki Demirkubuz'un pek bilinmeyen edebiyatçı kimliği de var. Yazmaya başlamış, ama sürdürememiş, bunun sıkıntısını hep yaşamış. Gene de izleyicileri yaptığı filmlerin bir edebiyatçının bilgisinden, sezgisinden, duyarlığından çıktığını görüyor. Bir tür Dostoyevskiyen tavrı taşıdığını... Söyleşimizin asıl nedenleri bunlar.

Yönetmenliğe başlamadan önce öyküler yazdığınız doğru mu?

Herkesin yazdığı kadar basit ve sıradan edebiyat öyküleri yazdım, şimdi ne yazdığımı bile hatırlamıyorum. İçerdeyken de iki roman denemem olmuştu. Hapisteki baskınlardan birinde idare romanlardan birine el koyduğu için bir daha göremedim. *Suç ve Ceza*'nın devamını yazmıştım, Roskolnikof ve Sonya'nın hapisten çıktıktan sonraki hayatını anlatıyordum. Orhan Hançerlioğlu'nun *Düşünce Tarihi* kitabında bir *Suç ve Ceza* incelemesi okuyup çok beğenmiştim, Dostoyevski ile yeni yeni tanışıyordum. Orada, Roskolnikof ve Sonya'nın, Roskolnikof'un cezası bittikten sonraki hayatı da başka bir roman konusu olabilir, der. Oradan esinlenerek, 300-400 sayfa kadar yazmıştım. Ama eminim acemice ve basitçe bir romandır. Henüz on yedi yaşındaydım, hayatımda ilk kez edebiyatla tanışıyordum. Ondan önce Türkçe kitabındaki okuma parçalarını bile okuyan biri değildim.

Zaten film yapmak, roman yazmak, bir şeyi ifade edebilmek, tarih kitaplarındaki gibi mağaraya resim çizmekten, sevgilisiyle bir ağacın altında otururken çakısını çıkarıp iki tane süslü cümle yazmaktan farklı bir şey değil.

Hapis yatmadan önce Isparta'da mıydınız? Çocukluğunuz nasıl geçti?

Ailem İstanbul'a taşınmıştı. Ben Isparta'da, eski bir köy enstitüsü olan bir öğretmen okulunda okuyordum. Okulla ilişiğim kesilince, İstanbul'a geldim. Babam esnaftı. Şeklen bu ülkenin en sıradan, ortalama, basit çocuklarından biriydim. O zaman hissettiğim şeylerin anlamını büyüdükten sonra, hayat üzerine düşünmeye, bir şey anlatmaya başlayınca keşfettim. Bu ülkede her genç, özellikle belli yaşlarda eline kâğıt kalem alır, yazar, karalar. Kimisi de ortalıkta, kahvede, "Öyle şeyler var ki, anlatsam roman olur," diye konuşur durur. Bir otobüs yolculuğunda, sokakta, film setlerindeki mahallerde tanıştığım insanlar, yönetmen olduğumu öğrendiklerinde anlatmaya başlar. Zaten film yapmak, roman yazmak, bir şeyi ifade edebilmek, günümüzde sanıldığı gibi elitist bir durum değil aslında. Bu, tarih kitaplarındaki gibi mağaraya resim çizmekten, sevgilisiyle bir ağacın altında otururken çakısını çıkarıp o anı ifade etmeye dönük iki tane süslü cümle yazmaktan farklı bir şey değil. Buradaki fark, bazı insanların buna özel önem verip neredeyse bir mesai haline getirmesi ve bunu yaparken de dili değiştirebilmeleri, özelleştirebilmeleri. Tıpkı bir marangozun ağaçla içli dışlı olup da ağacı ve aletleri kullanabilecek bir ustalık kazanması gibi. Bu da harcanan mesainin ardından kelimelerle böyle marangozvari bir bağ kurabilme durumu. İnsan olan herkesin, ben duygusunu deklare etme reflekslerinden bir tanesi bu. Tek farkı, zaman içinde yazar olmanın üst bir seviyeye gelip az önce bahsettiğimiz özden yabancılaşması. Bu son derece yapay bir durum. Bu özün sınıf-dil-din-renk ayrımı

Diyalog manyağı diyebileceğimiz bir biçimim var benim. Ben böyle entelektüel refleksleri, sorgulamaları olan biri değilim, hâlâ da estetik ve benzeri bir sürü konuyu bilmem, sadece sezgilerime ve anlatmak istediğim şeylere dayanarak filmler yapıyorum. Didaktik olmayan, o handikaplara düşmemeye dikkat eden bir dışadönük anlatıcı olduğum kesin.

ZEKİ DEMİRKUBUZ 1964 yılında doğdu. Sinemaya 1986 yılında Zeki Ökten'in asistanı olarak başladı. İlk filmi *C Blok*'u 1994 yılında çekti. Öteki uzun metraj filmleri: *Masumiyet* (1997), *Üçüncü Sayfa* (1999), *Yazgı* (2001), *İtiraf* (2001), *Bekleme Odası* (2003), *Kader* (2006). Aldığı birçok ödülün yanı sıra, 2006'da *Kader* filmiyle Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde "En İyi Film" ödülünü aldı.

gözetmeden, okuma yazma konusuyla da ilgisiz bir biçimde bütün insanlığa ait olduğunu düşünüyorum. Dostoyevski'nin, bütün gerçeğin egodan geldiğine ilişkin bir sözü vardır, eğer bu doğruysa bu egodan gelişin refleksleri de olmalı. Mesela roman yazarken on yedi yaşındaydım, kalkıp yüksek meseleleri anlatacak durumum da yoktu, kendimce oradaki varlığımı önemsemek için yaptım bunu, o zaman kendimi yazıyordum, kendimi anlamlandırmaya, özelleştirmeye çalışıyordum ki, o koşullar içerisinde ayakta kalayım. Edebiyatın kendimi anlama konusunda bana çok büyük yardımları oldu, hatta beni sinemaya getiren sebep olarak yazdıklarımın, edebiyatla ilişkimin bir anlamı vardır. Daha beş altı sene önce yazdığım bir sürü şeyi çok sığ ve kötü bulduğum da bir gerçektir.

Diyalog edebiyatta olduğu kadar sinemada da önemli. Siz de filmlerinizde diyaloğa ayrı bir önem veriyorsunuz.

Diyalog manyağı diyebileceğimiz bir biçimim var benim. Bunun da sebebi anlatıcı tarzda öyküleri sevmem. Biçim uğruna ya da biçimi esas alarak bir şey yapan sanata karşı bu çok yeni fark ettiğim bir şey. Ben böyle entelektüel refleksleri, sorgulamaları olan biri değilim, hâlâ da estetik ve benzeri bir sürü konuyu bilmem, sadece sezgilerime ve anlatmak istediğim şeylere dayanarak filmler yapıyorum. O yüzden bunları daha yeni yeni anlıyorum. Didaktik olmayan, o handikaplara düşmemeye dikkat eden bir dışadönük anlatıcı olduğum kesin. Mesela sinemada sahneler seyirciyi sıkmayacak belli bir uzunlukta olmalı, az diyalog olmalı gibi ahlaklı bulmadığım, yararcı bir anlayış var. Onun dışında resimler öne çıkarılmalı, yüzler şöyle olmalı gibi daha biçimci şeyler var. Bunları kendime yakın bulmuyorum. Benim kafamda iki kişinin basit bir konuşması var. Senaryo aynı zamanda süreyle ilgili, matematiği var, belli kısıtlamaları var. Ama bazen öyle bir kabarıyor ki, oturup kırk sayfalık diyalog yazdığım oluyor, kırk sayfalık sahne de çekilmez tabii, ama kendimi tutamıyorum. Gerçekten de iyi yazdığımı düşünüyorum, tabii sonra bir hal yoluna koyuyorum montaj yapar gibi. Albert Camus'nün *Düşüş*'üyle Dostoyevski'nin *Yeraltından Notlar*'ı devamlı yanımda durur. Onlar aslında kocaman tek bir diyalogdur. Onları anlatmıyorum, ama oradaki bazı durumları çok sevdiğim için, onlardan yararlanarak bir şeyi anımsamak için bir yardımcı, birlikte senaryo çalıştığım bir arkadaş gibi tutuyorum onları. Her ikisinde de insanın kendini durup dururken doldurup, saçmalayıp hoşlanmayacağı durumlara nasıl geldiğine dair birer bölüm var. Benzer bir şey yazıyordum, bazı diyaloglara baktım, fakat film diyaloğu ve yazılı metin diyaloğu birbirine o kadar uzak ki. Okurken çok sevdiğim diyaloglar, film repliği gözüyle baktığım zaman itici geliyor. Böyle şeyler de zaman kaybettirici oluyor, mesela bir takılıyorum, iki gecem gidiyor ve kötü diyaloglar ortaya çıkıyor. O yüzden daha çok insanlarla konuşmalarımdan, bir insanın duygusunu gözümün önüne getirerek, onu konuşturmaya çalışarak diyalog yazmak gerektiğini fark ettim. Benzer bir serüveni *Yazgı* filminde Camus'nün *Yabancı*'sını aktarırken de yaşadım. Bir sürü diyaloğu sıraladım, sonra bir okudum, iğrenç geldi. Sonra sadece gündelik hayattan yola çıktım. Bu ülkede yaşıyorum, insanın doğası, refleksleri aşağı yukarı aynıdır, ama gündelik dil, ülkeler, şehirler, hatta mahallerde farklılık gösterir. Bunu beceremezsen de çok kötü diyalog yazarsın. Genel olarak baktığımız zaman, roman adaptasyonlarında bu durum görülür. Toplamda belki bir hikâye anlatıyorum, ama pratik olarak baktığın zaman, bir hikâyeyi diyaloglarla film haline getiren biriyim galiba.

Diyalog yazarken romancı daha özgürdür, sinema yazarıysa rasyonel olmak zorunda.

Uzun yıllar *Suç ve Ceza*'yı çekmeye çalışan biri olarak şunu fark ettim, en sevdiğiniz roman bile olsa elinizde, parçalayacak kadar okusanız bile, yeniden okuduğunuzda bir sürü şeyi fark ediyorsunuz. Benim en sevdiğim roman *Suç ve Ceza*'dır. Romanda inandırıcılık sorunu olmadan, küt diye o adamı onun karşısına çıkarırsınız. Öyle baktığım zaman *Suç ve Ceza*'nın içinde öyle saçma şeyler var ki. Bunu sinemada yapmanız çok zor, bunun binde biri eski Türk filmlerinde yapıldığı zaman alay konusu olur. Roman, bir şeyi göstermediğiniz için, sadece imajinasyona dayalı, özgürlükleri olan bir alan, ama sinemada böyle değil. Sinemada inandırıcılık sorunu daha yüksek ve katı biçimde var. Sinemayla romanın en temel farklarından biri de budur. Düşüncede kurmak daha kolay, bir sürü kelime emrinizdedir. Ama göstermek daha zor bir şeydir, gösterirseniz inandırmak zorundasınızdır.

Bir sinema filminden yola çıkılarak yazılan bir roman var mı?

Böyle bir şey bilmiyorum ama, Kundera, *Ölümsüzlük*'te filme çekilemeyecek bir roman yazma iddiası taşır. Kurmacasına göre o roman filme çekilemez, çünkü sadece görmemeye dayalıdır, dolayısıyla da filme çekilemez. Aslında bir yayınevi uzun zamandan beri *Masumiyet* ve *Kader*'i roman haline getirmek istiyor. Bana yazmamı teklif ettiler. Ama onların benim için bir büyüsü kalmadı, uğraşmak istemedim. Roman yazma kararı alacaksam bunu yepyeni bir şey için yaparım. Başka bir yazar bulmayı teklif ettiler. Beğenmezsem ve yazan kişi de üzülmeyecekse ya-

Yılmaz Güney en az Antonioni ya da Bergman kadar değerli bir yönetmendir.

yımlamayın deme hakkını elimde tutayım istedim. Eğlenceli de olur, ama henüz birilerini arıyorlar. Çok boş zamanım olsa, başka fikirlerim kalmamış olsa düşünülebilir aslında. Çünkü o hikâyeleri severim. Büyük bir roman duygusu vardır onlarda. Türkiye'deki önemli yazarlardan bazıları özellikle *Masumiyet* çıktıktan sonra bunu söylemişlerdi. Bu roman olsa büyük bir etki yaratabilirdi, diye. Romanlardan film uyarlanıyorsa bu da olabilir, olmalı da, hatta teknik olarak daha kolay olur.

Yılmaz Güney de öykü yazan sinemacılardan biri. Ondan etkilenmiş miydiniz?

Sinemanın, bir sahne yaratmanın ve inandırıcı bir durum anlatmanın zorluklarıyla gerçekten yüzleşene kadar Yılmaz Güney'le hiçbir bağım yoktu, hatta sevmezdim bile. Mesela çocukluğumda Cüneyt Arkın'cıydım. Yılmaz Güney'in filmlerini gitmeye değer görmezdim, ancak sinemayı sevdiğim için giderdim. Benim için Fikret Hakan, Yılmaz Köksal neyse Yılmaz Güney de oydu. Solculuk dönemimde de hiç ilgi duymadım ona, çünkü öylesi bir solculuk da ilgimi çekmiyordu. Elbette ben de şeklen onlardan biriydim, ama hiçbir zaman Nâzım Hikmet şiirlerinden, Zülfü Livaneli dinlemekten, Doğulu çocuk kartpostallarından etkilenmedim. Solculuk, vicdanen değil ama şekil itibarıyla üstüme kalmış bir şeydi. Hatta Yılmaz Güney'i itici bulduğumu bile söyleyebilirim. Çünkü hayatım boyunca hiçbir zaman şekilsel bir dışadönüklükten hoşlanmadım.

Yılmaz Güney'le ne zaman bağ kurdunuz?

Geç keşfettim, en fazla on yıl olmuştur. Sinemanın ne olduğunu, bir sahne yazmanın, insani bir durumu göstermenin ne kadar zor olduğunu anlamam aşağı yukarı *Masumiyet*'ten sonradır. Ve ben bunun farkına vardıktan sonra keşfettim Yılmaz Güney'i. Bana göre Yılmaz Güney güme gitmiş bir yönetmendir. Siz bakmayın bu kadar fenomen, bu kadar popüler olduğuna... Bu kadar çok önemsenmesine, sevilmesine ya da nefret edilmesine... Bence bunların hepsi güme gitmiş olmasının sebebidir. Sadece Türk sinemasından değil, dünya sinemasından bugüne dek izlediğim bir yığın film arasında taşıdığı hayat duygusu, hayat ateşi nedeniyle güçlü ve hayranlık uyandırıcı filmlerin yönetmeni Yılmaz Güney'dir. *Yol* ya da diğer iyi filmlerini söylemi-

yorum sadece... Son yıllarda en sevmediğim filmlerinden ikisini *Arkadaş*'ı ve *Zavallılar*'ı Türkmax'da sıkça izledim. Filmi defalarca görmüş olmama rağmen her seferinde garip bir şekilde ekran önünde kalıp izlemeye başlıyorum. O acayip didaktik –ve bu nedenle de bence kendine haksızlık ettiği– *Arkadaş* filminde bile, bugünün artistik, biçimci ve görüntüyü kutsallaştırmaya dönük genel sinema anlayışıyla kıyaslanamayacak bir hayat duygusu var. Mesela Azra Balkan'ın, hiçbir kelime olmadan, basit bir resimle, kocasını aldattığını ifade ettiği bir an vardır... Planların birbirine bağlantısı, hikâyenin duygusal akışı gerçekten inanılmaz. Yılmaz Güney, ona atfedilen önemin sinemasına aslında haksızlık ettiğini düşündürecek kadar büyük bir sinemacı. Çünkü az önce bahsettiğim hayat ateşinden soyutlanabilecek bir dehayı ben görmedim. O açıdan benim için en az Antonioni ya da Bergman kadar değerli bir yönetmendir. En kötü filminde bile öyle bir mizansen gücü, öyle bir oyunculuk yorumu görüyorum ki; kendimin ne kadar eksik ve zayıf olduğunu hissettiriyor bana. Tüm bir yaşamını, ilk filmlerinden *Duvar*'a kadar tüm bir hayatı böyle yaşayabilmenin nasıl bir şey olduğu çok düşündürmüştür beni. O kadar genç ölmesinin, hastalanmasının sebebi de bence yaşadığı kötü koşullardan çok o düşüncelerle dolu bitmek bilmeyen geceleriyle ilgilidir. Çünkü hiçbir insan öyle bir ateşe dayanamaz, erir. Bence hapisanelerde başına gelenler yüzünden değil, içindeki ateş yüzünden o kadar yaşayabildi. Tersi örnekler var. Senelerce hapisanelerde kalan, çıktığında uzun yıllar, sağlıkla yaşayan çok insan tanıyorum.

Ben daha çok Amerikan sinemasında hayat duygusu ediniyorum: Michael Mann, Coen Kardeşler, Tarantino...

Sinema gücü onun dizginleyemeyeceği bir şey gibi adeta. Bugünün yönetmenlerinden Fatih Akın da benzer bir duygu veriyor insana...

Bence de öyle. Yılmaz Güney'in ele aldığı konuları Satrajit Ray'e çok yakın buluyorum, sinemasından çok etkilendiğini de biliyorum. Ama onun filmlerinde entelektüel biçimciliğin etkisi elinde olmadan gösteriyor kendini. Ozu'yla daha yakın belki, çünkü Ozu da entelektüel sinemanın çok da farkında olmadan, Yılmaz Güney'e benzer biçimde yarı ticari bir dünyanın içinde filmler yapmış ve bu filmlerle hiçbir zaman yüksek sanatçı bağları kurmuş değil.

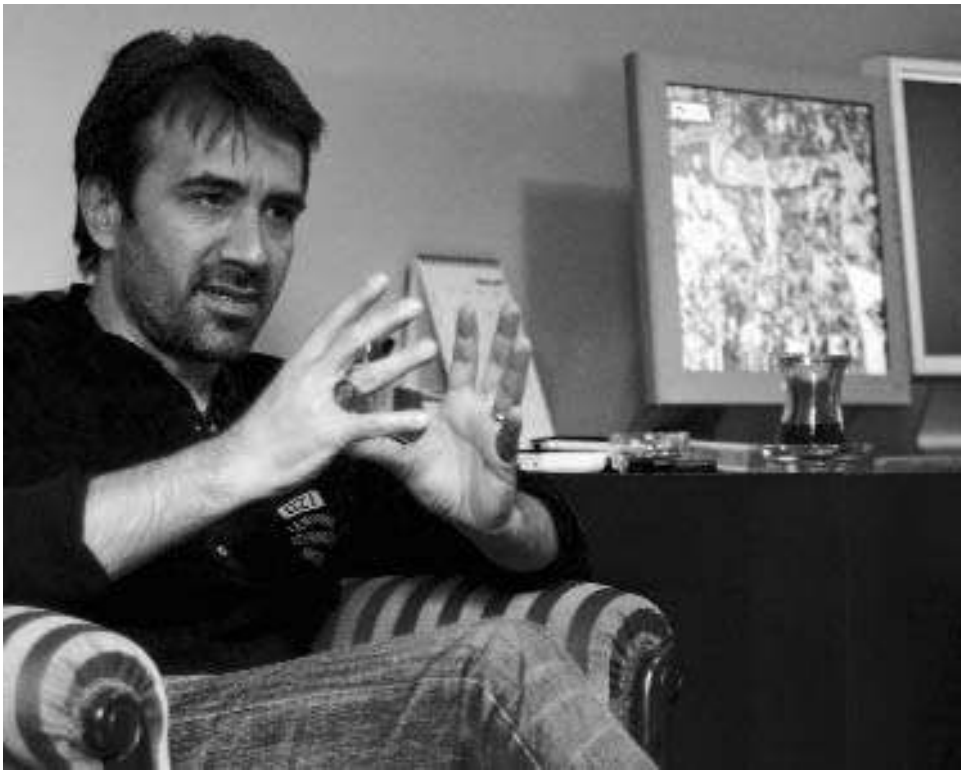
Amerikan sinemasında bahsettiğim duygulara yakın daha çok yönetmen görüyorum. Avrupa ve Türk sineması çok mıymıntı, snob bir yöne doğru gidiyor. Bir öze sahip olmaktan çok bir fikir düzeyinde kalmış bir sinema bu. Bazen savaş karşıtlığı, yoksulluk, sınıfsal çelişkilerden yararlanmaya çalışıyorlar.

Çağdaş yönetmenler içinde beğendiğiniz kimler?

Türkiye'den ve Avrupa'dan arada bir, bahsettiğim ateşi taşıyan filmler çıkıyor. Abbas Kiarostami'yi çok ayrı bir yere koyuyorum, o başka bir şey, dünya sinemasının da çok başka bir yerinde duruyor. Ama İran sineması için aynı şeyi söyleyemem. Bir bütün olarak Amerikan sinemasında bahsettiğim duygulara yakın daha çok yönetmen görüyorum. Avrupa ve Türk sineması çok mıymıntı, snob bir yöne doğru gidiyor. Bir öze sahip olmaktan çok bir fikir düzeyinde kalmış bir sinema bu. Bazen savaş karşıtlığı, yoksulluk, sınıfsal çelişkilerden yararlanmaya çalışıyorlar. Yine benzer bir biçimde, Sokurov gibi, sinemanın olanaklarını ve estetiği aynı şekilde kullanan, özü kaçırıp biçime ilgi duyan bir sinema var. Bir-iki istisna hariç, çok yakınlık duyduğumu söyleyemem. Ben daha çok Amerikan sinemasında hayat duygusu ediniyorum: Michael Mann, Coen Kardeşler, Tarantino... Örnek diyaloglar ve karakterler açısından *Jackie Brown* gibi güçlü bir film izlemedim uzun senelerdir. Tarantino'nun en kötü filmlerinde bile, *Kill Bill*'lerde bile kendime çok yakın hissettiğim durumlar görüyorum. Alexander Payne'in *About Schmidt* filmi de aynı şekilde. Yeteneğin bir nedeni olmalı, bir yere kadar dönüştürücü olmalı. Edebiyat dünyasında da eli kalem tutan çok kelime üstadı var, ama ne anlatıyor, meselesi ne, konusunda fazla bir şey söyleyemiyoruz. Çoğu zaman en kötü Hollywood filminde bile bir sürü şey fark ediyorum. Bunu böyle telaffuz etmek bazen bana da zor geliyor, ama hakikat bu.

Ken Loach'u beğenir misiniz?

Hakkında yapılmış bir belgesel seyrettim, gözlerim doldu. Beni hiçbir insan kendime karşı bu kadar suçlu hissettirmemişti. Peygamber gibi bir adam, bütün insani erdemleri üstünde toplamış. Kendi kendime, keşke

Ekonomik özgürlüğüm tabii ki ahlaki özgürlüğüm kadar yüksek değil.

daha kendine has bir dünyası olsaydı, sınıfsallık meselesine sıkışmayıp daha büyük filmler yapabilseydi dedim. İyiliği de belki buradan geliyor, ama filmlerini hiç sevmedim. Bir tek *My Name is Joe*'yu beğenirim. Bazı Amerikan aksiyon filmlerini bile, ortaya bir mesele koyabilme açısından daha güçlü bulduğumu çok üzülerek söylüyorum.

Projelerize uzun süre ara verebiliyorsunuz ya da onları toptan rafa kaldırabiliyorsunuz. Edebiyatta olabilir, ama sinemada daha zor bir şey bu yaptığınız.

Ben bu işe el yordamıyla başladım, yaptıkça bir şey öğrendim. Bir insanın kim olduğunu, kaç para ettiğini, neyin peşinde dolaştığını, mutluluğu nasıl bulacağını, nasıl mutsuz olacağını söyleyen tecrübeleri vardır. Bu genel olarak ahlaki bir sorundur. Kendinize sorduğunuz bir sorunun içinizde bulduğunuz cevabının sorumluluğunu taşımayı bilmek ya da taşıyamamak ahlaki bir sorundur. Zaten bir şeyin doğru ya da yanlış olduğunu düşünmenin, eğer ahlaki bir sorumuz yoksa hiçbir önemi yoktur. O zaman soruları sorarız, doğruyu buluruz, ama yanlış olanı yapmamız gerekiyordur ve yanlış olanı yaparız. Bunun açıklaması da çok kolaydır, hayat böyle, sistem böyle, deriz. Eğer bu bizim davranışımızda bir karşılık bulmayacaksa neden doğruyu bulmaya çalışıyoruz ya da bir şeyleri anlamaya çalışıyoruz? O zaman boşa çaba ya da entelektüellerin yaptığı gibi amacını yitirmiş bir mastürbasyon haline gelir, bir tür sorun-seviciliğe dönüşür mesela. Ama bu ahlaki problemi taşıyan insan bu konuda dirayet eder, bu yanlışsa yapmayacağım, doğrusunu yapmak için mücadele vereceğim, der. Ben bunları fazlaca düşünen, çoğu zaman kendini bunlarla mahkûm ederek yaşayan biri olarak bunun mücadelesini veriyorum. Çünkü elbette bir film çekerken diğer insanlar için geçerli gerekçeler benim için de geçerli, para bulma konusundaki gerekli düzenlemeler, tavizler... Ben de bu hayatın içinde yaşıyorum, benim de etim budum belli. Ama ben kibirli, kendini beğenmiş biriyim bu açıdan, dolayısıyla böyle bir sorgulamayı yaptığım zaman ortaya çıkan sonuçları görmezden gelecek bir yapım olmadı. Bir taraftan filmler çektim, bir taraftan da bunun mücadelesini verdim. Çok zor ve çileli oldu, ama bunun özgürlüğünü kazandım. Yani film yapmayı teknik ve yapı itibariyle neredeyse bir roman yazma, evde müzik ya da resim yapma boyutlarına indirdim. Özellikle sinema söz konusu ise düşünmediğim, istemediğim, inanmadığım hiçbir şey yapmama özgürlüğüne uzun süredir sahibim. Bir filmi yaparken herhalde bu dünyadaki en az angajmanı olan insanlardanım. Aylarca bir senaryoyu yazıp çöpe atma gücüm de var. Aklıma gelen her sahneyi, her durumu, seyirci böyle mi beğenir, festivallerde iyi mi karşılanır gibi fikirlerden tamamen uzakta, tabii ki iç süzgeçlerimle, iç disiplinimle yapacak durumdayım. Ekonomik özgürlüğüm tabii ki ahlaki özgürlüğüm kadar yüksek değil, ama zorladığım zaman bunu da hallediyorum. Sistemin, Türkiye'deki hayat şartlarının böyle olmasına karşın azımsanmayacak sayıda film çekmiş ve çekmeyi sürdüren biri olabilmem de bunun karşılığı. □

KADRİ ÖZTOPÇU

Sıradan Bir Gündü

UYANDIĞIMDA BAŞIM ÇATLAYACAK GİBİ AĞRIYORDU. AĞZIMDA BERBAT bir acılık vardı. Zorlukla açtım gözlerimi, bir süre, kıpırdamadan, sırt üstü yattım. Tavana baktım. Tavanın süt beyazında, Hüseyin, (iri, kapkara bir örümcek; günlerdir orada) acelesiz adımlarla geziniyordu.

Yılların alışkanlığıyla sol yanıma çevirdim başımı, baktım: Boştu. Alışmak gerekecek, diye geçirdim aklımdan (aslına bakarsanız, doluyken de boştu nicedir ama alışamamıştım; sorun da bundan kaynaklanmıştı sanırım); içimde yeşeren belli belirsiz hüznü kovaladım hemen; yeniden tavana diktim gözlerimi.

Hüseyin kaybolmuştu.

Doğruldum.

Daha dirseklerimin üzerindeyken başım döndü. Akşamdan kalmanın cilveleri, dedim kendi kendime; yüzümü buruşturdum, biraz bekledim toparlanmak için; yavaşça kalktım.

Banyoya yollandım, musluğu açıp başımı altına soktum. Su çok soğuktu. Ürperdim. Dişlerimi fırçaladım, nane tadında yeşil bir sıvıyla ağzımı çalkaladım. Ağzımdaki acılık geçmedi.

Mutfağa gittim, kahve makinesini çalıştırdım, bir sigara yaktım o sıra, birkaç nefes çektim; midem bulandı. Söndürdüm.

Evin içinde küçük bir tur attım. Salon, televizyon odası, (evet, televizyon seyretmek için ayrı bir odamız var) Zeynep'in (sömestr tatillerinde gelip birkaç gün kaldığı) odası, çalışma odası, ıvır zıvır odası. Her birinin kapısını açtım, içeri baktım boş gözlerle, kapadım. (Bunu niçin yaptığımı düşündüm, makul bir yanıt bulamadım.)

Banyoda karar kıldım, duşa girdim.

Serin suyun altında dakikalarca durdum; bir heykel gibi, kıpırtısız, donuk. Üşüdüm, aldırmadım, şarkı söyledim.

Berbattı sesim, Semra –bu konuda– haklıydı.

Ona herhangi bir konuda hak vermiş olmak canımı sıktı; kendime saygımı mı kaybediyorum, nedir, diye kaygılandım.

Aynanın karşısında kurulanırken, bir yandan da kendimi seyrettim. Henüz genç olduğuma hükmettim; hâlâ formdasın adi herif, dedim, sırıttım.

Gerçi, evet, biraz göbeklenmiştim, gerdanım da sarkmıştı hafiften... Sonra şu derin çizgiler yüzümdeki... Olsun.

Daha çok iş var sende, dedim suretime. Göz kırptım. Daha çok iş var sende, dedi su-

Karşı kıyı, pus altında, belli belirsiz.

retim. Göz kırptı.

Avundum. Özsaygımı yeniden kazandım.

Havluyu belime doladım, kapıcının her sabah dış kapının koluna astığı poşetteki gazeteleri aldım, kapıyı aralayıp. (Poşeti orada bıraktım –kural öyle.)

Karşıki kadınla burun buruna geldik o sıra; (fena hatun değilmiş) o da aynı işi yapıyordu. Yarı çıplaklığımı umursamadı sanırım, selam verdi, verirken, sol eliyle sabahlığının göğsünü kapadı, niyeyse. Oysa benden daha giyinikti; görünürde bir şeyleri de yoktu üstelik. Hatırını sordum, başını hafifçe yana eğip gülümsemekle yetindi, (sol eli sabahlığının yakasındaydı hâlâ) içeri çekilip usulca kapattı kapıyı.

Kocasının sesini duydum. "Şal desenli yeşil kravatım nerede?" diye böğürüyordu dallama.

Kahvemi alıp salona geçtim. Kanepeye kaykıldım, gazetelerin birinci sayfalarına göz attım:

Hükümetin erken seçime niyeti yoktu. Ordu darbe yapabilirdi de, yapmayabilirdi de. Antalya'da bir otelde güpegündüz cinayet işlenmişti; iki ölü vardı, görgü tanığı yoktu. Mafya hesaplaşması olabilir, deniyordu. Kuyu Cinayeti'ndeki (genç kadını öldürüp, cesedini kuyuya atmışlardı) sır perdesi aralanıyordu: töre meselesi. AB'nin genişlemeden sorumlu bilmem nesi, "Türkiye doğru yolda," demişti; piyasalar bu demece hemen olumlu tepki vermişti. Borsa...

Telefon çaldı.

Çaldığında, acaba suda eriyen aspirin var mı evde, diye düşünüyordum, bir yandan da. (Bu işlere Semra bakardı eskiden.) Açmadım. Aspirin meselesi daha önemliydi.

İlaç dolabında yoktu. Antredeki dolabın ıvır zıvır çekmecesinde de. Oraya buraya serpiştirilmiş bazı gümüş, bakır, kristal kutucukların, vazomsu şeylerin, çanak çömleğin filan içlerine baktım, ı-ıh. Sonunda, umudumu yitirmek üzereyken, Semra'nın başucundaki komodinin alt rafında buldum.

Bu kez cep telefonum çalmaya başladı. Anlaşılan kurtuluş yoktu; açtım.

Semra Hanım'ın avukatıyım, dedi arayan; rahatsız ettiği için özür diledi. Hemen konuya girdi (Hemen konuya gireyim, dedi): Hanımefendi anlaşmalı boşanma öneriyormuş, görüşünü soracak olursam, bir hukukçu olarak, bana da tavsiyesi bu yöndeymiş. Böylece, iki taraf da yıpranmadan ve dillendirilmesinin kimseye yarar sağlamayacağı bazı şeyler dillendirilmeden (aklı sıra gözdağı veriyordu pezevenk) bir, bilemedim iki celsede bitermiş iş. (İş?) Sözleşme taslağını incelemem için gönderecekmiş; acaba nereye? Ev adresime mi göndermesini tercih edermişim, iş adresime mi?

Sabah sabah, sinir bozucu bir sakinlikle, virgülsüz konuşuyordu herif, tepem attı:

"Bu saatte bunun için mi aradınız?" dedim.

İstifini bozmadı:

"Saat on kırk beş. Uygundur, diye düşündüm."

Derin bir soluk aldım; dilimin ucuna gelen sözcükleri yutkundum.

"Avukatımın adresine gönderin," dedim.

"Verebilir misiniz?"

"Verememe, çünkü bilmiyorum."

"Ben bulurum," dedi, "adını verirseniz..."

"Onu da bilmiyorum."

"Onu da ben bulurum," dedi, teşekkür etmeyi ihmal etmedi, kapadı telefonu.

Aspirin erimişti, içtim.

Pencerenin önünde durup dışarıyı seyrettim. On beş dakika filan sürdü bu; o arada iki sigara içtim; kahvemi bitirdim, bir fincan daha doldurdum. Yağmur çiseliyordu. Kasvetliydi hava. Karşı kıyı, pus altında, belli belirsiz.

"Nereden baksan, kötü bir gün," dedim, yüksek sesle; sanki birisi varmış gibi yanımda.

Kimse yoktu tabii; bu yüzden, kimse, hiçbir şey demedi.

Beynim, kafatasımın içinden fırlayacak gibiydi. Şakaklarım zonkluyor. İşe gidecek halim yok... Ne de neşem...

Arayıp, "Hastayım," dedim sekreterime.

"Sizin için yapabileceğim bir şey var mı?" dedi.

Yoktu. Teşekkür ettim; sesindeki cilveyi aklımın bir kıyısına yazdım.

Gidip yattım.

Hüseyin tavan turuna çıkmıştı; sinek avlamaya.

"Bu evde sinek pek olmaz, Hüseyin," dedim. "Yanlış yere dükkân açtın."

Tahmin edebileceğiniz gibi, karşılık vermedi, bildiğini okudu.

Gözlerimi yumdum.

Annemi gördüm.

"Gene ne haltlar karıştırdın," dedi, "görüşmeyeli."

Bir yandan da, elinde kocaman bir baston, üstüme üstüme geliyor.

Alttan aldım:

"Valla yok bir şey, ne halt karıştırabilirim ki?"

"Duydum," dedi, bastonu sallarken, "boşanıyormuşsun gene."

"Daha benim bile şimdi haberim oldu," dedim, "sen nereden duyacaksın?"

"Biz duyarız," dedi. "Burada böyle."

Konuyu değiştirdi sonra.

"Nerelerdesin? Neredeyse bir yıl oldu. Son geldiğinde bayram mıydı? Yoksa bayramdan da mı önceydi? Ha? Hayırsız."

Uzun bir selvinin dibinde duruyordu.

"Bu selvi bu kadar uzun muydu," dedim.

Sopasını salladı:

"Lafı değiştirme."

"Bak," dedim, "ne desen haklısın. Sıkıntılıydım biraz. Beni bilirsin, paylaşmayı sevmem öyle zamanları."

Yumuşadı. Bu kez bastonu değil başını salladı, anlayışla.

"Üzülme," dedi. "Laf aramızda, pek sevmemiştim bu gelini. Hatta, Allah biliyor ya, boşasa şunu, deyip duruyordum babana. Oysa öteki... Sahi, bak ne diyeceğim, madem boşanıyorsun bundan..."

Sözün nereye varacağını anlamıştım. Olacak iş değildi. Sözünü kestim.

"Sizi özledim," dedim.

Hüzünle, uzun uzun baktı yüzüme; bir şey demedi. Arkasını döndü, buz üstünde kayar gibi uzaklaştı. Peşinden koştum, yetişemedim, derin, karanlık bir kuyuya düştüm. Kuyunun dibi yoktu sanki, boyuna düşüyordum, birtakım adamların, kadınların yanından geçtim düşerken, bazıları tanıdık geldi, kim olduklarını çıkaramadım, kuyunun dibi yok, arama boşuna dediler, çırpınmaya başladım, birden telefon sesine benzeyen bir zil sesi duyuldu, tıpkı benim telefonun sesi, diye geçirdim aklımdan, ben düştükçe daha da yükseldi ses; o yükseldikçe ben daha büyük bir hızla düştüm, düştüm–

Hüzünle, uzun uzun baktı yüzüme; bir şey demedi. Arkasını döndü, buz üstünde kayar gibi uzaklaştı. Peşinden koştum, yetişemedim, derin, karanlık bir kuyuya düştüm.

Uyandım.

"Ne haber babacık?"

"Fena değil," dedim, uykulu.

"Hasta mısın yoksa? İşten aradım, evde dediler."

"Hava çok kasvetli. Sıkıldım."

"Sen kasveti burada göreceksin," dedi. "Başka?"

Başka? Ha, evet. Yok canım.

"Eee?"

"Bir şeyler mi duydun?" dedim, böyle bir ihtimal olmadığını bile bile.

"Yoo," dedi, "ne duymalıydım ki?"

"....."

"Hadi ama babacık, milletlerarası yazıyor..."

"Ödeyen ben değil miyim," dedim, "sana ne oluyor?"

Hüseyin'le göz göze geldik o sıra; göz kırptım ve merak ettim: o ne düşünüyordu acaba bütün bu olanlar hakkında?

"Analığın boşuyor beni," dedim. (Kıkırdadı mı, bana mı öyle geldi?)

"Vah vah," dedi, "bilsen nasıl üzüldüm. Niye ki?" (Kıkırdamış.)

"Aldattığımı düşünüyor," dedim.

"Aldatmadın mı?"

Ok yaydan çıkmıştı.

"Bir kazadır oldu, bir gecelik bir şey," dedim; derken de, aklımdan, bir baba kızıyla böyle mi konuşur; peki nasıl konuşur; bir baba nasıl bir şeydir, filan gibi sorular geçti hızla.

Şu para pul ilişkisi de olmasa, aramızda başkaca bir bağ var mıydı acaba? Genetik denilen zımbırtıyı da saymazsak?

"Eee?" dedi Zeynep, "üzgün müsün?"

"Eh..."

"Aldattığın için mi, terk edildiğin için mi?"

"İkisi de," dedim.

"Biliyor musun baba," dedi, "affedersin ama, salaksın sen."

Bozuldum.

"Niyeymiş?"

"Yav," dedi, "o seni iki yıldır boynuzluyor, söylentiye bakılırsa; üzüldüğü filan da yok."

"Hadi canım," dedim, "başından beri sevmedin Semra'yı sen. Ama bu kadar da..."

Tartışmaya girmedi. Bildiğini okudu:

"Mağdur ayaklarına yatıp bir güzel söğüşleyecek şimdi de seni," dedi. "Yeme!"

"Kiminle aldatıyormuş beni?"

Kafama takılmıştı, öğrenmeliydim. Bir yandan da korkuyordum öğrenmekten: ya bildik birisiyse?

"Ne yapacaksın öğrenip? Namus cinayeti mi işleyeceksin?"

Velet, alay ediyordu benimle. Aklıma "Kuyu Cinayeti" geldi.

"Fena fikir değil," dedim gülerek.

"Abartma," dedi. "Ama söğüşlemesine de izin verme seni. Malum, o benim işim. Her neyse... Asıl mesele şu babacık: Param bitti."

"Peki," dedim, "hesabına yatırırım, asıl mesele buysa."

"Bugün?"

"Yarın," dedim.

"Sağ ol babacık", dedi, "öptüm, çav!"

Kapadı telefonu.

"Kızım benim," dedim, yüksek sesle; derin düşüncelere daldım: Şu para pul ilişkisi de olmasa, aramızda başkaca bir bağ var mıydı acaba? Genetik denilen zımbırtıyı da saymazsak? Epeyce düşündüm, dişe dokunur bir şey bulamadım, hüzünlendim, önce Nesrin'e, sonra kendime dümdüz gittim.

Kalkıp bir şeyler atıştırdım, tıraş oldum, giyindim. Papyon taktım.

Operaya gittim.

Erken gitmişim, fuaye boştu. Turaladım, duvarlarda asılı afişlere baktım boş gözlerle, sonra bir köşeye çekilip birkaç sigara içtim.

Fuaye doldu, tanıdık birileri ilişti gözüme, bazılarını görmezden geldim. Onlar da beni görmezden geldiler; görüşmemiş olduk böylece. Bazılarıyla uzaktan selamlaştık, bir ikisiyle tokalaşıp hal hatır soruştuk, nezaket icabı.

Hiçbiri Semra'yı sormadı. (Nezaket icabı.)

Bakışlarından ve müstehzi gülüşlerinden, olup biteni benden bile iyi bildiklerini anladım. Siktirin, dedim içimden.

Kapılar açıldı, acelesiz adımlar ve yüzlerimizde saygınlığımıza yaraşır "cool" ifadelerle içeri girdik.

Işıklar söndü.

La Traviata oynuyordu. Tam önüme, yüksek topuzlu bir kadın düşmüştü, gençti. Parfümünün markasını çıkaramadım ama pahalı olduğu belliydi; muhtemelen ünlü bir modacıdan giyinmişti; çok şıktı. Sırt dekoltesi harikaydı –ah şu arkalıkları koltukların. Topuzu yüzünden sahnenin yarısını göremiyordum. Kadının saçına ve boynuna diktim bakışlarımı. Kumraldı, ince telliydi saçı; tam ensesinde minik bir bukle titreşip duruyordu belli belirsiz. Yüzünü merak ettiren ince, upuzun bir boynu vardı; perde arasında mutlaka görmeliyim, diye geçirdim aklımdan; şimdilik ensesi ve zarif omuzlarıyla idare etmeye karar verdim. Pürüzsüz ve pembeydi teni. (Yaz boyu ne halt karıştırmıştı acaba, "beach"lerde takılmak yerine?) Tahrik ediciydi. Eğilip öpmek geldi içimden; yapsam bunu ne olurdu acaba? Muhtelif senaryolar ürettim, eğlendim. Bir ara yanındaki kazmaya dönüp bir şeyler fısıldadı kadın, yüzünü gördüm böylece; kaknemdi; hayallerim yıkıldı.

Gözlerimi yumdum, Alfredo'nun söylediği hüzünlü şarkıyı dinledim.

Sahnede, Violetta da dinliyordu tabii aynı şarkıyı ve imkânsız, veremli bir aşk başlıyordu böylece.

İkinci perdede, yanımdaki koltuk (Semra'nın koltuğu: biletleri aldığımda beni terk etmemişti henüz) boş olduğu için yer değiştirdim, "Kaknem Yüz"ün topuzundan kurtuldum.

Bütün gün uyumuş olmama karşın bir süre sonra dayanılmaz bir uyku bastırdı. Açılmak için "Kaknem Yüz"ün pembe ensesi ve omuzlarıyla ilgilendim yeniden; eski çekiciliklerini yitirmişlerdi ama, işe yaradı yine de.

Muhtelif hayaller kurdum; bazıları iyice müstehcendi; benim bile yüzüm kızardı.

Perdenin sonuna doğru iyice kendime geldim ve burada bulunmanın anlamsız olduğuna karar verdim.

Vielotta'nın ölümünü ve Alfredo'nun bu zamansız ölüm karşısındaki çaresizliğini izleyemedim bu yüzden (tanıtım broşüründe aşağı yukarı buna benzer şeyler yazıyordu); arada, vestiyere yöneldim doğruca, paltomu aldım, çıktım.

Hava iyice soğumuştu. Egzoz dumanı ve is kokuyordu Taksim; bir de, daha derinden, adlandıramadığım tuhaf bir koku... Soluğum tıkandı.

Saatime baktım. Eve gitmek için erkendi; Hüseyin'i saymazsak bekleyenim filan da yoktu.

Bir yerlerde takılıp birkaç tek atmalı, diye düşündüm.

Nerede fakat?

Bildiğim yerleri tek tek geçirdim aklımdan; hangisine niyetlensem Semra'yı hatırladım: ona rastlayabilirdim buralarda. Kötü ihtimaldi. "İn" yerlerden uzak durmaya karar verdim.

Aklıma, neredeyse yirmi yıldır ayak basmadığım, ama gittiğim vakitler pek sevdiğim bir bar geldi. Hâlâ açık mıydı acaba? Bir bar, yirmi yıl dayanabilir mi bu şehre? Omuz silktim: denemekten ne çıkardı ki?

Elmadağ'a doğru, uygun adımlarla yürüyüşe geçtim.

Tenha sayılırdı cadde; kaldırımda müşteri bekleyen birkaç travesti, konuşup gülüşüyorlardı.

Biri, (güzel bacaklı olanı), yanından geçerken, "Papyonun ne güzelmiş yakışıklı," dedi, "bir geceliğine bana versene."

"Ne yapacaksın sen papyonu," dedim.

"Şeyime takacağım," dedi. "Uymaz mı?"

Çıkarıp verdim. □

LÜTFİYE AYDIN

Armağan

SİSLİ CAMLARDAN YAPILMIŞA BENZESE DE, ÇALIŞTIĞIMIZ YAPI ÇOK GÜzeldi. Koridorları ağırbaşlı, merdivenleri ışıl ışıl. Kitap kokulu odanızda ayakta karşılamıştınız beni, özenle... Kibardınız, saygılıydınız. 'Hanımefendi' diyordunuz. Bir iki telefonla sorunumu çözdükten sonra gülümsemiştiniz:

– Tamam, oldu.

Ben ikram ettiğimiz kahveyi dikkatle içerken, bir kitabınızı imzalayıp uzatmıştınız sessizce. O zarif armağanınızı alırken ilk ve son kez görüştüğümüzü düşünmemiş olmalıyım. Buna karşın, asıl armağanı yıllar önce, ben henüz bir damlacık çocukken, siz daha insanlardan buz gibi soğumamışken vermişsiniz bana meğer, hani, Sait Faik'i öyküleri kadar sevdiğiniz zamanlar... Büyük yazarın ölüm haberini de bizim oralarda almışsınız üstelik, nereden bilirdim?.. O zamanki çocukluğuma verin.

Okula başlayacağımız günler her an biraz daha yaklaşıyordu, buna karşın kimselerin umurunda değildi. Ne çanta önlük, ne de defter kalem. Biz, ikinci büyük savaş sonrasının, örtük bir biçimde istenmeyen 'yediği helal, giydiği haram' çocukları ne pastalı limonatalı doğum günlerini bilirdik o zamanlar, ne de hışırtılı parlak paketler içinde verilen 'yaş günü' armağanlarını. Bizim en büyük mutluluğumuz, olmayacak yerlerine gelişigüzel dut, incir, zerdali ağaçları serpiştirilmiş sokağımızda, yuvasına yılan keleplenmiş serçeler gibi çığlık çığlığa, sabahtan akşama, aşağıdan yukarıya koşturup durmaktı. Sizin 'mermer tozu' diye nitelediğiniz bembeyaz sokaklar bize göre değirmenden gelen bir araba devrildiği için, patlayan çuvallardan her bir yana saçılmış baklavalık unlardı. Kendimizi bileli de tozup duruyordu. Kimi zaman, komşu sokaklardan da aramıza sızanlarla, biz onca çocuk sokağı tozutup ak topraklara bulana belene yeni oyunlar öğreniyor, olmayanları da icat ediyorduk. Soluk soluğa koşturmacalarımız sırasında yalnızca yemeyi içmeyi değil, dünyayı unutuyorduk. Analarımızın düşman kurşunundan da beter ilençleri zor ulaşıyordu ardımızdan: 'Dal iken devrilesin e mi!' Gerçekten de ince birer daldık ama kırılgan, dayanıksız değildik. Yoklukların çeliklediği bedenlerimiz kolay kolay yenilmezdi bizim, minareden düşse de dört ayağı üzerine kalkıp hemen koşması gereken kedilerdik sanki. Yine de o ilençler acıtıyordu yüreklerimizi işte. Bizim de sokağımızdan geçtiyseniz, mutlaka siz de duymuş görmüş olmalısınız Salah Bey. Ola ki 'Alt tarafı çocuk' diye siz de hesaba katmadınız bizi. Oysa iyi çocuklardık. O gün, belki de imeceyle yaptığımız kocaman bebeğimizle kapı dolaşıp, cin cücüğü gibi çığrışa bağrışa, o boş bakışlı Çömçe Gelin adına komşulardan bir tabak bulgur, bir baş soğan, azıcık yağ, salça istiyorduk. İnanın, yalnızca bir

kilim parçası üstünde yoğuracağımız etsiz çiğköfteyi değil, daha çok nicedir yağmayan yağmurları düşünerek... Kuraklığı... Ekinler kavrulmasın, şu ak tozanlar biraz yatıştırsın... Çünkü, ninelerimize bakacak olursan 'ahir zaman yevm-ül beter'di; annelerimize göre ise Tanrı rahmetini esirgiyordu bizden. 'Kurban olduğum Yaradan' belki çocukların yüzü suyu hürmetine yukarıdan üç beş damla serperlerdi...

1954 yılının 8 Ağustos günü bir 'garbi yeli' olup da esmişsiniz oralardan. Siz, tam beş yıl önce o gün doğduğumu nereden bilecektiniz? Ben bile bundan habersizdim okula gidene dek. Sorulduğunda büyüklerden öğrendiğim biçimde, 'üzümlerin gelimciğinde bir kuşluk vakti doğmuşum,' der, üzümü de kuşları da bu yüzden çok sevdiğimi sanırdım.

8 Ağustos tarihli günlüğünüzde şöyle yazmışsınız:

"Karagöz caddesinden sapıyor, Saçaklı mahallesine doğru yol alıyorum.

Kireçli toprağın kolayca ufalmasından beliren bir yığın toz, beyazları daha beyaz, beyazdan beyaz gösteriyor.

Saçaklı tepesine yaklaştıkça kendime tarihten önceki zamanlarda yahut tarihin ilk yıllarında yaşamış bir kişi gözüyle bakmaya başlıyorum. İşte o vakit, sağdaki dönemeçten iki Romalı, soldan üç Asuri yol kesiyor."

O Asurilerden biri mutlaka babam olmalı Salah Bey. Olabildiğince dalgın, Kuşçular Kahvesinin önünden geçerken ya da az beride, kurşun akıtılıp ağırlaştırılmış, sonra da renk renk boyanmış aşık kemikleriyle oynarken bir yandan da kaba saba şakalar yaparak birbirlerini kızdıran ipsiz takımının korkulu rüyası babam... Şayet keyfi yerindeyse anlattığı öykülerden bir kış gecesi gizlice aşırdığımız, bizi çok eğlendiren o tümcesi: 'Aşığın kırkı kırk paraya (ama) utuzması kötüymüş.' Yaşamın dolambaçlarında hep utuzan, yani ütülen, hep ipeği çalıya dolaştıran, yenikliğinden dolayı kaşları sürekli gölgeli olan Asuri babama –nedense– o kopuklardan bir teki bile saygısızlık etmezdi.

"Selam verip, tepeye tırmanıyorum. Tepede, kare şeklindeki keymıh taşlarının bir Yunan tiyatrosunu hatırlatan dizisi yanında Sofokles'e rastlıyorum. Sofokles, tiyatrosuna çağırıyor. Antigone oynayacakmış," diyorsunuz.

Benim kocaman küp şekerlere benzettiğim taşlarla yapılan evlerimizde kimi geceler yeni zaman Antigoneler'i de oyun çıkarırdı Salah Bey. Elinde güya bir çamaşır, 'Odunum kuru / Sabunumun sarı / Küllüğüm

dolu / Ben yurum onu' diyerek, sevgilerini ancak, erkeklerinin çamaşırlarını gül bahçesinde kurutarak gösterebilen trajik kadınlar... Onlar, yalnızca bahtsız kral Oidipus'tan, kızı Antigone'den değil, kentin öteki ucuna binlerce yıldır yerleşmiş Zeus'tan da habersizdiler. Hani, ölümlü ya da tanrıça demeden âşık olduğu yirmi üç kadınla evlenen, çapkın tanrı Zeus. Kimi kitap kurtlarının adını Dolukhe diye de bildiği bizim Dülük babamız.

O zamanlar Dülük'ten sonrasından da habersizdik, mitolojiden de. Sofokles'le Euripides, olsa olsa Halkevi'nin temsillerinden yabancı birer addı. Kimi tuzu kurular Antigone'nin kim olduğunu o temsillerden öğrenmiş olmalı; lanetli Oidipus'un kızı, şu acının ustası, direncin simgesi, dünyaya kin değil sevgi paylaşmaya geldiğine inanan bir yiğit kadın. O sıra, kim bilir hangimizin büyük büyük anası olan bir başka kadının, Antiope'nin imgesi ise, belki de bir duvar halısından izliyordu kına gecesi kalabalığını... Satiros'la ikisini uçan bir kaplan üzerinde resmeden halıdan ırmak tanrısı Asopos'un güzel kızı Antiope de kurtulamıyordu Zeus'tan. Yazgının kuralları işliyordu.

Bildik bir öykü işte.

Antiope'nin yurdunda, özellikle bağbozumlarında çağdaşımız Dionysoslara 'ehao'lar çekilir, beri yanda çıngır çıngır çöl zılgıtları atılırken, biz yakın geçmişin efsanelerini destan eden iskân havalarının da can çekiştiğinden habersiz, bir ağaç altında 'Aç kapıyı bezirgânbaşı' oyununu sürdürürdük. Bizim Antiope varsın binlerce yıldan beri ikiz oğullarının acısıyla yanıp dursun, Thebai'li Antigone ise birbirlerine düşman kardeşlerinin ikisini de savunsun; biz oynarken, ardımızdaki, üstelik belimize sıkı sıkıya sarılan kardeşten yakın arkadaşlarımızı kapı hakkı olarak bezirgânbaşına veriyorduk hiç acımadan. Gerçekten de beter günlermiş, haklıymış ninem. Biz, bayramlığı bile Sümerbank basmasından Antep kızları hem o iki kadından hem de Sümerlerden Romalılardan habersiz, kına gecelerinde gelin ağlatma havalarına da alkış tutuyorduk gülerek. Çocukluk dedim ya...

Güncelerinizde sözünü ettiğiniz iki Romalıdan birini de tanıyacak gibiyim ama şunca yıldan sonra çıkaramıyorum Salah Bey, bağışlayın.

Artık o şehir yalnızca bir özlem benim için. Siz de öylesiniz. İyi ki bir kıyısından dokunup geçmişsiniz hayatıma. Hani sürekli saçlarını okşayıp, gözyaşlarını burnunu silip durduğum beş altı yaş çocukluğuma... O zamanlar tarihini bilmediğim doğum günümde, varlığınızla armağanlar sunmuşsunuz bana, yaşattıklarınızla; az şey mi?!. Salah Bey Tarihi'nde bir dipnot bile olmayacak o kısacık gözleminiz, benim öznel tarihimde ise bir Orion parlaması.

Günlükleriniz yıllar sonra elime geçse de, onca yokluğa yoksulluğa karşın yine de umutlu olabilen yıllarımı, en öldürücü ilençlere karşın bugün bile burnumda tüten saçı iki örgülü çocukluğumu getirdiniz. Bir yerlerde unuttuğum çok eski fotoğraflarımı buldum satırlarınızda. Biliniz ki Efsus-u Kal'a'dan, yani o elmas çakıntılı yüzük taşı Antep Kalesinden yansıyan ışık nerede olursam olayım bana ulaşıp yüzümü hep aydınlatacak. O eşsiz Güneydoğu güneşi salt anımsamalarda bile ısıtacak içimi. Tıpkı adınız gibi.

Bugüne kadar aldığım en değerli doğum günü armağanı için teşekkürler Salah Birsel. Bana yarım yüzyıl sonra ulaşsa bile. □

YASEMİN YAZICI

Dolunay Öpücükleri

DURMAKSIZIN ÇARŞAFIN KENARINI ÇEKİŞTİRİYORDU. KENDİNİ ZORLAdıkça parmakları titriyor, elinin üzerindeki mor damarlar şişiyor, o boyası dökülmüş tırnaklarını çarşafın çiş, salya, serum, kan lekelerine batırıp çıkarıyordu. Yüzündeki terler boncuklanarak, alnından aşağıya yuvarlanıp gözlerini buğulandırıyordu. O, hayatı bırakmak istemiyordu. Yarına ertelediklerini düşünerek, kendi kendini diriltiyordu.

Hemşirenin saçlarına tutturulmuş küstah kepi ve acımasız gölgesi –o böyle düşünüyordu– gözlerinin buğusunda saydamlaşırken, birden keskin bir sancı vücudunun tüm organlarında dolaşmaya başladı. Umarla serumdan yükselen kabarcıklara doğru bakıyordu. Sağ kolu plastik bir kordonla karyolanın demirine bağlanmış, sol yanıysa hiç onun olmamış gibi duruyordu. Kendine acıdıkça gözlerine yaşlar doluşuyordu. Vücudunun dağılan parçalarını toplayıp bütünleştiremiyor, yazgısının yanlış bir sona terk edildiğini duyumsuyordu.

Yaşamının izleri, çarşaftaki pislik lekeleriyle silinmişti sanki. Ruhunun o şen kuytularında yankılanan kahkahası, küfürlerle bezeli öfkesi, günahlarını arıtan içkinin yakıcı serinliği, her gece falcı küresine bakarak yeniden giyindiği o her dem taze cinselliği, sevdiği şarkılar... şarkılar.

Ah, bir kez daha söyleyebilse!

Acımasız bir renge boyanmış bu hastane koğuşunda yapayalnız, aranmaksızın, bilinmeksizin...

Derin bir iç çekip art arda öksürdü. Tükürükler, balgamlar yapışıp kaldı ağzının kenarında. Kendi kendinden iğrendi. Öksürürken karnındaki dikişler gerildi. Hemşire, iğneden parmaklarını kaba etine batırıp, ağrılarını dindiren sıvıyı salgılamıştı az önce.

Bedeni duyarlığını yitirdiğinden, artık acının seslerini işitiyordu yalnızca. Gözlerini kapadığında içindeki dünyanın da panjurları örtülüyordu. Gözkapaklarını açıp dış dünyayı görmek içinse, çok çaba ve uzun zaman gereksiniyordu. Uzun zaman... Uzun zaman neydi?.. Saatti belki yalnızca. Yatak odasında bıraktığı, her saat başında içinde balerinlerin dönüp durduğu o saate benzer bir saat işte.

Bir saat, bu denli acımasız olabilir mi?

Sonunda gözlerini araladı. Sesler beyazımsı, saydam görüntülere dönüşmüştü. Ayrımsayamadı gördüklerini. Işıklar çekildi gölgelerin üzerinden. Birkaç kişinin –doktor, hemşire, hasta bakıcı– yandaki hastanın karyolasına doğru eğilip, konuştuklarını seçti. Merak-

la dikti gözlerini o yana doğru. Erkek mi kadın mı olduğunu bilemediği hastanın günlerdir süren hırıltıları kesilmişti. Yatağın çevresinde, hemşirenin, doktorun tekdüze sözleri havada uçuşuyor gibiydi. Hastabakıcı, elindeki morarmış pikeyi masa örtüsü serercesine hastanın üzerine örttü. Sedye geldi. Yüklediler komşu hastayı. Götürdüler.

Gözkapaklarına vuran ışıklar yoğunlaşarak kamaştırdı görüntüleri; yeniden saydamlaştı odadaki varlıklar... Düş mü? Gerçek mi? Sanrı mı? Gece mi? Gündüz mü?

Işıktan seçemedi gördüklerini, usulca sıktı gözkapaklarını. Sol parmakları yapışıp kaldı çarşafa. Yorgun, anlatımsız duygularla bıraktı kendini, odanın kirli renklerine.

Uzaklardan müzik tınıları geliyordu, kötü yapım bir el radyosunun cızırtılarına karışarak. Aklına gurbetçi müşterileri geldi. Ne çok radyo, teyp, sigara, içki... getirip bırakırlardı. Her birini birkaç gün dinler, onların gönlünü eder sonra neşeli bir el açıklığıyla akrabalarına, kimsesiz taze kızlara armağan verirdi. "Haydan gelen huya" diyen sözcüklerinde kıvılcımlı cinsel kıkırdamalar.

Sıradan günlerdi. Sıradan dünya işleri. Alışılagelen zamanların sözleri, mimikleri, gülüşleri. Şimdi bir küçük cızırtılı radyo... diye düşünürken yeniden inledi sancıyla apansız. Kendi kendisine acısını yok sayarcasına gülümsedi. Yüzünde hiçbir kas kıpırdamadı. Güldüğü sanısıyla yine de hafifledi içinin acısı.

Parçalanmış organları yatağın her bir yerinde ayrı ayrı dinleniyordu. Bilinci uyuşuklukla yalpalayarak, geçmişin diplerine doğru kaçıp gitti. Bir şarkı çalıyordu eski sokakların birinde. Neşelendi. Kurtuldu hastalığının ağır yorgunluğundan. Önce yapışkan ve gittikçe yoğunlaşan tükürükler ağız kenarından sızıyordu. Birden dudaklar yapıştı dudaklarına. Hızla bir yere düşüyordu boşlukta. Işıklar kesilmişti. Teninin terlediğini duyumsadı. Coşkudan gözleri kısıldı. Bacakları kasılıyor. Kasıkları geriliyordu. Issızlık büyüdü, büyüdü... Birinin eli tenini okşuyordu şimdi. Teni nemden kayganlaşıyor, pütürleri, sivilceleri, et benleri, yağ dokuları, kırışıkları silinip, dirimselleşiyordu. Acı ve dirim iç içe geçerek bedenini sarıyordu. Apansız çıkan rüzgârlarla, ürpererek titrediğini duyumsadı iç organlarının.

Doktor minyon yüzlü, kısa boyluydu. İleri derecede miyop gözleri, kalın camlı gözlüklerinin ardında noktalaşmıştı. Yanı sıra duran, iri ve dolgun etli, küstah ifadeli hemşire kadına bakıp söylendi.

– Su gibi terlemiş...

Hemşire kâğıt peçeteyle yüzünü sildi. Serum şişesini yeni değiştirmişti. Kadının koluna batırılmış kanülleri kontrol ediyordu.

– Az önce yapmıştım iğnesini.

Doktor kadının yumuşamış, pelteleşmiş bedenine bakarak, "Sancısı çok kuvvetli olmalı... Biraz daha ağrı kesici gerekiyor," diye söylendi ağzının içinde. Sesi kaygısız, olağan, tekdüze tınlıyordu.

Alışkın hareketlerle hastanın vücudunu yokluyor, bir hamur parçasını yoğururcasına muayene ediyordu. Yumuşak et yığını elinin altında sallanıyor, derisinin katları açılıp kapanıyordu. İri memelerinin içi boşalmış, göğüs kafesinin iki yanına devrilip kalmıştı. Doktorun eli kadının memesinin altındaki ter birikimine battı. İrkilerek geri çekti. İçini kaldıran tiksinmeyle hemen elini çarşafın sarkan ucuna sildi.

Bakakaldı.

Kim bilir kaç erkek tarafından okşanıp, ısırılıp, çürütülmüş bu kadın bedeninin son artığına dokunmakla, içinde gizil bir duygunun titrediğini duyumsadı. Ağzının içi tükürük-

MUHAMMET ŞENGÖZ

lendi. Kadının üstüne tükürmek istedi. Utançla yuttu tükürüklerini. Elini silmesine karşın pastaya banmış çocuklar gibi havada tutuyordu hâlâ. Yüzünde ekşiyen bir rahatsızlık. O sıra hemşire cebinden ıslak mendil çıkarıp uzattı. Doktor elini temizlerken, dalgın bakışlarını kadının acıdan seğiren vücuduna çevirdi.

Bozkırın kayıp yollarını ansıtan bu yüz, şimdi kalbindeki gizli bir duygunun öfkesini çoğaltıyordu. Elini hoyratça kadının dudaklarına bastırdı. Kadının dudakları öne doğru uzanıp çekildi. Kirpiklerinin çizgisi baygınlaşmıştı. Dudaklarını, durmaksızın öne uzatıp geri çekiyordu. Yan gözle kaçamak hemşireye baktı. Hemşire az öteki hastaların yanındaydı.. Doktor, tam kadının yanından ayrılacakken duraksadı. Kadının dudakları durmaksızın aynı hareketi yineliyordu. Takılı kalmışçasına bir öne uzatıp sonra geri çekiyordu dudaklarını. Tik. Doktor sert bir hareketle, kadının gözkapaklarını araladı. Yumuşak deri sanki uzayıp parmaklarına yapışıp kaldı. Doktor ışığı açıp boşaltırcasına tuttu kadının gözlerine. Kadının gözleri kırık bir ampul gibiydi, irkildi.

Işık.

Kadın ıssızlıkta apansız ışığı gördü. Coşkulandı yeniden. Ardından yüreğinde bir rüzgâr esti. Umut dolu bir dinginlik yayıldı tinsel uzamlarına. Uzaktan varlığını duyumsadığı dirim canlandı. Can suyu ayaklarından bacaklarına, kalçalarına, beline, göğsüne, boynuna, yüzüne aynı anda kollarına, ellerine yayıldı. O dirimi tüm bedeninde duydu. Mutlu oldu.

Cızırtılı müzik susmuştu. Yanağını yanağına dayadığı erkeğin tenindeki, sigara, alkol, ter kokusu burnuna doluyordu. Dahaca gömdü bedenini erkeğin bedenine. Dudaklarını öne uzattı. Öptü. Mutlu oldu.

Doktor kadının gözkapaklarını bıraktı. Yüzü mutlulukla ağlamak arası yeniden seyir-

di. Doktorun yanına gelen, küstah kepli, iri yapılı hemşire haykırırcasına şaşkınlıkla bağırdı.

– Şuna bakın... bakın... görüyor musunuz... sanki... öpücük gönderiyor.

Hiç yaşamamış gibi duran ham yüzü edepsiz bir utangaçlıkla kıkırdadı.

– Bunlar böyle... kocasalar da hiç vazgeçmiyorlar bu işten. Hani neredeyse ölüleri iş tutacak.

Artık hiç ummadığı anda kendisi de şaşırarak olur olmaz yerde öpücük gönderiyordu. Kapıcıya, satıcıya, taksi şoförüne, temizlikçi kadına...

Doktor başını demir karyolaya doğru çevirdi. Hasta, takılmış bir plak gibi öpücük gönderiyordu gerçekten. Öpücük nöbetine tutulmuştu sanki.

Doktor kadının kolunu belli belirsiz bir tiksintiyle itti. Binlerce erkek bu öpücüklere yakalanıp, teninde erkeklikleri çürütülmüştü. Taşrada büyümüş bu çalışkan çocuğun, yeniyetmeliğindeki ilk kadınlar, genelev, bar, pavyon kadınlarıydı. Erkeklik organını ne denli önemsiyorsa, o kadınları da o kerte önemsiyordu. Erkeklik organı ne denli tiksinme ve zevk veriyorsa, o kadınlara da benzer duyguları duyuyordu. Sonra tüm yaşadıklarını içinde bir yere gizleyip, örtmüştü üstünü iyice. Şimdilerde, toplumun saygın katmalarındaki, arınmış yaşamında unutmuştu hepsini çoktandır.

Kadının vücudu seyirdi yeniden. Gözlerindeki baygın çizgi kasıldı.

On bir yaşlarında bir erkek çocuğu, sahnenin renkli ışıklarında yanıp sönerek, sigara dumanlarının arasında içli bir şarkı söylüyordu. Sahnenin gerisinde loş gölgeler uğultu ve taşkınlık doluydu. Şişman, yağlı boyunları terden parlayan, iri kıyım adamlar, körpe kızları kucaklarına oturtmuş, kaba avuçlarıyla etlerini sıkıştırıyor... birkaç kabadayı, bıyıklarını burarak sahnede şarkı söyleyen erkek çocuğunu kösnül bir iştahla seyrediyor... yaşlı kadınlar toy delikanlıların erkekliklerini kışkırtıyordu... Günahkâr ruhlar yaşama kilitleniyorlardı, arka sokakların cinsel çıkmazlarında.

Kadın eski günlerin dirimiyle kahkahalar atıyor, kadehi dökmeksizin ustalıkla havada çevirip, ağız kanarında gezdiriyordu bir süre. Türkân Şoray'ın acemi kopyası şuh bakışlarıyla gözlerini kısıp, kirpiklerinin arasından yaşamı seyrediyor ve ansızın dudaklarındaki kadehi bir dikişte bitiriyor, alkol vücudunda alevlenerek ayrışıp uçuşarak hücrelerine süzülüyordu.

O sıralar her gece farklı renkte boyardı dudaklarını; turuncu, kırmızı, siklamen... müşterilerini öpücük göndererek selamlardı. Tüm erkek müşterilerini, hepsini tek bir sevgilinin çoğalmış parçaları gibi bütünüyle severdi. Öpücüklerini bir sevgiliye gönderdiği içtenlikle yüzlercesine gönderirdi. Zaman içinde öpücükleri dudaklarına yapışıp kaldı. Yaşlandıkça da dudaklarını denetleyemez oldu. Artık hiç ummadığı anda kendisi de şaşırarak olur olmaz yerde öpücük gönderiyordu. Kapıcıya, satıcıya, taksi şoförüne, temizlikçi kadına... Sokakta oynayan çocukların alayı olmuştu bu yüzden. Yılarca o çocuklar, "Öpsene... Öpsene..." diye peşi sıra koştular çocukluk zalimlikleriyle. Üzülürdü. Kızmazdı. Onların çocukluklarına verirdi...

Biraz para biriktirse, öyle çok şey vardı ki yapmak istediği... Bir göz kalemiyle tuvaletin fayanslarına yazardı hepsini. Adı Aysel'di. Yazdıkları baygın bulunduğu banyoda durmaktadır hâlâ.

Doktor öteki hastaların ölümcül yüzlerinden, ağırlaşmış irin, çiş kokularından bir an önce uzaklaşmak için, hızla işini bitirmek istiyor, boynundaki steteskop'un kordonunu çekiştirip, ölümün kapısında sıra bekleyenlerin göğüslerindeki son yaşam seslerini dinliyordu. Birden ruhunun derinliklerine çekilmiş, eskicil bir korkunun kıpırdanışını duyumsadı içinde. O eski korkunun gizli utançları usulca yüzeye vuruyordu sanki. Ele geçirildiğini duyumsuyordu. Kendini denetlemek istedikçe, göz ucuyla kadının yatağına doğru da-

ha çok çekiliyor, metafizik bir çağrının dalgalarına kapılmışçasına, geçmişin dipsel anaforuna tutuluyordu. Sanki sakladığı ceset karaya vurmuş, –suç– onu acımasız bir gülümseyişle kumsalda bekliyordu.

– Bana ihtiyacınız yoksa yandaki koğuşa geçiyorum, dedi hemşire.

İçinden bitkin düşmüştü doktor, eliyle hemşireye gitmesini işaret etti. Koğuşun kapısı bilincinin en ötelerinde yankılanarak kapandı. Ölümcül bir kokuyu çağrıştıran bir başka odanın kokusu burnuna doldu apansız.

Eski, acı bir kokuyu soluklanıyordu şimdi. Kirli, paslı lavaboya bozuk musluktan damlayan su sesi, gıcırdayan tahta döşemeler, camları zangırdatan sert bir rüzgâr sesi, boyaları dökülmüş karyolanın gıcırtısı... küfürler ve salyalarla durmaksızın konuşan bir kadın sesi... On beş yaşında çelimsiz bir erkek çocuk, kapının hemen ardında, gözleri araba farları gibi büyük ve parlak... avuçlarıyla bacak arasını örtercesine tutuyor. Saçları kabarık, yüzü boyayla çizilmiş kadın, üzerinde parlak pembe bir baby-doll... çarşafsız yatağın üzerindeki bacaklarını açmış, küfrede... küfrede ağlarcasına gülüyor... Erkek çocuk gözlerini, kadının ayak bileğine bağladığı kilodundan kaçıramıyor. Bir parça öte yana çevirse başını, kadının cinsel organı, canavar gibi ağzını açmış onu bekliyor. Avucunda utangaç cinsel organı küçüldükçe küçülüyor... Kadının alaycı kahkahaları, rutubetten kabarmış badananın kabuklarını biraz daha yere döküyor.

Doktor irkiliyor anımsamalarından. Durdurulamaz bir dönüşüme uğruyor varlığı...

Yatak bir anafor gibi... çekiyor doktor'u. Ay'dan büyülenen bir kurt adam oluşuyor. Durup kadının acıdan seyiren, pelteleşmiş bedenine bakıyor bir süre. Baktıkça içindeki kurt adam çılgıncasına acıkıyor. Doktor nabzını tutuyor kadının. Kadın dirilircesine yeniden dudaklarını uzatıyor. Bir öpücük... bir...

Doktor titriyor içindeki depremden. Parmaklarını kadının dudaklarına götürüyor. Kadının göz çizgisi baygınlaşıyor yeniden. Doktor birden avuçluyor kadının ağzını, burnunu... bastırıyor, bastırıyor... kadının seyiren vücudu kesik kesik titriyor. Debeleniyor... kolları... bacakları... memeleri... kalçaları. Gözleri bıçak gibi kadına saplanmış doktor; bastırıyor durmadan. Kadının bedeni birden duygusuz kesilip, kımıldamıyor artık. Doktor elini çekiyor, eline bulaşan tükürüklere, salyalara bakıyor... yapışkanlığı duyumsuyor. Kadının yüzü rahat, dingin, dudakları gevşemiş, başı yana düşmüş.

Sonra, şaşkınlıktan büyümüş gözlerle çıkıyor dışarı. Kalbi katılaşmış. İçindeki kurt adam ağlıyor usulca. Gözyaşı yok gözlerinde. Güpegündüz bir dolunayın beyaz gölgesi düşüyor gökyüzünün mavi uzaklıklarına.

Biraz para biriktirse, öyle çok şey vardı ki yapmak istediği... Bir göz kalemiyle tuvaletin fayanslarına yazardı hepsini. Adı Aysel'di. Yazdıkları baygın bulunduğu banyoda durmaktadır hâlâ. □

MÜGE İPLİKÇİ

Vaşington Portakalı

BABAANNEMİN SÖZÜDÜR.

"Portakal yapacaksan vaşington portakalından yapacaksın, kabukları sert, kalın ve dayanıklıdır," der.

Haklıdır babaannem. Dayanıklılık esastır reçelde. Bir de "kendine inanacaksın" var. Onu kimin dediğini hatırlamıyorum ama. Böyle büyük ve insanı aşan sözler vardır; kimin söylediğini bir süre sonra unutursunuz. Bir de babaannemin söylediği sözler gibi yaşamın tali yollarına denk düşen ama nedense kimin söylediğini şıp diye hatırlayabileceğiniz sözler de. Hangisi daha az gerçektir diye sormayın bana. Bilmiyorum.

Ancak bir de şans faktörü vardır hayatta, sözleri, kaderi aşan ve sizi hayatın ortasına zımbalayan. Böyle zamanlarda da eylem sözden daha güçlüdür demek mümkün. Ancak tahmin edeceğiniz gibi bunu da kimin dediğini hatırlamıyorum.

Bir reçel uzmanı olmak hayatta kimin işine yarar diye soracak olursanız size kendimden başka örnek olarak kimseyi gösterebileceğimi sanmıyorum. Ancak varlığım buna kanıttır. Dahası bu işten emekli oldum, sabit bir gelirim ve sosyal güvencem var dersem de bana inanabileceğinizden yana şüphelerim var. Peki şuna ne dersiniz? Bu uzmanlık sayesinde Beyaz Saray'a girdim ve Jackie'yi tanıdım... Şimdi diyeceksiniz ki o zaman portakalı bırak da Jackie'yi anlat. Denerim ama benden çok zor bir şey yapmamı istiyorsunuz. Lütfen benden her şeyi anlatmamı istemeyin; ne olur bunu istemeyin. Nasıl giyindiğini, mimiklerinin neler olduğunu, nasıl öldüğünü istemeyin. Başlangıcı, gelişmeyi ve sonu istemeyin. Bunun için arşive gidebilirsiniz. Hatta Arlington müzesine gidebilirsiniz. Müzeler, gazete ve dergi arşivleri ve hatta mezarlıklar bunlar içindir. Benden söylenmiş cümleleri değiştirerek yeniden yazmamı beklemeyin. Ben ne tarihçiyim ne de gazeteciyim. Ben sadece reçel uzmanıyım. Kayda düşemem. Kayda düşmek bir tür sentetik düşüştür kanımca ve işimin gereği ben sentetik tatları sevmem. Şeker, şeker gibi olmalı. Pişmek derseniz, o da ağır ağır sabitlemeli kendini bilinmezin içinde. Buna, tuhaf gelebilir size ama, tecrübe diyoruz. Dalga geçmiyorum, çok ciddiyim. Ama teslim etmem gerekiyor ki küt diye anlaşılabilecek bir ciddiyet değil bu. Bilmem kim hanımefendi, bilmem kim beyefendi ciddiyeti değil. Hayatın hakikatle bezenmiş ve sonsuzluk sırrıyla sarmalanmış ciddiyetidir bu, sözünü ettiğim. Bu açıdan bakıldığında dünyada reçelden başka tecrübeye bulanmış ve ciddi olan çok da başka bir alaşım düşünemiyorum. Bu yüzden olsa gerek yaptığım işi de çok ciddiye alıyorum, çünkü işimi seviyorum. Galiba bu yüzden kendime uzman diyorum ve bu anlamda hayatın diğer uzmanlarına da saygı duyuyorum. Kim mi onlar? Örneğin

hayalet dansçılarına çok saygı duyuyorum. Onlar sahiden de uzman. Şu dünya cehennemini bir an önce bitirelim diye günlerce dans eden yürekli zatlar onlar. İmanlı zatlar. Evrenin her yeni doğuşu öncesinde çekilen acı ve bedbahtlığın bir an önce sonlanması için dans eden, insanlık için ölümüne dans eden dansçılar. Dünyanın sonu yine geliyor ve ben yine onların ritimlerini duyuyorum. Ki bu iyi haber, inanın. Bu kargaşa bitecek ve kısa bir süre sonra o geçici son gelecek demek oluyor bu. Ve hopppp yine cennetsi bir dünya! Sonra babaannem de var tabii. Ne kadındır o da ha! Şamanın önde gideni... Neyse kafanızı fazla meşgul etmeyeyim. Zaman hep yeniden olagelmiştir ve reçellerin tarifi hiç değişmemiştir. Jackie'ye dönecek olursak... Evet, o da bir uzmandı. Bildiğiniz nedenlerden değil ama. Yazgının temsilcisiydi o. Her babayiğidin göğüsleyebileceği bir şey değil!

(Derin bir iç geçirir burada.)

Nerden başlamalıyım?

Ona, onun anlık ve geleceği anlatacak bir rüyası olduğumu söylemedim. Alt tarafı bir reçel uzmanıydım ben.

Fazla söze hacet yok. O Jackie'ydi. Bendeniz de malumunuz sarayın reçel uzmanı. Böyle bir uzmanlık alanı benden önce yoktu sarayda. Benden sonra da olduğunu söyleyemem. Daha sonraki first ladyler seçimlerini baldan yana kullandılar. Laura Bush'unsa şıra düşkünü olduğunu biliyorum. Bu anlamda Jackie'nin kaderiyle ortak bir yanımız vardı. Sizi bilmem ama kaderi kader yapanın çakışma noktaları olduğuna inananlardanımdır ben.

Öylece buluştuk.

Beyaz, kocaman yüz otuz iki odalık bir malikâneye sahip çıkmadan "oraya" ait olabilmiş minyon bir kadındı o. Nefes alıp verişi "aidiyet hayattan kaçtıklarımızdır" olan şu nadir pırıltılı insanlardan.

Bir kış sabahı onu bulduğumda küçük oğlunu pusetine koymuş geleneksel yürüyüşlerinden birini yapmaya hazırlanıyordu bahçede. O günün akşamında Doğu Odası'nda ünlü İspanyol çellocu Pablo Casals büyük bir konser verecekti. Ardından özel davetlilere kendileri gibi özel bir mönü sunulacaktı Devlet Yemek Odası'nda. Vaşhington portakallı reçel de bu özel mönüden nasibini alacaklardandı!

Bayan Kennedy, otuzlu yaşlarının başında, füme rengi trençkotunun içerisinde, ayağında az topuklu sivri burunlu rugan ayakkabıları, saçları yine gür ve alımlı, bebek arabasında mırıldanan oğlu John'a bir beyaz sabah sunmaya hazırlanıyordu. Uyku mahmuruydu her ikisi de ve o gün için yapılacak o kadar çok iş vardı ki!

Arkada yeşil, mavi, kırmızı odaları olan, geniş teraslı bir bina silueti; arkada İrlandalı bir Amerikalının elinden çıkma beyaz bir mimarinin fon oluşturduğu yoğun bir dünya; önlerinde uzayıp giden bir bahçe; önlerinde bir kent, var edilmeden önce planlanmış o kent: Washington D.C.

Ana oğul Kennedy'ler o ânın içindeydiler oysa; sadece o ânın. Ağaçların cılız dalları arasından yükselen günün ve o saatteki tazeliğin.

Ona, onun anlık ve geleceği anlatacak bir rüyası olduğumu söylemedim. Alt tarafı bir reçel uzmanıydım ben. Nerede durduğunuzu bilmeniz nerelere uzanabileceğinizin de ipuçlarını taşır. Ona kimsenin el süremeyeceği bir yakınlıkta olabilmemin sırrı da buydu zaten. Uyku kokan o siluet halinde bile o kadar hayat doluydu ki... Ona o rüyada geleceği için nelerin vaat edilemeyeceğini, hayattaki seçimlerin insanın göründüğü gibi kalmak ya da kaldığı gibi görünmekten ibaret olduğunu da anlatmayacaktım. Açıkçası buna gerek duymadım. O zaten bunu biliyordu; yine de zamanın içerisinde koşullar ne olursa olsun sadece "kendi olarak kalacağı" ve bunun ilelebet süreceğinden emin bir hali vardı. Sonsuz-

luk... Bunun anlamını ve sade ihtişamını görebilen bir yetiyle doluydu zihni.

Karşılaştık. Karşılaştık ne kelime, burun buruna geldik. Sonsuz hayatın sırrı bu değil midir? Karşılaşırız... Dünya bir toz parçası değildir çünkü. Canlıdır ve anadır ve biz hep doğarız çünkü. Hafifçe selamladı beni, ben utandım sanki, başımı öne eğdim. Gencecik Antakyalı bir oğlandım.

Yürüdü. Ben de yürüdüm.

Beni bir sabah çiyi gibi kabul etti. Günün hengâmesine doğan sabahın soğuğu içindeki anlık bir göz bulanması, aniden çıkan bir esinti, beklenmedik bir ara... Benim için sorun yoktu; onu nefesimle kuşatmıştım. İçi ürperdi ve trençkotunun yakalarını kaldırdı, narin elleriyle oğlunun battaniyesini düzeltti. Beyaz Saray'ın güneye açılan o büyük bahçesindeydik. İleriye doğru bakıldığındaki yön Batı'ydı ve besbelli ki oradaki Oval Ofis'teydi Başkan. Onun orada olduğunu bilmek içini ısıttı genç kadının. Küçük John'un arabasının tekerleri daha hızlı dönmeye başladığında diri kış çimeninden yükselen soğuk iyiden iyiye genizlerini doldurmuştu. Öksürdü. Ardından hafif bir tebessüm yayıldı soluk yüzüne.

1961 yılıydı. Gülüşüne bile sızmış o hüzün vardı yine yüzünde. Belki de bu yüzden susmayı tercih etmiştim. Hüznü de kendine inanışı gibiydi: Sahi. Ay'a ilk değecek insan teninden, Sovyetler'in Küba'ya yerleştirebilecekleri füzelerinden, nükleer savaş ihtimalinden, bir merminin katedebileceği hızın ne kadarında insan bedeninin biçare kalabileceğinden, yanıbaşında yitirdiğin canlı bir aşktan, bu aşkın gül kurusu-bahar dalı pembesi bir tayyöre sıçrayabilecek izinden, Teksas'tan Yunan adalarına hayat riskinin başlı başına bir coğrafya olduğundan bahsedebilecekken... vazgeçecektim. Oysa diyebilirdim ki dikkatli ol Jackie... Diyebilirdim ki kısa ömrünün sonu şefkatle ve özenle büyüdüğün kent olan New York'ta bitecek, sen devletten, politikadan hazzetmeyeceksin, politikaysa seni hep sevecek...Bu çekişmenin özeti olacak hayatın. Bu çekişmeyi seveceksin. Çünkü bu kirli sırrın içindeki hayatın hep özlediğimiz hayat olduğuna inanırız ve aslında hep bizden çalınandır hayatlarımız. Bizden çalanı severiz Jackie, itiraf etmesek de severiz, zayıflığımız budur. Gücü severiz. Güç denilen yalan ve dolandır oysa. Ve bizler inatla, koyu bir bağnazlıkla kudreti severiz. Dahasını da sevmeyi severiz. Dahası cehennemdir. Cehennemi severiz Jackie. Zayıflığımız budur. Devleti severiz, vahşice ikiyüzlü bir zırhla hayatın içine kurulmuş olan o büyük yalanı. Bu zırhı severiz. İktidar ve zenginlik büyüler bizi Jackie. Tutulur kalırız bu ihtişam karşısında. Bu yıkıcılığı, hileyi, arzuyu tahrik edici buluruz. Çünkü Jackie, çünkü Jackie... Çünkü hayat da kabukları sert, kalın ve dayanıklı olanları sever.

Diyemedim. O yürüdü. Ona yetişmekten vazgeçtim.

O sabahki yürüyüşü kısa kesecekti. Neden diye soranlara, "tuhaf bir serinlik geldi içime," diyecekti. İçeri girer girmez John'u battaniyesinden kurtaracak, yanağına bir buse konduracaktı. Küçük bir kahve molası verecek ve ardından mutfağa gidip her şey tamam mı diye tezgâha göz gezdirecekti. Sonrasında gazeteleri okuyacak, *The New York Times*'ın yaşam ve kültür sayfalarına bakarken Charles Collingwood'un televizyon programı teklifini düşünecekti bir kez daha. "Bir Beyaz Saray turu," demişti Charles, "Beyaz Sarayı hayata taşıyan bir dizi program; bunu Jackie Kennedy'den başka kimsecikler yapamaz..."

Öğlen yemeğini es geçecek, saçlarını yaptıracak ve akşamüstü gerçekleşecek konserin konuklarını pırıltılı bir giysinin içinde bekleyecekti sabırsızlıkla. Bir zamanlar Abigail Adams'ın kocası, ikinci başkan John Adams'ın gömleklerini asıp kuruttuğu o eşsiz salondaki konseri büyük bir hazla dinleyecekti sonra. İçinde dalgalar, içinde sabahlar, o sabah-

lardan yayılan düş dumanları, Casals'ın insanın kulaklarına çarpan sihirli müziği:

Hayat nedir ki!

Korkular. Kokular. Kaçışlar. Sonra yine o çellocu ve onun salona yayılan, Abigail Adams'ın külle ve hayali bir Akdeniz güneşi altında yunulmuş gömleklerine dolanan müziğin ritmi; İrlanda rutubetine sarılmış o derin salonda portakal çiçeği kokan büyülü Endülüs müziği.

Hayat Nedir ki Kaçışlardan Başka □

Abidin Parıltı'dan *Heveskuşu*

Kitaplar üstüne yazdığınız onca yazıdan sonra bir öykü kitabınız çıktı. *Heveskuşu*'ndaki öyküler nasıl oluştu?
Heveskuşu öyküleri uzun bir zaman dilimi boyunca oluştu. Sonuçta ilk kitap bence o güne kadar yaşadığın bütün bir ömrün toplamıdır. Bir sözden, bir görüntüden, bir bakıştan yola çıktım çoğunlukla ama hiçbir öykümü bir solukta yazmadım. Defalarca döndüm ve ele aldığım öykünün kaderiyle oynadım. Onlara yeni bir hayat sunmak istedim. Huzursuzluğumu aslında onlara yükledim diyebilirim, böylece sağalmanın yollarını aradım. Her öykü için yeni bir teknik, yeni yollar ve yeni diller aradım.

Bundan sonra da öykü mü, yoksa yeni yollara mı yöneleceksiniz?
Bundan sonra elbette öykü de devam edecek. Şimdi dosyaya koymadığım birkaç öykü üzerinde çalışıyorum. Sanırım o da yakın bir zamanda bitecek. Ayrıca bir roman üzerinde uzun zamandır çalışıyorum. 2009'un başlarında yayınevine teslim edebileceğimi umuyorum. Yani öykünün ve romanın devamlılığı olacak.

Televizyon dizisi yazarlığı kendi yaratıcı yazarlığınızı olumsuz etkilemiyor mu?
Aslına bakılırsa televizyon yazarlığı yaratıcılığımı olumlu anlamda etkiliyor. Fantezimi ve yazma heyecanımı körüklüyor. Ben yazarlığı geniş anlamlı düşünüyorum çünkü. Bir yanda dizi ve sinema senaryosu yazarken bir yandan yukarıda da sözünü ettiğim öykü ve roman yazımını ihmal etmemeye çalışıyorum.

Şu sıralarda nelerle ilgileniyorsunuz?
Şimdilerde yukarıda sözünü ettiğim edebi çalışmaların dışında iki sinema filmi senaryosu üzerinde çalışıyorum. Sanırım yakın bir zamanda çekimlerine başlanacak. Romanın yanı sıra, yeraltı yazarları üzerine bir portre çalışması bitmeye yüz tutmuş durumda. Onu da sanırım bu yaz yayınevine teslim edeceğim.

İki film senaryosunun çekimleri ve yeraltı yazarları üstüne bir kitap...

İyi bir kitaplık nasıl kurulur?

Kitapların bulunmadığı bir dünya tasarımı cehenneme yolculuğun başlangıcı sayılır.

İnsanı insan eden önce toplumsallaşıp sonra o toplumsal ilişkiler içinde bireyliğini kazanmasıysa, sonra da kitaplarla çizilen yolda yürümektir. Hangi kitaplarla? Bu soruya verilecek yanıtlar içinde boğulmadan bir adaya çıkmak da olasıdır elbette. Herkesin kendine iyi kötü bir kitaplık edindiğini varsayalım; bu arada edebiyat meraklılarıyla yürüdüğümüz yoldan topladığımız kitapların herkesçe paylaşılabileceğini de düşünüyoruz.

Kitaplar söz konusu olduğunda, tastamam bir ortak payda oluşturmak elbette olanaksız. Sonunda herkesin kendine sakladığı saf kişisellikten söz ediyoruz; demek ki herkesin ıssız adaya düştüğünde yanında bulundurmak isteyeceği kitaplar da ayrıdır. Pekâlâ klasikleri yanınıza almayı seçebileceğiniz gibi, resimli romanları da vazgeçilmez görebilirsiniz.

Gene de iyi bir kitaplık ıssız adada yanınıza alabileceğiniz birkaç kitaptan başka bir toplamı anlatır. Binlerce, on binlerce kitaptan oluşmuş bir kitaplıkta okunmamış kitapların sayısı okunmuşlardan az değildir. Okunmamış olanlar da bir gün gerekebilir. Öte yandan, bir de vazgeçilmez kitaplar var. Onlarsız iyi bir kitaplık düşünmek zordur. Her eve, herkese gerekli, bazıları belki zorunlu kitapların neler olduğu kişisel seçimlere göre değişir elbette, ama bazı kitaplar mıknatıs gibi, kendine bütün okurları çeker; kutup yıldızı gibi, nereye gitseniz gözünüze çarpar. Binlerce kitap yerine, yalnızca onların bulunduğu bir kitaplıkla yıllarca yaşamak da olasıdır.

NotosÖykü'nün bu sayısının kapak konusunu bu düşünceler belirledi.

İyi bir kitaplık nasıl kurulur?

Görüşlerine başvurduğumuz yazarların düşüncelerinin okurlarımızca da göz önünde tutulduğunu sanıyoruz. Öte yandan, onlar hiç kuşku yok ki öznel düşüncelerini dile getirdi. Sizin için iyi bir kitaplık hangi kitaplarla kurulur, bu sayfalardan çıkıp yeniden tasarlayabilirsiniz.

Pir Kitaplık

Faruk Duman

Hep garipseniyor; evimizin salonu, ki oturulacak yerdir, öyleyse bunca kitabın burada ne işi olabilir? Hoş, ben artık bunu pek düşünmüyorum: Kitapla meşgul olmayan için, bu nesne elbette ölü bir şeydir. Toz alır, yer kaplar ve alan daraltır ki çocuklar böylece koşup oynayacak yer bulamaz. Bir kitaplık, salonunuzu çepeçevre sarıyorsa eğer, raf eni en az yirmi santim olsa size epey pahalıya patlar ve nenin önünde oturduğunuzu bilmiyorsanız sizi iki metrekareden eder. Az bir alan değildir bu da. Bilirsiniz, okumayanın mekânı ne kadar geniş olsa o kadar iyidir, zira o, görebildikte kurtulur korkularından. Ama okur olmayanların alışkanlıklarından kurtulmuş sayıyorum kendimi, bu nedenle epeydir, bir kitaplığın kapsadığı alanla ilgili daha çok beni ilgilendirecek şeyler düşünüyorum.

Kitaplık, bir evrendir. Evin duvarlarını, ki elbette kişisel kitaplıklarımızdan söz ediyorum burada, sonsuzca açar ve bakmasını bilene tadına doyulmaz bir manzara sunuverir. Ama bu belli koşullar da içerir elbette: Sözgelimi, gerçek bir kitaplık, henüz okunmamış kitaplardır biraz da. Onların yüzü suyu hürmetine kitaplık, kitaplıktır.

Ama sonsuza dek büyüyecek bir kütüphane düşünülebilir mi? Sözgelimi, böyle bir kütüphane, sınırlarını çoktan aşmış ve başlı başına bir kenti kaplamış bir kütüphane nasıl kullanılacaktır?

Kütüphaneciler, John Dewey'den beri, kütüphanelerde yer alacak kitapları sınıflama sorunuyla boğuşuyorlar. Haksız da sayılmazlar doğrusu. Binlerce kitabın arasında aradığımızı kolayca bulmamız nasıl mümkün olabilir? Bakılırsa, bir kütüphanenin sürekli beslenen bir yaratık olduğu açıkça görülecektir çünkü. Gerçek ve sadık okur odur; bir kitaplık. Gerçi biraz obur bir okur olduğu söylenebilir onun. Hele ulusal kütüphaneler iyice öyledir. Ama sonsuza dek büyüyecek bir kütüphane düşünülebilir mi? Sözgelimi, böyle bir kütüphane, sınırlarını çoktan aşmış ve başlı başına bir kenti kaplamış bir kütüphane nasıl kullanılacaktır?

Ama, elbette kitabın ya da metnin aktarılabileceği ortamları değil, kütüphaneleri düşünüyorum burada.

Yine de kitaplık ya da kitapların sınıflandırılması sorunu yazarı ilgilendirmez. Çünkü, neresinden bakılırsa bakılsın, örneğin Evliya Çelebi'yi bütünüyle hak edecek bir konu başlığı icat edilmemiştir henüz. İbn Battûta da öyledir. Bu nedenle kitap içtima etmez, kitabı belirli bir düzenle kitaplığa sığdırmak olanaksızdır.

Borges, *Kum Kitabı*'nda sözünü ettiği sonsuz kitabı bu nedenle kütüphaneye devreder. Çünkü bu kitap başını belaya sokmuştur onun; öykünün kahramanı, ki bu zavallı Don Kişot, eline geçirdiği bu çok acayip kitabı öyleyse ne yapacaktır? *Kum Kitabı*, adı üstünde, kapak içlerinde sonsuz sayıda sayfa barındırmakla ona, kelimenin tam anlamıyla, korkunç gecelerden başka bir şey vermemiştir. *Kum Kitabı*, evrensel kitabın, tüm kutsal kitaplarla edebiyatın yuvalandığı bir katıksız imgedir. Zira yazı sonsuzca çoğaltılabilir ve pekâlâ, yazılmış yazılacak bütün kitapların aslında tek bir kitap olduğu ileri sürülebilir. Sonunda Borges'in savı aslında doğrudur: Sözgelimi *Binbir Gece Masalları*, böyle bir anlam taşır: Bu kitap, yazının, hikâyenin sonsuzluğuna adanmış bir çalışmadır. Belki *Binbir Gece Masalları*'nın tek bir iletisi vardır hatta: Sona ermiş yazı, sona ermiş yaşam demektir. Bu nedenle hangi dilde yazılmış olursa olsun, kitaplar bir bütüne işaret eder. Dolayısıyla, *Binbir Gece Masalları*'nı sonuna dek okumak bir hayaldir. Olanaksızdır, der Borges. Yazının bize sağladığı en büyük olanak, onun sona ermesinin olanaksızlığı olur böylece. Olunca, öykünün kahramanı ne yapar? *Kum Kitabı*'nı, yani "kitapların kitabı"nı yok etmez, bu mümkün değildir zaten; onu ait olduğu yere, ulusal kütüphaneye, görevlilerin kendisini göremeyeceği bir saatte bırakır. Yani onu kendi anlamının içine hapseder.

Evimizde yer alan kitaplık işte böyle bir anlam taşır. Salonunuz kitaplarla doluysa bu sizin alanınızı sınırlayan bir şey olmaktan çok uzaktır. Zira kitaplarla dolu bir raf, duvarınızı duvar olmaktan çıkarır. Onu sizin bakışınızın bir alanına, bir tabula rasa'ya çevirir.

Benim için, başta da belirttiğim gibi, bir kitaplığı kitaplık yapan şey, öncelikle, söz konusu kitaplığın içindeki okunmamış kitaplardır. Öyle ki, seferberlik zamanları söz konusu oldukta ben yalnızca bundan korkarım; böyle bir durumda, evde hiç okunmamış kitap yoksa ne yapılır?

Ama, bir şey daha vardır elbette: Rafları tıkamayı sevmem. Her rafta belirli ölçülerde boşluk bırakmakla –bunda kütüphanecilikten kalma alışkanlıklarımın da payı vardır– hem gözümün boşluk gereksinimini gideririm, hem de böyle bir boşluk her zaman yeni kitaplar için ayrılmıştır. Bu nedenle demelidir ki raf boşluğu, kitaplığın bir uzvudur. Gelişmekte olan bir uzuv. Orada uzayıp dal budak salacak, böylece hem kendisine, öncelikle kendisine yeni olanaklar yaratacaktır. Bir bütün olarak bu onun asıl sorunudur zaten. □

Murat Belge

“Ben kitaplara kıyamam...”

Kendinize kitaplık oluşturmaya ne zaman karar verdiniz?
Ben küçükken evimizde, annemin İngilizce ve Fransızca eserlerden oluşan büyük bir kitaplığı vardı. Annem İngilizce ve Fransızcayı iyi bilirdi, epeyce İngilizce biraz da Fransızca kitabı vardı. Türk edebiyatından pek eser yoktu, Türk edebiyatını pek bilmezdi. İngiliz Erkek Lisesi'ne gidip hazırlık sınıfını bitirinceye kadar evimizdeki kitaplık anlamındaki bu gizli hazinenin farkında değildim. Annemin kitaplığına hırsla bakardım, ben bunları neden okuyamıyorum diye. Hazırlık sınıfını kötü bir İngilizce ile bitirince, annemin kitaplığından *Alice Harikalar Diyarında* isimli kitabı aldım. Ama kitap sürreel olayları anlattığı için ve İngilizcem de yetmediğinden kitabı anlayamadım. Daha sonra annem bana bir polisiye roman verdi. “Sürükleyici bir kitaptır, kelime tekrarları çoktur, sözlük açmak zorunda kalmazsın,” dedi. Onun tavsiyesine uyarak polisiye roman, Agatha Christie okumaya başladım. Ondan sonra İngilizceyi rahat okur hale geldim. İngilizcem düzelince *Suç ve Ceza*'yı da İngilizcesinden okudum. Balzac gibi yazarları da okudum. Lise ikinci sınıfı Amerika'da okudum. Dönünce kendime Türkçe kitaplar almaya başladım; Orhan Veli gibi en tanınmış şairlerden yazarlardan başladım. Evdeki odamda bir iki kitap rafım vardı. Bunlar zamanla doldular. Bu arada sahafların varlığını öğrendim. Beyazıt'a ve Yüksek Kaldırım'a gidip oralardan kitap aldım. Daha sonra benim odada kitaplardan bana yer kalmadı. Her yer üst üste yığılmış kitaplarla doluydu. Sonra üniversite başladı. O zaman bir karar verme aşamasına geldim. Annemin klasik kitapları vardı, Tolstoy, Balzac, Gogol gibi. Ben de bu kitapları okumak istiyorum, ama annemden mi alacaktım yoksa kendi kitaplarım mı olacaktı, ben kendi kitaplarım olmasına karar verdim ve kitaplık oluşturdum.

Murat Belge için iyi bir kitaplıkta bulunması zorunlu kitaplar

Mesela bütün Dostoyevski'ler olmalı. Sonra Rus edebiyatını sayınca, Tolstoy, Gogol, Turgenvey gibi sayı tamam oluyor. Bunlardan da kitaplar olmalı. Faulkner'in *Ses ve Öfke*'sini sayabilirim. Shakespeare mutlaka olmalı. *Macbeth*, *Hamlet* gibi. Sonra Marx, Descartes mutlaka bulunmalı. Orhan Pamuk'tan *Benim Adım Kırmızı*'yı çok severim. Onun *Yeni Hayat*'ı pek sevilmez ama, Türkiye'nin demiryolundan kara yoluna geçişini anlattığı için o kitabı da severim, o da bulunabilir. James Joyce' dan *Dublinliler* de kitaplıkta bulunabilir. Márquez de sayılabilir...

Kaç kitabınız var biliyor musunuz?
Hayır!

Peki kaç kitabı kitaplığınızdan çıkardınız?
Ben kitaplara kıyamam, pek kitabı kitaplığımdan atmadım son zamana kadar. Fakat bugünlerde çok kitap geliyor, onların bir kısmını ayırmak zorunda kalıyorum.

Nasıl bir kitaplığınız var?
Dubleks bir evde yaşıyorum. Oturma odasında iki kitap rafım var, genelde Türkçe edebiyat orada duruyor. Fakat ben pek kitap göstermeyi sevmiyorum. Alt katta on dört tane bir metre eninde kitaplığım var ve hepsi dolu. Sığmayan kitaplarım da Bilgi Üniversitesi'ndeki bu odada duruyor. □

Kitaplarınızı yakmayın

Şavkar Altınel

"İyi kitaplık" diye bir şey olamayacağını işin başından kabul ederek

Bir kitaplık kendi içinde "iyi" olamaz, yalnızca "sahibi ve kullanıcısı için iyi" olabilir. Mark Twain iyi bir kitaplığın Jane Austen'ın yapıtlarına yer vermeyerek kurulabileceğini, böyle bir kitaplığın, başka hiçbir kitap içermese bile, Austen'ınkileri de içermeyeceği için gene de iyi bir kitaplık olacağını söyler. Gerçekten de, Austen'ın (ya da Homeros'un) yazdıklarından tiksiniyorsak, çoğunluk "büyük ve önemli" olduklarını düşünüyor diye gene de kitaplığımıza almamız gerekmediği gibi, çoğunluğun önemsemediği, ama bize önemli gelen yazarların yapıtlarını almamamız için de bir neden yoktur. Bu "bariz" bir gerçek gibi durabilir, ama tartışmalı olabilecek tek bir seçim içermeden "klasikler"le başlayıp "modern klasikler"den geçerek, üç gün önce "klasikleşmiş" yapıtlara uzanan kitaplıkların sayısına bakılırsa, belirtilmesinde gene de yarar olabilir.

Kitaplara "serbest dolaşım" hakkı tanıyarak

"Kitap koleksiyonu" anlamına gelen "kitaplık" kelimesinin aynı zamanda raflardan oluşan bir mobilyanın adı olması yanıltıcıdır. İkinci anlamdaki kitaplıklar ne yazık ki gerçekten de birinci anlamdaki kitaplıkların saklanması için en elverişli yerdir. Ama, o anda okumakta olduğunuz bir tanesi hariç, kitaplarınızın teftiş edilmekte olan askerler gibi raflarda hazır ol vaziyetinde yan yana durması gerekmez. Bazen sizinle birlikte gittikleri yerlerde kalmalı, baş ucunuzda, yatağınızın altında, pencere pervazlarında durmalıdır. İyi bir kitaplık içerdiği kitapların evin içine "sirayet edip" günlük hayatlarımızın ve maceralarımızın parçası haline geldiği bir kitaplıktır.

Kitapları hak ettikleri gibi hırpalayarak

Bir nesneye hayranlıkla bakmak, eline alıp okşamak, kokusunu içine çekmek vb. isteyenler bu amaçlar için çok daha uygun başka nesneler bulabilir. Kitaplar fetiş görevi görmek için değil okunmak içindir ve satırlarının altları çizilerek, sayfalarının kenarına notlar karalanarak, bazen de öfkeyle odanın öbür ucuna ya da hayranlıkla havaya fırlatılarak okunmalıdır. İyi bir kitaplıktaki kitaplarda her zaman göze çarpacak ölçüde "okuma hasarı" olur.

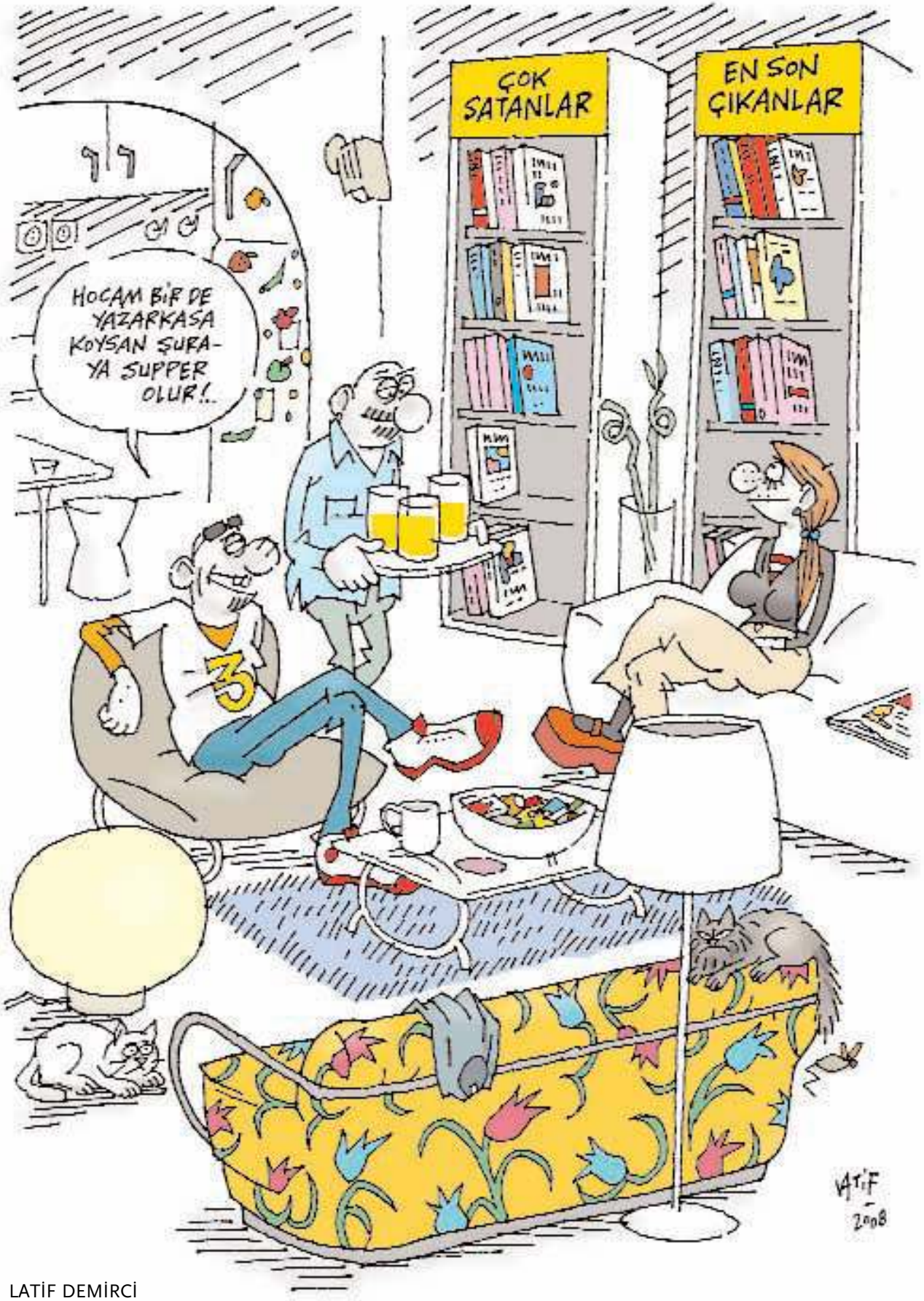
"O kadar çok kitabım var ki koyacak yer bulamıyorum," diye övünenlere (ki "klasikler"i raflara dizip hiç hırpalamadan teker teker "okuduklarına" bahse girilebilir), "Benim de vardı, ama yaktım," karşılığını verin.

Kitap elden çıkarmaktan korkmayarak

Sizi gerçekten ilgilendiren tek kitap *Guiness Rekorlar Kitabı* değilse evinizde 318.000 kitap olması gerekmez. Kitapların sayısı arttıkça barındırılmaları, hatta hangisinin nerede olduğunun bilinmesi sorun olmaya başlar. Bu nedenle belli bir bölümünün dönemsel olarak elden çıkarılıp yerlerine yenilerinin edinilerek, durmadan değişen "dinamik" bir kitaplık oluşturulması "iyi"dir. "O kadar çok kitabım var ki koyacak yer bulamıyorum," diye övünenlere (ki "klasikler"i raflara dizip hiç hırpalamadan teker teker "okuduklarına" bahse girilebilir), "Benim de vardı, ama yaktım," karşılığını verin. Ama tabii elden çıkarmak istediğiniz kitaplarınızı yakmayın, sahaflara, hayır kurumlarına, sokak başlarında kitap satan eskicilere devredin. Böylelikle kitaplarınız ev içinde dolaşımdan genel dolaşıma çıkmış olur. Dahası, ikinci el kitapların daha önce kimler tarafından okunup nerelerde bulunmuş olduklarının bilinmemesinden kaynaklanan özel bir esrarı vardır. Başkalarının eski kitaplarının sizin kitaplığınızda, sizin eski kitaplarınızın da başkalarının kitaplıklarında olması bu kitaplıklara esrar katar. (Kendime not: Oxford'daki sahaftan aldığın, Wadham College'lı kızın adını taşıyan Dramatik Şiir Üzerine hakkında yazacağın "Dramatik Şiir Üzerine" adlı hikâyeyi hâlâ yazmadın.)

Kitaplardan hem çok şey bekleyerek, hem de hiçbir şey beklemeyerek

Burada en sonda yer almasına rağmen, en önemli kural gerçekte budur. Kitaplar bizi oyalar, eğlendirir, avutur, büyüler, ama hayatlarımızı değiştirecek, sorunlarımızı çözecek birer büyülü değnek değildir. Bu nedenle okumak her zaman bir yanıyla düş kırıcı bir deneyimdir, ama tabii bu düş kırıklığını yalnız kitaplardan çok şey bekleyecek kadar onlara değer verenler duyabilir. Dolayısıyla, her kitaplıkta olması gereken tek metin Larkin'in "Gidin işinize: Bir yığın saçmalıktır kitaplar" diye sona eren "Okuma Alışkanlıkları Konusunda Bir Araştırma" adlı şiiridir. Hayatında en az bir kez buna benzer bir söz haykırmamış olan hiç kimse gerçek bir kitapsever olamayacağı gibi, bu şiirin bulunmadığı hiçbir kitaplık da "iyi" bir kitaplık olamaz. □

LATİF DEMİRCİ

Oğuz Demiralp

“Kitaplık bir tapınak gibi olmasın...”

Kitaplık oluşturmaya ne zaman karar verdiniz, neleri gözettiniz?
Kitaplık derken tanım üzerinde anlaşmak gerekecek. Sık sık ev değiştirdiğim için sürekli bir mekân olarak bir kitaplığım hiçbir zaman olmadı. Elbette, isterim bir kitaplığım olmasını. Geniş mi geniş bir oda. Bir tarafı tümüyle pencere. Denize bakıyor. Gençken böyle bir odanın Boğaz’a bakmasını isterdim. Ancak canına okudular Boğaz’ın, İstanbul’un. Ben sahih İstanbulluyum. Boğaz’ın bugünkü haline bakınca boğazlanıyor gibi oluyorum. Artık sınırsız denizi görmek, bakışlarımla ufku kucaklayabilmek istiyorum. Odanın diğer üç duvarı ise kitaplarla dolu raflar, raflar. Sağlam tahta raflar. Gösterişli olmasını istemem. Camlı kütüphaneleri hiç istemem. Neymiş! Kitapları tozdan korumak içinmiş. Sürekli hareket eden kitaplar toz tutmaz ki! Kitapları biblo konumuna düşüren kitap koyma mobilyalarından nefret ederim. Kitaplar canlı durmalı o raflarda. Raflar değil kitaplar göze batmalı. Kitaplar süs eşyası gibi durmamalı, yaşamalı, her an yerlerinden alınmak için can atmalı. Odanın ortasında, pencereye yakın bir yerde de kocaman, gemi gibi bir masa isterim. Onun yanında bir de ufak masa; bilgisayarı koymak için. Sonra Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Deli Filozofu gibi okumak: “Filozof baba kütüphanesinde okuma okyanusuna dalmıştı.” Ancak benim için hoş boş bir hayal böyle bir mekân. Ne yapalım? Buna da şükür.

Kitaplığınız istediğiniz seviyeye ne kadar zamanda erişti? Edebiyat kitaplarının tür olarak ve yerli/yabancı yazarlar açısından dağılımını nasıl oluşturdunuz?
Yerleşik bir kitaplığım olmadığı için benim kitaplık kurmaktan çok kitap biriktirmekten söz etmem daha doğru olur. Gittiğim her yerde kitap alırım. Aslında kitap alma iştahım açısından baktığımda pek az kitabım olduğunu düşünüyorum. Yüz defa daha fazlasını alabilirdim. Gerçi bin defa daha fazlasını alsaydım doyar mıydım? Kitaplarımın hepsini birlikte tutabileceğim tek bir yerim yok. Dolayısıyla birkaç yerde kümelenmiştir kitaplarım. Zorunlu ayrılmalar ve zaman uzaklaştırmıştır beni belli bir yerde birikmiş kitaplarımdan. Onun için aynı kitapları birkaç kez aldığım olmuştur. Yerleşik düzene geçebilirsem yan yana getireceğim bütün kitaplarımı. O mahşer günü bekleyedursun, ben kitap üzerine kitap koymayı sürdürürüm. Kitap kurdu ya da kitap delisi gibi kavramları bilirsiniz. Bunlara bir de kitap avcısını eklemek gerekir. İki tür kitap avcılığı vardır. Birincisinde ne aradığını bilirsiniz. Başka bir kitap ya da herhangi bir im sizi belirli bir hedefe yöneltir. Aramalarınız, kitabına göre, bazen yıllarca sürebilir ama bir elinize geçirdiniz mi o kitabı artık ormanların kralı sizsiniz. İkinci tür avcılık daha güzeldir. Aklınızda hiçbir başlık ya da yazar adı olmaksızın vurursunuz kendinizi kitapçılara. Tanımadığınız adlar, bilmediğiniz konular, bildiğiniz yazarların bilmediğiniz kitapları, bir sahafta birdenbire bilmem kimin yapıtının imzalı ilk baskısına rastlamak... Tutamazsınız kendinizi. Tak, tak, tak... Av torbanızı doldurur koşa koşa eve dönersiniz. Aynı tür avcılığı internet üzerinden yapmak olanağı da var bugün. Gelgelelim, sokaklarda kitap peşinde dolaşmanın yerini hiçbir şey alamaz.

Otuz kırk yıl önce Sirkeci’den Babıâli’ye, oradan Beyazıt’a, sahaflara doğru bir kitap avcısı olarak yürüyüş yapabilirdiniz, yokuş yukarı. Çeşitli kitabevlerinin yanı sıra kaldırıma serilmiş bezler, kartonlar üzerinde satılan eski kitaplar... Yarı aydınlık ara sokaklarda kuytu kitap hazineleri... Ne yaptığını sormuş olsaydınız, aylak adam bir kitaplığın sokaklarını arşınladığını söyleyebilirdi. İşte munis bir kitap avcısı kılığında dolaşan aylak adamın “Romantische Strasse”si. Elbette, bana bunları sormadınız ama kitaplık denilince benim için kitap kavramı öne çıkıverdi işte. Elbette eve gelince o kitapları bir yere koymak gerekecek. Ortada bırakacak değiliz. Oturduğum evde en aşağı iki odanın ya da genişse holün duvarlarını sıradan raflar üzerinde kitaplar kaplar. Bu raflara gelişigüzel koymam kitapları. Gerçi öyle koysam ortaya çıkacak curcunanın başka bir tadı olur mutlaka, ama ben o zaman aradığımı kolayca bulamam. Nasıl mı dizerim onları? Daha doğrusu nasıl dizmişim onları? Yıllar öncesinden yaptığım bir kitap yer-

İyi bir kitaplıkta bulunması zorunlu 20 kitap nedir?

Doğan Hızlan

Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi, Memet Fuat
Yüzyılın Türk Şiiri Antolojisi, Mehmet H. Doğan
2000 Yılında Türk Öykü Anlotojisi, Mehmet Hengirmen
Öykünün Şimdiki Zamanı, Semih Gümüş
100 Yılın 100 Romanı, Fethi Naci
Deneme Antolojisi, Memet Fuat
Türk Yazınından Seçilmiş Eleştiriler, Memet Fuat
Türk Edebiyatı Tarihi, Kültür Bakanlığı
İsimler Sözlüğü, Behçet Necatigil
Eserler Sözlüğü, Behçet Necatigil
İzahlı Divan Şiiri Antolojisi, Necmettin Halil Onan
Nutuk, Atatürk
Dünya Sinema Tarihi, Rekin Teksoy
Türk Sinema Tarihi, Giovanni Scognamillo
Türkçe Sözlük, Ali Püsküllüoğlu
Müzik Ansiklopedisi, Ahmet Say
Çağdaş Türk Sanatı, Sezer Tansuğ
İlyada, Homeros
Odysseia, Homeros
Yunus Emre Divanı

leştirme planım yok. Zamanla gelişmiş yarım yamalak bir düzen var. Yazın kitaplarıyla diğerlerini ayırmışım. Çoğunluk yazın kitaplarında ama diğer türlerin de haklarına eksiksiz saygı göstermek gerek. Felsefe, dinbilim, sinema, resim, siyaset, toplum ve insan bilimleri, tarih kitapları, hepsi aynı cumhuriyetin eşit yurttaşları. Bunlar içinde İstanbul kitapları, Osmanlı tarihi, Cumhuriyet tarihi için özel köşeler kurmuşum. Sayıca fazla değil ama hiçbirini yitirmeyi göze alamayacağım kitaplar. Bir zamanlar meraklıydım; tiyatro kitapları köşem de vardı. Darülbedayi gibi mazi oldu, mahşer gününü bekliyor. Felsefe ve dinbilim kitapları yazın kitaplarına en yakın, bazı raflarda iç içe duranlardır... Bir de sözlükler var... Çalışma masama en yakın raflarda yaşarlar. En aşınmış olan kitaplar onlardır. Ne yazık ki, sevginin, sürekli ilginin aşındırdığı bir nesne varsa o da kitaptır. Gene de görünüşlerine aldanmamak gerek; sürekli tedavülde olmak bir kitap için en büyük mutluluktur.

Kitaplığınızda başucu kitapları ya da sizin için çok önemli yazarların eserleri için ayrı bölümler oluşturdunuz mu? Oluşturduysanız birkaç örnek verebilir misiniz?
Yazın kitaplarına dönersek, Türk ve yabancı diye iki ayrı ulam yaratmışım. Sonra bunları şiir, anlatı, deneme diye bölümlemişim. Kitapları yazarlara göre dizmişim ama alfabetik bir sıra izlememişim. O kadarı da fazla zaten. Kent kütüphanesi değil ki burası; neyin nerede olduğunu nasıl olsa biliyorum. Benim için önemli olan kitapların düzenli durması, kütüphane kurmak değil. Ancak kitapların sayısı arttıkça düzenin daha özenli kurulması gerekiyor. "İşte kitapların kütüphaneye dönüşme süreci budur!" diyebiliriz belki. Keşke daha çok daha çok kitabım olsa. Geçenlerde bir sahaftaydım. Özenle ciltlenmiş bir sürü eski yazın yapıtı getirmiş bir yerden. Çoğu zaman olduğu gibi bir kitap meraklısının terekesiymiş. Güya kırk beş bin kitabı varmış adamın. Ancak oğlu hiç kitap sevmiyormuş. Sahafa o satıyormuş kitapları. Rahmetliyi de, "Kitaptan başka şeyi gözü görmezdi," diye eleştiriyormuş. Kitaplığı olan adam iki kez ölür derler: birinci kez can tenden çıkınca, ikinci kez kitaplığı dağılınca. Kitaplığı dağıtan kişi bu denli yakın biri olursa meselenin trajik boyutu güçleniyor. Ancak oğlanın babasına kızgınlığına da anlamak gerekir. Onun için gençlere söylenecek şeylerden biri: Kitaplarınızı çocuklarınız gibi sevin, çocuklarınıza kardeş yapın onları.

İyi bir kitaplık oluşturmak için hangi kriterleri yerine getirmek gerekir? Genç okur/yazarlara konuya ilişkin olarak hangi tavsiyelerde bulunabilirsiniz?
Elbette, gençlere söylenmesi gereken çok şey var. Kitaplık denilen mobilyaları doldurmak için değil okumak için kitap alın. Siz kitap okudukça, okuduklarınızı sindirdikçe peşinize bir sürü kitabın takılacağını göreceksiniz. Onlarla kuracağınız yaşama düzeninin reçetesi olmaz. O düzen sizin kendiliğiniz olacaktır. Sakın kitaplık bir tapınak ya da bir müze gibi sessiz, insansız olmasın. Evin en buyur edici köşesi olmalı kitaplarınızın bulunduğu yer. Aydınlık olmalı. İçeri giren orada oturmayı istemeli. Kitaplık hayattan kaçış yeri değildir, en büyük kitap hayattır çünkü. Raflarınızda bulunacak kitaplar da o hayatın olanaksız imleri. İşte kitabın/kitaplığın ironisi!
Ancak yaşamda kitapsız kalacağınız anlar, dönemler de olabilir. Bir yerde okumuştum: Brecht'in sürgündeyken odasına giren biri hiçbir kitap görmeyince şaşırır. "Koşullar ne olursa olsun kitapsız yazan olur mu?" diye düşünmüş olmalı. Oysa bilmeliydi. En önemli kitaplık insanın zihninde taşıdığıdır. Kitaplık içseldir. Kitaplar içinizde olmadıkça, okunup okunup içinize yerleşmedikçe kitaplık kuramazsınız. □

Herkesin kütüphanesi kendine

Mehmet Ulusel

İyi bir kütüphane derken, kitap raflarının fiziki durumundan ziyade kitaplardan söz etmek gerekiyor öncelikle. Ama kütüphanenin fiziki durumu aslında kendi başına üstüne düşünülmesi eğlenceli bir konu. Onun için bir kütüphane iyi olsun istiyorsak bir kere Umberto Eco'nun *Gülün Adı* raflarda yerini almış olmalı. Hani birgün kütüphanenin fiziki yapısıyla ilgili zihin açıcı bir okuma yapmak isterse insan diye...

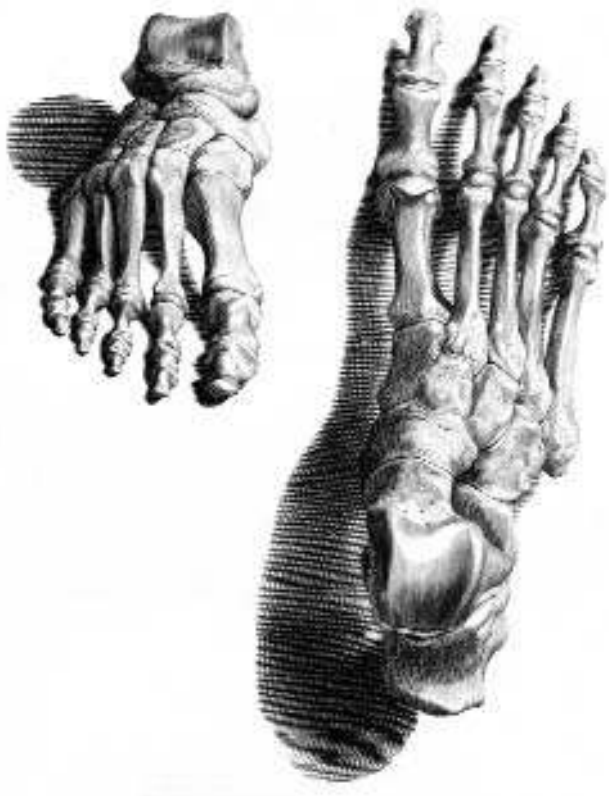
Böyle saçma sapan bir girişten sonra, iyi bir kütüphanede yer alması gerekli olan kitaplardan söz etmeye başlayalım.

Sonra bir kütüphanede fizik kitapları olmalı. Özellikle yeni fizik. Madde dediğimiz şeyi ne zannettiğimizi, ne olmadığını falan anlamak için değilse bile, üstüne düşünürken zihin açıcı olarak...

Öncelikle bir kütüphanede bol miktarda sözlük olmalı. Ama öyle sıradan sözlüklerden bahsetmiyorum. Onlar zaten olmalı, sözlüğe her evde ihtiyaç olur birşekilde zaten... ama ihtiyaç saikiyle oluşturulmuş bir kütüphane iyi kütüphane değildir bence. Önemli olan hiç de gerekmediği halde ama varlığı fark yaratabilecek kitaplar. Bu anlamda insanın kütüphanesinde değişik konularda hazırlanmış sözlükler çok gereklidir. Moğolca-Türkçe Sözlük bunlara bir örnek teşkil edebilir. Ayakkabıcılık Terimleri Sözlüğü gibi sözlüklerden bir kütüphanede çokça bulunması insanın en olmadık zamanlarda en olmadık bir şeyin anlamını öğrenmesi yanında ani can sıkıntısı ataklarını atlatmaya da katkıda bulunabilir. (Aynı zamanda "tuhaf" diye tanımlanmaya da...) Bu tür sözlükler aynı zamanda evde bulunan misafirlerin kitaplara bakarken dağılma eğiliminde olan dikkatlerinin diri tutulmasına da katkıda bulunacaktır mutlaka. Ve bu sözlüklerin gene en önemli özelliği, "Bunu okudun mu," diye sorulamayacak kitaplar olmalarıdır. ("Bunu okudun mu" ve "bütün bu kitapları okudun mu" sorusuna verilebilecek cevapları sık sık kafasından geçirenler bilir ne demek istediğimi.)

Neyse, bir kütüphanede olabildiğince değişik konuda sözlük bulunmalı diyorum özetle.

Sonra atlas(lar) olmalı bir kütüphanede. Ama öyle *Orta Atlas* türünden atlas değil. Dünyanın her yerini gösteren atlaslar. Lar diyorum çünkü bilen bilir ki bir atlas mutlaka bir başka atlasın varlığını gerektiren bir eksiğe sahip olacaktır ve bu eksikleri asgari düzeye indirmek için birden fazla atlas mutlaka gereklidir. Atlasın ne işe yarayacağı konusu zaten açık. Ama bulmaca çözerken hain bulmacacıların olmadık sorularının cevabı aklınıza gelmeyip bütün gününüzün zehir olması ihtimalini azaltmak gibi bir faydaları da vardır atlasların. Öte yandan atlaslar, dünyanın ne kadar büyük bir yer olduğunu hatırlatırlar, ve ne kadar küçük... ve düşünmemizi sağlarlar, insan, dünya, evren, hayat üstüne. Kendi kendimize. Ona buna ahkâm kesmeden. Atlaslar insanın göz zevkine de çok olumlu katkılarda bulunan kitaplardandır. Renkleri, şekilleri, çizgileri, yazı ve rakamları çok güzeldir. Onlara bir resim gibi de bakılabilir. Eski olanları da çok güzeldir, uzaydan çekilen fotoğraflarla oluşturulanları da... bunlar coğrafya atlasları. Ama bir kütüphanede iyi bir anatomi atlası da bulunmalıdır mutlaka. Hem güzel oldukları için, hem de sözgelimi arkadaşınızın halasının geçirdiği dalak ameliyatına konu olan organın nerede olduğuna bakmak için. Birgün dalgın dalgın ayağınıza bakarken bir ayakta kaç kemik olduğunu merak ederseniz, bu atlası almış olmaktan dolayı çok mutlu olacağınıza sizi temin ederim.

İhsan Oktay Anar'ın bütün kitapları da olmalı bir

İyi bir kitaplıkta bulunması zorunlu 20 kitap nedir?

Nüket Esen

Don Quijote, M. de Cervantes Saavedra
Suç ve Ceza, Fyodor Dostoyevski
Karamazov Kardeşler, Fyodor Dostoyevski
İlahi Komedya, Dante Alighieri
Faust, Goethe
Savaş ve Barış, Lev Tolstoy
Odysseia, Homeros
Kayıp Zamanın İzinde, Marcel Proust
Yüzyıllık Yalnızlık, G.G. Márquez
Shakespeare'in Tüm Eserleri
Mesnevi, Mevlana
İnce Memed, Yaşar Kemal
Aşk-ı Memnu, Halit Ziya Uşaklıgil
İstanbul, Orhan Pamuk
Tutunamayanlar, Oğuz Atay
Kör Ayna Kayıp Şark, Nurdan Gürbilek
Memleketimden İnsan Manzaraları, Nâzım Hikmet
Don Kişot'tan Bugüne Roman, Jale Parla
Kara Kitap, Orhan Pamuk
Huzur, Ahmet Hamdi Tanpınar

Turgut Çeviker

Kitab-ı Mukaddes
Kuran-ı Kerim
Konfüçyüs'ten seçmeler
İlahi Komedya, Dante Alighieri
Binbir Gece Masalları
Divan-ı Kebir, Mevlana
Nasreddin Hoca
Don Quijote, M. de Cervantes Saavedra
Hamlet, William Shakespeare
Cimri, Moliére
Gargantua, François Rabelais
Nutuk, Atatürk
İlyada ve **Odysseia**, Homeros
İnce Memed, Yaşar Kemal
Memleketimden İnsan Manzaraları, Nâzım Hikmet
Yüzyıllık Yalnızlık, G. G. Márquez
Denemeler, Montaigne
Küçük Kara Balık, Samed Behrengi
Şiirler, Ömer Hayyam
Dönüşüm, Franz Kafka

kütüphanede. Kendinizinkiler dışında bir takım daha. Siz kitaplardan söz ederken ilgilenen arkadaşlarınıza hediye etmek için. Yoksa ya yazarı ya kitabın ismini unutup size sormaktan da utanacakları için kitaplar gürültüye gider... Bunun gibi eşe dosta hediye etme kategorisinden başka kitaplar da olmalı tabii kütüphanede. Hep İhsan Oktay Anar'dan söz edecek hali yok ne de olsa insanın.

Sonra bir kütüphanede fizik kitapları olmalı. Özellikle yeni fizik. Madde dediğimiz şeyi ne zannettiğimizi, ne olmadığını falan anlamak için değilse bile, üstüne düşünürken zihin açıcı olarak... bir de bu tür kitapların bir kısmında konu gereği olan harika çizimlere, resimlere bakmak da ayrı bir zevk tabii...

Resim kitapları, daha geniş anlamıyla sanat kitapları da bolca olmalı bir kütüphanede. Her allahın günü müze gezemediğimiz gerçeği göz önünde tutulursa, sanat kitapları eksik olan bir kütüphanenin en iyimser ifadeyle eksik olacağını söylemek yanlış olmaz sanırım. Hem bir japon yazarın kitabını okurken açıp bir japon estampına bakmanın zevkini başka türlü elde etmenin ikinci bir yolu var mı bilmiyorum.

Çocuk kitapları da mutlaka olması gereken kitaplar iyi bir kütüphanede. İki nedenle... ilki basit, eve gelen bir çocukla iyi bir ilişki kurmaya en güzel giriş, onun ilgisini çekecek bir kitapla olacaktır. (Gerçi çocuk giderken kitabı(nı) da götürmek isterse insanın yaşıyla çocukluğunun arasında bir ilişki olmadığı ortaya çıkabilir ama... olsun.) İkinci nedense, iyi bir çocuk kitabının kendi başına çok katmanlı bir kitap olması ve insanın hem gözüne, hem hayal gücüne, hem de zekâsına hitap etmesi... Zaten iyi çocuk kitabı yapılması en zor iyi kitap türlerinden biri değil midir...

İyi bir kütüphane ve içermesi gereken kitaplarla ilgili sonsuza kadar yazı yazılabilir. Sonsuz sayıda insan tarafından, sonsuz sayıda yazı da yazılabilir. Ama uzun lafın kısasını başlıkta zaten etmiştim.

Öyle ya. □

KIRMIZI KEDİ YAYINEVİ

VENEDİK'TE KAR/Nicolas Remin

Commissario Tron'la heyecanlı bir yolculuk

1862 yılında Venedik, Avusturya ordusu ve kar tarafından esir alınmıştır. Avusturya İmparatoru'nun üst düzey bir görevlisi bir geminin kamarasında öldürülmüş olarak bulunur; son derece önemli evraklar da kayıptır. Cinayeti çözmek, yoksul düşmüş asil bir Venedikli ailenin son ferdi olan Commissario Tron'un görevidir. Avusturya ordusunun meseleye el koyması bile onu engelleyemeyecektir. Çünkü hayranı olduğu Principessa di Montalcino tehlikededir. Polisiye romanlarda alışageldiğimiz kahramanlardan çok farklı birisi olan Commissario Tron, okuyucuyu Venedik'in tarih ve gizem kokan sokaklarında heyecanlı bir yolculuğa çıkarıyor.

VOODOO RÜYALARI/Jewell P. Rhodes

Marie Laveau: Bir asi, bir kadın, bir kraliçe...

19. yüzyılın iç savaşın eşiğindeki Amerika'sında özgür bir melez olarak doğan Marie'nin tek isteği annesini bulmaktı. Genç kız doğa üstü güçlere sahipti ve Yılan Tanrı Damballah'nın kutsal rahibesiydi. Marie'nin bu doğa üstü güçlerinin peşinde olan pek çok insan vardı. Bunlardan biri de John'du. Voodoo Rüyaları, tutku ve kanla örülü New Orleans'ta ve zencilerin serbest bölgeler kurmasına izin verilen uzak bataklıkların vahşi doğasında kendi kimliğini arayan ve bu süreçte istemeden bir sivil ayaklanmaya neden olan Voodoo kraliçesi Marie Laveau'nun, akademisyen Jewell P. Rhodes tarafından yazılmış kurgu/gerçek hayat hikâyesidir.

ELVEDA SEVGİLİM

Derek Humphry

"Derek Humphry'in, eşi Jean'le yaşadıkları süreci anlatan kitabı Elveda Sevgilim çok ses getirdi, yayın hakları 16 ülkede satıldı."
Ezgi Başaran (Hürriyet)

AHLAKSIZLAR

Ken Bruen

İyi bir yazar'dan iyi bir polisiye.
A. Ömer Türkeş (Radikal)

KIRMIZIKEDİ

Genel Dağıtım: Alfa Dağıtım 0212 513 34 20

Büyük Bir Roman

Demirciler Çarşısı Cinayeti

Erdinç Akkoyunlu

Okur, büyük bir romanı ilk cümlesinden anlar. Çünkü ilk cümlenin içeriği ve üslubu, romanın özü gibidir. Doğada var olan tüm varlıkların özü, o varlığın içinde, yani her yere en eşit uzaklıkta olan yerdedir. Ama büyük bir romanın bütün büyüklüğü, ilk cümlede okuru karşılar, ona kendini özetler. Tıpkı Yaşar Kemal'in, *Akçasazın Ağaları 1: Demirciler Çarşısı Cinayeti* romanındaki, "O iyi insanlar, o güzel atlara bindiler, çekip gittiler," cümlesindeki gibi…

Hesapsız güzellik

Romancı eserini oluştururken, ona hangi özellikleri kazandıracağını, işlediği konunun niteliğine göre belirler. Bu konu ve üslup ilişkisi, yazarın yazma yoğunluğuna göre değişir. Kimi yazar aldığı birçok nottan yararlanırken (bu notlardan yararlanmak için bazen yazarların amansız bir işe giriştikleri de olur: Umberto Eco'nun *Foucault Sarkacı* adlı romanını yazarken yaptığı gibi 2000 kitap devirebilir), kimi ise anılara ve gözleme dayanarak hazırladığı zihnindeki yol haritasıyla romanı oluşturur. Yine de tüm yazarlar, roman sanatına asıl güzelliği kazandıran roman yazılırken oluşan anlık ilhamlardan yararlanarak eserini yaratır. Sonuçta roman önceden belirlenmiş bir noktadan yola çıkılarak, önceden belirlenmiş bir noktaya varış arasındaki yazma sanatıdır.

Fakat bazı romanlar var ki, bunlar "hesapsız bir güzellik" ile yaratılmıştır. Yaşar Kemal'in de, *Demirciler Çarşısı Cinayeti*'ni yazarken romanın nerede başlayıp nerede biteceğini hesap ettiği, romanın bütününde görünüyor. Görünen ve özellikle dikkate alınması gereken ise, Yaşar Kemal'in romanını oluştururken, bir romancının yarattığı eserin güzelliğinin esiri olmadan cümlelerin sürükleyiciliğine kapılıp, bunu en yoğun biçimde okura hissettirmek amacıyla başka muhteşem cümleler üretme uğraşına girmeyip, dünyada bir başka yazarın asla sahip olamayacağı üslubunu bu roman için bir üst nitelik düzeyine çıkardığıdır. Bu romancının, Fransız romantizmi ve Rus gerçekçiliğinden harmanlayarak oluşturduğu ve bir başka yazar tarafından asla taklit edilemeyecek unsurlar barındıran üslubunun, *Demirciler Çarşısı Cinayeti*'nde gerçek çelikten yapılmış, ay ışığında mavi yanan bir bıçak gibi parladığıdır… Çünkü Derviş ve Mustafa Beyler arasındaki büyük, güzel, içten, sıcak, kanlı, çirkin, aşağılık, hesapsız, bilgili, fütursuz, karışık, kuşkulu, yorgun, çılgın ve ezeli düşmanlık yaşamın ta kendisi, sanatın ta kendisi tarafından bile, hatta insanın yaptıkları ve düşündüklerini satır satır yazan melekler tarafından bile bu denli sarsıcı, rahatsız edici, vurucu, etkili, hayran bırakan, sancılı, inatçı ve her şeyden öte güzel anlatılamazdı.

Konu zenginliği

Yaşar Kemal'in büyüklüğü, okuru saran üslubunun yanında, belki biraz daha ötesinde ama ötesinde olduğu kadar da romanın yapısının içine gömülü olduğu için sivrilmemiş duran konu seçiminde yatıyor. Bugün dünya edebiyatının büyük başarı kazanan romanlarının özyaşamsal öykülere dayanan romanlar olduğu genel-geçer görüşü göz önünde tutulursa, Yaşar Kemal'in kurgusal roman anlayışının çok baskın olarak başarılı olma-

nın şartı olduğu bir çağda, özyaşamsal öykülere dayanan romanlar yazarak bugünün edebiyat anlayışında büyük pay sahibi olduğunu belirtmek gerekir.

Romancının bu niteliği belki çok iyi çözümlediği ve romanlarında da kurgusal açıdan ustalıkla işlediği Rus romanlarındaki temel niteliğin de özyaşamsal olması unsuruna bağlanabilir. Bu düşüncenin haklılık payı hiç de az olmamakla birlikte, Yaşar Kemal'in romanlarıyla Türk ve dünya edebiyatına roman konusunda getirdiği konu zenginliğinin, kendisinin yetiştiği coğrafyanın yöresel kültürünü iyi özümlemesi ve bunun üstüne çalışmasında aramak gerekir. Anadolu'da hemen yer yerde ağır doğa koşulları altında sürdürülen kırsal yaşamın, Çukurova'nın bölgeye sağladığı tarımsal zenginlik nedeniyle getirdiği, *Demirciler Çarşısı Cinayeti*'nin de ana unsurunu oluşturan zengin ağa sınıfının varlığı Yaşar Kemal'in romanlarındaki çıkış noktasını oluşturması ve romanların gelişim sürecini kurgusal gerçeklik yaratma arayışı içinde geçirmek yerine gerçek yaşamı üslupsal aktarıma dönüştürmesine yardımcı olmuştur. Yine de Yaşar Kemal'in özellikle de *Demirciler Çarşısı Cinayeti*'ndeki ağaların adamları olan ve romanın yan kahramanları gibi anlatılmalarına karşın, konu gelişimi bakımından romanın asıl kahramanları olan Yel Veli, İbrahim İbo, Alicik, Mestan, Ala Temir ve Hidayet adlı karakterleri, salt gözlem ve anıya dayandırılarak yaratılmamıştır. Bunlar Yaşar Kemal'in anlatmaya karar verdiği kendi coğrafyası üstünde gençlik yıllarından başlayarak yaptığı ağıt ve türkü derlemeleri çalışmaları sırasında tüm özelliklerini öğrenme fırsatı bulduğu tiplerdir. Yaşar Kemal, zengin bir coğrafyada, romancı zekâsıyla doğan ve gözlem yaparak yeteneğini besleyen bir romancı olarak kalmamış, çalışkanlığı sayesinde coğrafyasının yerel kültürünü ilk ağızdan dinleyip, bunu *Ağıtlar*'da eserleştirdiği için konu bakımından bu denli zengindir. Bu zenginliği de karakter yaratmak ve yarattığı karakterleri yan konular yaratarak anlatmak bakımından başlı başına büyük bir örnektir dünya edebiyatında.

Yaşar Kemal'in büyüklüğü, okuru saran üslubunun yanında, belki biraz daha ötesinde ama ötesinde olduğu kadar da romanın yapısının içine gömülü olduğu için sivrilmemiş duran konu seçiminde yatıyor. Bugün dünya edebiyatının büyük başarı kazanan romanlarının özyaşamsal öykülere dayanan romanlar olduğu genel-geçer görüşü göz önünde tutulursa, Yaşar Kemal'in özyaşamsal öykülere dayanan romanlar yazarak bugünün edebiyat anlayışında büyük pay sahibi olduğunu belirtmek gerekir.

En iyi roman

Demirciler Çarşısı Cinayeti, Derviş ve Mustafa Ağalar ile onların adamları arasında gelişen; romancının bu konu üzerinden Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarına ve Anadolu'nun hâlâ yaşanmakta olan sosyo-kültürel çatışmalarına ancak büyük romancıların erişebildiği bir üslupla gerçekleştirilmiş bir anlatı değildir. Bu roman aynı zamanda, Yaşar Kemal'in de en iyi romanıdır. Çünkü romancının, *İnce Memed* ve *Yer Demir Gök Bakır* gibi, okurun belleğinde en iyi roman algılamasını uyandıran iki romanında, yazarın cümlelerini kurarken aklından geçen, "Bu en iyi romanım," düşüncesinin yazıya *Demirciler Çarşısı Cinayeti*'ndeki kadar koyu biçimde akmadığı görülüyor. Bunu söylerken bir yazarın en iyi romanının hangisi olduğunun yazar tarafından değil okur tarafından belirtilmesinin daha kalıcı olduğunu söylemekte yarar var.

Yaşar Kemal, zengin bir coğrafyada, romancı zekâsıyla doğan ve gözlem yaparak yeteneğini besleyen bir romancı...

Gabriel Garcia Márquez'in de en iyi romanım dediği *Kırmızı Pazartesi*'nin okur tarafından çok iyi bir roman olarak düşünüldüğü ama yazarın en iyi romanı algılamasında hemen tüm okurların *Yüzyıllık Yalnızlık*'ta birleştiği de bir gerçek. İşte bu nedenle de Yaşar Kemal'in *Demirciler Çarşısı Cinayeti* romanı, yazarın seçtiği en iyi romanı ile okurun seçtiği en iyi roman arasındaki farka katkıda bulunmayışı bakımından da önemli. Zaman zaman "en iyi romanınız" sorusuna değişik cevaplar verse de, Yaşar Kemal'in asıl cevabının *Demirciler Çarşısı Cinayeti* olduğu bilinen bir gerçek. Bu özelliğiyle de *Demirciler Çarşısı Cinayeti*'nin Yaşar Kemal'in tüm romanları içinde ayrı bir yere sahip olduğunu söyleyebiliriz. Tabii ki romanın son cümlesinin de ilk cümleyle aynı oluşu onun büyük bir romanın ilk cümlesinin tüm romanı anlattığının da en önemli kanıtı.

"O iyi insanlar, o güzel atlara bindiler çekip gittiler." □

Ceza Sömürgesi İçin Ağıt

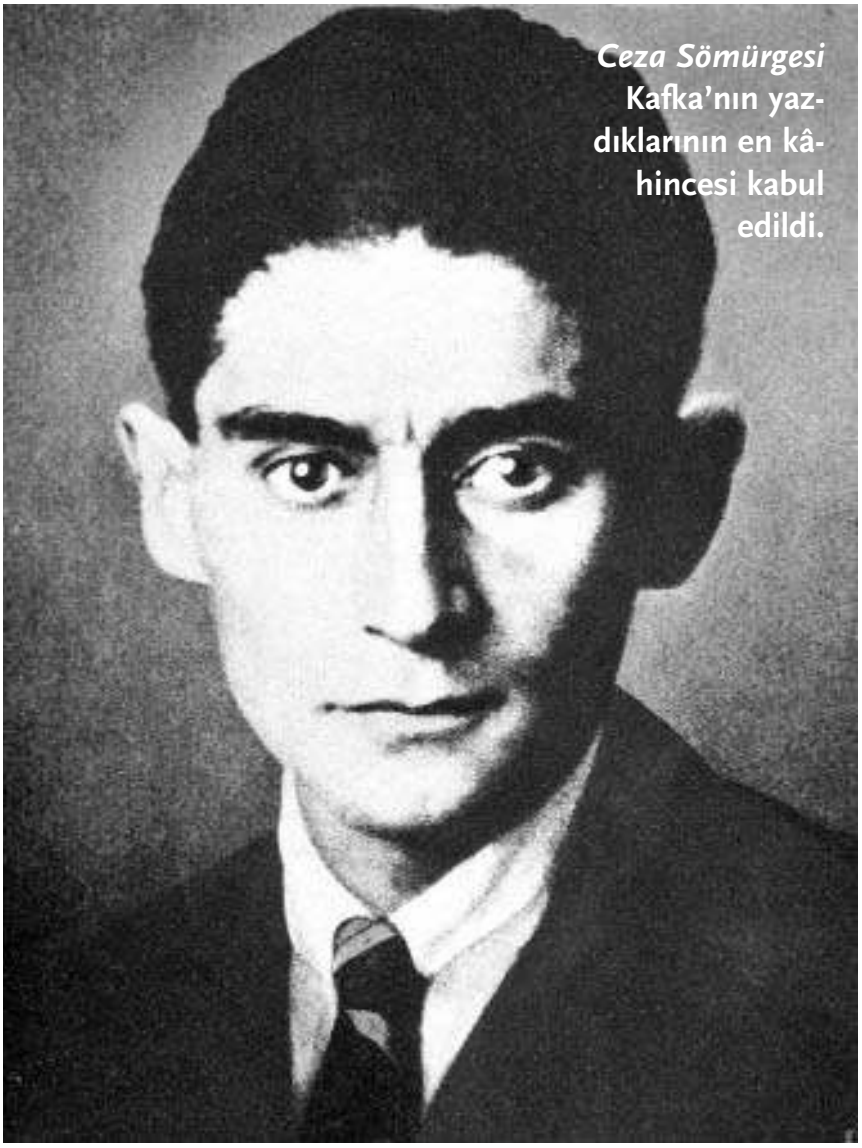
Zalimler, İhbarcılar ve Otomatik Bir İmha Aygıtı Olarak İktidar

Birgül Oğuz

Polonyalı besteci Kryzsztof Penderecki, 1960 yılında yazdığı *Hiroşima Kurbanlarına Ağıt*'ta, İkinci Dünya Savaşı sonrası çağdaş müzik çevrelerinde entelektüel özgürlüğün bir simgesi haline gelen dizisel yöntemin (çıkışı 1930'lara denk düşen bu yöntem, Nazi Almanyası'nda yasaklanmıştı) bütün sınırlarını zorlar ve yoğun bir dramatik anlatım yaratır. Eser elli iki yaylı çalgı için bestelenmiştir. Çalgı partileri, geleneksel armonik yapılanma çerçevesinde örgütlenmemiştir. Ezgi ve armoni gibi temel müzikal öğelerin geleneksel kullanımları eserden bütünüyle dışlanmıştır. Saniyelerle sınırlandırılan ritmik birimler içinde oldukça yoğun bir doku, renk ve tını birliği arayışı vardır.

Daha yazıldığı yıl Grzegorz Fitelberg Besteciler Yarışması'nda üçüncülük ödülünü alan ve oldukça kısa bir sürede dünya çapında bir üne kavuşan eser, 1960 sonrası besteciler kuşağı için büyük esin kaynağı olur. İlk gençlik yıllarını İkinci Dünya Savaşı'na tanıklık ederek geçiren Penderecki'nin 8 dakika 37 saniyelik bu esere sığdırdığı, yalnızca yapısal ve dilsel bir devrim değil, derin ve vakur bir "insanlık durumu" görüsüdür. Ses, etki ve tını üstüne uzmanlaşmış olan besteci, bu görüye belirginlik kazandırmak için evrensel göstergelerden yararlanır ve savaş ortamını simgeleyen siren, zincir, çığlık, yakarış, inilti gibi sesleri, geliştirdiği özel bir notalama sistemiyle esere yerleştirir. Düzenli aralıklarla yükselen siren sesleri, eser içinde görünür bir omurga oluşturur; çığlık ve inilti seslerini tetikler ve eserin dramatik yoğunluğunu her seferinde daha da güçlendirir. Çağdaş müziğin anlatım olanakları konusunda donanımsız bir dinleyicinin bu evrensel göstergeleri kendine kılavuz edinmemesi neredeyse olanaksızdır: Siren sesi dünyanın her yerinde aynıdır ve savaşı, yaklaşan tehlike ve yıkımı çağrıştırır. Siren sesi yalnızca bir sestir, evet; ama aynı zamanda eseri baştan ayağa politik bir yazı haline getiren bir vurgudur da. Yaylıların yarattığı katastrofik uğultu, siren sesleriyle bölünür ve siren seslerini yine aynı uğultu izler. Tek renge bürünen, aynılaşan ve kişisizleşen bir tını birliğidir bu. İnsani her şeyden arınmış metalik siren sesi bu anlamda bir komut gibidir; diğer sesler üstünde tahakküm kurar, onları belirler ve kendine benzetir. Dinleyici dönüp dolaşıp eserin üç sözcükten oluşan adını anımsayacaktır: Yirminci yüzyılda kitlesel kıyımın en büyük sembollerinden biri haline gelen "Hiroşima", bu soluksuz paylaşım savaşının şeyleştirdiği ve haşarata indirgediği "kurbanlar" ve bu kıyımdan geriye kalan tek ses: "Ağıt." Eserin ardında bıraktığı sessizlik, ölü evi sessizliğidir.

Dünyanın ilk atom bombasını hedefine kusursuz bir biçimde ulaştırmakla nam salmış Amerikalı savaş pilotu Thomas Wilson Ferebee, savaştan yıllar sonra, evinin bahçesinde domates yetiştirir ve çocuklarıyla hoşça vakit geçirirken, Hiroşima konusunda kendisine sorulan soruları, hâlâ, "O, yapılması gereken bir işti," diye yanıtlayacaktı. Ferebee'nin sözünü ettiği "iş", aslında, Hiroşima kentinden 10.000 m yükseklikte uçarken bir düğmeye basmaktı. Düğmeye basma eylemiyle bu eylemin yol açtığı yıkım arasındaki bağıntıyı kurmak herkesten çok Ferebee için zor olsa gerek. Gerçekte Ferebee, düğmeye uzanan bir eldir yalnız. Elin devinimini, ne

***Ceza Sömürgesi* Kafka'nın yazdıklarının en kâhincesi kabul edildi.**

Bugün *Ceza Sömürgesi*'ni bu toplu imhaları anımsamaksızın okumak neredeyse olanaksızdır. Öyküyü bu derece kâhince kılansa, Kafka'nın, öykünün merkezine yerleştirdiği işkence aygıtıdır: otomatik bir imha aygıtı olarak iktidarın temsili.

zaman nereye dokunacağını belirleyen, Ferebee'nin de basit bir dişlisi haline getirildiği savaş aygıtıdır. Sonuçta, ne aygıta ne de Ferebee'nin üstüne kan sıçrar. Uçak mürettebatının Lady Macbeth'in yazgısını paylaşmadığı, yaşamlarının sonuna dek ellerindeki kan lekesini çıkarmak gibi çıldırtıcı bir uğraş vermediği açıktır. Her şey son derece sterildir. Onlarınki teknik bir operasyondur ve başarıyla gerçekleştirilmiştir. Hiroşima kenti kâğıt gibi yanmadan önce yalnızca siren sesleri duyar. Uçak mürettebatının tek gördüğüyse kentin üstünde yükselen mantar biçiminde dev bir buluttur. Cinayeti işleyen elle kurban arasında hiçbir ilişki yoktur: İnsanın insana kıydığı insansızlaştırılmış bir operasyon. Burada sorulacak soru, insan kıyımının nasıl böylesine teknik bir operasyon haline getirildiğidir.

İki askerin teke tek savaşmasında ölüm riski her iki taraf için de eşittir. Birbirlerini "düşman" olarak tanımlar ve öldürülmemek için öldürürler. Tarafların taraflıklarını yitirdiği modern kitlesel kıyımsa, bu simetriyi ortadan kaldırır:

> Kitlesel kıyımın modern silahları, böyle bir simetrinin savuşturulması için rasyonelleştirilir. Yüz yüze çarpışmadaki insanların tersine, kitlesel kıyımın nesneleri, sakatlansalar da, kabul gören bir insanlığa sahip olamazlar. Modern silahlar, kurbanlarının vücutlarını yok etmeden önce ahlaki kimliklerinin tamamen silinmesini gerektirir.[1]

Ahlaki kimliklerin tamamen silinmesi, tarafların birbirlerinin insanlığını bütünüyle unutması anlamına gelir. Paul Fussel, *The Guardian*'da yayımlanan bir yazısında, İkinci Dünya Savaşı sırasında Amerikan kamuoyunda Japonlar hakkındaki genel kanaati anlatır: Japonlar insan değil, küçük sarı hayvanlardır. Bit, sıçan, yarasa, engerek yılanı, köpek ve maymun olarak betimlenirler. Amerikan Kara ve Deniz Ordusu bültenlerinde "büyük imha görevi" tanımı kullanılır. Bazı deniz erlerinin miğferlerinde "kemirgen imhacısı" yazmaktadır.[2] Kitlesel kıyım, böylece, bir öldürme eylemi olmaktan çıkar ve sıhhi bir operasyona dönüşür. Kıyanı da kıyılanı da önemsizleştirir ve onları birer teferruata indirger. Bir tarafı kendi dişlisi yapar, öbür tarafı insandışılaştırır. Kitlesel kıyım, kişisizleşmiş ve nesneleşmiş iktidarın en dehşet verici görünümüdür.

Kafka 1914 yılında *Ceza Sömürgesi*'ni yazdığı sırada, Birinci Dünya Savaşı henüz başlamıştı. İkinci Dünya Savaşı deneyiminin ardından, Adorno'dan George Steiner'a birçok düşünür, bu öykünün Kafka'nın en kâhince yazısı olduğunu öne sürdüler.[3] Kafka, insanlık durumuna ilişkin kâhince tahayyülünü binlerce Çingene ve Yahudinin yetkin tekniklerle imha edildiği ölüm kamplarına ve atom

Seyircisi kılındığımız bu savaşlar binlerce insan, hayvan ve bitkinin canına mal oldu; hâlâ da olmakta. Şampuan ve tıraş kremi reklamlarıyla düzenli olarak bölünen bombardıman görüntülerini izlerken, "işte şimdi büyük bir felaket olacak," beklentisiyle ekrana baktığımı anımsıyorum.

bombasına kadar vardıramadıysa da, fazlasını yaptı. Bugün *Ceza Sömürgesi*'ni bu toplu imhaları anımsamaksızın okumak neredeyse olanaksızdır. Öyküyü bu derece kâhince kılansa, Kafka'nın, öykünün merkezine yerleştirdiği işkence aygıtıdır: otomatik bir imha aygıtı olarak iktidarın temsili.

Ceza Sömürgesi dönem edebiyatında çok nadir raslanan bir eleştirel bakışla Fransız sömürgeciliğine gönderme yapar. Öykü kişileri her sömürge rejiminde karşımıza çıkan kişilerdir: Beyaz seçkinler ve seçkinlerin konuştuğu dilin tek sözcüğünü bile anlamayan yerliler. Öykü bir infaz gününü konu alır ve sömürge iktidarına ilişkin iki farklı tahakküm biçimini ortaya koyar. Birincisi, eski komutan ve onun sadık izleyicisi Subay'ın temsil ettiği sert ve gerici tahakkümdür. Onlar, suçun varlığından asla şüphe etmez. Yargılama süreci önemsiz bir prosedürdür. Yoğunlaştıkları tek konu işkence aygıtının işleyişi ve infazın kusursuzluğudur. Yeni komutanın temsil ettiği tahakküm biçimiyse daha "insancıl"dır. Ancak insancıllığı, infazdan önce mahkûmlara şekerleme dağıtmakla sınırlı, son derece keyfi ve bürokratik bir tahakkümdür bu. Yeni komutan eski rejimi eleştirir, ama onu yok etme konusunda tam bir edilginlik içindedir. İnfaza tanıklık etmek üzere gelen Avrupalı konuksa, ne infazı engellemek için bir şey yapar ne de bu konuda bürokratik bir süreci başlatmak için çaba harcar. Bu "arkaik" yargı sistemini, bütünüyle "kişisel" bir düzeyde "yanlış" bulmakla yetinir.

Subayın, yeni komutanın ve konuğun tek bir ortak noktası vardır. O da yerlileri insandışılaştıran bakışlarıdır. "Köpeksi bir sadakatle" bekleyen, neyle suçlandığını bilmediği gibi, nasıl infaz edileceğini de bilmeyen mahkûm, insani bütün özelliklerini yitirmiş, hayvana indirgenmiş ve zincire vurulmuştur. Ancak öykünün merkez kişisi ne subay ne yeni komutan ne konuk ne de mahkûmdur. Onlar işkence aygıtının oluşturduğu merkezi eksen çevresinde döner yalnız. Sömürgenin toplumsal ve politik yaşamı da zaten bu aygıta göre biçimlenmiştir. Hem yargıç, hem cellat hem de teknisyen olan Subay'ın tek motivasyonu işkence aygıtını yaşatmaktır. Tüm gücünü bu uğurda harcar. Subay aygıta tapınır. Öykünün sonunda da kendini ona kurban eder. İşkence aygıtının, Subay'ın iğnelere geçirilmiş vücuduyla havaya kalkan tırmığı grotesk bir logodur.

İktidar kendini işkence aygıtının kişisiz, hesaplı, rasyonel ve kendi kendine işleyen "kusursuz" mekanizmasıyla ifade etmektedir.

> Subayın kendisi makinenin bir kölesinden başka bir şey değildir ve sonunda bu doymak bilmez Moloch'a kendini feda eder. Böylece otorite en yabancılaşmış, en şeyleşmiş figürü içinde, "nesnel" mekanizma olarak ortaya çıkar. İnsanların ürettiği fetiş olan bu şey onları köleleştirir, onlara egemen olur ve onları imha eder.[4]

İktidar kendini işkence aygıtının kişisiz, hesaplı, rasyonel ve kendi kendine işleyen "kusursuz" mekanizmasıyla ifade etmektedir. Kafka *Ceza Sömürgesi*'nde bu tahakküm kurucu rasyonelliğin en korkunç yüzünü gösterir.

***

> Şeyleşme "hayali bir nesnelliğin oluşmasını imler; bu da bir insan yaratısının –diyelim ki bir kurum ya da ideolojinin– "insanları kontrol eden bir güç" niteliği edinmesi anlamına gelir (...) Her bir durumda, şeyleşme, "şey-lik"in nesnel gerçekliğin ölçütü haline geldiği, başka bir deyişle, "verili dünya"nın bu dünyanın hakikati olarak kabul edildiği sürecin kendisidir.[5]

Bizler, Birinci ve İkinci Körfez Savaşı'nı televizyondan, canlı yayında izlemiş bir kuşağız. Seyircisi kılındığımız bu savaşlar binlerce insan, hayvan ve bitkinin canına mal oldu; hâlâ da olmakta. Şampuan ve traş kremi reklamlarıyla düzenli olarak bölünen bombardıman görüntülerini izlerken, "işte şimdi büyük bir felaket olacak," beklentisiyle ekrana baktığımı anımsıyorum. Oysa tek gördüğümüz, gökyüzünde şimşek gibi çakan ve bombardıman altındaki kentin silüetini bir anlığına görünür kılan parlak yeşil bir ışıktı. Işığı boğuk bir gümbürtü izliyordu. Saatlerce süren bu tekdüze görüntüde savaşı ve insan kıyımını anıştıracak tek şey yoktu. Bombardımana,

Penderecki ve Kafka zalim ve ihbarcıdır. Onlar, inilti ve yakarışa indirgenmiş bir insanlığa, otomatik bir imha aygıtının dişlileri arasında çiğnenen bir dünyaya bakmamızı istedikleri için zalim; bu dehşeti ödünsüzce ifade ederek özgürlüğe işaret ettikleri için de ihbarcıdır.

çaylarımızdan birer yudum alıp şampuan reklamına baktığımız gibi bakmamızı sağlayan, "verili dünya"nın bize gösteriliş biçimiydi. Baştan ayağa nesnel bir gerçekliğe bakıyorduk ve kısa zamanda, bu gerçekliği, dünyanın hakikati olarak kabul ettik. Burada, *Ceza Sömürgesi*'ndeki Avrupalı konuk gibi davrandığımızı düşünüyorum. Bizden tanıklık etmemiz istendi. Tanıklık ettik. Bu sıhhi ve teknik operasyonu oldukça kişisel bir düzeyde "yanlış" bulduk. Ve sonuna dek seyrettik. Yaşam durmadı; çıldırmadık; ruhlarımız delik deşik olmadı; kendimizi tehlike altında ya da kirlenmiş hissetmedik. Her şey sıkıcı bir bilgisayar oyununa benziyordu: Bu rahat bakışın ön koşulu, baktırıldığımız ve hemen alıştığımız dünya görüntüsünün baştan ayağa şeyleştirilmiş olmasıydı.

Oysa "şeyleştirme" bir bakış açısı, bir ideolojidir. Dünya dünyadır; "şey" değil.

Penderecki'nin eseri bize asıl dünyayı verir. Yalnız siren sesini değil, sirenleri önceleyen ve izleyen yakarış ve iniltiyi verir. Bu yüzden rahatsız edicidir; hiçbir kulağın kendisine alışmasına izin vermez. Şeyleşmediği halde şeyleştirilmiş bir dünyanın "kriz ânında", "yıkım ânında" çıkardığı sesi, madalyonun bu korkunç yüzünü ve şeyleşmenin olmadığı bir dünyanın anlık bir görüntüsünü sunar.

Penderecki ve Kafka zalim ve ihbarcıdır. Onlar, inilti ve yakarışa indirgenmiş bir insanlığa, otomatik bir imha aygıtının dişlileri arasında çiğnenen bir dünyaya bakmamızı istedikleri için zalim; bu dehşeti ödünsüzce ifade ederek özgürlüğe işaret ettikleri için de ihbarcıdır.

Işığın karanlıkta parladığı gibi, ilk kıpırtıyı da onların artlarında bıraktığı ölüm sessizliğinde duyacağız. □

[1] Zygmunt Bauman, *Modernlik ve Müphemlik*, Çev: İsmail Türkmen, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2003, s. 66.

[2] Aktaran: Zygmunt Bauman, agy. s. 66.

[3] Adorno ve Steiner'dan aktaran: Michael Löwy, *Boyun Eğmeyen Hayalperest*, Çev: Işık Ergüden, Versus Yayınları, İstanbul, 2008. s. 50.

[4] Agy. s. 54-55.

[5] Timothy Bewes, *Şeyleşme: Geç Kapitalizmde Endişe*, Çev: Deniz Soysal, Metis Yayınları, İstanbul, 2008. s. 24.

bir kitabevi

İzmir Pan Kitabevi

***Hürriyet* gazetesinin 2007'deki değerlendimesinde, "Türkiye'nin en iyi 10 kitabevi" sıralamasına girdi.**

• Yaklaşık 350 yayınevine ait, 5000 çeşit kitap bulundurulu-yor. • Yaklaşık 500 çeşit yerli ve yabancı dergi bulunuyor. Özellikle edebiyat dergilerinde zengin bir dergi çeşidine sa-hiptir. • 10 kişi çalışıyor. • Bir günde 300-500 arası okur zi-yaret ediyor.

Pan Kitabevi kurulduğu günden sonra nasıl bir gelişme gösterdi?
Pan Kitabevi 1997 sonlarında kuruldu. Kuruluşundan itibaren sürekli gelişme göstererek gerek kullanılan alan genişliği, gerekse kitap çeşitliliği ve diğer kültürel ürünlerdeki çeşitliliğini artırarak bulunduğu Karşıyaka için bir kültür merkezi haline dönüştüğü söylenebilir.

İstanbul'dan uzak olmanın olumsuzluklarını yaşıyor musunuz?
İstanbul'dan uzak olmak bizim için kesinlikle dezavantaj, yayıncılık sektörünün yüzde 90'ının İstanbul'da bulunması ayrıca kültürel üretimin de burada yoğunlaşmış olması dolayısıyla gerek kitaba, gerekse yazara ulaşımda sıkıntılar yaşanmakta, dağıtım şirketleri de bu sıkıntıyı tam olarak gideremektedir.

Okur profiliniz nedir?
Genel okur profilimiz dönemsel değişiklikler gösterse de, memurlar, emekliler ve tabii ki genç okurlar. Fakat üniversite öğrencileri bu gruba pek dahil değil, çünkü bu çevreye biraz uzak düşüyoruz.

Son zamanlarda kitap satışlarının düştüğü gözleniyor...
Geçmişe baktığımızda satışlarda büyük bir düşüş yok ama niteliksel açıdan bir farklılaşma söz konusu. Yaşanan toplumsal süreç; medyanın etkileme gücü, kültürel erozyon, yeni ve popüler türlere ilgiyi arttırken özellikle öykü, şiir ve deneme türlerindeki üretimi de, ilgiyi de etkilemiş durumda.

Kitabevlerinin pek çoğunda çok satan kitapların bulundurulması ve kitap çeşidinin az tutulması hakkında neler düşünüyorsunuz?
Tabii ki bir süpermarketteki kitap reyonuna dönüşme tehlikesi var. Bugün kitabevlerinin karşı karşıya kaldığı sorun da bu, güncel ve popülere olan talep kitabevlerinin arşiv tutmasını güçleştiriyor ve bir kitabın rafta durma süresini düşürüyor.

Öncelikli sorunlarınız neler?
Öncelikli sorunlarımız: Yayınlara ulaşma sıkıntısı ve dağıtım sorunları; market, internet ve kitap fuarı satışları; kitap fiyatları ve devam eden yüzde 8 kdv oranı.

PAN KİTABEVİ'NDE GEÇEN AYIN ÇOK SATANLARI

• *Diriliş Çanakkale 1915*, Turgut Özakman, Bilgi • *Kadından Kentler*, Murathan Mungan, Metis • *Limit Sizsiniz*, Mümin Sekman, Alfa • *Olasılıksız*, Adam Fawer, April • *Empati*, Adam Fawer, April • *Siz Kimi Kandırıyorsunuz?*, Soner Yalçın, Doğan Kitap • *Darağacında Üç Fidan*, Nihat Behram, Everest • *Allahın Kızları*, Nedim Gürsel, Doğan Kitap • *İzmir'de Bir Manastır Çınarı*, Yücel İzmirli, Neden Kitap • *Suskunlar*, İhsan Oktay Anar, İletişim

iki ayın ilk beşi

1 İlk radyo oyunu ve kültürü dergisi

"Sinemaya, operaya, baleye gidin! Kitap, gazete, dergi okuyun! Radyo dinleyin ve lütfen TV'nizi kapatmayı unutmayın!" biçimindeki sloganıyla ilgi çeken Türkiye'nin ilk ve tek radyo oyunu ve radyo kültürü dergisi *Dramafon*'un ilk sayısı çıktı.

Öteki dillerde benzeri bulunmayan adıyla, yalnızca sesle kurulan dramatik bir yapıyı gösteren dergi, antitelevizyoncu bir hareket niteliği taşıyor. Ayrıca www.dramafon.com adresinden Mayıs ayından başlayarak görme engellilerin de yararlanabileceği sesli bir dergi olarak da hizmet vermeye başlayacak. Nisan tarihli ilk sayısının kapak konusu ise radyo ve Bertolt Brecht.

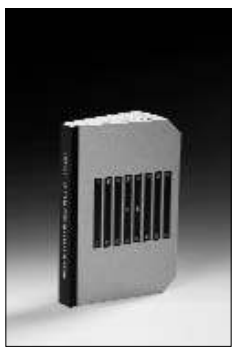
2 Yeni bir *Manifesto*

Yordam Kitap, yayımlanışının 160. yılında *Komünist Manifesto*'nun Türkçede yeni bir basımını yaptı. Bir düşünce ve tarih klasiği olarak yüzlerce yıl okunacağı kuşkusuz olan *Manifesto*'nun Yordam Kitap tarafından yapılan yeni basımı bazı önemli özellikler taşıyor. Kitabın ilk özelliği, Nail Satlıgan'ın Almanca aslından yaptığı yeni çeviriye yer vermesi. Okura yardımcı olmak için kavramlar ve adlar sözlüğünün de eklendiği bu yeni basımda, Paul Sweezy, Prakash Karat, Aijaz Ahmad, İrfan Habib ve Prabhat Patnaik gibi yorumcuların yazılarının yanı sıra, Türkiye'den de Metin Çulhaoğlu, Ertuğrul Kürkçü ve Sungur Savran'ın bu yeni basım için yazdığı yazılar var. Şefik Hüsnü'nün ilk Türkçe *Manifesto* çevirisi de bu yeni basımın bambaşka özelliği. Türkçede yayımlanan pek çok *Manifesto* yanında, Yordam Kitap'ın bu özenli basımı okurların ilgi odağında yer alacak, önemli bir yayıncılık etkinliği.

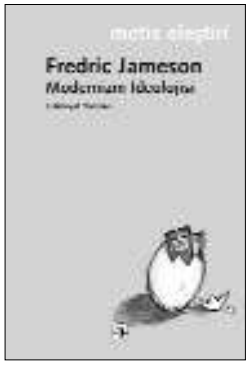
3 Tereddüd ve Tekerrür

Mekân ve sergileme tasarım kuruluşu Akın Nalça Modular Spaces'in 2003 yılında yayımlanmaya başlanan Akın Nalça Kitapları'nın beşincisi, *Tereddüd ve Tekerrür – Mimarlık ve Kent Üzerine Metinler 1873-1960*, mimarlık ve kent kültürü üstüne yazılmış elli beş yazının Tereddüd ve Tekerrür izlekleri çerçevesinde bir araya getirilmesinden oluşuyor. Türkiye mimarlığının 19. yüzyıl sonundan 20. yüzyıl ortalarına uzanan bir kesitinden alınan metinler sadeleştirilmeden, orijinal Osmanlıca metinlerin transkripsiyonları ile yer buluyor kitapta. Mimarlık tarihçisi Bülent Tanju'nun editörlüğünü yaptığı, alt ve üst köşesi kırpılmış kitabın ilginç görsel tasarımı Bülent Erkmen'e ait.

4 Modernizm İdeolojisi

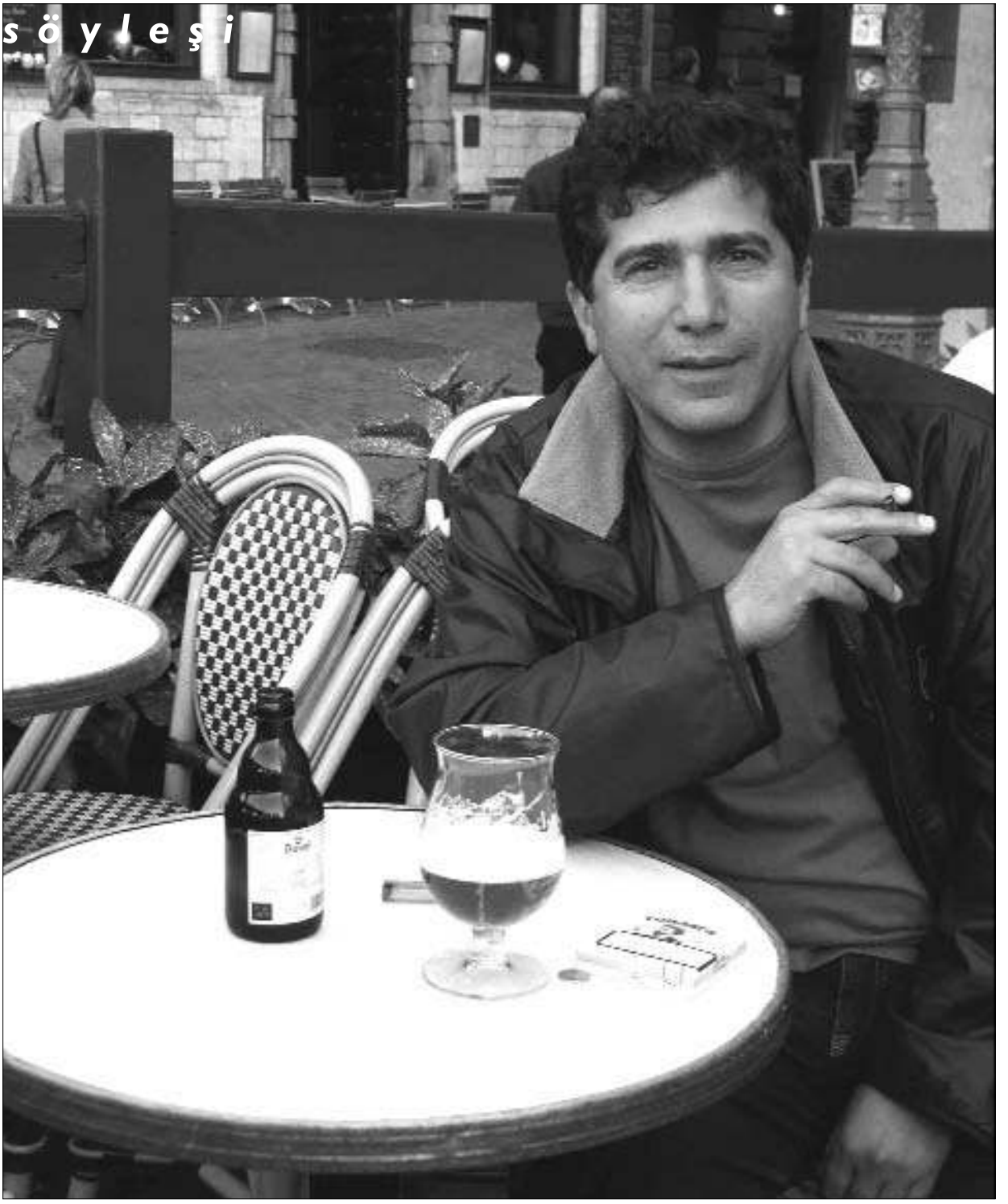
Fredric Jameson'ın kültür ve edebiyat kuramcısı olarak düşünce hayatımızda tuttuğu yer, edebiyatımızı da açtığı yolda yürümeye zorlayacak güçte. Jameson postmodernizmin düşünsel temellerinin oluşması sırasında nasıl Marksizm içinden geliştirdiği yorum alanı içinde kalmışsa, *Modernizm İdeolojisi*'nde de aynı tutum içinde. Jameson'un bütün yazıları, bilinmeyen yorumlarla okurun düşünce ufkunu genişletirken, bilinen kavramlara da yeni biçimde bakmayı gerektiriyor. *Modernizm İdeolojisi* düşünce hayatımıza gerçek bir katkı. Eleştiri karşısında parlak bir örnek.

5 Galeano'dan "Hayır"...

Metis Yayınları, gazeteciliği edebiyatın bir alt kolu değil, en etkili yöntemlerinden biri olarak gören Uruguaylı gazeteci, yazar Eduardo Galeano'nun yeni kitabı *Biz Hayır Diyoruz*'u da yayımladı. Galeano'nun yirmi altı yazısının yer aldığı seçkide Che, Zidane, Salgado, Evo Morales, televizyon, beden, işkence, ABD, Latin Amerika... yazarın uğradığı konular. *Kucaklaşmanın Kitabı*, *Gölgede ve Güneşte Futbol*, *Yürüyen Kelimeler*, *Tepetaklak/Tersine Dünya Okulu* gibi unutulmaz kitapların yazarı Eduardo Galeano'nun bakış açısına ve sivri kalemine gerçekten gereksinim var.

ÖZCAN KARABULUT

“Hayatla bir derdiniz yoksa yazmazsınız.”

MEHMET ZENGİN

Özcan Karabulut yalnızca öykü yazdığı uzun yıllardan sonra bir roman yazdı. Üstelik son öykü kitabı *Aşkın Halleri*'nden bu yana geçen sekiz yılın ardından. Nedir bu serüvenin hikâyesi?

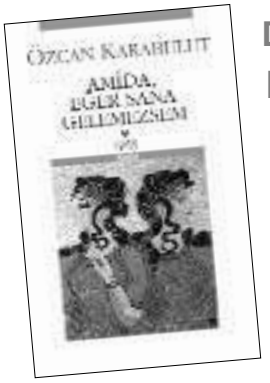
2000'li yılların başında sokakta çalışan çocuklarla ilgili bir projeyi hayata geçirmek üzere Diyarbakır'a gittim. Doğduğum kent Adana dahil, Türkiye'nin pek çok bölgesinde bu tür projelerde çalıştım, ama Diyarbakır'dan etkilendiğim kadar hiçbir kentten etkilenmedim. Diyarbakır'dan dönmüştüm ve hâlâ kentin etkisi altındaydım. Kafamı meşgul eden, yazmadan rahat edemeyeceğim temalar vardı. Bir ya da birkaç öykü yazıp Diyarbakır'dan kurtulacağımı sanıyordum. "Gece, Bir Otel Odasında" adlı bir öykü de yazdım. Son öykü kitabım *Aşkın Halleri*'nden bu yana yazdığım tek öyküydü bu. Üstelik ısmarlama bir öykü... Elim ne zaman yazmayı düşündüğüm öteki öykülere gitse, kendimi uzun bir anlatının içinde buluyordum. Bana kendini duyuran temalar, elimdeki 'malzeme' daha fazlasını dayatıyordu: Bu bir romandı. Öyküden gelmiş, öykü günleri düzenlemiş, 14 Şubat'ın Dünya Öykü Günü olarak kutlanmasını önermiş, öykü dergileri çıkarmış bir yazar olarak, romanın revaçta olmaya başladığı bir dönemde roman yazmamak için direndim, ama başaramadım: Roman, yazmaya mecbur etti beni âdeta.

***Amida, Eğer Sana Gelemezsem* romanınızın büyük bölümü, neredeyse tamamı Diyarbakır'da geçiyor. Ancak burada Diyarbakır bir mekân olmaktan çıkıyor, canlı bir organizmaya dönüşüp romanın ana karakterlerinden biri oluyor. Bu önemli bir seçim tabii. Niçin Diyarbakır?**

Roman Bükreş'te başlıyor, Ankara'ya, Mardin'e, Gaziantep'e uğruyor ve romanın büyük bölümü, neredeyse tamamı Diyarbakır'da geçiyor. Geri dönüşlerle Trabzon'a, Erzurum'a, Antakya'ya, Torino'ya, New York'a ve daha pek çok kente yapılan yolculuklar da var romanda (insanın kendine yaptığı yolculuklar da denilebilir), ama yol hep Diyarbakır'a çıkıyor. Kiralık çocuk işçiler, köle çocuk işçiler, fuhuş yaptırılan çocuk işçiler... Çocuk işçiler Türkiye'nin ve dünyanın önemli bir sorunu. Romana kalırsa, sosyal patlama sokakları işgal etmekte olan bölge çocuklarından geliyor. Roman, Carmen adında sendikacı bir kadının ağzından çıkan bir cümlenin romanı aynı zamanda. "Kadınlar senin için ölsün" cümlesi Diyarbakır'da uzun bir cümleye dönüşmeye başlıyor. Yol Diyarbakır'a çıkınca, son çeyrek yüzyılda hayatımızı farklı boyutlarıyla etkileyen kimi olayların romana girmemesi mümkün mü? Roman Diyarbakır'dan dolayı siyasal bir roman, kimlik ve aidiyet sorunu da romanın ilgi alanında ister istemez. Sahiden biz kimiz, farklı aidiyet duygularıyla kendimizi nereye ait hissediyoruz? Evet, roman kapalı bir kadınla gelen bir aşk romanı, ama aynı zamanda bir kent romanı da. Bir zamanlar kente hükümdarlık eden Amida'nın kentinde, Mezopotamya topraklarında, bir açık hava müzesindesiniz… Mıgırdiç Margosyan'ın Hançepek mahallesinde dolaşıyorsunuz, Anton Dayı'nın Gâvur Ma-

Yazarın yaşadığı değişim ve yaratım süreci bakımından, öykü yazmakla roman yazmak arasındaki ayrımlarla ilgili neler düşündünüz ya da yaşadınız?

Uzun süredir yazan, edebiyata kafa yoran bir yazar olarak yazınsal türümün salt öykü olduğunu düşünüyordum. Ele avuca sığmayan bu tür benim hayat tarzıma uyuyor, yaşadığımız karmaşık ilişkilere, parçalanmış hayatlara, zamanlara denk düşüyor, arayışlarıma, biçim deneylerime karşılık geliyordu. Bir yüzden, bir cümleden, bir temadan yola çıkıyor, "en iyi düzen içinde, en iyi sözcüklerle" ortalama altı ayda bir öykü yazıyordum. Öykü yazarken hep yazınsal türler arasında dolaştım; günceyle denemenin, şiirle oyunun... Öyküyü romana geçilecek bir tür değil de, şiire yakın, 'melez' bir tür olarak gördüm. Biliyorsunuz, öykü daha çok romanla karşılaştırılarak tanımlanmaya çalışılıyor. Cortázar'a göre, roman puan toplayarak kazanıyor, öykü ise nakavtla kazanmak zorunda. Cortázar'ın deyişiyle, bu kez puan toplayarak kazanacaktım... Nerden, nasıl yola çıkarsanız çıkın, temalar ne olursa olsun, romanın öyküden farklı bir yapısı var. Roman, yüzlerce güzel sözcüğe, sağlam bir kurguya, küçük hikâyelere, olaylara, olay kırıntılarına, (ne kadar uzak durursanız durun) diyaloglara, felsefeye (hatta metafiziğe), psikolojiye, matematiğe, araştırmaya ve daha pek çok şeye ihtiyaç duyan bir yazınsal tür. Sanki roman, sırların peşinden koşan, bunu yaparken de yaratıcısını Tanrı'ya yaklaştıran, ama yine de arasına mesafe koyan, Tanrı'nın bilmek isteyebileceği, ama değiştiremeyeceği bir tür. Amida'yı yazarken, Edgar Allan Poe'nun roman için "akıl almaz bir tür" deyişi kafamı çok kurcaladı. Romanın akıl almaz bir tür oluşu, Fatih Atila'nın dediği gibi, romanın lirizmi şiiri, öğreticiliği tarihi, metafizik sorunları tartışma ve algılatma derinliği felsefeyi, insan ruhunun derinliklerine inişi psikolojiyi, toplumsal sezgisi sosyologları, kurgusu matematikçileri kıskandırmasından mı acaba? İtiraf etmek gerekirse, roman yaratıcılığının, türlerin ve 'şeyler'in yaratıcılarını da kıskandırabileceğini düşündüm.

Diyeceğim, kentin hanlarını, camilerini, konaklarını, kiliselerini, küçe'lerini geziyordum ve Diyarbakır efsaneleriyle, surlarıyla, türküleriyle, zengin kültürel birikimiyle beni büyülüyordu. Diyarbakır üzerine ne bulursam okumaya başladım. Romanlar, öyküler, efsaneler... Kütüphanemden önce şiir kitapları ve edebiyat dergileri, sonra öykü kitapları kalktı. Artık Diyarbakır'la yatıp Diyarbakır'la kalkıyordum.

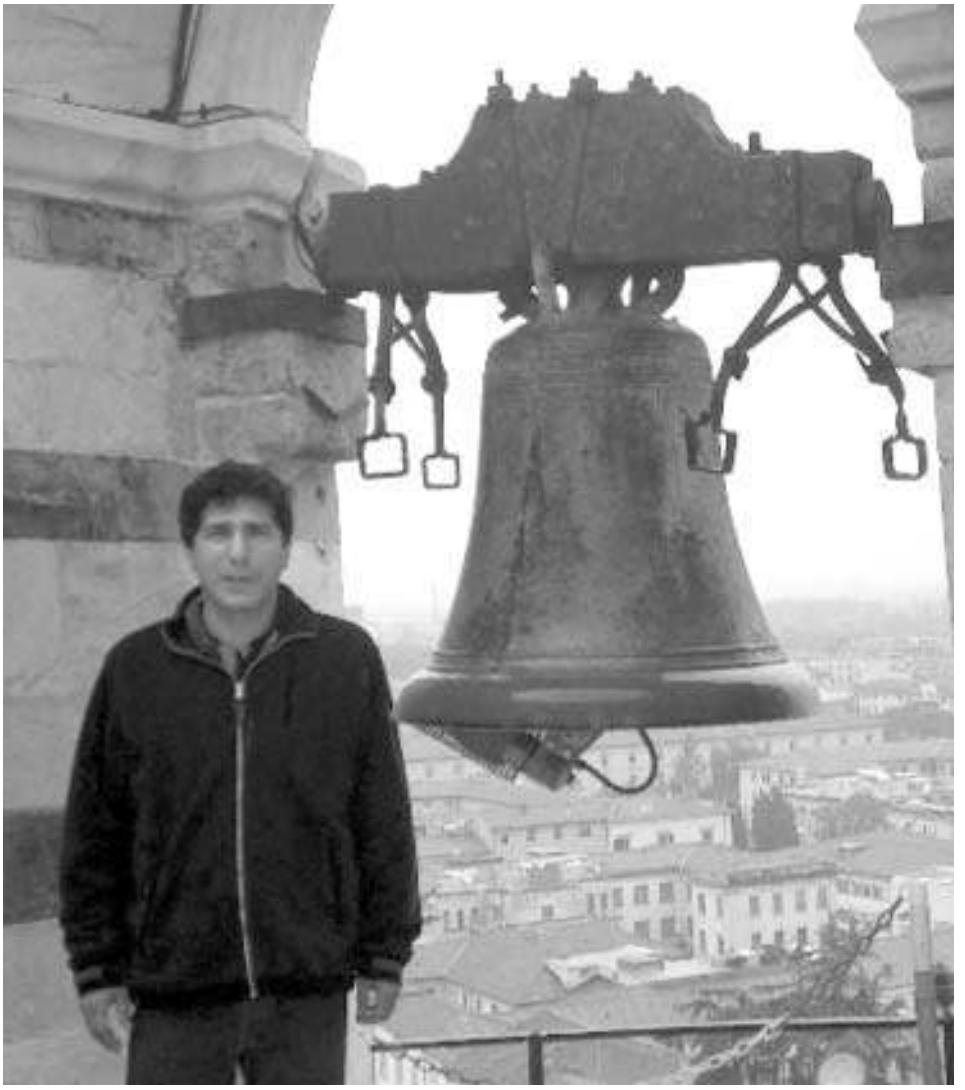
hallesi'ndeki Surp Giragos Ermeni Kilisesi'ne gidiyorsunuz. Surlardan Hevsel Bahçeleri'ne, Dicle'ye, Kırklar Dağı'na, Ongözlü Köprü'ye bakıyor ve bu kentin ruhunu hissediyorsunuz. Arat'ın sözcükleriyle söyleyecek olursak: "Diyarbakır'ı bildiği kentlerden ayıran, onu biricik yapan şöyle bir şey galiba: Bir yanıyla insanın içindeki edebiyatı, aşkı, çılgınlığı açığa çıkaran yaralı, dişil bir kent; öteki yanıyla, insanın içindeki öfkeyi, deliliği, başkaldırıyı uyandıran, gururlu bir eril. Diyarbakır, uçlarda yaşayan insanlarıyla zıtlıklarını açığa vuran, dahası, her şeyin mümkün olabileceği bir kent. Burada her şey kutsal, hiçbir şey kutsal değil. Bir yüzüyle acımasız, bir yüzüyle sevecen, ama her iki yüzüyle de heyecan veren bir kent. Barındırdığı olağanüstü sürprizlerle insana başka kapılar açmaya, insanı şaşırtmaya hazır koskocaman bir dünya." En az Arat ve Amida kadar romanın ana karakterlerinden biri Diyarbakır.

Yine bu soruyla bağlantılı olarak şu soru geliyor: Diyarbakır, roman kişisi Arat'ın gözünden anlatılırken yaşanan zamanın öncelerine, kentin tarihsel ve kültürel geçmişine de bir yolculuk yapıyoruz. Bir kentte belli bir süre yaşanarak edinilen izlenimlerin, gözlemlerin dışında bir birikim bu. Bütün bunlar nasıl bir hazırlık sürecinin sonucu ortaya çıktı?

Başlangıçta roman için ciddi bir hazırlık yapmadım doğrusu. Ne karakterler ne olaylar ne de hikâyeler belliydi ilk başta. Bana kendini duyuran temaların izini sürüyor, yolculukların ve yoğun işlerin arasında notlar alıyordum sadece. Bu arada sendikal çalışmalar ve edebiyat etkinlikleri nedeniyle sık sık Diyarbakır'a gidiyordum. Fırsat buldukça başta Şeyhmus Diken olmak üzere, Muharrem Erbey'le, Lal Laleş'le Diyarbakır üzerine sohbet ediyordum. Mersin'de yaşayan Yaqob Tilermeni'yle de sık sık görüşüyor, romanda geçen Kürtçe deyişler, cümleler konusunda fikrini alıyordum. Diyeceğim, kentin hanlarını, camilerini, konaklarını, kiliselerini, küçe'lerini geziyordum ve Diyarbakır efsaneleriyle, surlarıyla, türküleriyle, zengin kültürel birikimiyle beni büyülüyordu. Diyarbakır üzerine ne bulursam okumaya başladım. Romanlar, öyküler, efsaneler... Kütüphanemden önce şiir kitapları ve edebiyat dergileri, sonra öykü kitapları kalktı. Artık Diyarbakır'la yatıp Diyarbakır'la kalkıyordum. Son iki yılda kütüphanemin raflarını Diyarbakır üzerine yazılmış kitaplar, kupürler ve ansiklopedilerle dünya edebiyatından romanların doldurduğunu söyleyebilirim. Çalışma odamda her şey "Diyarbakır Romanı" için yeniden düzenlenmişti. Bir kente gitmenin, bir kentte yaşamanın, belli duyarlıklara, gözlemlere, izlenimlere ve ilgi alanlarına sahip olmanın bir roman, aynı zamanda bir kent romanı yazmaya yetmeyeceğini düşünüyorum. *Amida, Eğer Sana Gelemezsem* romanının bana sık sık anımsattığı bir söz var. Bu söz Yeni Romancılar'dan Alain Robbe-Grillet'e ait: "Modern roman bir araştırmadır."

Kurgunun içinde kurgunun oluştuğu bir roman *Amida*. Arat, hem üst anlatıcının kurguladığı bir karakter, hem de yaşadıklarını kurgulayan bir anlatıcı. Roman, Gaffar Okkan'ın öldürülmesinden hemen sonraki günlerde başlayıp Diyarbakır'da geçen beş altı aylık bir dönemi anlatıyor. Romanın sorular soran ve okurda yeni sorular oluşturan politik yapısının dışında, edebi bir tür olarak romanı ve romanın yazılım sürecini de masaya yatırıyor. Arat'ın kendine sorduğu bir soruyu Özcan Karabulut'a sormak istiyoruz: "Roman birçok kişinin yasını tuttuğuna göre... Yazmak aynı zamanda bir yas tutma biçimi olabilir mi?"

Roman, devletle Diyarbakır halkını barıştırmak isteyen emniyet müdürü Gaffar Okkan'ın öldürülmesinden sonraki beş altı aylık dönemi anlatıyor. Ancak, Arat'ın 78 kuşağının bir üyesi olduğu düşünülürse, anımsanıp yazılanların, yazılıp anımsananların çeyrek yüzyıllık bir zaman dilimini kapsadığı söylenebilir. Bu zaman dilimi Güneydoğu'da çatışmaların başladığı, analaların "Cuma Anası", "Cumartesi Anası" diye bölündüğü, 12 Eylül müdahalesiyle birlikte baskı altındaki yıllardır... Edebiyat insanı, insanda ve hayatta trajik olanı anlatıyor.

Bazı öyküleri yazıp bitirdikten sonra, onları intikam almak için yazdığımı düşündüğüm oldu. Kendimden mi, başkasından mı, kimden? Bazen kendinin bile ilacı olamayan zamana, edebiyatın zamanıyla ayna tutmak için yazdığımı düşündüğüm de oldu.

Kendinizle, ötekiyle, insanla, hayatla bir derdiniz yoksa yazmazsınız gibi geliyor bana. Bir rahatsızlık durumunda yazıyoruz galiba. İlk öyküleri yazdığımda kendimi çok rahatsız hissettiğimi anımsıyorum. O yıllarda yazmasam olmazdı (bir şeyler eksik kalırdı, bir şeyler hep eksik kalacak, biliyorum), rahat edemezdim. Şimdi yazmasam hiç rahat edemem. Yazarlığımın ilk yıllarında hayatımı ve yazarlığımı biçimlendiren belli zamanların, belli mekânların, belli yüzlerin, belli sözlerin, belli temaların çekim alanından kurtulamadığım için yazdığımı düşünüyordum. Bazı öyküleri yazıp bitirdikten sonra, onları intikam almak için yazdığımı düşündüğüm oldu. Kendimden mi, başkasından mı, kimden? Bazen kendinin bile ilacı olamayan zamana, edebiyatın zamanıyla ayna tutmak için yazdığımı düşündüğüm de oldu. Bazen yazma eylemini bir tür self-terapi olarak da gördüm. Aslında her yazarın söylediği bir söz, ısrar ettiği temalar olduğunu düşünüyorum. İnsana dair temel gerçeklikler değişmiyor. Hayat aynı insanoğlunu, ama onun farklı hikâyesinin serüvenini gösteriyor bize. Hayat insanın canını acıtıyor ve Amado'nun dediği gibi, "İzlekler, kahramanlar, ortamlar gelip dayatıyor ve daktilomun başına oturma ihtiyacı kaçınılmaz oluyor." Şimdilerde bilgisayarın başına geçiyor, kendi sesimizle, kendi bakış açımızla, kendi temalarımızla kendi hikâyemizi, kendi romanımızı yazıyoruz. Roman, "Kadınlar senin için ölsün," diyen Carmen'in; "Korkarım kadınlar sizi çok üzecek," diyen Köstenceli Münevver Reşit'in; amcaların pislik yaptığı çocuk işçi Uğur'un; Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevinde ölüm oruçlarından, tecritten, işkenceden geçen Rizgarî'nin; dağdaki Muhsin'in; Muhsin'in anası Halti Hazey'in; polis baskınında öldüğü sanılan, ancak yaşadığı anlaşılan Ermeni asıllı Simla'nın; "Bu erkekler niye böyle? Kadınlardan her istediklerini elde etmeye hakları olduğunu mu sanıyorlar?" diye soran Serpil'in; "Sînga spî para bizdonekan nakeve," diyen Amida'nın; insana birbirine karşıt duyguları hissettiren bir kentin ve bütün bu insanları ve Diyarbakır'ı tanıyan, yaşadıklarını kurgulayan Arat'ın yasını tutuyor elbette. Evet, bu romandan sonra benim için yazmak, aynı zamanda bir yas tutma biçimi artık.

Hiçbir koşulda hiçbir sınır taşımayan aşk, romanın önemli bir yapı taşı. *Aşkın Halleri* öykü kitabında aşkın sekiz halini anlatmıştınız. Bir söyleşinizde de, aşkın sekiz değil belki sekiz yüz hali olabileceğini söylemiştiniz. Ancak bu romanda aşk

ölümle yüzleşiyor. Buna aşkın daha değişik, ürpertici bir hali diyebilir miyiz?

Aşkın Halleri öykü kitabımdaki öyküler, farklı yazarlardan aşk üzerine söylenmiş alıntılarla başlar ve bu alıntılar kimi öykülerde doğrulanarak, kimi öykülerde tersi söylenerek ete kemiğe bürünür. Böylece her aşk, her öykü birbirini tekzip eder. Her aşkın birbirini tekzip etmesinin nedeni, tersini söyleme zevki kadar, bir aşkın panzehirinin bir başka aşk olabileceği düşüncesinden kaynaklanır. Kitaptaki sekiz öyküyü (aşkın sekiz halini) yazarken, aşkın özelliklerini, aşkın sınırlarının nerede başlayıp nerede bitebileceğini anlamaya çalışmıştım. Öykülerde olduğu gibi romanda da aşk sınırda, uçurumun kıyısında bir yerlerde yaşanıyor. Aşk zıtlıkların birlikteliği, güçlü bir örgütlenme biçimi ve cinsellik içeriyor yine. Romandaki aşkın öykülerdeki aşklardan farklı yanı şu olsa gerek: Kadınların ölümünü isteyen Carmen'in cümlesinin bir kehaneti doğrularcasına gerçekleşmeye başlaması ve evli, kapalı bir kadınla aşkın bütün bir Diyarbakır imgesiyle yan yana gelmesi. Romanda da olsa, Diyarbakır'da aşk ürpertici gerçekten ve aşkın ölümle yüzleştiği kesin…

Bu arada romanınızın belki her şeyden önce siyasal göndermeler içinde okunabileceğini de düşünüyor musunuz? Türban sorunu ya da Kürt sorunu bağlamlarında...

Romanda Dilşa'dan, yani Amida' dan 'kapalı bir kadın' diye söz edilir ve kendini nasıl tanımladığı kadın karaktere bırakılır (doğal olarak okura da elbette). Romanın bir yerinde belirtildiği gibi, başörtülülerin üniversiteye devam etme hakları teslim edilir. Ancak, erkeğin türban ya da başörtüsü üzerindeki egemenliğine karşı çıkılır. Öte yandan, ülkenin bir Kürt sorunu olduğu romanın ilk bölümünde Arat'ın, Amerikalı Robert'a verdiği yanıttan da bellidir. Ancak, küresel gücün Kürt sorununu çözemeyeceği hissettirilir. Savaşa karşı çıkılır, insanın yaşama hakkı, insanların bir arada yaşamaları savunulur… Romanın her şey kadar siyasal göndermeler içinde okunabileceğini düşünüyorum.

Yaşadıklarını yazmak konusundaki düşünceleriniz. Romanınızda otobiyografik öğelerin epeyce olduğu da düşünülebilir mi?

Yaşadığını yazmak konusu, bizim edebiyatımızda üzerinde durulan, merak edilen konulardan biri olagelmiştir. Romanda, Hasankeyf'te geçen bir sahne var: Amida, "İnsan yaşadıklarını yazmasa neyi yazabilir ki?" diye sorar. Arat'ın bu soruya yanıtı şu olur: "İnsan istese bile yaşadıklarını yazamaz. Yaşadıklarımızdan yola çıksak bile başka bir şey yazarız aslında." Amida bu yanıtla yetinmeyince, "Beni çok sıkıştırıyorsun, canım," der Arat. "Kendimi bir gün Bükreş'te bulmasaydım, Carmen adında bir kadını tanımasaydım, ve Carmen'in bana söylediği bir cümle olmasaydı, yazma düşüncesi kafamda olgunlaşmayacaktı belki de. Belki, seninle bile karşılaşmayacaktık." Arat'a katılıyor ve onun gibi ben de sözcüklerin, cümlelerin gücüne inanıyorum. Roman, Italo Svevo'nun şu sözleriyle okura sunulur: "Ve işte böyle peşlerinde koşa koşa o görüntüleri yakaladım. Şimdi onların benim icadım olduğunu biliyorum. Ama uydurmak yaratmak demektir, yalan söylemek değil." Sorunun yanıtlarından bir tanesi Svevo'nun bu sözlerinde karşılığını buluyor. Öte yandan, otobiyografik öğelerin en az otosansür kadar edebiyata dahil olduğunu düşünüyorum.

Romanda kimlik ve aidiyet sorunu gündeme getiriliyor. Bu bir roman olduğu için elbette romanın kahramanı Arat'ın bu soruna bakışı kısaca geçiyor. Ama romanın dışına çıkarsak, Arat Türkiye'deki kimlik sorununa nasıl yaklaşıyor, biraz açabilir misiniz?

Romanda kimlik ve aidiyet sorunu kısa kısa, ama bütün bir metne yedirilerek gündeme getirilmeye çalışılır. Arat, insanların farklı kimlikleri olduğunu ve her insanın aynı anda birden fazla kimliğe sahip olduğunu düşünüyor. Bu çerçevede Arat, Kürt sorununu bir kimlik sorunu olarak algılayan bölge insanını anlıyor, kimliklerin (aslında akraba kimliklerin de diyebilir) özgürce ifade edilmesi gerektiğine inanıyor. Öte yandan Arat, kimlik mücadelesini ırkçılıktan-milliyetçilikten uzak, demokrasi mücadelesi olarak görüyor ve son yıllarda unutulan bir şeyi, sınıfsal kimlik meselesini de anımsatıyor.

Romanın adından da söz edelim mi?

Diyarbakır üzerine araştırma yapıyordum; Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*'sini okurken Amida adına rastladım. Evliya Çelebi'nin yazdığına göre, Yunus Peygamber Musul'dan Diyarbakır'a gelir. O yıllarda güzelliği dillere destan olan Amida adında bir kız Diyarbakır'a hükümdarlık etmektedir. Diyarbakır halkı kız hükümdarı çok sevmekte, çok saymaktadır. Yunus Peygamber kız hükümdarla konuşur, ona kendi dinini kabul ettirir. Kent düşmanlara karşı korunmasızdır. Yunus Peygamber, kenti düşmanlardan koruyacak kalkan biçimindeki kalenin planlarını çizerek Amida'ya verir. Kız kara taşlarla kaleyi yaptırır. Kalenin tamamlandığını gören Yunus Peygamber, "Kal'anız mamur olsun, gönlünüz sürur olsun," der Amida'ya. O günden sonra kentin adı "Kız Kenti" anlamında "Diyar-ı Bikr" olur. Eril bir kent olduğunu düşündüğüm

Son yıllarda artan sayıda roman yazılıyorsa, bunun bir nedeni de, zaman zaman dile getirildiği gibi, okurla yazar arasındaki mesafenin kısalması, hatta kapanması olabilir.

Diyarbakır'ı bir zamanlar Amida adında bir kadın hükümdarın yönetmiş olması beni çok şaşırttı. Şaşırttığı ölçüde etkiledi de. Romanın ana karakterlerinden birinin adını bulmuştum: Amida'yı kapalı bir kadın imgesiyle günümüze taşıyabilirdim. Fark edilebileceği gibi, anlatı boyunca romana ad olabilecek birkaç seçenek üzerinde durdum. Ama sonunda Amida adı baskın çıktı ve son cümle kurguya uygun bir biçimde romana adını verdi.

Bu romanı yazdığınız yıllar içinde herhalde epeyce roman da okudunuz. Okuduklarınıza bakarak, roman üstüne neler söylemek istersiniz...

Kütüphanemin raflarına baktığım zaman, hayatımın hiçbir döneminde okumadığım kadar roman okuduğumu görüyorum: Amerikan, Latin Amerikan, İtalyan, İspanyol, İsrail, Portekiz, Afrika... Dünya edebiyatından okuduğum romanlar, yazınsal bir tür olarak romanın birincil tür olduğunu düşündürüyor bana. Dünya edebiyatında roman gelişkin bir tür ve çıta çok yüksek gerçekten. Türkçe yazılan romana gelince... Son yıllarda Türkiye'de şairler, öykücüler, gazeteciler roman yazıyor. Edebiyat yaşamına romanla başlayan yazarlar da dikkat çekiyor. Hiç kuşkusuz, romandaki bu sıçrama Türk edebiyatının en çok üzerinde durulan olaylarından biri. Bazı yazarlar bu durumu, yalnızlaşan bireyin romana yöneldiğiyle açıklıyor. Kimi yazarlar için romanın geniş anlatım olanakları var. Okurun romana olan ilgisiyle, yayınevlerinin ticari kaygılarla ilk romanları basmalarının da etkisi olduğunu düşünen yazar sayısı az değil. Yazarların tanınma, ünlü olma arzusunun da roman yazılmasında etkili olduğunu söyleyen bir kesim var. Son yıllarda artan sayıda roman yazılıyorsa, bunun bir nedeni de, zaman zaman dile getirildiği gibi, okurla yazar arasındaki mesafenin kısalması, hatta kapanması olabilir. Türkiye'de roman, polisiyeden bilimkurguya, fantastikten siyasal romana, psikolojik-gerilimden güncel toplumsal-bireysele kadar çeşitlilik gösteren ve gelişen bir tür. Aşk romanı da yazılıyor tarihsel roman da. Hangi nedenle ve nasıl olursa olsun, roman yazılması iyi bir şey, bence. Türk edebiyatında çok iyi romanlar var. Dünya edebiyatı düzeyinde on beş, yirmi romanın adı sayılabilir. Öykücülüğümüzün parlak serüveni düşünüldüğünde, son dönemde yazılan romanlar, öykü türünde olduğu gibi dünya edebiyatı düzeyinde değil henüz. Türk edebiyatında romanın nitel yükselişini saptamamız için bir süre daha beklememiz gerektiğini düşünüyorum.

Hangi yazarları kendinize yakın buluyorsunuz ve en çok hangilerinden etkilendiniz?

Dönem dönem değişse de, yazarların başucu yazarlarının ve kitaplarının, hatta kıskandıkları öykülerinin ve romanlarının olduğunu düşünüyorum. Sanıyorum bu durum usta yazarlar için de böyledir. Elbette benim de başucu yazarlarım var: Cortazár, Kundera ve Auster. Cortazár, öykülerini ve romanını (*Seksek*) kıskandığım tek yazar. Son dönemde romanlarını beğendiğim çok yazar oldu. J.M. Coetzee, Amos Oz, Michael Cunningham, Ian McEwan, Soledad Puértolas ve Pascal Mercier bu yazarlardan. Bu ve başka yazarlardan okuduğum her iyi romanın *Amida*'yı geciktirdiğini söylemeliyim.

Öykü Günleri'nin tam on dört yıllık serüveninin ardından, şimdi de "Roman Günleri" mi gelecek...
Beni gülümseten bir soru bu. Öykü Günleri'ni başlattığımızda, 14 Şubat'ın Dünya Öykü Günü olarak kutlanmasını önerdiğimizde, bazı öykücü arkadaşların gülümsediklerini, bazılarının itiraz ettiklerini anımsıyorum. En sert olanımız bile doğum gününde anımsanmak ister, değil mi? Bizim kuşak politik mücadelenin içindeyken bir yandan da edebiyatla, sanatla ilgileniyordu. Öyküsünü, romanını yazıp köşesine çekilen yazar arkadaşlarımıza diyeceğimiz bir şey yok. Ama ben kendi payıma, 78 kuşağının bir üyesi olarak öykümü yazıp köşeme çekilemedim. Geçmişimiz ve 80 sonrasındaki koşullar eylemli yazar olmamızı gerektirdi. Hayallerimiz, projelerimiz, dergi ve yazar örgütlenmelerindeki çalışmalarımız birbirini tamamladı, diye düşünüyorum. Şiirin ve öykünün günleri var. 21 Mart Dünya Şiir Günü ve 14 Şubat Dünya Öykü Günü de var. Üstelik her iki gün de Türkiyeli yazarların önerileriyle kabul edildi. Günün birinde Roman Günleri yapılmak istenirse, katkıda bulunabilirim, ama Dünya Roman Günü önerisinin benden gelmeyeceğine emin olabilirsiniz.

Daha da önemlisi, bundan sonraki ilk kitap öykü kitabı mı, roman mı?
Amida'yı yazdığım dönemde, başka bir romanın bana kendini duyurduğunu söylemeliyim. Öte yandan, uzun bir süredir yazmayı düşündüğüm, ama romanın izin vermediği öyküler var kafamda. Paralel bir çalışma yapabilir miyim? Böyle bir çalışma yapıp yapamayacağımı, öykünün mü yoksa romanın mı öne çıkacağını ben de merak ediyorum doğrusu. □

Gökben Utkun da okuma kılavuzunu arıyor

Şu sıralarda okuduğunuz kitap ya da kitaplar hakkında neler düşünüyorsunuz?
Son dönemde klasik eserlere tekrar dönüş yaptığım için kesinlikle belli bir kaliteden söz etmek mümkün. Yakın zamanda Tolstoy'un *Anna Karenina*'sını yeniden okudum. *Anna Karenina*'nın, okunmadığı zamanlarda insanı ne yapıyor olursa olsun tekrar kitaba çağıran bir çekiciliği var. Benzer etkiyi yaratacak, ancak daha önce okumadığım bir kitap okumayı dört gözle bekliyorum.

Gökben Utkun *Notos Öykü* sayfalarında sürekli yer vereceğimiz, kendilerini hiç tanımadan seçtiğimiz okurlardan biri.

Okuduğunuz kitapları seçerken has ya da popüler edebiyat ayrımı yapıyor musunuz?
Temel olarak seçimlerimi has edebiyat yönünde yapmak istiyorum. Ancak zaman zaman bu konuda kendimi kılavuzsuz hissediyorum. Özellikle güncel has edebiyatı keşfedebilmek, bugünkü kitap enflasyonu düşünüldüğünde giderek zorlaşıyor. Bu konudaki eleştirileri nicelik bakımından az bulurken, nitelik bakımından da genel geçer ifadelerin dışında, maalesef kitabın özüne dair bir ipucu bulmakta zorlanıyorum.

Edebiyat dergilerini izlemenin sizin için anlamı nedir?
Edebiyat dergileri bir yandan edebiyatın o anki durumunun nabzını tutmak konusunda fayda sağlarken bir yandan da değişik incelemeleri ve söyleşileriyle belki de hiç haberdar olmadığımız yeni bir dünyayı önümüze getirebiliyor. Bunun yanı sıra o ana kadar tanımadığım ancak okuduğum anda öykülerini oldukça beğendiğim yazarlarla karşılaşmak sanıyorum edebiyat dergilerinin en çekici tarafı.

Siz kitap okumanın yerini başka neyle doldurursunuz?
Kitap okumanın yerini başka bir eylemin dolduracağını sanmıyorum. Ancak sağladığı entelektüel zevk açısından sinemayı da çok doyurucu buluyorum.

10 soruda Erdal Öz

1 Erdal Öz kısa öyküyü nasıl tanımlıyordu? Erdal Öz, öykünün geldiği noktada romandan çok şiire yakın olduğunu düşünürdü. *Sular Ne Güzelse*'nin arka kapağında bu konuya değinmişti: "Klasik öykü anlayışında ağırlık konudadır. Bu aşılmalıdır. İlginçlik, sürükleyicilik, konuya dayanmamalıdır diyorum. Öykü ancak okunarak beğenilsin; bir başkasına konusu özetlenebilip anlatılınca öykü öykülüğünü yitirsin istiyorum. Ama okur, öyküyü okumaya başlayınca, öyküden kopamasın, yapışsın öyküye, sonuna kadar sürüklesin öykü onu."

2 Sanatta yerli olmanın anlamını nasıl gördü? *a* dergisinin 15 Şubat 1956 tarihli ikinci sayısında "Yerli Olmak" başlıklı bir deneme yayımladı. Şöyle diyordu: "Büyük bir devrim geçirdik. O devrimden sonra batılıyız artık. Geriye dönemeyiz. Sanatta da batılıyız. Sanatta batılı olmaktan ben 'Yeni olmak'ı anlıyorum. Yeni ve olumlu olmak. Yeni ve olumlu olmak ise, yerli olmamak demek değildir. Örneğin Sait Faik batılıdır, ama yerlidir."

3 Etkilendiği, önemli bulduğu yazarlar? Erdal Öz, Rus romancıları nasıl Gogol'ün paltosundan çıktılarsa, Türk öykücülerinin de Sait Faik'ten etkilendiklerini söyler. Sait Faik'i, hem Batılı, hem yerli sayar. Özellikle 50 Kuşağı'nın ondan çok etkilendiğini belirtir. Çeşitli öykü günlerinde yaptığı konuşmalarda Füruzan'ı da ondan sonra gelen en önemli öykücülerden biri saydığını söyler. O dönemde edebiyatçılar üstünde Ataç'ın etkisi çoktur. Erdal Öz için de öyledir. Dil konusundaki görüşlerine katılır Ataç'ın.

4 İlk dönemlerde edebiyat dışı uğraşları nelerdi? Erdal Öz hukuk okudu, ama hukukla ilgili hiçbir iş yapmadı. Ankara'da yaşadığı yıllarda Sergi Kitabevi'ni açtı. Bu kitabevi o dönemin aydınları için vazgeçilmez bir uğrak yeri olmuştu. Kitabevini kapatmak zorunda kalınca İstanbul'a göçüp Cem Yayınevi'nde editörlüğe başladı. Bu yayınevinde çok önemli bir çocuk kitapları dizisi kurdu. Yayınevi ile yolları ayrılınca Can Yayınları'nı kurarak en sevdiği ve hayatı boyunca sürdüreceği işe ilk adımını attı.

5 Sergi Kitabevi niçin kapatıldı? Erdal Öz, Sergi Kitabevi'nden kitap alanlar için bir paket kâğıdı tasarlamıştı. Bu paket kâğıdının üstünde Marx ve Engels'ten Atatürk'e, pek çok önemli aydının, bilim adamının ve sanatçının sözü vardı burada. Erdal Öz, bu paket kâğıdı gerekçe gösterilerek tutuklanıp yargılandı.

6 Hapisten çıkıncı ilk işi ne oldu? Sergi Kitabevi mühürlenmişti. Hapisten çıkınca doğru kitabevine gitti. Dükkânı su basmış, kitaplar okunmaz hale gelmişti. Kara kara düşünürken inanılmaz bir şey oldu: Okurlar, tanıdıklar kitabevine doluşmaya, harap olmuş kitapları, okuyamayacaklarını bile bile birer ikişer satın almaya başlamıştı...

7 Hukuk öğreniminin ne yararını gördü? Erdal Öz'ün hukuk eğitiminde edindiği bilgilere gereksinimi ne yazık ki çok oldu. Örneğin, Can Yayınları'nın toplatılan kitapları için hukukçu kimliğini, zekâsını kullanarak özgürlük yolunu açtı: Dava konusu olan satırları kitabı basarken siyah bantla kapadı ama bu kitapların başına mahkeme tutanaklarını da ekledi. Bu tutanaklarda yasaklanan cümleler de kullanıldığı için kitaplar eksiksiz yayınlanmış oldu.

8 Uçak kaçırma hikâyesi neydi? Erdal Öz çok yolculuk ederdi. Bu yolculuklar sırasında pek çok kez uçağa yetişemediği ve bu nedenle uçak kaçırdığı olmuştu. Ama 1971 yılında bir uçak kaçırma eylemini organize etme suçlamasıyla Altan Öymen ve Emil Galip Sandalcı ile birlikte 12 Mart'ın haksızlığına da uğramıştı.

9 Yaşar Kemal *Yaralısın* için ne demişti? Kendisine "sen" diye hitap edilen ana kişinin dışında tüm kişilerin adı Nuri'dir *Yaralısın*'da. *Yaralısın* hakkında Yaşar Kemal şunları söylemişti: "Bu roman, direnen adamın destanıdır. Kendi bedeninin güçsüzlüğünü yenen, aşağılanmayı yenen, gücün bile üstünde bir gücün destanıdır bu roman. Bir şey daha söylemeliyim bu roman için: anlatılan ne kadar gerçekse ya da gerçekten daha gerçek duygusunu veriyorsa, dil de o kadar güzel olur. Gerçeğin dili güzel oluyor. Erdal'ın dibe çökmüş, mayalanmış ustalığı burada..."

10 Genç yazarlar için ne düşünürdü? Hep genç kalmış bir yazardı Erdal Öz. Gençliğin, yeniliğin kaynağı olduğunu düşünürdü. Sevdiği yazarlar sorulduğu zaman öncelikle sevdiği genç yazarların adını verirdi. Can Yayınları'nda da genç yazarlara büyük olanaklar tanıyarak edebiyatımızın gelişmesine, yenilenmesine çok büyük katkılarda bulundu. Toprağı bol olsun.

ENGİN ÇETİNBAĞ

Hayalet Atlı

"ÇOK YAKIŞIKLIYMIŞ. BEYAZ ATININ ÜZERINDE, SIRIM GİBİ BOYUYLA DOLUdizgin geçermiş karanlık ormanlardan. Her gören kız âşık olur, unutamazmış saçlarının karasını."

"Hadi kız oradan! Sen yanlış biliyorsun. Sarışınmış bir kere o. Saçları, atının yeleleri kadar uzunmuş. Başlığına saracağı rengârenk yemenileri atının boynuna dolarmış."

"Siz ne bilirsiniz kızlar. Gök gözlüymüş. Başında oyalı yemenilerle sarılmış narçiçeği bir başlık varmış. Sırtında kolsuz bir cepken, lacivert; ayağında dizi boyunda biten siyah bir şalvar varmış, kenarları ipek işlemeli. İçinde de yakasız beyaz bir gömlek."

"Ayrıca; göğsünde çapraz fişeklik, gümüş kakma işlemeli uzun bir mavzeri varmış. Ayağındaki siyah körüklü çizmelerinin parlaklığından gözünü alıp, yüzüne bakamazmışsın."

İçimden bir ses, 'Açıkla gitsin gerçeği, dök bütün sırları ortaya,' diyor. Bu yılki köy hayrı başlamadan bitsin. 'Sus!' diyor öteki ses. 'Ne hakkın var insanların söylenceler cennetini yıkmaya.'

Sırlar... Belki düşlerimizi de yaşatıyor.

Gökyüzünde tek bir bulut yok. Günlerdir göğün maviliğini örten buğu başka bir güne saklamış kendini.

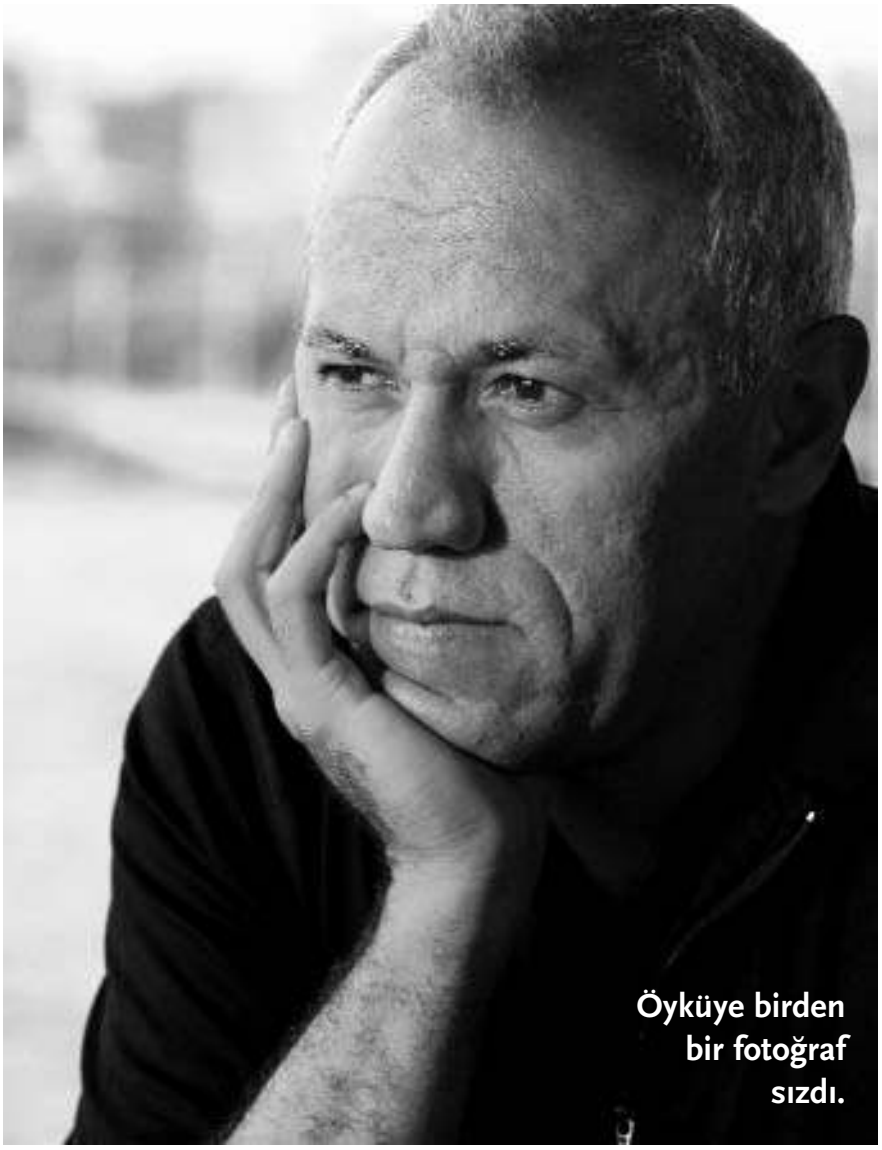
'Sıkılmayız ya Ömer?' diye sormuştum, çağrılı olduğumuz köy hayrına gitmek için aracımıza binerken. 'Niye sıkılalım ki şefim?' diyerek yanıtlamıştı Ömer Çavuş. Yolda, gideceğimiz Eren Tepe'den, zirvesindeki mezardan; köy hayrı geleneğinden söz ettik. Sonra da yıllardır süregelen hayalet atlı söylencesinden. Günlük uğraşlarımızdan, aşmamız gereken göçüklerden devam ederken söyleşimiz, birden, 'Senin sağın solun belli olmaz, umarım ağzını sıkı tutarsın şefim,' dedi Ömer Çavuş. Yanıtlamadan, sadece yüzüne bakmıştım, gülümseyerek. Gerçeği anlatmayacağıma ilişkin babasına söz vermiştim bir kere. Sadece Ömer ve ben bilecektik, Efe'nin herkesten sakladığı sırrını.

Eren Tepe'de, uzun mezarın yakınındaki çam ağaçlarından birinin altında kurulan yer sofrasında yerimizi aldığımızda, kızaran kuzuların kokuları çiçek kokularına karışmaya başlamıştı.

Hayalet atlı ile ilgili söyleşiye bir süre kulak verdim. Sofrasında yer aldığımız muhtarın

kızları ve oğulları, köylüler; her biri kendince, duyduğunca, düşlerince şekillendiriyorlardı hayalet atlıyı.

"Eh! Az kaldı şefim," dedi muhtar, "kuzular birazdan hazır olurlar." Çevrilen kuzulara dönük bakışlarımı yakalamıştı anlaşılan. Ben ona dönerken devam etti, "Sizi bekliyorlarmış sanki, bir güzel kızarmak için." Eh, ne de olsa bu yılki köy hayrının seçkin konuklarıyız.

Öyküye birden bir fotoğraf sızdı.

Altında oturduğumuz çam ağacının iğne yapraklarında esintinin belli belirsiz ıslığı. Aynı ağacın yere düşen yaprakları çoktan çam pörçeğine dönüşüp eski yeşil renklerini yitirmiş, kahverenginin tonlarına bürünmüşler. Dinginlik içinde çürüyen yaprakların arasından kır çiçekleri boy vermiş, kırkımlar, mineler.... Hiçliğin anlamını dağıtıp, inatla döngüselliği anlatıyorlar sanki. Duyan, düşünen yok mu hiç! Herkes bir yandan konuşurken bir yandan da yer sofrasındaki örtünün üzerinde bekleyen yemeklere, salatalara göz atıyorlar sabırsızca.

"Biliyor musun şefim!" diyerek konuşmasını sürdürdü muhtar. "Uzun zamandır her yıl buraya gelir, şu gördüğün mezarın etrafındaki ağaçların altına serpilir, o erenin adına hayır yaparız." Eli, daha önce de gördüğüm, hikâyesini farklı bir şekilde dinlediğim ama gerçeğini sadece benim ve Ömer'in bildiği mezarı gösteriyordu. "Hayalet Atlı'nın sayarız bu mezarı."

Bugün için süslenmiş sanki mezar. Mersin dalları sıra sıra, rengaârenk bir yığın çiçek. Görkemi bir kat daha arttırmış. Gelin gibi... Şu feleğin sırrına kafa yormayı bırakmanın zamanı geldi artık.

"Peki muhtar!" dedim. "Göreniniz var mı hiç o hayalet atlıyı?"

Böyle bir soruyu beklemeyen muhtar gözlerime bakıp bir süre durakladı. Bir şeyleri düşünür gibiydi bakışları, bir şeyleri tartar, bir şeyleri anımsamaya çalışır gibi. Önce belli belirsiz mırıldanmaya başladı:

"Hani sorsan şunca kişiye, gören yoktur. Ama biz büyüklerimizden işittik, öyle sürer gider. Herkes bir farklı anlatır. Sonra, geceleri pek geçmemeye çalışırız buradan. Tekin saymayız ama evliya olduğuna da inanırız nedense. Hem biliyorsun, bu tepenin adı Eren

Tepe."

Başka soru sormayacağım muhtar. Ben de korkuyorum ve ayrıca çelişkiler içindeyim. Gerçekleri anlatsam, belki de; düşlerinizi küle dönüştüreceğim, uzun bir kırgınlık, bir düş kırıklığı, gizli bir utanç yaşayacaksınız. Tüm bunların ardından gelen bir suskunluk, bir yılgınlık yaşamlarınıza sızacak, anlamlandırmalarınız kendini yitirecek. Kim bilir; belki de gerçeği öğrendiğinizde daha farklı bir düzeyde algılayacaksınız öğrendiklerinizi, söylenceleriniz daha bir yerine oturacak; size geleceğin güzel günlerini, umudu, yıllardır sürüp giden düşlerinizi gerçekliğe büründürecek, daha güçlü duyumsayacaksınız kendinizi. Böyle bir atlınız olduğu için daha farklı övüneceksiniz, onu örnek alacaksınız yaşamınızda. Açıkçası, anlatıp anlatamamanın korkuları, çelişkileri içindeyim muhtar.

Dilşad. Ne güzel bir isim, on beşinde olmalı. Saçları en ufak bir esintide dalgalanıyor.

Ömer'e çevirdim bakışlarımı. Önce gülümsedi, sonra başını sağa eğerek örtünün kenarından baş veren bir kırkım çiçeğini kopardı. Koklamaya başladı. Gözleri gözlerimde, "Biliyor musun şefim, bu kırkımdır," dedi. Gülümsedim ben de. "Biliyorum artık kırkımları Ömer."

Muhtar kalkmış, kızarmakta olan kuzuların yanına varmıştı. Hepsini tek tek dolaştı. Bıçağıyla kestiği parçaları ağzına atıp, pişip pişmediklerini anlamaya çalışıyordu.

Örtünün üzerinde keşkek, bulgur pilavı, yoğurtlu taze fasulye; üzerinde kızartılmış ufak acı biberler. Hepsi yeni kalaylanmış bakır kaplarda. Geniş bakır tepsilerde tatlılar; baklava, revani... Söğüş domatesler, kabukları kesilmeden doğranmış hıyarlar. Bardakların bir kısmı ayran dolu, diğerleri boş; su için olsalar gerek.

İçki yoktu. Olsun. Bu hikâyede de içki olmasın.

Karşımda muhtarın kızları. Birbirlerine yanaşıp fısıldaşıyorlar. Babaları yok, tam fırsat. Esmer olanın uzun ama çok ince telli saçları var. Annesi seslendiğinde adını öğrendim. Dilşad. Ne güzel bir isim, on beşinde olmalı. Saçları en ufak bir esintide dalgalanıyor. Dudaklarına açık çingene pembemsi bir ruj sürmüş. Kot pantolonunun paçaları kısa botunun içinde, bağdaş kurmuş. Kardeşinin üzerinde siyah, uzun bir palto. Boynundaki atkı ipeksi bir iplikten örülmüş, beyaz. Sesi çok tiz. Fısır fısır bir şeyler anlatıyor ablasına. Yaşları yakın olmalı.

Ömer Çavuş'un elinde halen aynı kırkım. Gözleri çiçekte, dalıp gitmiş. Sağ elinin parmak uçlarını çiçeğin taç yapraklarında dolandırıp duruyor, okşar gibi. Serin bir yalnızlığı sever kırkımlar, ayrıksı otlardan uzakta, düşlerdeki atlıların düşsel nallarının altında ezilmelere saklarlar kokularını. Konuş be Ömer! Nerelerdesin? Belleğindeki fayların izlerini mi sürüyorsun yoksa? Her çiçek kendi kokusunu taşır, her kırkım da kendi kokusunu...

Muhtar, "Hadi buyrun!" demese karnımın gurultusunu duymayacaktım. Ne zaman gelmişti geniş tepsi içinde kuzu, ne zaman gelip de çiçeklerin kokusunu alıp götürmüş, bir yerlere gizlemişti. Yayla çiçekleriyle, baharlı otlarla beslenmiş kuzuların yediği çiçekler şimdi başka bir dönüşüm daha yaşayacaklardı. Herkesin elinde bir ufak bıçak. Tam sırası yeni çakımı kullanmanın. Bir parça et, ardından bir kaşık yoğurtlu taze fasulye. Biberler iştah açıcı bir acılıkta. Ardından ayranı yudumlamak. Ömer yavaş yavaş, dalgınca yiyor. Galiba en acıkmış olanımız muhtar, o en hızlı...

Muhtar yavaşladığında, sofrada yer alanlar da ona uydu. Soğuk kaynak sularıyla dolu bardaklardaydı sıra. Yediklerini sindirebilecek güzel sularda. Tatlılara daha sıra gelmedi. Bir süre Ömer'e bakan muhtar, doğrularak ayağa kalktı. Başını gökyüzüne çevirip baktı. Sonra tekrar bakışlarını Ömer'e çevirdi:

"Bu yıl sazı sen çal Ömer! Parmaklarım artık istediği gibi dolanamaz oldu sazın tellerinde. Hem özlemiştir herkes, senin güzel çalışını."

Ömer'in bana baktığını gördüm. 'Ne dersin şefim?' der gibiydi bakışları. Hafifçe ona

doğru eğildim. “Haydi!” dedim. “Sırası geldi, çıkar artık cebindeki şu mızrabını.”

Ömer uzanarak ağaca dayalı sazı aldı. Yerinde iyice yerleştikten sonra başını saza eğerek tellerin akordunu gözden geçirdi, ayarladı. Başını kaldırdığında ilk türküye girmişti bile.

Esinti durdu. Bir sıcaklık, önce oturduğumuz yer sofrasına uğradı, oradan diğer sofralara, çiçeklere, biraz ötemizde duran mezara... Herkes,0 sazın sesine döndürdü algılarını. Sesler, kokular, düşünceler, sırlar birbirine karıştı.

“Haydi Osman!” dedi muhtar, karşı sırasında oturan büyük oğluna dönerek. “Senin türkülerin bunlar!”

Esmer, uzun boylu Osman, hafifçe doğrularak ayağa kalkarken babasına ve oturanlara şöyle bir baktı. Elleri her iki yana sarkık, başı önde mezarla oturduğumuz yer sofrası arasındaki boşluğa doğru yavaş yavaş ilerlerken aynı dinginlikle ellerini yukarıya kaldırmaya başladı. Başı yerde, ellerini bir kanat gibi iki yana açmış, ağır zeybeğin giriş figürlerini sergilemeye başladı. Herkes ona bakıyordu. Muhtar, türkünün ezgilerini yüksek sesle söylemeye başladığında, köylüler oturdukları yerde hareketlendiler.

Yüce dağ başında bir koca kartal
Açmış kanadını dünyayı örter
Bazı yiğitler vardır ölümden beter
Ben korkmam ölümden er geç yolumdur.

‘Benim yerim yurdum burası’ diyor Osman’ın figürleri. ‘Girmeyin bu çizdiğim alana, burası benden sorulur.’ Dizini kırıp sağ avucunun içini toprağa değdiriyor.

Göğüslüğünden düşürme efem, sigara tablanı! Hançerine dikkat et! Bırak püsküllerin yeri temizlesin! Nasıl olsa nice köylü kızı yemenilere en nadide oyaları işleyecekler.

Osman Efe, dönüyor, dönüyor; alanını çiziyor, konacak yer arıyordu.

Ardından coşan diğer delikanlılar da birer birer ona katılarak figürlerin en güzellerini sergilemeye başladı. Birden bir davul sesi çınladı, ardından bir zurnanın keskin çığırışı. Sazın sesi geride kalmaya başladığında oynayan kalabalık mezarın etrafını sarmış, dönmeye başlamışlardı bile.

Ömer’e baktım. Dalgınlığından kurtulmuştu sonunda. Coşkulu türküler hüznünü alıp götürmüştü.

Öyküye birden bir fotoğraf sızdı.

“En çok neye üzülüyorum biliyor musun şefim?” dedi Ömer, saz çalmasını keserek. “Babamı, o giysileriyle, efe giysileriyle göremedim hiç. Hep buna yanmışımdır. Sadece bir fotoğraf var o günlerinden, sararmış bir fotoğraf. Düze indiğinde kasabalıyla çektirdiği. Bir gün göstermek isterim sana. Bir görsen, öylesine güzel tutuyor ki tüfeğini, parmak uçlarıyla, okşar gibi, saygıyla...”

“Gösterirsen sevinirim Ömer,” dedim, elimi omzuna atarak. “Çok sevinirim.” Fazla bakamadım dolan gözlerine Ömer’in.

Bir süre sonra kadınlar da yöre ezgilerinde kendi oyunları ile devinen kalabalığa katıldılar. Ruhların coşkunluğunda oyunlar nasıl da güzelleşiyordu.

Yorulanlar gelip tatlılara başladığında, önüme sürülen baklavayı gördüm. Ev baklavasını ne zamandır yememiştim.

Önce, mezarın tam arkasındaki tepelerin ardından ay belirdi, dolunay. Sonra gölgeler uzamaya başlayıp, birbirine karıştı. Güneş, kendini uzak tepelerin ardına çektiğinde, bir yönü kızıla boyanıp gitgide laciverdin en kapalı tonlarına geçmeye başladı gökyüzü. Bir

tek ay vardı, dolunay. Oynayanlar, gerçekliğin çok üzerinde bir yerde birer hayalete dönüştüler, her biri birer efeye, bineklerinden inmiş atlılara.

İzin isteyip kalktığımızda bir kez daha baktım mezara. Mezarın etrafında ay ışığında dönüp duran oynayanlara, coşkunluklarına. Bir tek, bir tek onlar eksikti aralarında.

Aracımıza binip günü, köylüleri, hayrı, mezarı geride bırakınca, bir süre konuşmadık. Ne Ömer Çavuş bir şey söyledi, ne de ben. Sadece sustuk, bir yanımız orada, onlarla kalmış gibi. Dilimizi de bıraktık, sırlarımızı da açmadan. Sadece bir mızrap vardı Ömer'in cebinde, bir başka gün yağacak için saklanan...

Sık ormanlık bölgeye girerken suskunluğu bozan Ömer oldu, sıkıntılı bir sesle:

"Biraz dursak mı şefim?"

Duralım tabii. Yaşadıklarımız, sırlarımız, paylaştıklarımız değil mi? Birlikte duralım bir an için bile olsa. Sonra o ânı büyütelim, büyütelim, algılarımızı darmadağın edelim yine. Açık pencereden elimi uzatıp aracın kontağını kapattım. Karanlık sessizlik bizim sessizliğimizle uyum içindeydi. Ömer biraz uzaklaştı. Birden gülümseyerek döndü.

"Bir bilseler," dedi, "gerçeği bir bilseler acaba ne yaparlardı? Köy hayrı geleneğini sürdürürler miydi? Coşkuları artar mıydı, yoksa düş kırıklığı mı olurdu?"

Gülümsedim. Aynı soruları sormuştum ben de kendime gün boyunca.

Söylenemeyen, açıklanamayan sırrımızın ağırlığı gülümsemelerimizle dağılıp gitti ormanın derinliklerine doğru.

"Böylesi en iyisiydi," dedi Ömer. "Bu onların cenneti, yıkmayalım. Onlara güç veriyor sanki hayalet atlının öyküsü." "Evliya bir efe öyküsü."

"Haklısın!" dedim. Tam sözüme devam edecekken ormanın derinliklerinden duyduğumuz sesle irkildik. Gülümsemelerimiz yüzümüzde donmuş olarak, doludizgin giden bir atlının nal seslerinin geldiği yöne doğru başımızı çevirdik. □

1999 Depremi'nin öyküsünü yazar mısınız?

Cengizhan Günesen

NotosÖykü'den genç yazarlara çağrı.

Öykü yazma tutkunuzu yönlendirebileceğiniz bir alan, kendinizi dışavurabileceğiniz bir zemin bulamıyor, yazdıklarınızı nasıl değerlendireceğinize karar veremiyorsanız, **NotosÖykü** sizin için uygun bir yol açıyor.

NotosÖykü'nün her sayısında duyurulan bir konuda yazılan öykülerin değerlendirmesi sonunda seçilen bir öykü, dergideki öteki öykülerle birlikte yayımlanıyor.

Genç yazarlar bunu bir yarışma olarak düşünebilir, ama öteki öykücülerle değil, her genç yazarın kendiyle yarışması. İlgi ne çok olursa, seçilen öykü de o denli güzel olur.

Bu sayıdaki konumuz bambaşka. 1999 Depremi'nin yıldönümünde yayımlanacak 11. sayımızda yer vereceğimiz öykülerin o acı günlerin anısını canlı tutabileceği düşüncesiyle deprem günlerinden bir fotoğraf seçtik.

Yukarıdaki fotoğraftan çıkarak yazılıp bize gönderilenlerin değerlendirilmesinden sonra seçilen öykü, **NotosÖykü**'nün Ağustos-Eylül 2008, 11. sayısında yayımlanacak.

Fotoğrafın derinliğine ne denli yaklaşılırsa, yazılacak öykü o denli başarılı olur.

Her ânın, her fotoğrafın ya da resmin öyküsü yazılabilir. Konumuz bir fotoğrafın anlattıklarıysa, önce verilmiş bir andan çıkılacak, ama öykülerin başarısı, o ânı sonra kurmacaya dönüştürme ustalığına bağlı olacaktır.

Katılımcıların göz önünde tutması gereken ilkeler

1. Öyküler, editor@notoskitap.com e-posta adresine ya da 0212 252 38 05 numaralı faksa, *Bu fotoğrafın öyküsünü yazar mısınız?* başlığıyla, öykülere ad verip yazar adı aynı sayfada belirtilerek gönderilmelidir.
2. Yazılacak öyküler 400-900 sözcük arasında olmalıdır.
3. Öykülerin son gönderilme tarihi 1 Temmuz 2008'dir.
4. Katılımcılar gerçek adlarını kullanmalıdır.

● Yayımlanmak için seçilen öykünün yazarı 1 yıllık **NotosÖykü** aboneliği ve **Notos Kitap**'tan kitap armağanı kazanır.

MURAT YALÇIN

Seğirdim Yolu

bir yalnızlık,

gölgesini taşımaya yazgılı köhne bir yalnızlık; kalesinin burçlarında, gururlu.

bir ezgi,

Akdeniz kıyılarına savuran, başını göğe her kaldırışta kara bir kuşun çığlığını duyan kavruk bir çocuğun elgin gölgesine dolan bir ezgi.

bir zaman,

kendi sesini, kendi ışığını yanında taşıyan bir zaman. gelir, başlangıçta saçmasapan bulacağın bir sevinç konfetisi serper üstüne. "mutluyum" dediğini duyar, inanırsın da buna. hemen sonra gelecek bir başka zamanın önünde savrulup gidecek bir serpantin zamandır o. ardından bakakalırsın, afallamışsındır. mutluluğa uğramış gibisindir yine de. hangi zamanda?

bir yaz gecesi,

uzaktan geçen ağır vasıtaların karanlığa gömülen vınlamaları kulağına yaklaşıp uzaklaşan sivrisinek seslerine karışır. dakika başı süren bu karışıklığı bir ses oyununa çevirdiğin bir yaz gecesi.

hızla karanlığa gömülen TIR sesiyle ölü ışıklar altında uyuklayan yolcularını bir karanlıktan öbür karanlığa götüren otobüs sesini, evine dönmekte gecikmiş traktör sesiyle bir yıldız hızıyla karanlıkta ağan otomobil sesini, asık suratlı, bitkin inşaat işçilerini barakalarına yetiştiren kamyonet sesiyle yükünü boşaltmaktan dönen çift dingilli damperli kamyon sesini, böyle geçip giden, durmaksızın bir hülyayı bir rüyaya, bir yalnızlığı öbürüne taşıyan motor seslerini kulağının kepçesinde vızıldayan sivrisinekten ayıramazsın.

Hâşim'in Bir Yaz Gecesi Hatırası dişlerinin arasında bulduğun bir incir çekirdeği, yapayalnız bir tane gibi dolanır dilinin ucunda:

Uçmakta bu âteşli havâda / Vuslat demi bir kuş gibi bîtâb...

karanlığa çakılı sözcüklere tutulursun, yanında yatan gövde olmasa aklın çıkar. ramak kalır kafanın tasının açılmasına, içindekilerin dökülüp saçılmasına. üstüne titrediğin bir uyku çıkagelir, sevindirik olursun.

kimbilir, nerede, hangi otelin odasındasındır?

yıldız yıldız düşünceli başını göğe dayamış yüce bir dağın eteğinde, kayalıklar arasına sıkışmış bir oteldesindir. kendini içinde gördüğün bir boy aynasının çok yüksekten yere doğru inişini izlemektesindir düşünde; çarpıp parçalanma ânını beklemekten yorulup tam uykuya dalacakken yan odadan hırıltılar, horultular, gırtlak paralayan sesler gelmiştir. baş-

tan ayağa korkuya kesilirsin, o sese uyansan. Polonyalı bir aile, duvarın hemen ardındadır oysa. "Polonya horultusu" diye diye uykuya nasıl varacaksın?

gövden uyusa da yüzünde bir uyanıklık kalmıştır. mimiklerin karanlığa oynamaktadır. konuşmanın kıyısında dolanan ifadeler uğramıştır yüzüne. yanındaki adam kıpırtısız bir denizdir. başını hafifçe kaldırsan, omzunun üstünden ufuk belirir.

her şeyi anlamaya, uykuya gitmiştir başın. uyandığında kendini yerinde bulamayacaksındır, başka yataklardasındır. bir rüya bitmiş de yenisine geçmiş gibisindir. iç içe geçen zamanların yurdudur gövden, boy aynasında yere doğru inmektedir hâlâ.

gecenin sabahında, gözünü araladığın o buğulu aydınlıktaki eli bedeninle tanırsın önce. balkon perdesinin arkasından çıkıp duran, durup çekilen, kalkıp inen, görünüp kaybolan sigara içen adam eldir. yatağından çıkmış bir eldir.

burun direğin keskin bir nikotinle iğnelenir. sigarasını bitirene dek izleyip durursun gözlerini aralayıp. nikotin kokusu yerini gres yağına bırakmıştır şimdi de. soba tuğlası yapan babanın elleridir burnunda tüten. çamuru sıkıştırıp biçim veren makinada çalışmışsındır. her gün belirli bir sayıyı tutturma çabasını özletir gres kokusu. sana dayanma gücü veren, hayatına ivme katan nice çemberlerden geçtiğini düşünürsün. babanın ölümüdür yıkımlarından biri. duvarında bir gedik açılmıştır. ne çok rüzgâr yemişsindir oradan.

büyük bir yorgunluktur şimdi hepsi. üstünü örten kalın bir yorgandır zaman, ya da boynuna dolanmış bir urgan. aralamakla bitiremeyeceğin perdeler arasındasındır. üstündeki nevresimi atıp lavaboya koşmak istersin. her şey buruşuktur.

kıpık gözlerin komodinin üstünde bardak altlığı gibi duran akşamdan karalanmış kâğıt parçasına kaymıştır. uyuşuk kolunu değil de ötekini uzatsan, nefesini tutarak uzansan da çapaklı gözlerini aralayıp okuyabilir misin?

minicik, karınca duası haflerle, mesleğinle ilgili bir öykü yazmaya çabalamışsındır. otel salonlarında geçen ömründür, sonunu kurmaktasındır.

ÇEVİRMENİN ÖLÜMÜ

Simultane çevirmen, kabininden çıkamaz, kabininden çıkıp uzaklara gidemez. Tavandan zemine, duvardan duvara kahverengi, ahşap lambrili konferans salonunun bir köşeciğindedir kabini. İçinde çevirir. Kulaklığı başında taç, mikrofon ağzında dondurma.

Çevirirken ne düşünür? Düşünürken nasıl çevirir? Göğsündeki sıkıntıyı yatıştırır, göğsündeki kolyeyle oynar gibi yaparak. Parmaklarında kalem oynatır. Sıkılırsa aklını da oynatır.

Önündeki daracık masada su şişesi, peçeteliği, kalemliği, ruju, anahtarlığı, cep telefonu. Çantasının aynasında rujunu tazeler. Bir zaman yarığı bulur, içine ongun bir hayat sığdıracak.

İnce parmakları alnında, şakaklarında bir sıkıntıyı kovalar, "Un kurabiyesi, peynir şekeri, pişmaniye, cezerye türü yiyeceklerle başım hoş değildir..."i çevirirken. Konuşmacı salondakilerin hiç ilgisini çekmeyen takıntılarına dalınca sesi düşer çevirmenin. Bıkkın, yılgın bir sese bürünür salon. Konuşmacı sözü getirip getirip takıntılarına bağladıkça, araya da dinleyiciyi gıdıklayacağını sandığı telaffuz bozukluklarına dayalı söz oyunları serpiştirdikçe çevirmenin sesi boğulur.

Boğulmuş bir simultaneci, ölmüştür– İşte tam o sırada bir başka simültaneci otel lobisindeki "wine-cheese" kokteylinde kim bilir kimleri ayaküstü kur'maktadır.

bu son cümlenin son cümle olup olmadığını düşünmektesindir şimdi. noktanın yerini almış uzun tire neyi imlemekte, neyi üflemektedir? belirsiz.

Murat Yalçın kendine yarattığı öykü dünyasını geliştiriyor. *Şen Saat* onun öykü dilinde ulaştığı yetkiniliği göstermişti, "Seğirdim Yolu" arayışın nasıl sürebileceğine ilişkin önemli bir gösterge.

kafan duvara çarpmış gibidir. sersemlemişsindir. çocukluğun düşmüştür önüne. başını yardığın tahta merdiven... dizi dizi yemiş sandıklarıyla iştah kabartan tahta odadan süzülüp alt kata inen merdivene doğru yürürken dama serili kırmızı elmalar ayağının altında yuvarlanmış, kendini tahta kapının önündeki çardakta bulmuşsundur. alnını yaran onikilik çiviye baktıkça ucuz kurtulduğunu düşünmüşsündür hep, parmaklarınla yara yerini okşamışsındır. göbek deliği büyüklüğünde bir nişandır başında gezdirdiğin.

balkondaki elin hizasında, karşı yolda, yaşlı mı yaşlı, sıskası çıkmış bir adam geçmiştir. "insan kılığında bir elbise askısı" demişsindir, tükrüksüz ağzınla. dilin ağzının içindedir o sırada, bilirsin, dil de dil gibidir sabahları.

yalnız bir insan kurusu, transistörlü bir radyo ibresi gibi, kıpkırmızı geçmiştir, ak dalgalar, solgun palmiyeler arasından. palmiyelerin gövdesi ak bulutların altında belik beliktir. ışık saçan, yaldızlı bir maviliğe bürünmüş deniz, gökkuşağını ufkuna geçirmiş, kendini dinlemektedir.

hava kaypaktır. o gün öğlen sularında yüzerken ipini koparmış, sakar bir bulut suyunu dökmüştür üstüne, şaka gibi. kendini odana atmışsındır. yolda, on gündür aynı masada, aynı saatte önündeki deftere roman yazdığını zannettiğin şişman Hollandalının masasına kaymıştır gözün. mutantan bir bulmaca kitabıyla boğuştuğunu ossaat anlamışsındır. "hay allah!" demiş misindir, bilemem, ama odana çekildiğinde hâlâ bunu düşünmektesindir.

yazdır, çabuk kurur, çabuk geçer, tatlı bir anı olur herşey.

kayalıkların yalnızlığına takılmışsındır. üzülmüşsündür. yalnızlıklarını görmüşsündür. görülür yalnızlık, üzüntü duyarsın... ya da, ne bileyim, derili otlardan yapılmış altın sarısı piramitlerle dolu bir ovada, öğle sıcağında, mazot kokusunda can çekişen bir traktör yalnızlığı. o da öyle, can yakar, uzaktan uzağa baktıkça.

taştan heykele dönmüşsündür güneşin alnında. güçlü, ele avuca gelmez bir nehir balığı gibi çelik, çevik kollarını çalıştırıp karşı kıyıya yüzmek istemişsindir. ama o gücü bulman yalnızlığını katmerleştirir.

dalgakıran gibi denize uzanan lavdan kayalığın üstünde yalınayak, oyuklardaki kalın, evet kalın su birikintilerinin sarı-yeşil dünyasına baka baka, kimileyin minicik bir su canlısına gözlerini faltaşı gibi açarak yürümüşsündür.

ayaklarını soktuğun sudur. orada, o suda, longozlara tutkun bir balıksındır. asalaklara inat bir can taşıdığının bilincinde salınırsın, yosunlu kayalıkların arasında, longozlarda.

şimdi, Akdeniz'in bu en sivri kıyısında durup olmadığın yerlere bakarken buldun kendini. kimi kokular burnunda demir halka, çeker götürür, bildik, bilinmedik yerlere. korku atı, hep eğerli –kapında sabırsız ayaklarla bekler kendi yalnızlığını.

çocukluğundan kalma bir şarkının sesini duyarsın. ilkokul sıralarında bir ağızdan, en yüksek sesle söylenen kıtasını söylemeye başlarsın, çocuk ağzıyla: Deniz, deniz, Akdeniz / Suları berrak deniz! / Karşıda yar ağlıyor / Gideyim bırak deniz!

yeni okul çantasının plastik kokusu, yeni açılmış taze kalem kokusu, silgi, kalemtıraş, siyah önlük, patiska yakalık, kolalı mendil, iri sedef düğme, suluboya, gönye, çarpım tablolu kareli defter, güzel yazı defteri, divit, hokka, mürekkep şişesi, Dünya Atlası gelir burnunda, gözünde tüter. neye uğradığını şaşırırsın.

coşkudur bu, sel baskınına uğramış dağ köyüne dönersin. akıntıya kapılanların önüne geçemezsin. çamura saplanıp kalırsın öylece, geride, çaresiz. taşlar yerinden oynamıştır bir kez.

kışın o uzun geçişini camlar ardından izlemişsindir. dışarı çıkmadan, koca kış geçip gitmiştir hayatından. alçıdaki bacağınla baş başa, dalgalanıp yorulmuşsundur, ıssızlığın

içinde. uzun sürdüğü söylenmiştir o kışın, bunu herkes böyle bilmiş, böyle söylemiştir. alnını camlara koyup dinlemişsindir kışı.

sokaklara çekilen yağmur perdelerinde izlemişsindir yalnızlığını. akasya gölgelerinde, duvar diplerinde kim bilir hangi zamandan kalma bir garip rüzgâr avarelik etmiştir sabahın seherinde.

nihayet, kışkırtıcı bahar güneşi pencerene sırnaşınca sokağa çıkmak istemişsindir. koltuk değneklerin kapının ardında, yeşermiştir sevinçten. kulağına hafif yollu çıtlatılmış bir sevdadır gün, o saatte, anlarsın.

pazardır. Harry Matthews'in Benzersiz Zevkler'ine dalmışsındır. cam dibindeki yeşil kadife sandalyede gezinen, iri bir böcek midir? uçları dantelli perdenin gözeneklerinden fışkıran ışığın cilvesi mi? bakınca anlamışsındır.

üst kattan gelen seslere kulak vermişsindir: "Türk Eyfeli, hatta Doğu Eyfeli derler!" kitabı sehpaya bırakmışsındır. Çemberlitaş restorasyon iskelesinin sökülmeyip turizme açılması fikrini geliştiriyordur kadınla adam. kadın emin değildir, coşkuyla dillendirdiği parlak fikirlerini bir türlü aklı kesmiyordur.

kitabı yeniden eline aldığında bir rüya gelmiştir. hangi gün gördüğünü, tamamının rüya olup olmadığını çıkaramamışsındır, ancak gözünün önüne çerçeveli resimler yağmaya başlamıştır. kaldığın paragrafa gözünü mıhlayıp kalmışsındır, boşuna... belleğinin dibinde birikmiş görüntüler harekete geçmiştir bile.

kitabı okumak istememişsindir, elinden de bırakamamışsındır ama. elleri, kilise bahçesinin kara köpekleri gibi sessizliğe gömülü, üst üste uyuklamıştır. önce, ne yapacağına karar vermelisindir.

Göl kenarında bir adam oltayla balık tutuyor. Oltanın ucunda canlı bir güvercin var. Olta sudan çıktıkça ıslak kanatlarıyla çırpınıyor. Büyük balıklar böyle tutulurmuş. Güvercine daha yakından bakınca bunun Girne limanında simit attığın güvercinlerden biri olduğunu fark ettin. Beton zeminde, bankların çevresindeki kuruyemiş kabuklarını karıştıran güvercin sürüsü seni üzmüş, caddenin karşısındaki simitçiden aldığın simidi parça parça güvercinlere atmış, et parçası bulmuş piranhalar gibi birbirleriyle nasıl yarıştıklarını izlemiş, için ezilmişti. O güvercinlerden biri, sütlü kahvelisi, kaptığı lokmaları uzağa götürüp tek başına yemişti. Rahatına düşkün, kibar, arbedeyi sevmeyen ama karnını da doyurmaya çalışan bir güvercindi. Ötekilerden farklıydı, hemen seçiliyordu. O güvercin adamın oltasının ucunda, balık yemiydi işte. Dayanamadın, için kıyılarak uyandın. Uzun süre suyun altında kalmış gibiydin, soluğu normal ritmini bulana kadar oturduydun yatakta.

o yatak hangi odanın, hangi evin, hangi kentin yatağıydı?

kitabı okumak istememişsindir, elinden de bırakamamışsındır ama. elleri, kilise bahçesinin kara köpekleri gibi sessizliğe gömülü, üst üste uyuklamıştır. önce, ne yapacağına karar vermelisindir. dayanılmaz bir can sıkıntısı sarmıştır içini. geleceğini yitirmiş bir kadınsındır. umursamazlıktan kurtulamamışsındır. ölüm olmasa bile can sıkıntısı yeterdi sana. sık sık faniliğini duymuş, büyük bir felakete uğramışın gözleriyle şaşkın şaşkın bakınmışsındır.

gecelerin karanlık düşüncelerle, karmakarışık rüyalarla gelip geçmiştir. gündüzlerinse bütün acıları soyunup üstüne yürümüştür. bunca yılı nasıl yaşadığına şaşırmışsındır. yıllar önce "Bunca yolu tek başına mı geldin?" diyen annenin sesi kulaklarından gitmemiştir. gitsin miydi? gitmeli miydi? bilmiyorsundur. o cümle hayatının özetiydi, bir künye gibi taşımıştın bileğinde.

pürüzsüz, saydam manzara baştan çıkarıcıdır. perdeyi çekmişsindir. çekersin. evin içinde uçan bir şeyi kovalarcasına, hışımla arka odaya geçmişsindir. mosmor batan akşam

güneşini bekleyen oda, seni şaşkınlıkla karşılamıştır. pencereyi açmışsındır. yüzünü okşayan serinlik, sokağın loşluğu içini açmıştır.

su kenarı otları, nane, maydanoz, reyhan, dereotu kokuları sarmıştır burnunu. başın dönmüştür. arka sokaktaki binanın terasına bağlı köpek martılara havlamasa yerini yurdunu karıştırırdın.

havlama sesine uyanmışsındır, şimdi.

tam karşında on yıldır terk edilmiş bir apartman duruyordur. beş katlı, geniş cumbalı, pencereleri balkonlu, camları kırık, karanlık, heybetli bir apartman. birinci katın camlarına çaprazlamasına kalas çakılmıştır. geniş sokak kapısı zincirlenmiş, asma kilitler vurulmuştur. birkaç yıldır da duvar örülüdür. kırmızı bir duvar. delik deşik bir duvar. duvar olmayan bir duvar. duvar kapı... kokudan şikâyet edilmiştir, önünden geçerken burnunu tutmuştur herkes. herkes tutmuştur, eliyle burnunu. ondan örülmüştür bu duvar. kime şikâyet edilmiştir? bilmek istemişsindir, nedensiz.

iptal edilmiş, kara bir yapıdır karşındaki. sokağın iki yanına istifli, insan kaynayan binaların arasında yapayalnız, bomboş, kırık dökük, başına gelecek felaketi bekleyen apartmanla aynı yazgıyı paylaştığını biliyorsundur.

pencerelerden başını uzatanları ürkütüyordur. bir an önce yıkılıp yerine yepyeni –altında mağaza, dairelerinde sokağın yeni sakinlerinin yaşayacağı– bir apartman yapılmasını kuranlar vardır. onlar, kim bilir nasıl binalar kurmaktadır yerine. bu düşün içinde, yıkımın da inşaatın da çabucak bitmesi, çevreye fazla zarar verilmemesi vardır. öyledir o düşler. üzer seni, yalnızlığına dokunur. dokunuyordur.

besbelli o günü bekliyordur bu apartman öreni. üst katları arı kovanı, kırlangıç mağarasına dönmüştür. kırık camlardan yıldırım hızıyla çıkan kırlangıçlar gıcır gıcır seslerle çatılara doğru yaylar çizip gözden kayboluyor, mavi atlasa simden nakış işledikten sonra sokağın bir ucundan sökün edip arı sürüsü gibi apartmana doluşuyordur.

seni, Akdeniz kıyısındaki o tek katlı eve çağıran seslerdir. sokak kapının başındaki lambanın üstüne, çamurdan yuvasını kurmuş kırlangıç ailesidir tek komşunuz. duvara yarım daire örülmüş yuvanın üstünde yanar ampul. duvar şamdanı olmuştur bir güzel.

pencereyi her açışında orada yaşayan bir insan, bırakılmış, unutulmuş birini düşlemişsindir. bir rüyayı anımsar gibi, istediğin kadar uzatabiliyorsundur bu dehşet saçan düşü. gözünü kırpmadan pencerelerine bakarsan, binanın dehlizlerinde belirecek bir gölgeyi, bırakılmış bir insanın feri sönmüş gözünü yakalayabileceğini düşlemişsindir. şimdilik sadece kendinle göz göze geliyorsundur pencerenin camında.

bu düş, tek başına gezindiğin bir seğirdim yoludur, bilirsin, başını uzatırsan ölürsün o yolda. □

Osman Gür

Sera

KAÇ GÜN OLDU?

"Bilmem. Bir hafta mıı, bir ay mıı oldu, bilmiyorum."

Yatmayı sen mi istedin, yoksa onlar mı dedi?

"Banyoda tıraş oluyordum, baktım birden aynadan sen çıkıp geldin."

Ne diyorlar? Bir gelişme falan?

"Ne diyecekler ki… Kapıdan adımını atarken şu kafanı dışarıda bırakıp da girmiyorsun ya."

Öyle de. Ne bileyim… Belki ilaçlar falan iyi gelir de…

"Hıh. Düzelir düzelmeye de bende bir kıpırtı yok."

Niye bu kadar acımasızsın? Ardına bir baksan, yalnızca onlar yeter silkinip kalkmana.

"Neye? Kime? Boş veeer. Hepsi boşunaymış. İlk yenilgiyi tattığımda aklım başıma gelmeliydi."

Gözlük takman senin suçun muydu?

"Başvuru kâğıtları gelip de, elime aldığım da başımdan aşağı kaynar sular döküldü. O üniformayı giyenlerin arasında ben olamayacaktım. Genzimi doldurdukça sarhoş eden benzinin kokusunu, tekerlekleri yerden kesilip de bulutlara doğru kurşun gibi yükselirken kanının çekilişini değil uçup giden pilotluk umudunun ardından bakmıştım… Ne en iyisi?"

Zaman nasıl geçiyor?

"Zaman yok burada. Herkes kendi içindeki zamanında. Günlerden ne? Saat kaç? Dünün, yarının nerde başlayıp nerde bittiğini yitirdim. Avlu var şurada."

Gördüm. Kapının açılmasını beklerken gördüm.

"Orada bazen hava alıyorum."

Her yanı otlar bürümüş.

"Pek kimse çıkmıyor."

Kaçta yatıyorsun?

"Onda ışıklar kapatılıyor. Ben yatmıyorum."

Radyosuz durmazsın sen.

"Radyo yasak. Televizyon da salonda. O da, ışıklarla beraber kapatılıyor. Uyanıkken peşlerini bırakmayan düşmanları, düşlerinde olsun yalnız bırakmıyor. İniltilerinin, sayıklamaların arasında düş gezgini gibi geziniyorum; ondan da sıkılınca, yatıyorum. Yıldız gibi ışıkları yanıp sönerek pencere genişliğinde yolculuklarını gözlediğim uçakları izliyorum. O bile anlamsız geliyor artık."

Jetleri uçurmak şart değil ya.

"Lisenin övüncü; bin kilometre öteden sesini duyduğumda deli gibi çarpan yüreğimi susturduğumu sanarak sarılmıştım adalet terazisinin kılıcını korkusuz tutacak savcı adayı avuntusuna. Hepsi ilk yenilginin kabul edilmezliğini saklama çırpınışıymış."

Öyle göstermek istedin. Yakası açılmadık küfürler savurup, güya en kıyıcı cezaları, elinde olsa, gözünü kırpmadan uygulayacağını anlatır dururdun.

"Şimdi fırsat versinler gözümü kırpmadan yaparım."

İlk günler söylediklerine ben bile inanmıştım. Değil aynı sınıfta okumak, aynı şehirde yaşamak bile ürkütmüştü beni. Anlamıyordum. İnsanlara duyduğun neyin öfkesiydi? Sonra sonra tanıdıkça anladım. Sığlık, umursamazlık, aymazlık karşısında yükselttiğin çığlıkmış meğerse.

Niye çocuklar atılır sana? Sevip okşamalara doyamazsın.

"Sonradan onları da kendilerine benzetiyorlar."

Bir gün olsun kemlik gütmezsin yakınına sokulan kadınlara.

"Sonuç?.. Ne geçti elime? Bütün yalınlığımla çıktım karşına. Yeniden küllerimden var olacaktım. Yenilgiler, düş kırıklıkları bitti, diyecekken çekip gittin. Ne kaldı geriye? Kaldı; penceresindeki demir, kapısındaki kilitle, üç öğün avuç dolusu hapların yutturulduğu yalnızlığım kaldı."

Kuşkuları, kaygıları giydin onların yerine. Çok mu şey istedim senden? Güven istedim. Yüreğinin sıcaklığını duyacak kadar korkusuz sokulmayı istedim.

"Şöyle taze demlenmiş bir demlik çay olsaydı şimdi, hem konuşur hem doyasıya içerdik."

İyi olurdu. Benim de canım çekti.

Saçların…

"N'olmuş saçlarıma? Çok mu uzamış? Kestirsem mi?"

Yok. Uzun da değil zaten.

"Dedim buranın berberine; subay tıraşı olacak, diye. Dinlemiyor ki."

Aklar. Bu kadar çoğalacak kadar zaman geçti mi?

"Dökülmesinden iyidir."

Orası ne? Çiçekler doldurulmuş, kapısı kapalı yer.

"Orası mı? Sera. Ortada küçük bir havuz bile var, görmedin mi?"

Yakından bakmadım. Çiçeklerin çokluğu dikkatimi çekti de.

"Bizi de onlara benzetiyorlar işte. İster tıpış tıpış kendi ayağınla gel, ister onlar getirsinler. Tıkıyorlar içeri. Bura da bizim seramız. Durumu daha iyi olanlara gidip oturmaları için izin veriyorlar."

Bu uğultu ne?

"Dışardan gelen mi?"

Evet.

"Başladı, demek. Sürgün yurdunun kapısı görüşmecilere açıldı. Bir tek bunlar alaysı gülmez bize. Sokularak dokunuşları korkusuzdur. Ne vakit kurtulacağımızın bilinmezliği içlerini kemirirken bile bakışları sıcaktır. Evlerin, sokağın, caddelerin sesini, kokusunu gürültüsüz taşırlar buraya."

Sen de gidecek misin?

"Niye? Kim gelecek ki? Sen buradasın ya."

"Gidip dolaşalım. Görüşmecilere bakarız."

Kızmasınlar?

"Kime kızacaklarını, kime kızmayacaklarını onlar bilir. Görüşmecilerin arasına başına

buyruk girmeye çabalarsan, o zaman kızarlar. Kapıdan da geçirmezler zaten. Uzaktan bakarız."

Gene aynı kişiler.

"Şu ikisini gördün mü?"

Hangisi?

"Sütunun yanındaki masada oturan kadınla oğlunu."

Şimdi gördüm.

"İyi izle. Bir tek bu yaşlı kadın hiç aksatmadan görüşmeye geliyor."

Hâlâ gözünden bir şey kaçmıyor.

Kadın soyduğu portakalları dilim dilim ayırıp, yanında oturan gencin önüne koydu. Genç ise, baş edilmez yalnızlığında bekliyordu. Boş bakışları zeminde çakılı kalmıştı. Kadın bir dilim portakal alıp, gencin eline tutuşturdu. Makineyle tıraşlı başının derisi yeşil yeşil parlıyordu. Eline tutuşturulan şeyin farkında bile değildi. Dolan gözlerini, eşarbının ucunda boğdu kadın.

"Anladın mı?"

Evet.

Gittikçe çoğalan kalabalık bizi de yuttu. □

Eğitim İzleme Raporu 2007

Eğitim Reformu Girişimi (ERG) son on yıldaki politika ve uygulamaları araştırdı...

Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikalar Merkezi koordinatörlüğünde yürütülen Eğitim Reformu Girişimi (ERG), son on yılda eğitim politika ve uygulamalarında yaşanan gelişmeleri "Eğitim İzleme Raporu 2007"de değerlendirdi. Bu yıl ilk kez hazırlanan "Eğitim İzleme Raporu", zorunlu eğitimin 5 yıldan 8 yıla çıkarıldığı 1997 ile 2007 arasındaki dönemi kapsıyor. Rapora göre:

• 2000-2001 eğitim-öğretim yılında her 100 erkek öğrenciye karşılık 90 kız öğrenci ilköğretim üçüncü sınıfa devam ederken, bu grubun mezun olduğu 2005-2006 eğitim öğretim yılında her 100 erkek öğrenciye karşılık 85 kız çocuğu ilköğretimden mezun oldu. Bu öğrencilerin ortaöğretime kayıt yaptırdığı 2006-2007 eğitim öğretim yılında her 100 erkek öğrenciye karşlık 75 kız dokuzuncu sınıfa kayıt oldu.

• Ağrı, Bitlis, Muş, Şanlıurfa, Şırnak ve Van'da ilköğretimden iki erkek öğrenciye karşılık bir kız öğrenci mezun oluyor.

• Yatılı bölge ilköğretim okullarında her 100 erkek çocuğa karşılık 68 kız okula devam edebiliyor.

• İlköğretim çağındaki her üç çocuktan biri yoksul. İlköğretim çağındaki her beş çocuktan birinin okula devam edememesinin asıl nedenini "okul masraflarını karşılayamamak" ya da "'çalışmak zorunda kalmak".

• 0-6 yaş grubunda kentsel alanda yaşayan çocukların yaklaşık yüzde 20'si, kırsal alanda ise yüzde 40'ı yoksulluk sınırının altında.

• 6-17 yaş grubunda 78 bin çocuğun ücretli, maaşlı ya da yevmiyeli olarak, tarım sektöründe çalıştığı tahmin ediliyor.

• 4-5 yaş grubundaki çocukların Türkiye genelinde yüzde 15,4'ü, Orta Anadolu Bölgesi özelinde yüzde 26,6'sı yetersiz besleniyor.

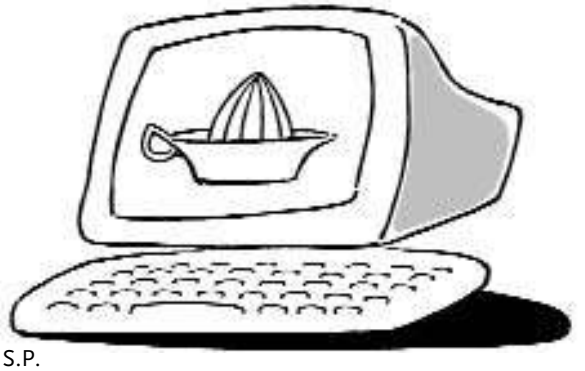
• 2000-2001 yılında kentlerdeki öğrencilerin yüzde 71'i ikili eğitim görüyordu. 2004-2005 eğitim yılına bakıldığında bu oranda büyük bir değişiklik görülmüyor; yüzde 65.

• Özel eğitim gerektiren yaklaşık 100 bin çocuk ilköğretim okullarına devam ediyor. Oysa Türkiye 'de 5-14 yaş grubundaki 253 bin engelli çocuk yaşıyor. Yetişkin engelli yurttaşların yarısının ilköğretim diploması yok.

• 37 bini aşkın görme engelli çocuk olmasına karşın görme engelliler ilköğretim okullarına 1.420 öğrenci erişebiliyor.

ekşi sözlük kültürü

En azından meraklılarının günlük hayatındaki yeri son yıllarda gitgide artan **ekşi sözlük**, çevresinde dolananları çeşitli biçimlerde etkileyen tuhaf bir mikrop gibi, hem bulaşmaya korkulan, hem de ele avuca sığmayan dinamizmiyle şaşırtıp düşündüren bir elektronik medya. Artık bu kadar da değil. Pek çoklarımız **ekşi sözlük**'ün üstünde durulması gereken bir olgu olduğuna inanıyor. Üstelik **ekşi sözlük** hakkındaki olumsuz düşüncelerini ilk günkü gibi koruyanların yanında, ona ilk günlerde olumsuz bakarken zamanla düşüncelerini değiştirip bugün adamakıllı olumlu yaklaşanların çoğaldığı da görülüyor. Üstelik, öyle ya da böyle, **ekşi sözlük** milyonlarca kez tıklanıyor. İşleri gereği internetin başından ayrılmayanlar arasında arada bir **ekşi sözlük**'e bakmadan edemeyenlerin sayısı gitgide büyüyor.

S.P.

ekşi sözlük 1980'lerden önce hayal edilemezdi, yakın zamanlara dek belki uzak durulması gerektiği de düşünüldü. Doğrusu, onun dışavurduğu kültür eski kuşaklara çok yabancı. 1980'lerin ertesinde etkinliği artan kuşaklar için bile **ekşi sözlük** yakınlık duyulması kolay olmayan bir dünya kuruyordu. Gelgelelim, öylesine yeni bir kültürü dışavurmaya başladı ki **ekşi sözlük**, onun yok sayılması neredeyse olanaksızlaştı. Bir tür yeni zaman kültürü **ekşi sözlük**. Belki bir yeraltı kültürü ya da sokak kültürü. Bütün bunların üstünde bir gençlik kültürü olduğu da kuşkusuz.

Şimdiki zamanların gençlik kültürünün alt-alanlarından biri olan **ekşi sözlük**, elbette kendine özgü bir dil de oluşturacaktı. Yazınsal bir dil değil bu, ama yalnızca bir sokak dili de değil. Gündelik hayatın kıyısında oluşan, sonunda bilişsel düzeyde tasarlanıp yazılan, biriktikçe ve birbirine eklendikçe bütünlük oluşturan, sayısız yazarın yazdığı maddelerin sonunda ortak bir dil olarak beliren bu dil, kendi içinde büyük bir özgürleşmenin, sıra dışılığın, demokratizmin de göstergesi olarak alınabilir. **ekşi sözlük**'ün en önemli yanlarından biri, eskiden benzerine sahip olmadığımız yeni bir tür demokratizme sahip olması. Orada hiyerarşinin de, otoritenin de olduğu söylenemez. Kullanıcılarıyla yazarları arasında uzaklık bulunmayan bu saydam demokratizm, aynı zamanda içerdiği bilginin zamanla zenginleşmesine de yol açıyor. Bu arada **ekşi sözlük** kolayca hazmedilemeyecek yanlışlar da içermiyor mu? Bu denli yığınsal bir katılımın, üstelik olabildiğince geniş bir demokratizm içinde oluşması, çoğulculuk sınırlarını genişletecek, dolayısıyla içinde türlü çeşitli yanlışları da barındıracaktır. Bu, **ekşi sözlük**'ün doğasında olduğu için, onun olumsuzluğunu göstermez. Kaldı ki, **ekşi sözlük**'ü en çok olumsuzlayanlar bile ondan yararlanıyor. Belki başta öngörülmemiş, herkesin kullandığı bir kaynağa, büyük bir sözlüğe dönüşmüş durumda **ekşi sözlük**. Bilmediğiniz bir sözcük, terim, kavram mı var, **ekşi sözlük**'ten yararlanıyorsunuz. Kendi süzgecinizden geçirerek. Sizi kendinizi sınamaya da çağırıyor böylece. **ekşi sözlük**'ten hiç yararlanmadığını söyleyenler, herhalde **ekşi sözlük**'ün varlığından haberi olmayanlardır.

NotosÖykü, deli dolu **ekşi sözlük**'ü, bir **ekşi sözlük kültürü** olarak "Günlerin Getirdiği" bölümüne taşıyor. Dışındaki olgulara kayıtsız kalmamaya çalıştığı için.

ekşi sözlük:
Zihnimizin ortak güncesi

Barış "mortradamus" Bakır

1999 yılının yazı, liseyi bitirmiş olmanın gururu ve üniversiteyi kazanmış olmanın rahatlığıyla yaz tatilinin, şu anda bir ofis çalışanı olarak çok aradığım uzun yaz tatilinin günlerini Ankara'da geçirmekteydim. Gündüzleri sokaklarda, geceleri ise bilgisayar başında geçiyordu. "bbzz-zttttviyuuuufissssskkkkk" sesleri ardından ilk kez internete bağlanmamdan bu yana, yaklaşık bir sene geçmişti. Bu zaman dilimi içinde, seçmiş olduğum takma ismim etrafında, ikinci bir yaşamım oluşmaya başlamıştı. Yeni yaşam alanları, yeni dostluklar...

Bir yaz gecesi, yine bilgisayarımın başında internette gezinirken, sanal dünyada tanıştığım, fakat şu an en yakın dostalarımdan olan Esin İleri, beni bir sitenin varlığından haberdar etti: ekşi sözlük!

"Hemen bir mail at şu adrese, sitedeki SSG diye bilinen adamın adresi bu. Mail at da seni de yazar yapsın," dedi Esin. Önerisini fazla sorgulamadım ve siteye yazar olmak istediğimi belirten kısa bir maili, SSG'ye yollamış oldum. Bir iki gün sonra, kullanıcı hesabım açılmıştı. Ancak o maili aldığım gün, nasıl bir hareketin içine girdiğimin farkında değildim. Büyük ihtimalle, ilk kıvılcımı çakanlar da farkında değildi.

Türkiye'nin, belki de dünyanın en büyük yerel internet topluluklarından olan ekşi sözlük, planlanmamış bir sistem içinde büyüyen, Web 2.0 diye adlandırdığımız, internet teknolojilerinin değişmesinden kaynaklanan içerik değişikliğini, bilinçsiz bir şekilde oldukça erken yıllarda keşfetmiş ve sürekliliğini yıllarca sürdürmüş, her geçen gün daha da büyüyen bir organizma.

Başlangıçta birkaç arkadaşın eğlenmek için bir iki satır kodu bir araya getirmesiyle başlayıp kısa sürede bu izole yapısından kurtulmuş ve kitlelere yayılmış. Bugün değişik sosyoekonomik statüden, değişik siyasal görüşlerden binlerce genci içinde barındırıyor ekşi sözlük.

1980 darbesi sonucunda bir şekilde yeni oluşturulan akademik kadrolar ve üniversitelerle dengelenen ve bilinçli bir şekilde apolitize edilen üniversite yaşamı ve bu yaşamın etrafında şekillenen ve her geçen gün daha da acımasız hale gelen "öğrenme-çalışma-ölme" duraklarına sahip tek yönlü tren hayatının tekdüzeliği ve bayağılığı, sanal da olsa, tahrip gücü yüksek, isyankâr olmaya meyilli ve bir yandan da son derece demokratik bir iletişim-ifade platformu sunuyor olması, ekşi sözlük'ü baskıcı yönetimlerin altında doğduğundan beri kanıksadığı sessizlik sarmalını reddetmek isteyen gençlik için önemli bir adres haline getirdi.

İnternetin sunduğu anonim olma olanağı, bu platformda gerçek hayattaki rollerden ve korkulardan tamamen sıyrılarak yeni bir hayat kurma potansiyeli, ekşi sözlük'ün ateşleyicileri oldu. Normal şartlarda, aile, okul ya da kaba bir tabirle, toplum tarafından tepki görecek fikirler, ekşi sözlük üzerinde yazıya, yani maddeye döküldü. Aynı sessizlik sarmalını paylaşan kişileri bu sarmaldan çıkaracak, başkalarının da onun gibi düşündüğünü hissetirecek maddeye...

Kendi fikirlerinizi başlık tanımı şekline sokup yazmak da, sizin yaratıcılığınıza kalmış durumda. Zaten sözlük bir fikir güncesi olduğu kadar aynı zamanda bir kelime cambazlığı platformu. Formata olan bu bağlılık, sıkı bir denetim içinde yaşanmakta.

Merkezden yayılan bilgi akışına alternatif arayanlar için bir çıkış noktası ekşi sözlük. Ortak bir zihin defteri olarak her gün binlerce insan tarafından; memleketin zihinsel günlüğü sözlük'te yazıya dökülüyor. Sanattan spora, politikadan porno filmlerdeki kült repliklere kadar, toplumsal ve bireysel olarak zihinleri ne meşgul ediyorsa, hepsini sözlük'te bulmak mümkün.

ekşi sözlük, sistemli bir ortak birikim. İlk başta, adı üstünde, ekşi sözlük öncelikle bir sözlük. Sözlük olması da, sitenin aslında en temel ve belki de en basit değeri. Sözlükçülerin "entry" adını verdiği girdilerin hepsi, sözlük formatına uygun yapılmak zorunda. Yani açtığınız başlığın altına, bir forumdaki gibi fikirlerinizi direkt olarak yazamıyorsunuz. Yazdığınız yazı, yazının yazıldığı başlığı tanımlıyor olmak zorunda. Kendi fikirlerinizi başlık tanımı şekline sokup yazmak da, sizin yaratıcılığınıza kalmış durumda. Zaten sözlük bir fikir güncesi olduğu kadar aynı zamanda bir kelime cambazlığı platformu. Formata olan bu bağlılık, sıkı bir denetim içinde yaşanmakta.

Denetim, sözlüğün bugüne kadar varlığını sürdürmesinde en önemli role sahip eylem. Sözlük, hiyerarşik bir yapıya sahip olan, tamamı gönüllü bir denetmenler ordusu tarafından denetleniyor. Denetmenler,

Zekâ pırıltılı entry'ler aza indi

Balçiçek Pamir

Ne yalan söyleyeyim baştan beri, çoğu meslektaşımın aksine, ben bu ekşi sözlük projesini sevdim. Neden? Müthiş zeki bir projeydi! Özgürlüğü hissetmemek elde değildi. Acayip gülerdim yazılanlara. İnce alaylar vardı. Öylesine zekâ vardı ki o hicivlerin içinde, ekranda kendisi hakkında yazılmış sert bir eleştiriyi, 'Bakın benim için ne güzel yazmışlar,' diyen ünlülere bile rastladım! Bu arada, sakın benim hakkımda iyi şeyler yazıldığını zannetmeyin. En ağır eleştirilerden nasibimi ben de almıştım. Burada yalan söylemeyeceğim, kızdığım hatta hakikaten üzüldüğüm de oldu, 'Beni böyle mi görüyorlar,' diye, ama dedim ya sevmiştim bu sözlüğü ben. Ciddiye alır, örneğin her röportaj öncesi soru soracağım kişiyle ilgili acayip ince detaylara ekşi sözlük sayesinde sahip olurdum. Sonra ne oldu bilmiyorum ama önüne gelen ekşi sözlük'te yazmaya başladı. Oysa oraya yazar olmak zor olmalıydı. Sanki herkesin kendini tatmin etmek için oraya buraya saldırdığı yer haline geldi. O zekâ pırıltılı entry'ler aza indi. Araya hatır ilişkileri de girdi. Bazılarının hakkında hoşa gitmeyen 'entry'ler sayfalardan çıkarılmaya başlandı. Yine de iyiydi. Ta ki yalan dolanlar işe karışmaya, önüne gelen bilmediği konuda sallamaya başlayana kadar. Maalesef geyik muhabbeti yerini daha tehlikeli bir tetikçi anlayışa bıraktı. Aslı astarı olmayan dedikodular gerçekmiş gibi sunuldu. En son hakkımda yazılanları okumayı ne zaman bıraktım? Kocamın 70 yaşındaki amcasıyla evli olduğumu kesin bir dille iddia ettiklerinde. Uzun lafın kısası eski hali yok sözlüğün ama ben yine de umutsuz değilim çünkü toparlanması aslında kolay. Sıkı bir denetimle özlediğimiz sözlüğe, o çok sevdiğimiz keskin kalemlere tekrar kavuşabiliriz.

rütbelerine göre değişik düzeyde yetkilere sahipler. Sözlüğün en deneyimlileri arasından seçilen bu denetmenler ordusu sözlük yapısına uygun olmayan "entry"leri avlıyor, gerekirse sahiplerini cezalandırıyor. Kantarın topuzunun fazla kaçtığı durumlar da olmuyor değil tabii ki. Ancak bu kadar fazla kullanıcıya ve içeriğe sahip, sürekli büyüyen bir sistemi denetim altında tutmak gerçekten güç. sözlük'ün bugün gelmiş olduğu noktaya bakarsak, sözlük denetmenleri işlerini genel anlamda iyi yapmış gözüküyor.

İç denetim o kadar sorun değil sözlükçüler için, ortada topluluk tarafından ortak bir şekilde ortaya çıkarılmış olan etik kuralları olduğu için. İnternet sosyolojisiyle ilgilenen uzmanların "e-ethics" olarak adlandırdıkları bu kavramın Türkiye'deki en iyi örneği, şüphesiz ekşi sözlük. Topluluğun oluşturduğu ortak ahlak kuralları, üyeler tarafından sıkı sıkı uygulanıyor. Kuralların dışına çıkıldığında, kullanıcılar birbirlerini, denetmen olmasalar bile, uyarma ihtiyacını duyuyor.

Ancak bir yandan da, sitenin dışından gerçekleşen ve kimi zaman oldukça sevimsiz bir baskı unsuru yaratan bir denetim var. ekşi sözlük'ün konuşulmaya başlamasıyla, ilgilerin odak noktası haline gelmesiyle daha da sıkılaşan bir denetim.

ekşi sözlük, geçtiğimiz iki yıl içinde, birkaç kez değişik mahkemeler tarafından erişime kapatıldı. İnternet yayıncılığını, gazete yayıncığıyla halen bir tutan hukuk sistemimiz olması nedeniyle, girilen birkaç yasalara aykırı giriş yüzünden tüm sitenin erişime kapatılması, ekşi sözlük'ü belki de hiç bulunmaması gereken bir yere, mahkeme salonlarına taşıdı. Durumdan ders çıkarmayı bilen sözlük yönetimi yapması gerekeni yaptı. Şu anda sözlüğün resmi bir avukatı bulunmakta ve özellikle yasalara aykırı olabilecek girişlere kesinlikle tolerans gösterilmiyor. Bu da tabii ki, sözlük'ün ilk günlerindeki anarşist yönünü törpülemiş durumda.

İlk günlerden bugüne değişen en önemli sözlük değerlerinden biri de, sözlük'ün kullanıcılarının profili. Başlangıçta, "İstiklâl Caddesi'nin Avrupalı tarafını temsil eden gençlik" olarak tanımlanabilecek sözlükçüler, bugün çok değişik sosyoekonomik statülerdeki insanlardan oluşmaya başladı. Sözlük içinde, komünistlerden tutun, radikal milliyetçilere; metalcilerden tutun, türkü bar müdavimlerine; fanatik Fenerbahçelilerden tutun, fanatik Cimbomlulara kadar herkesi bulmak mümkün. Tabii bireysel çeşitlilik de her geçen gün artıyor. Eğer konusu "Türkiye'de taverna müziğinin tarihi ve önemi" başlıklı bir yazı yazıyorsanız, belki de internette bakmanız gereken ilk yer ekşi sözlük. sözlük'te bu konunun uzmanı olan birilerini bulmanız işten bile değil.

Türkiye'de, ne yazık ki insanların fikirlerini paylaştıkları her türlü oluşumu uzun vadeli kılmak mümkün olmuyor. Kurduğumuz meclisler bile, düzenli olarak müdaheleye uğrayıp, demokrasimize düzenli bir şekilde "reset" atılıyor. Böyle bir sessiz çığlıklar çağında, ekşi sözlük'ün yaptıkları, bulunduğu alternatif çizgi, aklı selim insanların bu topraklarda yaşamaya devam edebilmeleri için önem taşıyor. □

brsbkr@yahoo.com

Değişik bir ansiklopedi

Tuncer Uçarol

Bu sözlük'te; eh, bir ekşilik var. Yani eleştiri, alaysama, bir tutam yapıcı karşıcıllık var. Alt alta duran karşı görüşler, söylenmesi yasak görüş ve duygular, argo dili, değişik beğenilerin sıralanması (diyelim ki en iyi 25 film müziği), özeleştiri, ortak akıl da, eh, var... Bütün bunlar bildiğimiz sözlüklerde, ansiklopedilerde bulamayacağımız boyutlar. Özgür düşünme, ek bilgi, uyarma olanağı sağlıyorlar.

Ancak sözlük'te kendi adına hiç uymayan çok ciddi tanımlar da var! Bunlar da çoğu kez cılız, dar ruhlu! Oysa bir insan ekşi sözlük'te daha çok güncel yönetim, politika, ideoloji, din ve gelenekler üstüne eleştiri falan bekliyor ya da patronlar, ikiyüzlülük, işgalciler (ABD, İsrail), cinsellik vb. üstüne ekşi/acı sözler görmek istiyor. Sözlükte bunlardan sadece cinsellik konusunda bazı "cesurca" açıklamalar dikkati çekiyor. Öteki konularda başlıklar (maddeler) bile yok denecek kadar az! Başlıklara, bunların altındaki tanımlara, onların sıralanmasına, tümcelerin düzgünlüğüne baktıkça bir iç denetimi de görmeye başlıyorsunuz: Sansür var!.. Üstelik açıklama gönderen sözlük yazarları mahlas kullanıyor, üstüne üstlük bu adlar çoğunlukla yabancı sözcüklerden seçilmiş; onların da içine saklanıyorlar... Yönetici, bazen, unutmuş gibi yapıyor sansürünü; o da yemlemesi oluyor...

Diyesim, sözlük'te geyik muhabbeti fazla. Ergenler arasında bilgisunar'la yalnızlığı giderme, oyun oynama eğilimi baskın. Bilinen şeyler kâğıda dökülmüş; o da biraz biraz!.. Evet! Sokak kültürü gibi. Bir ara yeraltı edebiyatı yapacak diye beklediğimiz "fanzin"ler çok çoçukça kalmıştı; bu sözlük onun ergencesi…

Bütün bunlarda da sözlük yöneticilerinin ağırlığı etken görünüyor. Bu gerekirlik bir ölçüde elbet savunulabilir; ekşilikler, özgürlükler toplumlarda sonsuz değildir. Ancak biz sonuca baktığımızda, sözlük'e herkesin katılamaması –yazarlarının seçilmesi–, gönderilen sözlük baş-

Sözlükte kendi adına hiç uymayan çok ciddi tanımlar da var! Bunlar da çoğu kez cılız, dar ruhlu! Oysa bir insan ekşi sözlükte daha çok güncel yönetim, politika, ideoloji, din ve gelenekler üstüne eleştiri falan bekliyor ya da patronlar, ikiyüzlülük, işgalciler (ABD, İsrail), cinsellik vb. üstüne ekşi/acı sözler görmek istiyor.

Muadili bulunamayacak bir arşiv

Pınar Öğünç

ekşi sözlük, 90'lı yılların ortasından sonra günlük hayata sızan internetin yeni bir nimetidir ama ne kadar yenilikçidir yahut kadri kıymetini yenilikçiliğinde mi aramak lazım, tartışmalı.

Gustave Flaubert, bitiremediği "Alıklık Ansiklopedisi" için bildiğimiz ansiklopedi maddelerinden haber alıntılarına, sokakta kulak misafirliği yaptıklarından roman diyaloglarına, binlerce maddelik kişisel seçkisiyle bir "Basmakalıp Düşünceler Sözlüğü" oluşturmaya başlamıştı. Gayesi 'bönlük anıtı' kabilinden devasa bir çalışmaydı.

Şimdi elimizdeki sözlükte duran, (şimdilik) 146.576 ayrı kişinin elinden çıkma (şimdilik) 7.216.870 adet her tür fikir beyanından, oradan buradan ayıkladığından müteşekkil bu bütünün bir temsiliyeti, o parçalar birleştiğinde bir şeyin anıtı olmalı... Her şeyden önce ekşi sözlük bir sosyal bilimcinin de, reklam verenin de, politikacının da, gazetecinin de muadilini bulamayacağı bir arşiv. Anonimliğin özgürlüğüne ve fütursuzluğuna yaslanılan ifşaatta su götürmez bir hakikat resmi var. Çarçabuk oturan ve düşünme biçimine tesir ettiği aşikâr o ortak dil etkileyici ama işte tıpkı 'dışardaki' gibi, topyekû n muhalif diyemeyeceğimiz kadar memleket hakikati var içinde. Kaburga kemiklerinizi sıkıştıracak kadar ırkçı, faşizan, ayrımcı, seksist, tahammülsüz kestirip atmaları, daha da ürkünç olanı son derece normalleşmiş hallerde okuyabiliyorsunuz çünkü zaman zaman.

Neyseki, tıpkı 'dışarıdaki' gibi bunlara cevap verenler de çıkıyor.

Yoksa zaten yanmışız.

lıkları ile madde tanımlarının, göndericilerin mahlaslarının bile denetimden geçirilmesi, tanım yinelemelerinin ayıklanması, sözlük'Sü beklenen ekşilikten oldukça uzaklaştırmış.

Peki! ekşi sözlük; sözlük mü, ansiklopedik sözlük mü, ansiklopedi mi?

Bence değişik bir ansiklopedi. Bir ergen ansiklopedisi. Orta yaşlılara bile bir şey vermiyor. Pek çoğu evlerde, iş yerlerinde yıllardır yeterince konuşulan türden.

Peki! Muhalif sözlük mü? Yeraltı sözlüğü mü? ekşi sözlük mü?..

– Yok canım! O kadar da değil... (O iş gerçekler/dengeler karşısında zaten o denli kolay değil…) Hepsinden birazcık bir şeyler var ama öyle öyle olması için umulmayacak sayıda çok "başlık" biriktirilmesi, bu başlıkları "tanımlama"ya pek çok yoğunluk katılması gerekiyor.

Ancak bir ekşi ansiklopediye gereksinmemiz olduğu da açık.

O, büyük ölçüde özgür, hoş bir bilgi kaynağı olabilir. □

Ekşimeden ekşi olan bir dil

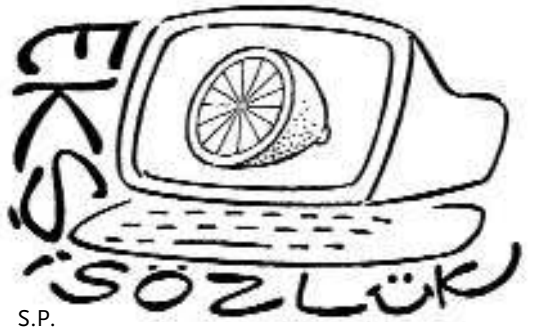
Yalçın Tosun

Türkçenin çok kötü kullanıldığı ve zar zor anlaşıldığı metinlere de rastlanabilir. Tüm farklılıklara rağmen bir ekşi sözlük dilinden bahsedebiliyor olmak, muhalefet ve mizahın zekâyı öven, zekâya ihtiyaç duyan yanının bu ortamda büyük ölçüde sağlandığını göstermez mi?

Bazma eylemiyle ilgilenenlerin az ya da çok okuma eylemiyle ilişkili oldukları çıkarsanır. Peki, bu eylemler arasındaki ilişki nasıldır? Bazı az ya da çok okuyanlar yazmanın büyüsüne inanmışlardır. Her yere yazarlar: Gizli defterlere, güncelere, küçük kâğıtlara… Yazdıklarını paylaşmak istemeyenler yanında, bunları diğer yazan/okuyanlarla paylaşmak konusunda şiddetli bir ihtiyaç duyanların sayısı da azımsanamaz. Kimiyse sadece okur. Yazmak aklının ucundan bile geçmez. Öyküde, romanda ya da şiirde okumak insanlara yazmaktan daha zor geliyorsa, yazmanın çekiciliği üzerine birilerinin düşünmesine şaşmamak gerek. Son yıllarda yazma ihtiyacına en iyi cevap veren platform internet ise, Türkiye'deki internet siteleri içinde en çok ön plana çıkan ekşi sözlük olmuştur. Peki, diğer forum ya da düşünce paylaşım sitelerinden farkı nedir bu sitenin?

ekşi sözlük çatısı altında, sayıları 10.000'i çoktan aşmış kişi "yazar" sıfatı altında 1999 yılından bu yana yazıyor. Tüm bu yazarlar kendiliğinden oluşan ve zorlama olmayan bir muhalefetin çoğun mizahla yoğrulduğu sui generis bir dil kullanıyor. Ekşisözlük jargonu ya da terminolojisinin hüküm sürdüğü bu yeni dil, ilginç bir şekilde içinde yazma sevdasını farklı şiddetlerde taşıyan kişileri az ya da çok benzer noktalarda buluşturuyor. Bu dilin oluşma sebepleri, ekşi sözlük'te neden bu kadar çok kişinin yazar olarak yer aldığı sorusuyla birlikte değerlendirilmelidir.

Öncelikle ekşi sözlük yazar alımlarının her zaman açık olmaması nedeniyle, yazar olmak isteyen kişiler belirli bir süre boyunca bu sitede yazılanları okuyor ve yazar olacakları günü bekliyorlar. Böylece ekşi sözlük dilini ister istemez özümseyerek yola çıkıyorlar. Bunun yanında, sitenin uyulması zorunlu yazım kuralları da bu dilin oluşma sebeplerinden biri. Ancak ekşi sözlük'ün dilinin ekşiliği, büyük ölçüde sahip olduğu kolektif muhalefet duygusundan kaynaklanıyor kanımca, salt isminden değil. Bu zorlama olmayan muhalefet sitenin dokusuna sinmiş gibi. Buradaki yazarlar, eleştiri konusunda zayıf olan coğrafyamızda eleştirinin birçok halini yansıtıyor. Muhalefet, mizahı ve satirik yaklaşımı doğal olarak içererek beliriyor. Başka bir yerde okunduğunda ağır kaçabilecek yorumlar, bu platformda –her zaman olmasa da– insanın dudağında ufak bir gülümsemeye dönüşüyor. Bunun dışında bazı yazıların adeta bir iç dökme ya da yakınmayla dolu olduğu, yazarların sıkıntılarını ve dertlerini paylaşma gibi bir işlev gördüğü de dikkatlerden kaçmıyor.

S.P.

Peki, tüm bu insanlar neden burada yazmaya devam ediyor? Öncelikle yazdıklarının okunduğunu, ânında bir değerlendirmeden geçtiğini gören kişi beğeni ya da yergileri de o anda fark edebiliyor.

Bu güdü, okunma ya da beğenilme isteğini taşıyan her yazarda olduğu gibi ekşi sözlük yazarlarında da var. Ancak tüketim toplumunun pompaladığı hız nedeniyle, ekşi sözlük yazarları yazdıklarının yansımalarını hemen o anda görebiliyor, bir dergide öyküsü yayımlanmış ya da ilk romanını yayımlamış kişiler gibi uzun süre beklemek zorunda kalmıyorlar. ekşi sözlük yazarlarını edebi metinler yazan kişilerle karşılaştırmak çok âdil görünmese de, sözlük kendi içinde yazar payesini kullandığından bu yol yine de izlenebilir. Zaten yazılan şeylerin edebi değerinin olması ya da olmaması çok daha derinlikli bir incelemeyi hak ediyor. Arada çok incelikli ve seçkin, edebi bir tarzla yazılan yazılar görülebildiği gibi, Türkçenin çok kötü kullanıldığı ve söylenenlerin zar zor anlaşıldığı metinlere de rastlanabilir. Tüm farklılıklara rağmen bir ekşi sözlük dilinden bahsedebiliyor olmak, muhalefet ve mizahın zekâyı öven, zekâya ihtiyaç duyan yanının bu ortamda büyük ölçüde sağlandığını göstermez mi?

ekşi sözlük'teki yazıların içerdiği muhalefet ve mizah dışındaki çekici yönleri de yok değil. Yazılar, ekşi sözlük'e kayıt olurken seçilen mahlaslarla yazıldığından, yazarların kimlikleri, cinsiyetleri, yaşadıkları ülkeler vb. bilinemiyor. Bu da yazarla yazdıkları arasında kurmaya çok meyilli olduğumuz ivedi köprüleri kurmamızı engelliyor. Belki de en önemli nokta yazarın cinsiyeti konusundaki önyargıların en aza indirgenmiş olması. Bu yazıyı yazan açısından da baştan eksiltilmiş bir ketle yazmak demek. Ortada gerçek bir isim olmadığından okunan şeyleri bir kadın ya da bir erkeğin yazmış olduğu önyargısıyla hareket edilmiyor. Metin cinsiyetten arınıyor ya da çift cinsiyetli bir dile bürünüyor. Yazılanlar bilindik yaftaların bayatlığından kurtularak, olması gereken dinamiğe ulaşmış bir şekilde sergileniyor. Tabii bu saptamayı hak eden ya da doğrulayan yazıların sayısının ne kadar olduğu yine ayrı bir tartışma konusu olabilir.

Şöyle ya da böyle, insanlar yazma isteğiyle tutuşuyor. Daha doğrusu yazdıklarının okunması, daha çok kişiye ulaşması isteğiyle… Ya da isminin (bir mahlas altında bile olsa) biraz duyulması, doğrulanması ya da eleştirilmesi isteğiyle. ekşi sözlük düşüncelerin –yasalar dahilinde, çünkü hukukçuların kontrol ettiği bir iç sansür mekanizması da var– özgürce paylaşıldığı bir yer. Buna ek olarak zekice kurulmuş mekanizma ve organizasyon şemasıyla ekşimeden ve acılaşmadan kendiliğinden bir dil doğurmuş, muhalif bir renk olabilmiş, yüz binlerce konu hakkında yüz binlerce tanımın verildiği, kendi içinde on bini aşkın yazar içinde kendi şöhretlerini yaratmış bir platform. Tüm bunlar bir yana okumak çoğunluğa yazmaktan daha zor geliyorsa, ekşi sözlük yazma isteğiyle tutuşan birçok kalbe biraz su serpiyor. □

adı üzerinde

Ayşe Düzkan

şimdi açık konuşalım. insan –üstelik de kimliği bilinmeycekse– dedikodu yapmaktan zevk alabilir. dedikodu biliyorsunuz, bilime benziyor. nasıl ki bir iddiayı bilimsel kılan yalanlanabilmesiyse dedikodu da öyle. yalan da olabilir. eğer kimliğiniz belirsiz kalacaksa dedikodu olarak duyduklarınızı değil de hayal ettiklerinizi aktarmaya direnmek için çok güçlü bir nefis gerekiyor. o yüzden insanın ekşi sözlük'e karşı durabilmesi güç.

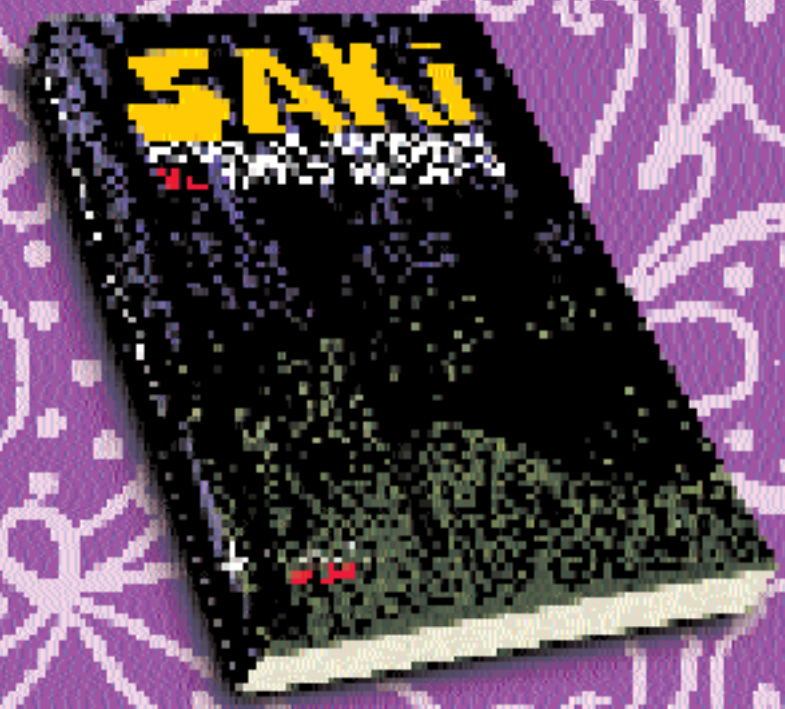
işin başka boyutları da var. eskiden, modernizmin o karanlık zamanlarında ne dediğinizin anlaşılması önemli bir erdemdi. eline kalem alan doğru şeyler yazmaya çalışırdı. oysa şimdi şükür, gerçeklerin ve gerçekliğin lanetinden kurtulduk. artık ne kadar muğlaksak o kadar iyi. sonra söylediklerinizin şık ve komik olması doğru olmasından önemli. böyle ferah bir zamanda klavye tıklatmaktan, 'bana öyle geliyor', 'içime doğdu', 'bizim bi arkadaşın kaynından duyduğuma göre' diye atıp tutmaktan cazip ne olabilir?

ekşi sözlük'te bunların yanı sıra, birçok önemli bilgi, sinema, edebiyat ve müzik yorumu da yer alıyor. yorumlara diyecek sözüm yok ama bu kadar sallamanın arasında bilgilerin doğruluğundan nasıl emin olabiliriz?

ekşi'nin, yabancı bir siteden ilham alınarak kurulduğu doğru mu bilmiyorum ama o yıllarda kasıp kavuran itiraf.com'un pabucunu dama attığı kesin. kurucularının böyle iddiaları olmasa da bu siteyi alternatif medya olarak kutsayan çok oldu. oysa birçok konuda, anaakım medyanın eleştirilen yönlerini aynen benimseyip bir de internette olmanın avantajıyla abarttı. kendi şöhretlerini yarattı, üstüne üstlük burayı anaakıma adım atmak için bir basamak olarak kullananlar oldu.

kendi adıma okumak ve yazmak için sadece gey, lezbiyen, biseksüel bireylere ve onların dostlarına açık olan ve homofobik ayrımcılığa sıfır hoşgörü gösteren www.homoloji.com'u tercih ediyorum. burada, insanı yaratıcı kılan şeyin serbest alan değil, özgürlük arayışı olduğunu kanıtlarcasına çok daha yaratıcı başlıklar oluyor.

Gerçek bir sıradışılık

Hayvanlar ve çocuklar insanlara benzemez.

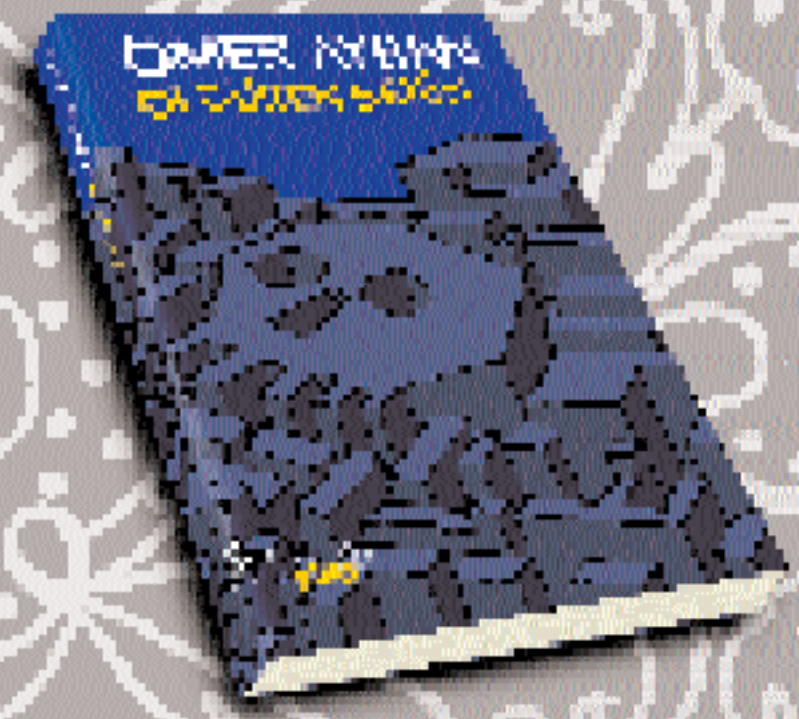
Edgar Allan Poe kadar zengin bir düşgücü, Andersen'den daha gerçekçi, O. Henry'den daha eğlenceli...

"...Dünya Savaşı'nda bütün asker et siperlerde SAKİ okuyordu..."
William Drake

"Kısa, kısa gülen, kezzap gibi bir mizah, çok eğlenceli öyküler. SAKİ'nin mizahı, I. Dünya Savaşı öncesi İngiliz toplumunun kaymak tabakasına biçilmiş gibi duruyor... SAKİ'de İngiliz evlerinin korunaklı dünyası hapsedicidir, keşiş ayaklı tenha Parma Cilkesinde bulursunuz kendinizi; SAKİ'nin dünyasında zafer, zeki hayvanlarındır... kurnaz çocuklar, konuşan kediler, naif suçlular, akıllı papağanlar, zavallı kaplanlar, hınzır çocuklar, zeki genç kadınlar, sivri dilli delikanlılar; şimleri özenle kiralanmış bahçelerinde çin çaylarını yudumlayan düşeslere dünyayı dar ediyor, bunun büyüklüklerini misliyle ödetiyor.
Tom Sharpe

Kafka Kitap

Bugün ve gelecek

Bir "çağdaş İstanbul" romanı...

Ölüdeniz Şehir bir kent romanı. Uydu kentler, sayıları hızla artan gökdelenler ve onlarla bütünleşerek yaşayan ayrıksı roman kahramanları... Bir metropolü, yüksek blokların görüntü kirliliği yarattığı itirazını ters yüz ederek göreb'ten bakış açısı...

Kökü dinsel anlatılara uzanan karanlık bir öğretinin günümüz İstanbul'undaki yansımalarını arayan Ölüdeniz Şehir, önünden geçip gittiğimiz bazı 'özel' binaların, kentin karanlık yüzünün sırlarını aralamaya çalışıyor. Romanın mekânları arasında geçen gerçek bir anlatı, okuduklarımızı gerçek ile kurgu arasına sıkıştırıp bırakıyor.

NOTOS KİTAP

KAĞAN ŞİMŞEKALP

Filika

BARIŞ, AYAKTA DURDUĞU YERDE, ELLERİYLE SIKICA KAVRADIĞI KÜREKle, önümüzdeki cesetlerin şişmiş can yeleklerini süngüler gibi, ite kaka yolumuzu açmaya çalışırken, yağmur kurşun gibi seri ve yüksek hızla düşüp, denizin yüzeyini deliyordu. Gözüm savaş kamerası gibi, çat, çat, çat…

Filika tepeleme dolu olduğu halde, enkazdan sağ kalan ötekiler, can havliyle dalgaların üzerine doğru kulaç atıp, bizimle aralarındaki yaşamsal uzaklığı kapamaya çabalıyordu, bir kulaç ileri, bir dalga geri, bir dalga daha geri… Biz, şanslı olanlar, birbirimize hasır gibi dolandık, onlar için umut yok.

Barkanın önü boşalıp, rahatladıktan sonra, pis iş yine Barış'a düştü, Barış bir doksan beş boyunda, bize güven veriyor. Kürekleri istavrozlara bağlayıp, yerine oturdu, asılmaya başladı. Hepimiz, derin ve koyu bir nefes aldık. Gırtlağımdan ciğerime doğru aktardığım hava, damağımda, geride kalanların vereceği son nefesmiş gibi bir tat bıraktı. İçim harlandı. Barış'ın kolları ileri-geri hareket ettikçe, içimden tempo tutarak, saymaya başladım: Bir, iki, üç, dört, bir, iki, üç, dört…

Filikanın kıç tarafında oturuyordum.

Filikanın arkasına bağlayıp, denize bıraktığımız kalın halata, narin elleriyle sıkı sıkıya tutunmuş, yolculuk esnasında, geminin havuzundaki gösterisiyle beni şaşırtıp, hayran bırakan kızıl saçlı su balerininin, şimdi verdiği yaşam mücadelesi, bana en yeni sanatı izliyormuşum gibi sapkın bir duygu hissettirdi, hiç değilse bir insan daha… O güne kadar, bir psikolog olarak tedavi ettiğim tüm hastalıklı duygular, bir gövdeye bürünmüş, göğsümün içinde bir alev topu gibi oradan oraya savruluyordu. Sapkınsam sapkınım, nefes almaya ihtiyacım var. Sanatçının hareketlerini izlerken, hipnotik saplantılarımdan kurtulup, iç dünyamın zenginleştiğini hissettim. Şimdi konuşmaya başlayan işlevsel, ama standart vicdandan yoksun kafamı sorgulayıp, onu aklamaya çalışırken, ne olursa olsun, olumlu olma adına, kendime bilinçli bir duyarsızlaşma oyunu oynuyordum.

Kafamın içindeki konuyu değiştirmek için önce yüksek dozda acı gerekliydi. Kendimi her zaman geçmişimle yargılarım ve bu bana telafi etmesi zor bir acı verir.

Aklıma en derin sarsıntılarım, ayrıldığım sevgililerim geldi. Sırtlarında, birlikteliklerimizin tarihini geleceğe taşıma zahmetine katlanmadan, benden, hiç değilse dostluklarını, soğukkanlılıkla esirgeyip, ilk geldikleri gün gibi, çekip gitmiş olanlar. Duygu sömürüsünden nefret ederim, bu benim sigortam. O yüzden, kendimi o kadınların yerine koyup, daha güçlü hissettim ve kadın yanım ortaya çıkıyor olmalı, diye düşündüm. Büyütmeye ge-

MUHAMMET ŞENGÖZ

rek yok, altı üstü fiziksel bir durum, hem insanda dişice bir güzellik duygusu uyandırıyor, sakat, yüksek estetik… Sadece bu yüzden kendimi affettim. Şimdi, dalgaların yüksekliğine rağmen midem bulanmıyor, kitap bile okuyabilirim ama kendimi kandıramam, mutlu değilim. O anki hafifliğim, sadece bir kayıtsızlık durumundan ibaret. Olumlu bir şeyler söylesem, o ben değilim. Mutluluğa en aç olduğum vakit. Yıkıcı bir hissiyatı taşımaksa fazla çaba gerektirmiyor, fakat onu taşıması hem en ağır yük, hem de işlevsel yahut cazip değil. Kolay olanı istememeliyim, diye düşünüp, su balerininin asil bakışlarından da cesaret alarak, o dünyalar güzeliyle flört etmeye başladım.

"Düştüğün anlar, yeniden ayağa kalkmalı, biraz daha dayan. Karaya pek uzak değiliz, hem her an yardım gelebilir. Her şeyden önemlisi, senin adın ne?"

"Can."

Ancak böylesine hoş bir kız, alışılagelmiş bir erkek ismini taşısaydı yadırgamazdım. Gardımı düşürmedim. Adımı sordu. Denk geldi:

"Savaş," diye bağırdım.

"Dert etme, bu su benim kalemim, ama pembe çiçekli kaktüsüm kamaramda kaldı, ona üzülüyorum. Her gün, havuza girmeden önce, ona nasıl dans edeceğimi anlatırdım."

"Sen en değerli çiçeksin. Beni sarhoş ediyorsun. Beni anlıyor musun?"

"Evet, ben de mutluluk istiyorum."

Onunla sanki süpermarkette tanışmış gibi konuşuyorduk ve sonradan bilincine vardım ki, yüreğimin sesini duymak için tek umut, böylesine yeni bir farkındalığın içinde saklı olabilirmiş. Aşkı tarif edemezler, ama Can güzele düşkün yanımı tuhaf şeylerle besliyordu ve her aşk bir farkındalıktır. Dünyanın en güzel tutkusunu eninde sonunda yitirmenin, belki de onun sevgiye dönüşmesinin sebebinin, insanın insanla beraber içine girdiği bu aciz süreçte, her ne haltsa mutlaka bir domuz ahırı arayışında olmasından kaynaklandığını bile bile, ne olursa olsun, ben bir insan daha, bir insan daha diyorum. O yüzden, beyin hücrelerim çatırdayıp açıldılar, seslerini duydum. Kanım sıcaklaşıp, her organıma doğru dağıldı, yaşadığımı hissettim. Ah, ilk heyecanım, şimdi kimin umurunda? Ah, su perisi, son falsom, tutamadığın elimden kayıp gidecek misin? Zamanın acelesi yok ya, yine halinden memnun gözüküyorsun ya, o koyuyor bana.

Bir gözüm aşk, bir gözüm trajedi içinde, pis iş yine Barış'a düştü. Kafasını omuzlarının üzerinden bana doğru çevirip, gözleriyle ateş etti. Şakası yoktu, artık düşünmemem gerektiğini kavradım. Ayağa kalktı ve yolu üzerinde, korkudan ezilmiş tüm filika sakinlerinin üzerine basa basa yanıma kadar geldi.

Barış, Can'la bana kısa ve net bir brifing verdi, kendimize geldik.

"Can, açıkçası, ben cahil bir adamım. Geminin havuzunda, seni seyrederken kıymeti-

MUHAMMET ŞENGÖZ

ni bilemedim ama cephede ekstra-mücadele verdin, yaşama sevincine hayran oldum. O yüzden, bir dediğin iki edilmemeli ve artık dinlenmen gerek, yoksa seni kaybedeceğiz. Seni filikaya alacağız, ben yerine geçeceğim. Güçlü, kuvvetli çocuğum, toparlarım, sen de toparlarsın. Savaş'sa bu fındıkkabuğunda kürek çekebilecek güçte tek adam, başından beri kafası hep açıktı. Ortak mesaimiz bu düzende devam edecek. Savaş da toparlar."

Can'la olan bağımı koparmadım, buna ihtiyacı vardı, verdim gazı:

"Barış, gerçek bir şövalyedir. Babası da öyleydi. Bir zırhı vardı. Tüm kötülüklere karşıydı."

Barış soylu ve flörtöz davrandı, Can'ın gözlerinin içine bakarak,

"Sen bunları düşünme, çünkü çok güzelsin," dedi.

Can sarhoş oldu ve gülümsedi, tatmine ulaşmış görünüyordu. Onda şeytan tüyü olduğu kesin.

"Beğenilmek güzel bir duygu."

Barış, kapı gibi adam, halatı kendine doğru çekti, öne doğru eğilip, Can'ın ona uzanan tek elini kavradı. Sanki elini tuvalin içine daldırmış, Cezanne'nin elmalarını kavrıyordu. Can'ın gövdesi havaya doğru kalktı. Saydam, vücudunu saran beyaz ve ıslak kostümü altında badem gibi göğüs uçları belirdi. Onun fiziksel sıcaklığına ihtiyaç duyduğumu hissettim. Sapkınım işte, ama düşündüklerimi dürüstçe itiraf etmesem, bu ancak benden de sapkınlar için iyi olurdu. Kendi kendime, "Barış gerçek bir savaşçı," diye söylendim.

Benim için böylesine yoğun kişisel bir anda, bulutlar dönerek birbirine çarptı. Sicim gibi bir şimşek, gökyüzünün canlı enerjik fırça vuruşu, Barış ve Can'ın önce bakışlarını, sonra ellerini tutuşturup, onları ortadan ikiye böldü. Barış, elleri yana yana, kıvrılıp büküldü ve Can'ın üzerine kapaklanarak düştü. Kapı gibi adam ve su perisi, bir dalga geri, bir dalga daha geri… Deniz memnun, göğsü kabardı, ortalık karman çorman.

İnanılmaz güçlülükte iki insan, Barış ve Can öldüler. Hayatım bir film şeridi gibi gözlerimin önünden geçti. Canım yanıyordu, kendimi yok etme hissiyatıyla doldum ve o an kendime tek bir soru sordum:

"Değer mi?"

Ah, ama hayır! Filikamın en güç ânında aldığım her nefes bir ütopyanın gerçekleşmesidir. □

ŞULE TANKUT JOBERT

İstanbul'du, Geldi Geçti

AYLİN MODA'DAN KADIKÖY'E KADAR YÜRÜDÜ. YÜZÜNÜ DENİZE DÖNmüş apartmanların şaşırtıcı suskunluğunda, güneş mahmur bakışlarını yeşillenen ağaçlara dikmiş. Bu son ilkbahardı. Bu son sabah, İstanbul'da. Asla yapmayacağını söylediği her şeyi yaptığına göre, bu yolculuğa, "Asla geriye dönmeyeceğim," diyerek çıkmayacaktı, dönüşü olmayacağını bilse de.

Elinde sıkı sıkı tuttuğu simit avuçlarını ısıtıyor, adımlarının hızına yetişemeyen eteğinin ipeksi dokunuşuyla ürperiyor bacakları. Vapurun düdüğünü duydu, iskeleye doğru koşmaya başladı. Son kez.

Öğrencilik yıllarında her sabah biraz daha fazla uyuyabilmek için kaçırmayı göze aldığı vapur, bu kez de onu almadan uzaklaşacaksa iskeleden...

Otuz yaşındaydı. Doktora diploması kırmızı çantasında. Kalem, kâğıt, cüzdan, ruj, ayna, mendil, sigara... İyi yetişmiş kızlar sigara içmezdi oysa. Aylin'e sigara içmeyi İstanbul öğretmişti. Çocuk dilencilerle sohbet etmeyi. Taksi şoförleriyle bir olup trafiğe küfretmeyi. Kırmızı ışıkta karşıdan karşıya geçmeyi. Adabıyla rakı içmeyi. İyi yetişmiş kızların hayata suçluluk duymadan bakamayacaklarını da.

Vapurda edilmemiş kahvaltının güne ne katkısı var? Bundan bir makale konusu çıkar. Hafıza defterine not aldı. Kahvaltının öbür öğünler arasındaki yerini ve önemini inceleyecekti makalenin birinci bölümünde. Öğle ve akşam yemeklerine göre, kahvaltının bedene verdiği ayrıcalıklı gücü, uzman doktorların görüşleriyle destekleyecekti.

Evde aileyle, işyerinde meslektaşlarla, hep aynı kafede tanıdık yüzlerle edilen kahvaltının, vapurda iki kıtayı birleştirirken edilen kahvaltıdan ne gibi farkları vardı? Bedenlerini öğle yemeğine kadar aç susuz bırakanlar, çocukluklarındaki doyumsuz kahvaltı deneyimlerinin travmasını taşıyor olabilir miydi? Makalenin ikinci bölümü, bu soruların yanıtlanmasını gerektiriyordu.

Üçüncü bölümde bir saha araştırması yapacaktı. Çevresine bakındı. Bu yabancı kalabalığın içinde kaç öğrenci, kaç turist, kaç işadamı vardı? Yaş ortalaması, sosyoekonomik seviye hangi düzeydeydi? Kadıköy-Beşiktaş vapurunda kahvaltı edenlerin demografik özellikleri, Kadıköy-Karaköy vapurundakilerden farklı mıydı? Vapurda kahvaltı etmenin zevkine varanların, önlerindeki günü mutlu geçirecekleri söylenebilir miydi?

İlk çayının son yudumunda, Kız Kulesi'ne selam verdi. İkinci çayının yarısına geldiğinde, Beşiktaş İskelesi'ndeki Üsküdar motorlarının çelimsiz ve gösterişsiz gövdeleriyle, asil ve nazlı şehir hatları vapurlarına meydan okumalarına kim bilir kaçıncı kez şaşırdı. Bar-

dağı kafasına dikti, boğazı yandı. Aylin'e Boğaz'ın her gece yanması gerektiğini de İstanbul öğretmişti. Yoksa karanlıkta Asya'nın Avrupa'dan ne farkı olacaktı?

Beşiktaş'tan Hisar otobüsüne bindi. Şoförün gözlerinin içine baktı. "Sahilden mi?" Sormuş olmak için, son kez.

Şule Tankut Jobert, ilk öykü kitabından sonra yeni öyküler de yazıyor. Fransa'da, artık *NotosÖykü*'nün katkıda bulunan gönüllülerinden.

Savaş gazilerine, yaşlılara, hamile ve çocuklu kadınlara ayrılmış olan koltuğa oturdu. "İstanbul gazilerine," dedi içinden, "İstanbul gazilerine, diye yazmayı unutmuşlar."

Pencereden hızla geçti şehri; yoksa geçen kendisi miydi? Ortaköy'deki üniversiteye çantasındaki diploma için teşekkür etti. Arnavutköy'deki balıkçılara "Rast gele!" diyesi geldi. Bebek Parkı'na: "Artık beni bekleme."

Sonunda Fatih'in zafer kazandığı yerde kabullenecek yenilgisini. Balık ekmek, çay, sigara. Her okul çıkışı acelesi varmış gibi soluk soluğa geldiği yerde.

"Kan ve gözyaşı," demişti profesör. "Doktora yapacaksan, bedelini ödeyeceksin."

"Çok çalışırım," demişti Aylin.

"Neden başka bir işle uğraşmıyorsun?"

"Ben başka bir iş yapamayacağımdan değil, bu işsiz yapamayacağımdan buradayım."

Kutsal sığınakta, kara tahtaya evrenin sırrını öğretenlerin de acıkan, çiş yapan, korkan, çaresiz kalan, hata da yapabilecek olan sıradan insanlar olduklarını kabullenebilecek miydi?

"Gözünde büyüttüğün gibi bir yer değil üniversite. Bilimin yuvası olmaz."

"Hadi canım!" dedi içinden. Profesörün evinde musluk tamircisini karşılarken. Profesörün kızını okuldan eve götürürken. Profesörün bir kâğıda bir imza atmasını yedi saat bir kapının önünde beklerken.

"Merhamet yok bunlarda!" dedi çaycı Ahmet. "Sen de profesör mü olacaksın başımıza?"

"Ahmet ağbi, akademik titrin insani değerlere etkisine ilişkin bir makale yazacağım ben."

Çaycı Ahmet anlamadan baktı.

Fransa'dan gelen antetli kâğıtta, İdealistlerin Bilim Yuvası'na kabul edildiği yazılıydı. "Aline Yuksekucar'in araştırma projesi kurumumuz bünyesinde değerlendirilmeye alınmıştır."

"İsmim Aylin Yüksekuçar benim!"

"İyi haber galiba," dedi çaycı Ahmet.

"Beyin göçü," dedi Aylin. "Baksana ismimi bile fransız ismi yapmışlar şimdiden."

"Neyin göçü?"

"Beyin beyin!"

Sarılıp öpüştüler. Aylin eve koşup yatağının başucuna astı antetli kâğıdı. Önünde namaz kıldı, hüngür hüngür ağladı, kahkahalarla güldü, dans etti, her sabah antetli kâğıtla bakışarak orta şekerli bir Türk kahvesi içti.

"Burası senin okulun," dedi Özgür. "Seni yetiştirenlere ihanet ediyorsun. Üstelik dünyanın her yerinde benzer sıkıntılarla karşılaşacaksın."

Aylin sustu, yutkundu, garip bir ses çıktı boğazından, güldü.

"Kurbağa var da içimde."

Kalbinin çöreklendiği köşesinde, vakur, yatıyordu yılan. Uyuyormuş gibiydi. Zehirli dilini bir hamlede, aniden damarlarına akıtmayı bilmezmiş gibi. Sakin, munis, bedeniyle dans edecek kıvrak bir nehir gibi.

Çaresi bulunmamış bir hastalıktı masumiyet; rüyalar belirlerken gerçeğe bakışını. Küllenmeye adanmış bir öykünün kara dumanında tüterken yılan.

“En korktuğun hayvan hangisi?” diye sordu Özgür. O da profesördü ya, öğrencilerin dilinde hâlâ Özgür.

“Yılan,” dedi Aylin bir solukta.

“Sen yılansın o zaman.”

Kızdı. Yunus olmak istiyordu çünkü. İstanbul’un turkuaz dalgalarına karışmak istiyordu.

“Gittiğin yerde çamurlu bir nehir var.”

Bekledi Aylin. Özgür tatlı diliyle deliğinden çıkaracaktı ya onu.

“Ben seninle mutlu olmuştum.”

O tekrarı olmayan günde, İstanbul en güzel gülümseyişini gönlünden kopmuş bir hediye gibi cömertçe sunmuşken ilkbahara.

Aylin sonradan tekrar etmeyi öğrenecekti sıradan günleri; beklediği, başından geçip gitmişken. Umut ettiği, yaşanmış ve unutulmuşken. Çocukluktu, geldi geçti.

“Çocukluk geçmişte kaldıysa eğer; nasıl devam edebilirsin büyümeye?”

Aklına hiç gelmemiş olmasını dilediği soruyu zorlukla çekip çıkardı içindeki girdaptan. Hisar’a son kez bütün güzelliğiyle çöktü akşam. Boğaz Köprüsü gösterişli bir gerdanlık gibi parladı, gökyüzünün karanlık göğsünde. Sahilden hızla, birbiri ardına geçti arabalar. Çayın dumanına, Mayıs’ın kokusu karıştı. Kaldırım taşlarında tozlanan güllerin yaprakları, büyük bir kutlamanın ardında bıraktığı hüzünlü otel odalarını anımsattı Aylin’e. İstanbul terk edilmiş bir otel odasıydı. Güllerle kaplı bir sokak gibi, çiçeklerle kaplı bir otel odası... Meyveler bir manav tezgâhında mı, porselen bir tabakta mı bekliyor yaklaşan kutlamayı, ne fark eder... Şarap şişeleri, sigara paketleri, baş dönmesi, sarhoşluk... Kaldırım taşları mı, kırmızı bir halı mı çıplak ayaklarında duyduğu?

Suçluluk... Terk edip gitmenin, unutmasına engel olacağı o isyankâr suçluluk. Çamurlu nehirlere yansımayacak suçluluk.

Yolların ayaklarında açtığı sızıyı avuçlarında dindirecek bir sevgili, ayrılığın nöbetini tutuyor. Dönüşü olmayan bir yolculuğa çıkarken, vedalaşmayı bilmek neye yarar?

Çöp kamyonları, yaprakları sürükleyen uzun saplı süpürgeler, sahipsiz otel odalarını yeni konuklarına hazırlayan temizlikçiler... Sahip olmak mümkün değilse; hiçbir şeye, hiç kimseye, hayatından akıp giden bir âna bile; yeniden yaşamayı öğrenmek gerekmez mi? Sırrına ermek için bu sahip olunamayan güzelliğin; durup denize bakmak, yalnız denize bakmak...

İstanbul’du, geldi geçti. □

29 YILLIK TECRÜBEMİZ İLE KAĞIDA DEĞER KATMAYA DEVAM EDİYORUZ.....

Heidelberg 4 Renk CD 102, 2 Renk SM 102, 2 Renk SM 102, 4 Renk SM 52, 2 Renk GTO..., 1 Renk SORD, 1 Renk SORD, 5 Renk Harris WEB, 4 Renk Tensor WEB, 5 Renk Fuldamac Sheet Fed..., 1 Renk Heidelberg Ryobi Kenitex, Müller Martini ACCRO-T CR Textil, Wohlenberg CR Textil, Müller Martini Primo Tel Dikiş Presto Tel Dikiş, Bookla Harmanlama, Polar Giyotin, Perfecta Giyotin, KAMA 16 Özel Kesim, Vidalık (Sorting), UV Lak, Bitheror (M2 Sistem)

ERTEM
BASIM YAYIN DAĞITIM SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
www.ertem.com.tr

MERKEZ: Namık Alper Mah. 21. Sk. No:19
Balgat/ANKARA
Tel. : 90(312) 284 18 14 (pbx)
Faks : 90(312) 284 35 60

BASKI TESİSLERİ: Eskişehir Yolu 12. km
Temelli/ANKARA
Tel : 90(312) 416 31 69 (pbx)
Faks : 90(312) 416 31 72

GENCAY DOYRAN

Bellek Kürtajı

"Çünkü bellek yoksa suç da günah da yoktur..."
Mehmet Eroğlu, *Belleğin Kış Uykusu*

SESSİZCE OTURUYORDU MOR KADİFEYLE KAPLI KOLTUĞUNDA. BİR SÜRE tavanı seyretti. Bir yandan tavanın pütürlü kısımlarına bakıyor, bir yandan da bu pütürlü kısımların asla düzelemeyeceğini düşünüyordu. Kimseye faydası olmayan küçük ayrıntılara kafa yormaktan zevk alırdı. Canı sıkılıyordu. Canının daha çok sıkılacağını bile bile kumandaya uzanıp televizyonu açtı. Bir bir değiştirdi kanalları. Önce bir kadın şarkıcı belirdi ekranda, sesi kötüydü bu kadının, ardından bir başbakan gördü, son beş yılda ne kadar çok ilerlediğimizden bahsediyordu, 'müreffeh' günler çok yakındı, ardından bir ekonomist, bir emekli asker, bir psikiyatri uzmanı, beş dakika izlemesine rağmen tartıştıkları konu hakkında hiçbir şey anlamadığı kadınlar gördü bu kanallarda. Kumandanın 'off' tuşuna basarak televizyonu kapattı. Ancak bunu yaparak, bir din alimi –ki bu alim, aynı zamanda çok önemli bir hatipti ve onu dinleyenler gözyaşlarını tutamıyorlardı, zaman zaman alim efendinin de kendini tutamayıp ağladığı oluyordu– bir aşçıbaşı, güzel bir haber sunucusu, ailesinin evinden kaçan genç bir kız, bir çift boşanan ünlü ve son olarak da gece kaçamak yaptığı ve sevgilisini aldattığı iddia edilen bir manken görme fırsatını kaçırdı. Televizyonu kapattıktan sonra, 'futbol otoritelerinin' konuk olduğu bir program var mıdır diye düşünse de o programların sabah saatlerinde olmadığı aklına geldi hemen.

Koltuğa tekrar yayıldı, o günkü gazete ve gazete eklerinin başlıklarını okumaya başladı. Eskiden kimi köşe yazılarını ve uzun makaleleri okumaktan üşenmezdi. Son yıllarda bu tip alışkanlıklarından vazgeçmişti. Okuduğu romanlar, izlediği filmler, ezberlediği şiirler –onda en çok iz bırakanlar dahil– belleğinden silinip gidiyordu. Belleğinden silip atamadığı ve her geçen gün içinde büyüyerek ona acı veren izler ise günahlarıydı. Kafasında uzun zamandır sorguladığı günah ve suç kavramları, onu bir çıkmaza sürüklemişti. Neyin suç, neyin günah olabileceğine karar veremiyordu. Gerçekten suç ya da günah denen şeyler var mıydı? Hiç unutmamıştı, çocukken, annesi ekmek alması için bakkala gönderdiği bir gün, yavru bir kedi çıkmıştı karşısına ve o anda hangi dürtüyle hareket etmişse etmiş, o kediye bir tekme yapıştırıp, karşı kaldırımdaki çöp tenekesinin içine uçurmuştu. O gün pişmanlık duymamıştı belki ama daha sonraki yaşamında bu olay, onda derin bir vicdan azabına yol açmıştı.

Mezun olduktan sonra ilkokul öğretmenini hiç ziyaret etmemesi ne suç ne günahtı bel-

ki ama, o büyük bir suçluluk duygusuna kapılmıştı. Şimdi öğretmenini bulup ellerine sarılabilmek için yanıp tutuşuyordu. Babası ölüm döşeğindeyken, o Batı Avrupa ülkelerinden birinde keyif çatmaktaydı. Annesi her gün çağırmasına rağmen, babasını son kez görmeye gitmemişti. Daha sonraki yıllarda bundan da pişmanlık duydu. Babasını sevmemesi belki bir nedendi, annesinin gözyaşları şimdi onun yüreğine damlıyordu. Annesini üzdüğü için mi pişmandı, yoksa önüne geçemediği umursamazlık duygusu yüzünden mi? Bunun ayrımına varamamıştı.

Çocukluktan ilk gençlik dönemine geçerken, dedesinin cebinden sürekli para tırtıklamaya başlamıştı. Yaşlı adamın, zaten üç kuruş olan emekli maaşı, haftası gelmeden tükeniyordu. Dedesi dalgın bir adamdı ve gittikçe hafızası zayıflıyordu. Yine de bu çabuk tükenişe bir anlam veremiyordu. Her şeye rağmen torununun, cebinden para tırtıklayacağını hiç aklından geçirmemişti. Nasıl olsa büyüyünce çok para kazanacağını ve bugüne kadar aldığı paraların daha fazlasını çaktırmadan dedesinin cebine koymayı düşünüyordu. Dedesi onun büyümesini beklemedi.

Kadere, ilahi adalete inanmaz, bu yüzden ahretlik suçlarını pek takmazdı. Ödeyemeyeceğim hesabım yok benim, diyordu. Yine de ölüm korkusundan tiril tiril titrediği anlar olurdu. Özellikle uyku ile uyanıklık arasındaki tuhaf anlarda, ölüm duygusu ona görülmemiş bir korku hissi veriyordu. Sabah uyandığında ise bu korkudan eser kalmıyordu. Ancak her sabah aklına gelen ilk şey, ayrıldığı nişanlısı Sevgi'ydi. Güne başladığında tattığı ilk duygu, Sevgi'yi başka kadınlarla aldatmasının verdiği pişmanlık duygusuydu. Kendini Sevgi'nin yerine koyup acı çekiyordu. "Alçak" demişti Sevgi. Gerçekten alçak mıydı? "Ulan ne it herifsin sen be!" demişti en yakın arkadaşı.

Gazetenin üçüncü sayfasındaydı şimdi: "Aldatan Kocasını Baltayla Doğradı." Ya Sevgi de onu baltayla doğrasaydı? Birden hayatta olduğu için ara sıra hatırladığı tanrıya şükretti. Sevgi öyle şey yapmazdı, çok çok tokat atardı ki, onu bile yapmadı. "Alçak." Okuduğu gazeteyi fırlatıp banyoya koştu. İçinden bir şeyler taşıyordu. Coşkuyla kustu. Gece içtiği rakının etkisi olmalıydı. Bünyesi içki için her zaman zayıftı. Kusarken bilinci gidip geliyordu. O bilinç yoksunluğu anlarında aklına Sevgi geliyordu. Birden yok olup, tekrar ortaya çıkan imgeler cümbüşü kafasında dönüyordu. Dedesi, babası, tekme attığı kedi, en çok da Sevgi...

MUHAMMET ŞENGÖZ

Üşüyordu, yorganın altına girdi ısınmak için. Babası ve dedesinin mezarına çiçekler götürmesi gerektiğini düşündü. Sevgi'ye çiçek götürmek için artık çok geçti. Tanrı bilir ya, insanların kalbini kırdığı daha neler yapmıştı. Telefon çaldı. Isıttığı yataktan zorlukla kalktı. Eski bir arkadaşıydı. Artık kimseyle görüşmediğini, görüşmek de istemediğini söyledi arkadaşına. Ondan beklenmeyecek bir kibarlıkla, arkadaşının tekrar aramamasını istedi. Tekrar yatağına dönerken yere fırlattığı gazeteyi aldı. Spor

MUHAMMET ŞENGÖZ

sayfasına bakmamıştı. Spor haberleri için her gün üç sayfa ayıran gazete, bugün iki sayfa ayırmıştı. Çünkü sayfalardan birine, tam sayfa ilan almışlardı. İlanı okumaya başladı. "Tıp dünyasında çığır açan yenilik." İlanın ilk cümlesini okuduğunda pek heyecanlanmadı. Nasıl olsa bilim adamları her gün keşfedecek yeni şeyler buluyordu. "İnsanlık tarihi 1789 ve 1917'den sonra en büyük devrimini yaşıyor." Meraklanır gibi oldu. "Bellek kürtajı ile tanışın." Bellek kürtajı mı? Ne demekmiş o, diye düşündü. "Suçlular, günahkârlar, acılarını unutmak, pişmanlıklarından kurtulmak isteyenler." "Evet, bu benim," diye bağırdı. "Sağlık merkezimize gelin, yüksek teknolojik donanımımız ve uzman hekimlerimizin güvencesiyle belleğinizi alalım." Aman Tanrım! "Ağrı yok, sızı yok." İlanın alt kısmına da bir dipnot düşülmüştü: "Gelmeden önce lütfen randevu alınız." Önce yazılanlara inanmadı. İlanı defalarca okudu. Yanlış görmüyordu. Sıcak yatağından tekrar kalktı, bu kez heyecanla sarıldı telefona. Randevuyu ancak üç ay sonraya verebiliyorlardı. Yoğun talep vardı.

Bu üç ay boyunca çok ilginç günler yaşadığı söylenemez. Bolca içti. Belleğinin yok olacağını bildiği için, başka kötülükler yapmayı düşündü. Ama nasıl olsa iyi bir şey de yapmadığını düşünerek, kötülük için özel bir çaba sarf etmedi. Belleğini yitireceği için hiçbir endişe duymuyordu. Yeni kitaplar okumaya heveslense de bu düşüncesinden vazgeçti. Anlamsızlığın keyfini çıkarıyordu. Yaptığı hiçbir davranışın anlamı kalmayacaktı yakında. Bu düşünce onu zaman zaman kaygılandırsa da, bundan büyük bir zevk alıyordu.

Randevu günü geldiğinde sağlık merkezine belediye otobüsüyle gitti. Oldukça heyecanlıydı. Geçmişi tamamen yok olacaktı. Sağlık merkezine vardı. İçerisi kalabalıktı. Güzel bir sekretere randevusu olduğunu söyledi. On beş dakika bekledikten sonra, yine güzel bir hemşire eşliğinde "Bellek Kürtaj Ünitesi"ne gitti. Güler yüzlü üç doktor karşıladı onu. Nasılsınız, iyi misiniz faslından sonra, doktorlar çok yoğun oldukları gerekçesiyle, bellek silme işlemini bir an önce gerçekleştirmek istediklerini söylediler. Onun da canına minnetti. Genişçe ve rahat bir sedyeye uzandı. Yirmi beş dakikada bellek kürtajı başarıyla gerçekleştirildi. İki saat gözetim altında tuttular. Anormal bir şey yoktu. "Artık gidebilirsiniz, geçmiş olsun," dediler.

Dışarıya çıktı. Açlık hissi duyuyordu. Sağlık merkezinin karşısındaki sokak simitçisinden bir simit almak istedi. Ancak, herhangi bir şey almak için para vermesi gerektiğini hatırlamadığı için, para veremedi. Simitçi de sille tokat defetti başından. Çıktığı sağlık merkezinin kapısına baktı. Bu binaya ne için geldiğini hatırlamıyordu. Binaya kocaman bir afiş asılmıştı. "Yirmi beş dakikada ağrısız sızısız bellek kürtajı." Demek buraya bellek kürtajı için gelmişti. Acaba neden böyle bir şey yapma gereksinimi duymuştu? Sonra üzerinde fazla durmadı bunun. Şimdi karnını doyurması gerekiyordu. Ancak para denen şeyi nereden bulacaktı? Sağlık merkezinin karşısındaki caddeye geçti, caddenin köşesinden döndü. Nereye gittiğini kim bilebilirdi? □

ÇAĞLA CÖMERT

Ana Okul

TAHTEREVALLİNİN BİR UCUNDA OTURMUŞ, YUVALARINA ÇEKİRDEK KAbukları taşıyan karıncaları izliyorum. En sevdiğim şeker pembesi süveter var üzerimde. Önünde düğme gözlü, yün saçlı bir kız gülümsüyor.

"Bisikletime binmek ister misin?" diyor o pis çocuk.

Duymazlıktan geliyorum.

"Hişt," diye dürtüklüyor çocuk beni. "Bisikletime baksana, ne güzel değil mi? Senin yanakların gibi kıpkırmızı."

Cevap vermiyorum. Gözlerim yerde, içimden ona kadar sayıyorum. Bir, iki, üç, dört, altı, altı değil beş, altı…

"Hadi gel ama," diyor çocuk, beni kolumdan çekerek. "Arkama bineceksin."

Bu kez cesaretimi toplayıp, olanca gücümle, "İstemiyorum," diyorum, "tahterevalliye bineceğim ben."

"Hiç arkadaşın yok, nasıl bineceksin! Bir öpücük ver bakayım bana."

Belki beni rahat bırakır diye istemeyerek de olsa ona yanağımı çeviriyorum.

"Dudağını uzat," diye emrediyor çocuk. "Kaç defa söyledim sana dudaktan diye!"

Gözlerimi sımsıkı yumuyorum, bu kez dudaklarımı uzatıyorum ona. İçime ağır bir suçluluk duygusu çöküyor, kalbim eziliyor. Bedenim kaskatı kesiliyor. Çocuk yapış yapış diliyle dudaklarımı aralıyor. Dili bir yılan gibi ağzımdan içeri giriyor. Kusar gibi oluyorum.

"Bir orospusun sen," diye kıkırdıyor çocuk.

"Orospu ne demek?"

"Senin gibilere orospu derler. Bacağını aç bakayım orospu."

"Annem ayıp diyor, açmam."

"Aç dedim mi açacaksın! Yoksa bindirmeyeceğim seni bisikletime."

"Git başımdan."

O zaman sert bir şamar patlıyor yüzümde. Gözlerimden yaşlar boşanıveriyor. Başımı kaldırıp çocuğa acı ve korku dolu gözlerle bakıyorum. Çocuğun gözleri kapkara ve kötücül. Arsızca sırıtıyor.

"Birine söylersen öldürürüm seni," diyor. "Anladın mı?"

İki tekerli bisikletine atlayıp uzaklaşıyor. Bir süre sonra gözden kayboluyor. Kendimi pis ve suçlu hissediyorum. Süveterimin önündeki düğme gözlü kızın yün saçlarını çekiyorum.

"Hepsi senin suçun, pis kız, orospu kız!"

Karınca yuvasının üstüne hırsla basıp okul binasına giriyorum. İçimden ona kadar sayarak. Bir, iki, üç, dört, beş, altı…

Koridordaki yeşil kadifeden panolara çocukların yaptığı resimleri asmışlar.

M harfinden martılar, dağların arasından akan, ip gibi nehirler, etrafına çit çekilmiş, kutu evler, gülen ay dedeler, çöp adamlar… Hepsi birbirine benzeyen bu resimlerin arasında kendiminkini göremiyorum. Boğazıma bir hıçkırık tıkanıyor, gözlerim dolu dolu oluyor. O sırada saçlarımda bir el hissediyorum. Korkuyla yüzümü kaldırdığımda, gözlerim şişman öğretmeninin kapkara ve kötücül gözleriyle karşılaşıyor.

"Her tarafta seni arıyoruz, neredeydin?"

"Bahçedeydim, öretmenim."

"Benden izin almadan bahçeye çıkamazsın diye kaç defa söyleyeceğim sana!"

Kadın kulağıma asılıyor, çektikçe çekiyor. Yüzüm acıdan kıpkırmızı kesiliyor, gözlerim yaşla doluyor. İncecik bir sesle,

"Kulağım acıyor öretmenim," diyorum.

"Acıyacak tabii. Bundan sonra uslu bir kız olacaksın, arkadaşlarının yanından ayrılmayacaksın. Yoksa annene söylerim seni. Oyun odasına şimdi!"

Oyun odasında kızlar ayrı bir yerde bebekler ve kap kacaklarla, erkekler ayrı bir yerde silahlar, trenler ve arabalarla oynuyorlar. Başlarındaki genç öğretmen ara sıra otoritesini hissettirmek için etrafına emirler yağdırıyor. Kapının eşiğinde beklediğimi görünce, cırtlak sesiyle,

"Ne bekliyorsun orda, girsene içeri, kuş beyinli!" diye bağırıveriyor.

"Ben kuş beyinli değilim," diyorum.

"Bak bir de cevap veriyor! Girsene kızım içeri!"

Sonra, aşçılık oynayan kız grubuna dönerek, beni de oyuna almalarını söylüyor. Gruptan çirkin, tombul bir kız kıskanç bakışlarını üzerime dikerek benim hep oyunbozanlık yaptığımı söylüyor.

"Yapmaz, yapmaz," diyor genç öğretmen. Beni çağırıyor.

"Gel bakayım buraya. Oyunbozanlık yapmayacağını söyle arkadaşlarına."

"Yapmayacağım öretmenim," diyorum başım eğik.

Elime tutuşturulan plastik bıçakla plastik patatesleri doğrarmış gibi yapmaya başlıyorum. Gözüm ise biraz ilerde trencilik oynayan Efe'nin üzerinde. Ne tatlı, ne iyi Efe. O olmasa dayanamam buraya. Efe ona baktığımı fark ediyor. Utanarak gözlerimi kaçırıyorum.

Zil çalıyor. Yemek saati. Genç öğretmen hepimizi sıraya sokuyor. Asker adımlarıyla yemekhaneye doğru ilerliyoruz. Aklım Efe'de. Arkamı dönüyor, onu görmeye çalışıyorum. Farkında olmadan sırayı bozuyorum. Genç öğretmen bağırıyor, "Yürüsene kuş beyinli!"

Yemekten sonra uyku saati geliyor. Gündüzcü çocukların anneleri onları alıp götürdü. Benim gibi annesi çalışan çocuklar ise uykuları gelmemiş olsa da yatakhaneye yollandılar. Ayıcıklı pijamamı giyip, kendime ayrılmış ranzanın alt katına uzanıyorum. Annemi hayal ederek uykuya dalmaya çalışıyorum. Olmuyor. Üst kattaki kız yatağında kıpırdanıp durdukça sallanıyor ranza. Bir türlü uyuyamıyorum. Sonra çişim geliyor. Tuvalete doğru giderken, pis çocuğun yanında başka bir çocukla beni takip ettiğini fark ediyorum. Kendimi tuvalete atıyorum, kapıyı örtüyorum. Pijamamı indirip klozete oturduğumda, anahtar deliğinde bir göz görüyorum. Kaskatı kesiliyorum. Çişimi bir türlü yapamıyorum. Kapının ardından fısıltılar geliyor, "Ben de bakacağım."

"Ben bakayım sonra bakarsın."

"Efe'yi çağıralım, o da baksın." □

FERİT SÜRMELİ

Sınav

OKULUN BAHÇESİNDESİN.

Erkencisin.

Uzak bir mesafeden gelmişsin. Heyecandan uyumamışsın. Az uyumuşsun ya da...

Güneş yeni doğuyor daha. Işınlarını yavaş yavaş bırakıyor yere.

Senden başka kimse yok bahçede. Kantin açık ama.

Sesleniyorsun. Cevap veren olmuyor. Bekliyorsun. Çok değil birkaç dakika kadar.

Bahçeye yöneliyorsun. Bir müzik geliyor kulağına. Kısık ve derinden. İyice odaklanıyorsun.

"Rıhtımda boynu bükük..." kısık ve yumuşak bir sesle eşlik ediyorsun müziğe. Usulca, ağaçların altında dolanıyorsun bir başına.

Sınava girecek öğrenciler, birer ikişer geliyor okula. Kimi tek başına. Kimi eşlik edeniyle beraber.

Aday başvuru formundaki fotoğrafına bakıyorsun. Tıpkı babanın gençliği. Herkes, seni çok benzetiyor babana. Geçmişe dalıyorsun bir an. Dün gibi sanki geçmişte kalan her şey. Dün gibi... Heyecanlısın. Tek başına, karşıdan binmişsin vapura. Eşlik edenin yok.

Pencere kenarındasın.

Uyukluyorsun.

Düşünde bir yelkenli gemi. Tepesinde iki martı çığlık atıyor durmadan.

Omuzuna biri dokunuyor usulca.

Kantinci olduğunu anlıyorsun.

"Çay hazır," diyor.

"Çay hazır."

Çay, poğaça alıyorsun kantinden. Bir de su.

Usulca ve basamakları sayarak çıkıyorsun ikinci kata.

Uyuşukluk, uykusuzluk çöküyor üstüne.

Tuvalete giriyorsun. Elini yüzünü yıkıyorsun. Az da olsa kendine geliyorsun.

Koridora yöneliyorsun. Upuzun koridorda sağlı sollu sıralanmış kapılar. Bir kapı daha. Kapıdaki numarayı okuyup içeri giriyorsun. Sınav salonu sessiz. Öğrenciler tedirgin. Tedirginsin. Gösterilen sıraya oturuyorsun. Pencere kenarındasın yine.

Serçe cıvıltıları küçük küçük aralıklarla düşüyor salona. Küçük küçük aralıklarla küçük küçük serçelerin cıvıltısı. Cıvıltı... Cıvıltıda yemlenme. Cıvıltıda çiftleşme.

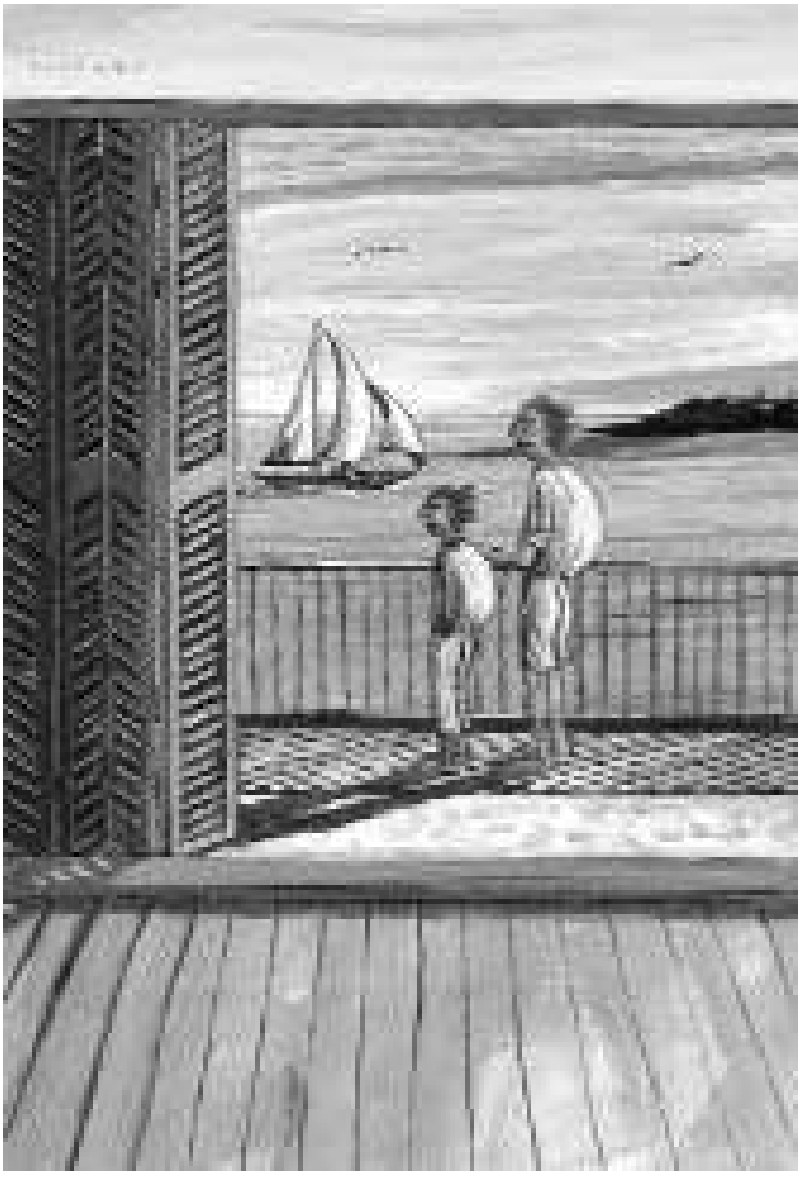
Soru ve cevapta her şey. Doğru şıkları işaretlemek için bekliyor öğrenciler.

Kolay değil. Gelecek kaygısıdır söz konusu olan.

İlk kez giriyorsun böyle bir sınava.

Pencereden bakıyorsun bahçeye. Ana baba günü sanki.

Büyükçe demir kapıdan, iki kişi giriyor içeri. Biri orta yaşında, ilk gençliğinde diğeri. Aralarında boy farkı olmasa ikiz sanacaktın onları. Daha ilk bakışta baba-oğul olduklarını tahmin ediyorsun. Önünde soru kitapçığı ve cevap kâğıdı duruyor sessizce. Alnını avucuna dayıyorsun. Kitapçığın sayfalarını çeviriyorsun. Yüzde yüz doğru olduklarını bildiğin cevap şıklarını tereddütle işaretliyorsun. Bilmediğin soruları hızla geçiyorsun. Arada bir pencereden dışarı bakıyorsun. Duvarın dibinde bir yavru serçe. Zıplıyor zıplıyor, kanat çırpıyor, acı acı ötüyor, uçmaya çalışıyor, uçamıyor bir türlü.

MEHMET ALİ TÜRKMEN

Ne olacak bu yavru serçenin hali diye geçiriyorsun içinden?

a. Karıncalara yem olabilir.

b. Kedi kapabilir.

c. Köpek daha hızlı davranabilir.

d. Uçmayı başarabilir.

e. Bir insan eli uzanabilir.

Bir insan eli. Ellerine bakıyorsun. Oturduğun yerden kalkmaya yelteniyorsun.

Bir an sınav görevlisiyle göz göze geliyorsun. Sonra da oturduğun yerde çakılıp kalıyorsun. Tekrar sorulara ve cevap şıklarına dalıyorsun. Hızlı hızlı işaretliyorsun. Uyuşukluk, uykusuzluk iyice çöküyor üstüne.

Yemlenen, çiftleşen, oynaşan serçelerin cıvıltısı küçük küçük aralıklarla düşüyor salona.

Salon tedirgin.

Öğrenciler tedirgin.

Yavru serçe çaressiz... □

İLKE KELEŞOĞLU

Çizgili Rüyalar

Hiçbir dilde söylenmemiş
Hiçbir dilde yazılmamış
Sözler ve şarkılar içindeyim.
Edip Cansever

PAZAR GÜNÜYDÜ. HER GÜNÜM BİR DİĞERİNE GÖRE PAZAR GÜNÜYDÜ ZAten benim. Bomboş hayatlara özenirdim eskiden ve sonunda benim de boşluklarla dolu bir hayatım oldu. Artık hep aynı öyküyü okuyup aynı şarkıyı dinler hale geldim. Boşluklar ve gölgeler hep çizgileri anımsatır bu yüzden bana. Çizgiler kendini tekrar eder çünkü. Benim hayatım da çizgi çizgidir.

Güneşli bir pazara benziyordu. Pencereden dışarı bakmak istedim. Perdeler kapalıydı. Çizgi çizgi perdeler... Sert bir kayayı, ıslak bir tahtayı andıran perdeler… Pencereyi açtım. Dışarıdan çocuk sesleri geliyordu. Güneşli bir yaz günüydü. Hava serindi biraz. Karnım aç mıydı bilmiyorum. Canım bir şeyler yemek istiyordu ama midem pek istemiyor gibiydi. Genelde tam tersi olmaz mıydı? Bilmem. Belki de o gün diğerlerinden farklı bir gün olacaktı. Ters olmasındı ama farklı olsundu.

Kim ne derse desin, hava soğukken suyu sevmezdim. Ama yine de banyoya girdim. Güzelce yıkandım. Giyindim. Her zamankinden fazla özendim o gün. Dışarı çıktım. Uzun, inişli çıkışlı ve her gün tepip durmaktan yorulduğum bu sevimsiz yolu sanki hiç var olmamış bir zaman diliminde yürüdüm. Caddeye vardığımda kaldırıma çıkmak için attım ayağımı. Gözüm yolun kenarındaki mazgala takıldı. Çizgi çizgi demirlere, boşluklara baktım. Gözüm karardı. Sonra küçük beyaz bir ışık filan belirdi diyeceğim, tam uymayacak. Ama o ışık gibi şeyde uzun uzun tahtalar gördüm. Bir kulübe zemini gibi. Yerler çizgi çizgi. Sonra gitti ışık. Yoluma devam ettim.

Her yalnız çıkışımda dışarı, sokaklarda her yalnız dolaşışımda aklıma "Dört Zait"[1] öyküsü gelir. İçim daralır. Birileri bana bir şey soracakmış gibi gelir. Korkarım. Yol soracaklarmış gibi, ateş isteyeceklermiş gibi gelir. Açık söyleyeyim, insanları pek sevmem.

Sahil tarafına geçtim yolun. Müzik çalarımı çıkardım cebimden, kulaklıklarını taktım. Bastım düğmesine. Yumuşak şeyler dinlerdim genelde. Hayatım sert değildi. İçim biraz sertti ama. Belki çocukluktandı bu yumuşak huylu olamayışım belki ilk gençlik dönemimden belki de doğuştandı. Yalnızlığın büyük etkisi vardı ama. Etrafında biri olmayınca, insan neye hoşgörü göstereceğini bilemez. Ama ben yalnızlığı severdim. Biraz mecburiyetten, biraz başka türlü nasıl yaşandığını bilmediğimden. Bu yüzden çocukluğumun da ilk

gençliğimin de garip bir izi, sesi vardır beynimin içinde. Ama hayır, asla kalbimde değildir o sesler, izler.

Yine de korkulacak bir şey yoktu. O pazar günü, biliyordum, farklı olacaktı. Sesler filan vız gelecekti. Uzun süredir kendime bile söyleyemediğim yalnızlık bıkkınlığı bugün boy gösterecekti.

Durdum. Denize çevirdim yüzümü. Küçük teknelere, kayıklara baktım. İçleri boştu. Kimse yoktu. Kimindir ki bunlar diye düşündüm. Sadece balıkçıların mıdır? Gökyüzüne baktım. Güneş bulutların arasından çıkıyordu galiba. Birden gözüm kamaştı. Yine o çizgileri gördüm. Düşecek gibi oldum. Çizgilerin arasından kayar gibi oldum. Korkuluk demirlerine tutundum. Sonra güneş tekrar girdi bulutların arasına. Ben de yürümeye devam ettim.

Biraz yorulunca gördüğüm ilk banka oturdum. Etrafta gözüme takılan, hayatımı doldurabilecek hiçbir şey yoktu. Biliyorum, böyle şeyler söylememek gerekir. İnsan durumundan bir şekilde memnun olmalıdır. Pişmanlık, hoşnutsuzluk iyi değildir, belki biraz başkalarına yapılmış haksızlıktır.

Şarkı bitti. Başa aldım. Sözler ne kadar önemli, diye düşündüm sonra. Sözler, sesler, diller, şarkılar ne kadar önemli. *Söylenmemiş sahipsiz bir şarkıyım. Sessiz akan bir ırmağım geceden.*[2]

Sağıma soluma baktım. İnsanlara baktım. Sıkıldım denize baktım. Sonra insanlara baktım tekrar. Sonra bir kız çocuğu geldi yanıma oturdu. Yüzüme baktı. Bir şeyler söyledi. Kulaklığı çıkarıp,

"Pardon, ne demiştin?" dedim.

"Oturabilir miyim?" diye sordu. Annesi, babası var mı diye etrafa baktım. Kimse yok gibiydi.

"Gel, otur," dedim. Elinde bir kitap vardı. Kitabın adına bakmak için boynumu eğdim. Başını kaldırdı. Göz göze geldik.

"Biliyor musun bu kitabı?" dedi. Bilmiyorum anlamında başımı iki yana salladım.

"Öyleyse ben bitirince sana vereyim."

"Peki," dedim. Sonra tekrar başını eğip, kitabını okumaya devam etti. Dokuz on yaşlarındaydı herhalde. Ne daha büyük ne daha küçük gösteriyordu.

Şaşırmıştım. Hem küçük bir kızın dışarıda tek başına ne yaptığına hem de neden biraz ileride boş bank varken benim yanıma oturduğuna anlam verememiştim. Üstü başı düzgündü. Sokak çocuklarına benzemiyordu. İsmi neydi acaba? Kaç yaşındaydı?

"Niye yalnızsın?" diye sordum.

"Yalnız değilim ki, sen varsın işte!" dedi.

"Peki ben neden yalnızım o zaman?"

"Değilsin, ben varım ya işte!"

Gözleri kocamandı. Simsiyahtı. Yerdeki gölgelerimize baktım. Onlar da siyahtı. İki kalın çizgiydik yerde. Sıcak taşlarda, iki koyu çizgiydik. Martılara baktım. Küçük m harfleri gibiydiler.

"Bak, havada m harfleri uçuyor," dedim. Güldü. Kıkırdayarak güldü. Bir şey söylemedi.

"Karnın aç mı?" dedim.

"Biraz," dedi.

Elimi omzuna koydum.

"Gel, bir şeyler yemeye gidelim," dedim.

Müzik çalarımı kapattım, cebime koydum. Elinden tuttum küçük kızın. Ve bir şeyler

"Bu resmin öyküsünü yazar mısınız?" çağrısına gelen öykülerden bu sayımızda Ferit Sürmeli ile İlke Keleşoğlu'nun öyküleri seçildi. *NotosÖykü*'nün önayak olduğu olanağın ne denli olumlu sonuçlar verdiğini bu iki öykü de gösteriyor.

yemeye gittik.

Boşluklar, gölgeler filan... Hiçbir şey kalmadı o gün hayatımda. Söylediğim gibi insanları pek sevmem. Ama rüyalar... İnsanın bir kez borcu kaldı mı rüyalara, birinin elinden tutmak zorunda kalır. Çizgili pijamamla her pazar buluştum o küçük kızla. Kitap okuma sırası bir türlü bana gelmese de, artık biraz seviyorum insanları. □

[1] Sait Faik Abasıyanık, *Mahalle Kahvesi.*

[2] Ezginin Günlüğü, "Bir Eflatun Ölüm".

Türkiye'nin okuma alışkanlığı

Bağımsız Eğitimciler Sendikası'nın (BES) hazırladığı rapordan...

• Türkiye'de ihtiyaç maddeleri sıralamasında kitap 235. sırada yer alıyor.

• Japonya'da toplumun yüzde 14'ü, Amerika'da yüzde 12'si, İngiltere ve Fransa'da yüzde 21'i düzenli kitap okurken, Türkiye'de yalnızca on binde 1 kişi kitap okuyor.

• Türkiye'de günde ortalama 5 saat televizyon seyredilirken, kitap okumaya yılda yalnızca 6 saat vakit ayrılıyor.

• Türkiye'de okunan kitaplar, genellikle "siyaset, aşk, cinsellik" konularını işliyor.

• Nüfusu 7 milyon olan Azerbaycan'da kitaplar ortalama 100.000 tirajla basılırken, 71 milyon nüfuslu Türkiye'de bu rakam ortalama 2000-3000 dolayında.

• Ortalama olarak bir Japon bir yılda 25, bir İsviçreli 10, bir Fransız 7 kitap okurken, Türkiye'de bir kişi 10 yılda ancak 1 kitap okuyor. Türkiye'de okuma alışkanlığına sahip 70 bin kişi bulunuyor.

• Birleşmiş Milletler'in yaptırdığı bir araştırmaya göre, her yıl kitap için Norveçli 137, Alman 122, Belçikalı ve Avustralyalı 100 dolar, Güney Koreli 39 dolar ayırıyor. Dünya ortalaması 1,3 dolar iken, Türkiye'de bir kişi kitaba yılda ancak 0,45 dolar harcıyor.

• Türkiye'de dergi okuma oranı yüzde 4, gazete okuma oranı yüzde 22, radyo dinleme oranı yüzde 24, televizyon izleme oranı yüzde 95.

• Türkiye'de 1412 kütüphane olmasına karşın, yalnızca 400'ü uluslararası kütüphane standartlarını taşıyor.

• Türkiye'de bir kişinin kitap okumak için ayırdığı zamanın;
Bir Norveçli 300 katını,
Bir Amerikalı 210 katını,
Bir İngiliz 87 katını,
Bir Japon 87 katını ayırıyor.
Dünya ortalaması bile bizim ayırdığımız zamandan 3 kat fazla.

• Türkiye, Birleşmiş Milletler İnsani Gelişim Raporu'nda kitap okuma oranına göre, Malezya, Libya ve Ermenistan gibi ülkelerin bulunduğu 173 ülke arasında 86. sırada yer alıyor.

TÜRKİYE'DE YILLARA GÖRE KÜTÜPHANELER

	1996 Yılı	2001 Yılı
Kütüphane Sayısı	1260	1412
Kitap Sayısı	10.899.127	12.221.3 92
Okur Sayısı	22.523.449	1.698.602
Kayıtlı Üye Sayısı	1.004.681	254.007
Ödünç Verilen Kitap Sayısı	4.507.508	2.164.324
Satın Alınan Kitap Sayısı	29.450	3.862

Hayattaki gibi ama hayat olmayan

NEZİHE MERİÇ *Gülün İçinde Bülbül Sesi Var*'daki kimi öyküde okuru öykü yazma sürecinin içine katan bir kurguyu yeğlemiş. Bu öykülerde anlatılan olayların yanında, öykünün nerede nasıl doğduğu, nasıl kurgulandığı, yazarın öykünün hangi noktasında ne gibi bir tıkanma yaşayıp bunu hangi yollarla aştığı, ya da öykünün ilk başta planlanan noktadan çok başka yerlere nasıl kaydığını açıklayan, gösteren cümleler ya da ara başlıklar aracılığıyla yazma sürecinin kimi uğraklarını da okuyoruz.

Bu öykülerin tam da Nezihe Meriç'in anlattığı, kimi uğraklarını okura aktardığı biçimde kaleme alınıp alınmadığını bilemeyiz, bilmemiz de gerekmiyor zaten. Okuduğumuz öykülerin kurmaca olduğunu unutmamak durumundayız; dolayısıyla bu "açıklama"ları, bu "ara not"ları, bunların da öykü metninin içinde olduğunu göz önünde tutarak anlamlandırmaya çalışmak gerekiyor –Nezihe Meriç'in bu öyküleri kurgularken amaçladıklarının başka şeyler olabileceğini de göz ardı etmeden.

"Diyorum ki" başlıklı öyküdeki şu cümlelerin, bu öykülerin neden bu biçimde, yukarıda sözünü ettiğim kurgu içerisinde kaleme alındığı sorusuna yanıt ararken bize yardımcı olabilecek ipuçları arasında bulunduğunu düşünebiliriz:

"Ama üçüncü dubleye gelindiğinde, hafiften bir durağanlık, hafiften hüzne benzeyen, ama hüzün olmayan, sıkıntıya benzeyen, ama sıkıntı olmayan, karşısında, kendini anlayacak, yaşam hakkında felsefesi olan birini bulmanın getirdiği, huzura benzeyen, ama huzur olmayan bir durumun gölgesi düşmeye başlamıştı."

Bu cümledeki "bir şeye benzeyen ama o şey olmayan"lara yapılan vurgu dikkat çekiyor. Hayat ile kelimeler/edebiyat arasındaki ilişkiyi andıran bir kalıp değil mi bu? Edebiyat metinlerinde karşılaştıklarımız da böyle değil midir? Hayattaki bir şeye benzerler, ama o şey değillerdir. Daha genel olarak, nesne ile isim arasında da böyle bir örtüşmeme her zaman söz konusudur.

Bir başka ipucunun da Nezihe Meriç'in kimi öykülerindeki yalınlıkta, özellikle bu öykülerde diyaloglara verilen önemde bulunduğunu düşünüyorum. İki kişinin karşılıklı konuşmalarının ana gövdesini oluşturduğu bu öykülerde süsün, betimlemenin iyice kenara çekildiğini görürüz. Hani, neredeyse bu öyküler öylesine yalındır ki edebiyattan söz etmek bile zorlaşmış gibidir. Ama edebiyat, usta yazarın elinde, tam aradan çekilir gibi olduğu yerde kendini gösterir. Bu diyalogları okurken öykü kahramanları gözümüzün önüne canlı biçimde gelmeye başlarken, bu öykü kahramanlarının içinde bulundukları duygu durumlarını da iyiden iyiye hissederiz, sezeriz.

Edebi dilin anlatımın gündelik dilden farklılaştığında ortaya çıktığı düşünülür, bu nedenle olsa gerek, edebi olan da gündelik dildekinden farklı biçimde kurulmuş cümlelerde aranır. Nezihe Meriç ise öykülerinin dilini gündelik dile yaklaştırarak, neredeyse bitiştirerek oluşturmuş. Hayattaki gibi ama hayat olmayan bir şey edebiyat. Nezihe Meriç'in öy-

Nezihe Meriç, Erdal Öz ile.

küleri de bize "hayattaki gibi" ile "hayat olmayan" arasındaki bu dengeyi hatırlatıyor. Öykülerin yazılış/kurgulanış sürecine ilişkin "ara not"ların "hayattaki gibi"nin ağır bastığı yerde, "hayatta bulunmayan"a (diyelim, kurgucuya, yazıcıya...) bir katkı olarak görülebilir.

Nezihe Meriç, aynı zamanda edebiyatın bir imkânsızın peşinde olduğunu hesaba katmamızı istiyor gibidir öykülerinde. Bazı şeyler, özellikle duygular anlatılamaz, bunları ifade etmek için kelimeler, söz sanatları, edebiyat yetmez. Şu öykü adı bu noktada dikkat çekicidir: "Derinde, Çok Derinlerde İçini Kıyar da İnsanın, Gene de Tam Bilinemez Olan." Bu öykü boyunca iki kadın sohbet etmektedirler. Birbirlerini anlamaktadırlar sohbet sırasında, ama ağızlarından çıkan kelimelerden öte bir şeyden söz edip de tam olarak ifade edemediklerini düşünürüz –edebiyatın da tam olarak ifade edemediği gibi.

Şöyle der kadınlardan biri: "Ya bu içimizdeki boşluk ne olacak? Bu dayanılmaz tekdüzelik? Bu garip, ne olduğunu tam kestiremediğim özlem?" Tam olarak ne olduğunu kestiremediği bir şeylere özlem duymaktadır. Bir şeyler eksiktir, ama bunun ne olduğunu ancak yokluğuyla ve bu yokluğun yarattığı boşluk duygusuyla sezebiliriz. Bize onu duyuran yokluğudur.

Gülün İçinde Bülbül Sesi Var'ın ilk öyküsü "Yanmışım Dumanım Tüter"de de yokluğuyla varlığı sezilen, böylece varlığı süren birine duyulan özlemin anlatıcının kendini algılayamaz hale gelmesiyle sona ermesinin öyküsünü okuruz. Bu öyküde, "Neden birimiz somut birimiz soyut?" diye sorar anlatıcı ve ekler peşinden. "Kedi ne bilsin soyutu somutu! Her tarafı sarmış, her şeye sızmış kederi algılıyor ama."

Nezihe Meriç'in öyküleri de olanca yalınlıklarıyla soyuta somuta değinmeden kiminde günümüz toplumunda yaşamanın kimindeyse insan olmanın kederli yanlarını algılamamızı sağlıyor. □

BEHÇET ÇELİK

Nezihe Meriç
Gülün İçinde Bülbül Sesi Var
YKY, Ocak 2008, 114 s.

"İyi hayat"ın ötesindeki hayatlar

ONUR CAYMAZ'ın *Kalbin ve Tenin Bütün İstekleri*'ndeki öykülerinde dış dünyanın kabalıkları karşısında küçük incelikleri önemseyen öykü kahramanları dikkat çekiyor. Yeri geliyor onlar da daha kaba olmanın gereğine ikna olur gibi oluyorlar, ama bunu becerdikleri söylenemez. Buna çabaladıklarında çok çok yeni bir çelişki ekleniyor hayatlarına. Onur Caymaz'ın öykü kahramanlarının zamanla sorunları var. Öncelikle zamanın geçerken değiştirdikleri, alıp götürdükleri... Öykülerdeki bu baskın duygudan kaynaklanan ve öykülerin diline sinen bir özlem ve hayıflanma tonu hemen hissediliyor. Bu buruk ton bütün öykülere hâkim. Öte yandan öykü kahramanlarının zamanın ruhuyla da sorunları olduğunu belirtmek gerek. Sadece geçmişe gömülü bir hüzün değil onların ses tonunu alçaltan, kıran. Şimdiki zamana hâkim değer yargılarıyla da uyumlu olmadıkları için öykü kişilerinin zamanın ruhuyla da didiştikleri söylenebilir –itişmekten öteye gitmeyen bir didişme, belki sadece ayakta kalabilme çabası. Bu çaba da siniyor öykülerin atmosferine.

Öykülerin dilinde dikkat çeken bir tarz var: Art arda sıralamayı seviyor Onur Caymaz. İlk başta birbiriyle pek alakası olmadığını düşüneceğimiz nesnelerin ya da olguların –kimi zaman öznesiz ve yüklemsiz bir cümlenin içerisinde– art arda sıralanışı bu sayılanların üzerinden bir kameranın hızlıca gezdiğinde görüntülediklerini izliyormuşuz gibi bir etki yaratıyor. Caymaz'ın bu öyküleme tarzı, hızlıca, sözü uzatmadan öykünün atmosferine sokuyor bizi. Kitabın ilk öyküsünün ilk paragrafından cümleler: "Sonra hep çürük bir mor, kedili bir don, kulbu kırık bir kahve fincanı, kırmızı bir boğazlı kazak... Sonra soluk kahverengiler. .... Bu kocaman dünya, bu koca gemi, bu depderin kuyu, bu masal perisi, bu zindan karası, bu

Onur Caymaz genç kuşağın verimli yazarlarından.

kör korsan, bu yıkık iskele... .... Sonra bu koca dünya, yağmurlu bir akşam, bir telefon numarası, bir sinema çıkışı, bir hastanenin arap sabunu kokan merdivenleri...” Bu sayılıp dökülenlerin her birinde gizli bir öykü ya da öykücük var belki de, ana öykünün içerisinde bu öyküleri çoğu zaman öğrenemiyoruz, ama art arda sıralanışlarının yarattığı bir atmosfer, bir durum var. Peş peşe sıralandıklarında, belki de tek başlarına taşıdıkları anlamların, göndermede bulundukları, bulunabilecekleri şeylerin bir hayli ötesine geçen daha farklı bir anlam dünyası oluşturuyorlar.

“Mevsim Hep İlkyazdı” adlı öyküde Caymaz’ın kamerası çeşitli görüntülerin (öykücüklerin?) üzerinden hızlıca geçtikten sonra, öykü anlatıcısı, “Ben bunlardım,” der ve ekler: “Bunlarla iyi bir hayat kurulmaz.” Böylece, öykü kahramanlarının dış dünya ile çelişkileri nokta bir kez daha billurlaşır. “İyi hayat” diye dayatılan hayat tarzının yoksullaştırdığı hayatın dışında başka bir hayatın peşindedir Caymaz’ın öykü kahramanları. Örneğin, “Rüzgârlı Bir Gün”ün kahramanları maddiyattan daha önemli şeyler olduğunu bilmektedirler. Ya da “Un Kurabiyesi”ndeki Memet aşkın iyi hayat ararken bulunamayacak bir şey olduğunu kavrar öykünün sonunda.

Kitabın son öyküsünden, “Gökyüzü Sineması”ndan ayrıca söz etmek gerek. 102 sayfalık uzun bir öykü bu. Bu öykünün kahramanı Ferhat öbür öykülerin kahramanlarından belirli noktalarda farklıdır. Dayatılan “iyi hayat”ın yerine başka bir hayatın kurulabilmesi için siyasi mücadeleye girişmiş, cezaevine düşmüş biridir. Öte yandan iç dünyasındaki duyarlıklarıyla öbür öykülerin kahramanlarını da andırır uzaktan. Şiire düşkündür, inceliklerin peşindedir. Acılarla dolu bir hayat sürmüştür, sadece işkence ve mahpusluk değil, umut bağladıklarının ihanetiyle karşılaşmış, alkol bağımlısı olmuş, tedavi görmüştür. Yaşadığı aşklar hep hüsranla bitmiştir. Öykünün gerilimi Ferhat’ın çalışıp didinerek “iyi bir hayat” kurmuş abisinin evine yıllar sonra yaptığı ziyaret üzerine kurulu, ama bu ziyareti bölük pörçük takip ederiz öyküyü okurken. Onur Caymaz öykü boyunca geri dönüşlerle Ferhat’ın bu ziyarete kadarki hayatını aktarır. Öyle ki bu geri dönüşler öykünün gövdesini oluşturur, abinin evine yapılan ziyaret sadece öykünün düğümünün çözüldüğü bir sahne gibidir. Bir başka öyküdeki şu cümle bu öykünün kahramanlarının hayatları üzerinden bir kez daha vurgulanmaktadır: “İyi bir hayat yoktur.”

Günümüzde edebiyatın ve “iyi hayat”ı empoze eden medyanın es geçtiği yaşantılara ve mekânlara verdiği önem nedeniyle Onur Caymaz’ın yaşadığımız toplumun sessiz dip akıntılarına yakın durmayı seçtiği de söylenebilir. □

BEHÇET ÇELİK

Onur Caymaz
Kalbin ve Tenin Bütün İstekleri
Sel Yayıncılık, Mart 2008, 165 s.

Kaybetmenin güzelliği

HİKMET TEMEL AKARSU, birçok romanı ve oyunu yanında daha önce iki öykü kitabı (*Babalar ve Kızları*, İnkılâp Yayınları, 2005 ve *Güzelçamlı’nın Kayıp Panteri*, Can Yayınları, 2005) yayımlanmış bir yazar. Üçüncü öykü kitabına ad olarak *Dekadans Geceleri*’ni seçmiş.

Kitap üç bölümden oluşuyor ve ilk bölüm kitapla aynı adı taşıyor. Tüm kitaba şöyle ya da böyle yayılmış geçmiş özlemiyle iç içe geçen hesaplaşmalar bu ilk bölümde oldukça yoğun hissediliyor. Yazarın dili –‘için’ yerine kullanılmış o ‘adına’lar, yabancı kökenli sözcüklerin bolluğu ve kitaptaki birçok basım hatasının verdiği sıkıntı bir yana bırakılırsa– çevik ve akıcı. Geçmişi ve yitirilen değerleri özleyen öykü kişileri kitaba yoğun bir didaktik yön katmış. Bir şeyler yitiriliyor ya da çöküyor her an. Tüm metinlere yayılmış bir izlek bu. Bu nedenle okuyucu sallanan bir parmak görür gibi oluyor kimi öykülerde. Ancak yazarın sahip olduğu ve başarıyla aktardığı mizah duygusu bu didaktik halin çapaklarını törpülüyor.

Rock ’n’ roll öykülerin çoğunda kendini gösteriyor. Birçok şarkı ve şarkıcı öyküleri okurken fon müziği oluşturur gibi birbirini izliyor. Yazarın öykülerinde kullandığı müzik ve rock ’n’ roll ruhu ile geçmiş özlemi bugünün, öykü kahramanlarınca anlaşılmazlığının dayanaklarından birini oluşturuyor. Yeni neslin ortak yönleri ve kimi satılık ruhlar, yuppie kültürü ile hippie kültürü arasındaki farkları saya döke içlenen öykü kişilerini sinirlendiriyor. Kapitalizmin sert dişlileri arasında tutunamayanlar, kaybedenler, kaybetmeyi onurlu bir yenilgi gibi mi görüyor? Pek savaşacak güçleri de kalmamış üstelik. Ama akışına bırakırken yakınmaktan da vazgeçmiyorlar.

Öykü kişilerinin bir yandan kaybetmeyi yücelterek gururlanması, diğer yandan sistem karşısında bu denli yakınma, küfür, aşağılama ve hor görmeyle dolu olması insanı hüzünlendiriyor. İlk bölümdeki en kayda değer iki öykü olarak “Westend Kızları” ve “Olimpos’un Son

Hikmet Temel Akarsu

Gerçek edebiyat nerede...

Yazdıklarınızı edebiyatımız içinde bir yere koymak zor. Siz nasıl tanımlıyorsunuz?

Sanırım bu soruyu; "Aynaya baktığınızda neler görüyorsunuz?" gibi bir soru ile türdeş görebiliriz. Takdir edilir ki yanıt verilmesi zor bir soru. Aynaya bakan için özneller öznelin yanıtları olabilir. O yüzden verilen yanıtlar hiç kimse için bir anlam taşımayabilir. Yine de elimden geldiğince yanıtlamaya çalışayım. Öncelikle, bu sualin oluşmasını besleyen sanırım son kitabım *Dekadans Geceleri*'nin içerdikleri. 'Öykü', tür başlığını taşıyan bir kitap. Notos da öyküye çok önem veren bir dergi. Dolayısıyla, öyküye adamış bir yayın çevresi, *Dekadans Geceleri*'ne baktığında ve standart kalıpların dışında bir edebi form gördüğünde bunu betimlemek için en zekice yola sapıyor ve yazara da soruyor: "Nedir bunlar?" Kuşkusuz Notos'un bu konuda fikirleri vardır. Ama yine de yazara sorar. Bence bu çok heyecanlı bir sınav. Çünkü en iyi bildiği soru sorulduğunda çuvallayan çalışkan öğrenci durumuna düşmek pek olası. Ama bu heyecanlı sınavda çakmak pahasına derim ki; öykü hayatın ta kendisidir, damardan bir türdür, laf salataları ve cin fikirli kurgularla geçiştirilemeyecek kadar rafinedir. O yüzden kısa, küçük, zavallı yaşamlarımızdan çok fazla esintiler taşımak zorundadır. Çağımızda öykü, biracık da deneme (essay) ile birleşmek, bütünleşmek, lirik (şarkı sözü) ve şiirlerle taçlanmak, romana da nazire etmek zorundadır. Tüm bunları bütünleştirmeye çabalayan ve çağın acısını kalbinde yaşayan bir yazar yanlışlıkla bir "Dr. Frankeştayn" da elde edebilir. Edebiyatı bir adım ileri taşımak gibi bir onura da erebilir. Bunlardan hangisini yaptım?.. Sanırım işte aynaya bakıldığında anlaşılamayan o.

Zor soruları seven biriyim. O yüzden teşekkür ederim.

"Yanıtı iyi verebildim mi?" diye de aynaya bakmam gerekecek şimdi. Ve paralel aynalar karşı karşıya geldiğinde sonsuz resimler uzayacak sonsuz derinliklere doğru...

Gerçek edebiyat orada mı yoksa? Zor soruların başladığı yerde mi?

Mutlu Yazı" sayılabilir. Tüm bu yakınma ve hor görülerin nispeten daha az olduğu, hüzne ve mizaha birlikte dayanan sağlam anlatıları olan öyküler bunlar. "Kral Öldü" ise iki yeniyetmenin 1977 yılında güneye gitmesini konu alan bir yol öyküsü gibi başlayarak bir hippie kömününün içinde geçirdikleri kısa zamanı etkileyici bir şekilde anlatıyor. (İnsanın aklına ister istemez *Easy Rider*'dan sahneler geliyor bu öyküde.) Sonra birden Elvis'in öldüğünü öğreniyorlar. Hippie'lerin de kaybolup gideceğini sanki hissediyorlar. Sonun başlangıcı gibi olan bu haberi duyan yeniyetmelerden biri şöyle diyor: "O güzel insanlar çekildi... Zaten her şey başından belliydi... Hayat bir peri masalı değildi, bir gün bizim de öğreneceğimiz gibi."

Kitabın ikinci bölümü 'Z Kuşağı' adını taşıyor ve birbiriyle bağlantılı üç öyküden oluşuyor. Yeni neslin gene eleştirilerden payını aldığı, ancak mizahın daha yüksek derecede kullanıldığı öyküler bunlar. Yine bir kaybeden var: Kaybetmekten bazen mutsuz, ama kaybetmenin kendinde sakladığı güzelliklerden memnun bir yazar. Yazar ve 'arkadaşlarının!' bir bar açılışı için Eskişehir'e doğru yaptıkları tren yolculuğu üç öyküyü de derinden etkiliyor. Yolda tanışılan genç üniversite öğrencisi iki erkek, kim oldukları sonradan ortaya çıkacak iki sarışın kız, gerçek yalanlar, sahte samimiyetler, yanılmalar, şaşırmalar... vb. İlk bölümdeki didaktik ve yakınmacı tavır hâlâ var olsa da, artık o kadar belirgin değil.

Son bölüm "Yitirilmiş Huylalar" kitabın en rafine ve etkileyici iki öyküsünü içeriyor. Ancak bu bölümdeki tüm öyküler için aynı şeyi söylemek güç. Yine kaybeden ama birçok değerle donandığından bilgiç insanların huysuzlanmaları en aza inmiş. Geçmişe duydukları özlem daha buruk bir şekilde beliriyor; ama asla ucuzlaşmadan. Bu bölümün ilk öyküsü "Sonyaz Tavernalarında..." kitabın belki de en iyi öyküsü. Sinematografik anlatımı nedeniyle o tavernada son kalan yaşlı kadınla –eski bir oyuncudur kendisi– heyecanlı delikanlının dansını görüyorsunuz. Ağırlaşan havayı bile hissedebiliyorsunuz, birazdan yağmur yağacak gibi geliyor. Ve o yağmur er geç yağıyor kaybedenlerin üstüne.

"Köprüaltı" eski Galata köprüsüne mi, yoksa hapiste kaybedilen bir arkadaşa mı yakılmış yoruma açık, ama bir yeni zaman ağıdı gibi ışıldıyor. "Cosmos Otel" yine başarılı bir tüketici toplumu eleştirisi gibi görünse de hepsi bu kadar değil. Kitabın son öyküsünde ise güzel bir sürpriz bekliyor okuyucuları.

Zaman zaman anlatı-öykü sınırları üzerine düşünmek gereken metinleri de içeren ("Dekadans Geceleri" ya da "Kara Gonca" gibi) ve kimi öykülerinin yetkinliğiyle dikkat çeken bir kitap *Dekadans Geceleri*. Birbirinin benzeri yığınla kitabın arasında –zaman zaman gerçeküstü'ye verdiği selamlar da unutulmamalı– özgün bir renk oluşturuyor. Geçmiş özlemi, kaybedenlerin aslın-

da gerçek kazananlar olduğu yolundaki didaktik mesajlar ve ağır eleştirilerin kararttığı izlek, yazarın mizah duygusu ve anlatımının çevikliği sayesinde aydınlanıyor. Kaybetmenin güzelliğiyse sönmüş bir yıldız gibi, her öyküde az ya da çok ama küskün bir şekilde beliriyor. Ve Beckett'in sözlerini getiriyor insanın aklına ister istemez: "Hep Denedin. Hep Yenildin. Yine dene, yine yenil. Daha iyi yenil!" □

YALÇIN TOSUN

Hikmet Temel Akarsu
Dekadans Geceleri
Varlık Yayınları, Şubat 2008, 198 s.

Acıyı bal eylemek

RADİKAL Kitap'ta yazılarını takip ettiğimiz Abidin Parıltı'nın ilk öykü kitabı *Heveskuşu*. Kitap bir ilk kitap olarak oldukça başarılı, bunun nedeni yazarın sinema, televizyon senaryoları ve tiyatro oyunları konusunda deneyimli olması sanırım.

Kitaptaki öyküler iki koldan ilerliyor, birinci kol şehirde yaşayan, kapana kısılıp kalmış modern insanın trajedisini anlatırken, ikinci kol Güneydoğu'da kaybolan, öldürülen, töreye kurban verilen insanları dillendiriyor.

"Göz Yorumcusu" birinci kola ait bir öykü. Günlük yaşamda farkına varmasak da durmaksızın bir ideal güzel kavramı dayatılmakta ne yazık ki, zayıf, mümkünse sarışın, uzun bacaklı, bakımlı vs... "Güzel" bulduğumuzun "dayatılmış olan" olduğunu çok geç olmadan anlamak, yaşam karşısında doyumsuz ve mutsuz olmayı engelleyecek belki de. "Göz Yorumcusu"nun baş kişisi ise sadece güzel gözlerin peşinde, bu uğurda şişman, terk edilmiş, mutsuz kadınları hayal edebiliyor aylarca. Hayalleri gerçek olduğundaysa avına yaklaşmış bir vahşi hayvana dönüşüyor. Duyguların ustalıklı anlatımı sayesinde, fetişe boyun eğmiş, vahşice can almış bir kahramanın polislerce götürülürken ellediği reyhanın kokusunu sonsuza kadar içini çekmek istemesi ve acı çekmesi okuru çok da tedirgin etmiyor.

"Yara Defteri 'Süveyda'", günlük şeklinde ilerleyen bir öykü. Adı Metin Altıok'un güzelim kitabını anımsatıyor: *Süveyda*. Geceli gündüzlü tutulan günlükle, aralardaki şiirlerle bir gençlik aşkı anlatılıyor. Tutkulu, acı veren, karşılıksız bir aşk. Öykünün anlatımındaki doğallık, günlükte bir kendini bir karşısındakini suçlayan dengesiz tavır, yersiz bir inat ve gurur duygusu çok da geride kalmamış yılları anımsatıyor okurken. Öykünün akışında doğal olmayan tek bölüm Ömer Amca'nın trajik hikâyesi. Kitabın iki kolu da buluşturan tek öyküsü de bu. Yine de Ömer Amca, anlattıklarıyla, yaşadıklarıyla, döktüğü gözyaşlarıyla başlı başına bir öykü olmalıymış.

"Zifir Gece" namusu korumak ya da öç almak adına işlenen cinayete giden yolu anlatan bir öykü. Her okuduğumuzda, duyduğumuzda canımızı acıtan, elimizden gelmeyenlerden dolayı duyduğumuz suçluluğu artıran bu ayıp, kadına şiddet uygulatan, genç erkeklerin eline silah verdiren bu anlayış belki de edebiyatta yer ala ala son bulur. Kim bilir?

Kitabın dikkat çekici öykülerinden biri de "Mağlup Ten". Aslında kadın öykülerinden biri demek gerekir. Evine, işine, çocuğuna yetişmeye çalışırken karşılaştığı zorluklara daha fazla dayanamayıp yaşama mağlup olan bir kadının öyküsü. Maddi sıkıntılar yüzünden katlandığı patron tacizine eklenen eski koca tecavüzü, ne yazık ki filmin kopmasına neden oluyor. Öykünün geriye dönüşlü kurgusu, zaman zaman kullanılan bilinç akışı yaşananları tüm ağırlığıyla okura da yüklüyor.

Kadın öykülerinin diğer kolu Doğu'ya uzanıyor. "Yas Kapısı" bize Yusuf ile Nâze'yi anlatıyor. Köyde sessiz sakin bebekleri Civan'la yaşarken, yardım ettikleri bir gerilla ve köyü basan asker... Öldürülen Yusuf, kaçan Nâze, annesinin memesinden sütü ancak onun bedeni soğumaya başlarken emebilen Civan... Anlatılanların acılığı kadar, anlatımın tarafsızlığı ve gerçekçiliği de etkileyici. "Yabancı, Yusuf'u yana doğru iterek içeri girdi. Ne yapacağını, neye sığınacağını bilmiyordu. Odanın köşesine, sobanın yanına sığındı. El kadar küçülmüştü. Bıraksalar duvarı delip içine girecekti. Korkuyor, yerinden kalkıyor, oraya buraya salınıyor, tekrar bir köşe bulup çömeliyordu." Hangi okur yukarıdaki satırları okuyup da yaşanan çaresizliği duymaz? Edebiyatın büyüleyici gücü sanırım burada yatıyor, "işkenceye dayanamam, arkadaşlarımın yerini söylerim, beni öldürün" diye yalvaran bir insanı tüm düşüncelerden, görüşlerden soyutlayarak okurun içselleştirmesini sağlamasında...

Tüm bu acı öykülerin sonunda, noktayı yine bir kadın öyküsü "Maktûl" koyuyor. Bu kez yaşlı bir anne kayıp oğlunu arıyor. Annenin ağzından aktarılan öykü kitap boyunca boğazı tıkayan yumruyu büyütmeye yetiyor da artıyor. Ölmüş de olsa sırf cesedini bulmanın önemi, mezarı belli olsun diye, gün aşırı gidilsin, çiçekler konulsun, yüz sürülsün diye, yansıyor satırlara bu kez...

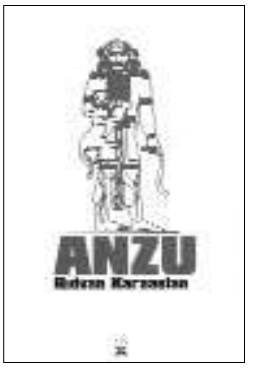
Abidin Parıltı ilk öykü kitabı *Heveskuşu*'yla başladığı yolda hızla ilerleyecek gibi. Öyküleri hem doğup büyüdüğü Mardin'den, hem

yıllardır yaşadığı İstanbul'dan izler taşıyor. Her iki kolda da haksızlıkları, yanlışları, acıları anlatıyor, anlatmakla da kalmıyor tattırıyor. □

BANU YILDIRAN GENÇ

Abidin Parıltı, *Heveskuşu*
İthaki Yayınları, Mart 2008, 95 s.

Doğu'nun öyküleri

MİTOLOJİ denince ilk Yunan-Roma mitolojisi gelir akla. İlgili ve özenli bir okuma yapmamışsak, mitoloji, Zeus'un çapkınlıklarıyla Herakles'in başarıları çerçevesindeki –aslında– o dar alanla sınırlıdır belki de çoğumuz için.

Azra Erhat, "efsanelerin çıkış yeri ne Yunanistan'dır, ne de İtalya, Anadolu'dur, Girit'tir, Mezopotamya'dır, Fenike, Mısır'dır, ya da bütün bu yerlerdeki geleneklerin karışımından ortaya çıkmış bir bütündür," der ömrünün ereği Mitoloji Sözlüğü'nde.

Rıdvan Karaaslan da Lîs Yayınevi'nden çıkmış *Anzu* isimli üçüncü kitabında, uygarlığın yaratıcılarından olan, Yunan mitolojisi ve birçok mitolojinin oluşmasına katkı sağlamış "ırmaklar arasındaki ülke" Mezopotamya'dan ve tarih boyunca Süryaniler, Ermeniler, Müslümanlar, Zerdüştiler, Araplar, Kürtler ve Türkler'e ev sahipliği yapan eşsiz kent Mardin'den öyküler anlatıyor bize. Yer yer efsaneler, mistik öğelerle yer yer de yazıldığı 1987-95 yılları göz önüne alındığında Güneydoğu'nun acı gerçekleriyle bezeli öyküler bunlar.

"Anzu"da Tanrı Enlil'den Kader Tabletleri'ni çalmaya çalışan aslan başlı kuş gövdeli yaratık Anzu'nun hikâyesini, "Jinda"da ateşi yakmaya devam edecek büyücü, toprağın ve ateşin çocuğu olarak seçilen ama kendisi sürüldüğü bu yolu reddeden ve sevdiceği Jinda'ya ulaşmaya çalışan Rado'nun hikâyesini, "Güneşin Toprağın Tenini Öptüğü Yer"de öldüğünde topraklarına, kocasının,

---

Pippa ve Güldünya'ya...

TAM DA "Kadın ve İstanbul" üzerine Arnavutköy çileği tadında, erguvan renginde bir yazı yazmaya niyetlenmişken geldi Pippa Baca'nın tecavüz edilerek öldürüldüğü haberi. İstanbul'da öldürülmemişti ama bu toprakların yok ettiği cansız bir kadın bedeni daha yatıveriyordu işte yanı başımızda. Güldünya da İstanbul'da bir hastane odasında bırakmıştı umutlarını, geleceğini. Umutlarımız hep başka bahara kalıyordu. Her şeye rağmen kadınların yazdığı hikâyeler olacaktı umudu ayakta tutan. Umutlarımız Batı'nın Doğu'ya, geleceğin geçmişe, ölümün aşka, erkeğin kadına hükmetmediği şehre dairdi.

Kadın Öykülerinde İstanbul, yirmi dokuz kadın yazarın İstanbul'un farklı semtlerinde, farklı zamanlarda deneyimledikleri öykülerini bir araya getiriyor. Hande Öğüt'ün seçkisi olan bu öyküleri Sel Yayıncılık basmış. Kitapta İstanbul erguvan bir fon olmaktan ziyade her bir öykünün başkahramanı. Kimi öyküde özlenen bir tat, kimi öyküde bezdirmiş bir sevgili.

Cihan Aktaş'ın İstanbul'u bir bardak güzel kokulu çayken Salacak'ta içilen, Gaye Boralıoğlu'nun İstanbul'u kenar semtlere uzanan tren raylarında büyüyen

umut olmuş. Leyla Erbil, Trianon Pastanesi'nde bu kentin renklerini oluşturan kültürleri anarken, Şebnem İşigüzel Marilyn Monroe'yu İstanbul'a getirmiş, ne iyi etmiş.

Sevinç Çokum, Tarlabaşı'nın o hiç görmek istemediğimiz sürgünlerini, Mine Söğüt, İstanbul'un ölüm tuzağına düşürdüğü kadınları, Aslı Tohumcu sahipleri tarafından istedikleri gibi yaşanılamayan, engellenmiş hayatları, Semra Topal kentin şizofrenisini yazmış.

Yaşı yok bu şehrin kadınlarının. Sınırları yok hayallerinin. Mağaza vitrinlerine bakıp sevgilisini düşünen kadının da, küçük bir pastanede soluklanan geçkin dulun da aklı karışık. Bu şehirde yaşanan her hikâyenin hem bir masal kadar imkânsız ve gizemli, hem de en acımasız gerçek kadar can yakıcı olduğunu bilen kadınlar adımlıyor İstanbul'un kaldırımlarını. İstanbul'da yaşayıp da Boğaz'ı hiç görmemiş, tek başına yürüyüşe çıkmamış, vapurda çay simit keyfi yapmamış kadınların hikâyesi ise yazılmayı bekliyor. Yani daha yazılacak çok hikâye var.

ELİF TÜRKÖLMEZ

Kadın Öykülerinde İstanbul, Hazırlayan: Hande Öğüt
Sel Yayınları, Şubat 2008, 295 s.

atalarının yanına gömülmek isteyen Zeko Ana'nın hikâyesini dinliyoruz Rıdvan Karaaslan'ın sözcüklerinden. "Ona Reşo Deme"de her düğünde "ilk gece hakkı" ile aşkı kirleten ağaya isyan olan "Meşkina Destanı" anlatılıyor. "Dehliz", "Sus(ma)" ve "Bekleme Küçüğüm"de ise 1990'ların ilk yarısında Hizbullahçılar'ın Güneydoğu'da gerçekleştirdikleri akıl almaz katliamları üç farklı olay örgüsüyle anlatıyor Karaaslan.

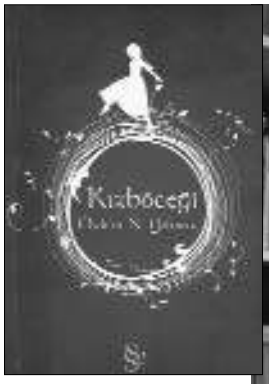
Gerçekten de insan üzerinde büyüdüğü coğrafyanın şeklini alıyorsa, Karaaslan da efsanelerin çıkış yeri, tarihin başladığı topraklar olan Mezopotamya'nın coğrafyasından besleniyor. Batı'da hızlı akan zamana inat Doğu'nun usul usul sözcükleriyle, her sözcüğe içini yükleyerek, her sözcüğü yüreğinin hokkasına bulayarak anlatıyor hikâyelerini. □

TUĞBA ERİŞ

Rıdvan Karaaslan, *Anzu*
Lis Yayınları, Mayıs 2007, 116 s.

Her kadın kendi ağacını tanır

HANİ çocukluğunuzun geçtiği eve, sokağa, yıllar sonra artık büyümüş, içindeki düşler ormanı kurumuş bir yetişkin olarak gittiğinizde her şey küçücük görünür ya, "karşıdaki evin kocaman bahçesi sadece iki

Özlem N. Yılmaz ikinci kitabındaki öykülerde de başarısını sürdürüyor.

adımlık, holdeki kiler dolabı ne kadar alçakmış meğer" diye düşünürken hatıralar insanın boğazına birbiri ardına dizilen düğümler bırakıverir ya; *Kızböceği* de öyle bir düğüm bırakıyor, yutkunduğunuzda içinizdeki unutulmuş ormanı sulayacak, canlandıracak gözyaşlarınızı akıtabilmeniz için.

Kızböceği, Özlem Narin Yılmaz'ın ikinci öykü kitabı. On iki öyküden oluşan bu kitap, yazarın ilk kitabıyla yakaladığı başarının devamını getiriyor. Cinsiyetçilik, homofobi, tecavüz, "kadın intiharları", etnik ayrımcılık gibi konuları öyle ustaca anlatıyor ki Özlem Yılmaz, öykünün kahramanı siz oluyorsunuz bir anda. Tecavüze uğrayan, töre urganı boynuna geçirilen, baba sevgisinden mahrum, maşuğuna hasret kalan siz oluyorsunuz, en yakınınız oluyor.

Bütün bunların yanında öykülerde çok derin bir "aşk" duygusu var. Karakterler öyle büyülü, öyle coşkulu âşık oluyorlar ki, elma ağaçları dayanamayıp çiçek açıyor, fesleğenler mis gibi kokuyor, bahar geliyor. Aşk hep hasretlik duygusunu da getiriyor beraberinde. Ne kadar uzaksa sevdiğinin kokusu, o kadar büyüyor aşk. Ama "aşkın bir adı da sabır değil mi?"

Bir öyküyü okumanın zamanı, mevsimi olur mu bilmem ama *Kızböceği* tam da bahar vaktinde okunacak öykülerden oluşuyor. Nicedir dizlerimizde kabuk tutmuş yaralar yok; içimizdeki ormanda takılıp düşeceğimiz taşlarsa bizi bekliyor, kalkıp yola devam etmenin coşkusunu tadabilelim diye. □

ELİF TÜRKÖLMEZ

Özlem N. Yılmaz, *Kızböceği*
Everest Yayınları, Şubat 2008, 154 s.

ATÖLYE bölümünü daha da geliştirmek ve daha çok sayıda öykünün değerlendirilmesini sağlamak için bu sayıda iki yazarımız görev aldı. Nemika Tuğcu ve İnan Çetin, gelen öykülerin bir bölümünü her zamanki gibi titizlikle değerlendirdi.

□

Nemika Tuğcu

Emir Ali Tercan: Duygu yönü ağır basan bir hikâye "Parfüm ve Sigara". Bir tutkunun öyküsü. Tutkunun insanı nasıl yerden yere vurduğunu anlatıyorsunuz. Güzel ayrıntıları yakalamışsınız ama gereğinden fazla anlattığınız için öykü olamamış. "Ondan sonra bir sürü şey yaşandı" diyorsunuz; merak ettim neler yaşandığını. Birkaç, belki de bir cümlede sezdirseydiniz keşke olan biteni. Daha çok okuyarak daha güzel yazabileceksiniz. Devam edin.

Deniz Burçin Başer: "Rüzgâr" umut veren öykülerden biri. Diliniz ve kurgunuz güzel. "Tavizsizce" sözcüğünü gereksiz buldum sadece. Onu kaldırınca anlam değişikliği olmuyor. Devam edin, çok daha güzellerini yazabilirsiniz.

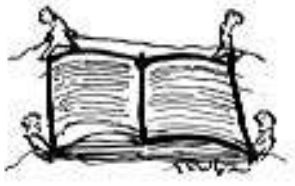
Yavuz Yıldırım: "Gidiş", iyi bir intihar öyküsü olabilecekken zorlama imgelerle öykünüzü basitleştirmişsiniz. Çok iyi gözlemleriniz var. İmgelere boğmadan, fazla süslemeden yazmay

İkinci öykünüz ilkinden çok farklı. Diliyle de kurgusuyla da çok güzel bir öykü. Abartısız, iddiasız... Öykü yazmayı biliyorsunuz, devam edin.

Ömer Ilgaz: Yaşanmış bir olaydan ya da bir anıdan yola çıkarak öykü yazılabilir. "Mustafa", bir anı öykü izlenimi verdi bana. Onu düz bir anlatımdan çıkartıp "öykü" haline getirmeniz gerek. Bir arkadaşınıza anlattığınız gibi değil, diline ve kurgusuna özen göstererek yazmalısınız. Yazdıklarınızı bir süre bekletip yeniden okuyunca tekrarları, yanlış yazdığınız sözcükleri, fazlalıkları göreceksiniz.

Tuğçe Yaşar: Yabancı bir sözcük reaksiyon; hele öykü adı olarak bana kimya dersini anımsattı. Türkçe bir sözcük bulabilirdiniz, aramamışsınız! Hiç özenmemişsiniz yazarken. İşler fesat olamaz, ancak kesat olur. Viski kadehleri numaralı mıdır? Öykü okudukça "farkındalığınız" artacak.

Şafak Pala: Yaşamla bir hesaplaşma "Renkler ve Yüzler". Diliniz güzel. Sadece "tefriş" sözcüğü aykırı geldi bana. Öykünün en önemli malzemesi dil olduğu için sözcük seçiminde dikkatli olmalısınız. Öykünüzü geliştireceğinize inanıyorum. Çok okuyun, çok yazın.

Resul Yalçınkaya: Umut veren öykülerden biri "Münevver, Nusret, Ben". Diliniz düzgün, kurgunuz da güzel. Daha çok yazarak ve okuyarak daha güzel öyküler yazacaksınız.

Nursel Güler: Umut veren öykülerden biri de "Oyuncu". Bir çocuğun yalnızlığıyla nasıl baş edebildiğini güzel anlatmışsınız. Ama sanki bitirmek için acele etmişsiniz. Öykü derinliğini kaybetmiş sonunda. Diliniz güzel ama biraz daha özen gösterin. Örneğin, "oyunlarına dahil etmediler" yerine, "oyunlarına almadılar" denebilirdi. Kısım da eski bir sözcük. Yeni öykülerinizi okumak isterim.

Mustafa Salih Kurt: Baba oğul ilişkisini, çocukluk travmalarını , rol modeli, kısacık bir öyküde "Oğlunuz"da ne güzel anlatmışsınız. Diliniz güzel. Kurgunuz da.Yazmaya devam edin.

Musa Orkan Özcan: "Hayalmiş Mutluluk", bir yaşam dökümü, bir hesaplaşma. Geçmişi, özlemleri, kızgınlığı, kıskançlığı, mutsuzluğu çok anlatmışsınız. Onun için de anlatı olmaktan öteye gitmemiş. Daha çok öykü okuyun. Temiz pak dilinizi daha iyi kullanın.

Muharrem Samanlı: "Neden?", umut veren öykülerden. Derli toplu. Diliniz güzel, anlatımınız da. İradesizce sözcüğünü atınca, geriye kalan: "… büyümüş karnıma kayan bakışlarını zor da olsa toparlayıp vedalaştı benimle" söylemek istediğiniz şeyi anlatıyor. Bakışların kayması irade dışıdır zaten. Devam edin.

Işıl Sönmez: "Uykuda Sevilenler" güzel, derinliği olan bir öykü. Dilinizi de kurgunuzu da beğendim. "Baba" figürü çok iyi kullanılmış. Hasbıhal, vesile, memnuniyet, müdavim sözcüklerini geçmiş bir dönemi anlatmak için seçtiğinizi düşünüyorum. Yeni sözcükleri kullansaydınız bir şey eksilmezdi öyküden. Örneğin, söyleşinin anlamı karşılamadığını düşündüyseniz, hasbıhal yerine sohbet, diyebilirdiniz. Müdavim de "tedavülden kalkmış" bir sözcük.

Halil İbrahim Çıkrıklar: Kavuşulamayan ya da yarım kalan bir aşkı anlatıyorsunuz "Ay Yüzlü"de. Mutlaka okuyorsunuzdur ama ye-

terli olmamış, daha çok okumanızı öneriyorum. Felçli birini, duygularını, kısıtlanmış yaşamını güzel anlatmışsınız ama anlatıdan öteye gidememiş. Katetmek, muvazene, dikte ettirmek gibi sözcükler altmış yaşındaki öykü kişisi (anlatıcı) için çok eski. Öyküleri kurgu, dil, sözcük seçimi açısından birkaç kez dikkatle okursanız öykünüzü geliştirirsiniz.

Gülcan Altaş: Öykü olabilmesi için biraz daha emek vermeniz gereken bir anlatı "Arkadaş". Değerlendirilmesi için bir dergiye gönderilen öykülerin son bir kez daha okunması gerekmez mi? Öyküleri okurken hep düşünürüm bunu. Bir kez daha okunursa gözden kaçanlar, eksik bırakılanlar ya da tekrarlar görülür. Görülmeli. Anlatımınız güzel, ama öykü olmamış. Ziyade, tahammül, tahakküm, tahayyül, masai, takip, muhtemel, rağmen sözcüklerini neden kullandınız bilmek isterdim. Anlatıcının haberleri Mehmet Ali Birand'dan, magazini de "Harika Pazar"dan izlemesinin de öyküye bir katkısı yok. Okumaya ağırlık verin.

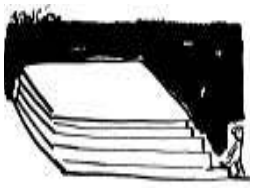
Enver Allahverdi: "Ben, Kadın ve Öteki" çok kapalı bir metin. Konuyu dağıtmışsınız. Fazlalıkları atın: "Sonra alışmaya başlayınca…" tümcesindeki "sonra"yı atınca değişen bir şey olmuyor. "Sokakların içinde yürüdükçe…"değil, "sokaklarda yürüdükçe..." demeliydiniz. "Kısacık olan saçlarım…" değil, "kısacık saçlarım…" Öyküde tutumlu olmakla bunu demek istiyorum. Güzel bir konu seçmişsiniz, iç çatışmayı verebilmek için seçtiğiniz konuya ilişkin bilginiz ve gözleminiz olmalı. Bunu da okuyarak, izleyerek edinebilirsiniz. Çok kullanılmış, eskitilmiş metaforlardan kaçının.

Ekin Can Göksoy: "Daire", bir sarhoşun anlattıkları ama öykü olmamış. Kapalı ve dağınık bir metin. Bu öyküyü neden yazdığınız anlaşılmıyor. İyi öykü kalıcı olandır. Bugün de Sabahattin Ali'yi, Sait Faik'i, Vüs'at O. Bener'i aynı tadı alarak okuyoruz. Ustalar yol göstericidir. Onları okuyarak öykünün ne olduğunu, bugüne nasıl geldiğini anlayabilirsiniz.

Ayşe Zeliha Yener: "Kadın ve Adam" deneysel bir metin. Öykü değil. Dağınık ve zorlayıcı aynı zamanda. Türü ne olursa olsun, ne yazacağınızı, neden yazmak istediğinizi belirlemelisiniz. Okumanızı öneriyorum.

Ayfer Horasan: Savaş karşıtı güzel bir öykü olabilirdi "Bunu Bize Siz Yaptınız...". Acele etmişsiniz. Çok anlatmışınız bir de. Farklı kurgular ve anlatım biçimleriyle deneyin. Öykü okuyun.

Aydın Can Gür: Savruk ve özensiz bir dille yazdığınız için öyküyü harcamışsınız. "Koza", iyi bir öykü olabilirdi. Aynı anlamdaki sözcükleri art arda kullanmışsınız. Söz dizimine özen göstermemişsiniz. "Kentlileşme sürecini tamamlamış insanlar"ı anlatsaydınız keşke. Siz de Osmanlıca sözcükleri kullanmışsınız. Lağvetmek, medeni cesaret, yeni karşılıkları olan çok eski sözcükler. Kurgunuz güzel. Bu öykünün üzerinden yeniden çalışın.

İnan Çetin

Akın Güre: "Dayım ve Oğlu" ne yazacağını bilen bir yazarın tutarlılığını gösteriyor. İyi öyküler yazabileceğiniz apaçık görülüyor. Bu öykünüzde benim görebildiğim eksiklikler şunlar: Öykünüzde bana yeni gelen, pırıltısı olan bir buluş, yenilik yok. Diliniz temiz, düzgün ama yeterince yazınsal değil, her türlü aktarmada, anlatmada dilin salt bir güç olması gerektiğini unutmayın. Tasarınızı, kurduklarınızı bir teknik aracılığıyla dille inşa ediyorsanız, düzgün ve temiz olması yetmez. Sizin öykünüzde özgün bir biçem bulamadım kısacası. Bu söylediklerimi değerlendireceğinizi umarım.

Aytül Bingöl: Nostalji ilk akla gelen konulardan biridir. Bunun nedenini bilmiyorum ama sanırım pek çok durumu kolayca kapsayıcı oluşundan; eski mutluluklar, yitirilen güzellikler, özlemler, hüzün vb. "Eski Bir Şarkının Hatırına" adlı öykünüzde nostaljik bir durumu ve durumdan doğan olayları konu edinmişsiniz, ama yeterince işlenmemiş durum ve olaylar. Yalnızca eski bir şarkının hatırına müzisyen kadınla çok şey paylaştığını söylüyor anlatıcı, öbür ayrıntılar da etkileyici değil.

"Bir Kadın"daysa her şeyi çokça anlatmışsınız. Bazen aynı duygu, düşünceleri pek de farklı olmayan, en azından anlam ve öykü içindeki işlevi bakımından farklı olmayan tümcelerle yinelemişsiniz. Örneğin; "Az önce ne kadar evhamlanmıştı, bunun tek nedeni oğluna karşı duyduğu aşırı düşkünlüktü. Çoğu kez onun için yaşadığını düşünürdü yalnızca, sanki ona sahip olmasaydı, şimdiye kadar hayatta kalabilmesi de mümkün olamayacaktı. Duyduğu bağlılık tutku derecesindeydi, her şeye katlanmasının tek sebebiydi o, mutsuzluğunu mutluluğa dönüştürebilen tek varlık," paragrafında olduğu gibi. Bu paragrafta ve benzerlerinde aslında aynı şeyi yineliyorsunuz. "Oğluna aşırı düşkünlüğü", "ona tutkuyla bağlanışı" gibi sözler bu paragrafın ana düşünceleri, ama öbürleri de aynı şeyleri söylüyor aslında, bir yineleme var. Bu sorunlar üstünde düşünün. Kolayca üstesinden gelebileceğiniz sorunlar.

Beyza Ersoy: "Hazine –Albüm–" ve "Jeriko –16 mm film–" adlı metinlerinizi keyifle okudum. Güzel iki masal-öykü mü? Bu tip metinleri hemen bir türe dahil etmek güç gerçekten, ama bana kalırsa, sizin metinleriniz öyküden çok masala yakın

duruyor. Diliniz temiz, rahat, akıcı bir anlatımınız var. Varsa başka öykülerinizi gönderirseniz, daha sağlıklı bir değerlendirme yapılabiliriz.

Caner Turan: Birbiri ardına gelişen olayların bir yazarın düş gücünden doğduğunu öykünün sonunda net olarak öğreniyoruz. Öykünün ilk paragrafında da bunu belli ölçüde vermişsiniz. Ancak "Geceydi..." tam olarak ne yapmak istediğini bilmeyen bir yazar anlatıcının sinematografik anlatısıyla sınırlı kalmış. Tutarlı bir diliniz var, ama bunu nasıl inşa edeceğiniz konusunda biraz daha çalışmanız gerekli.

Çiğdem Oflu: Öykünüzü zevkle okudum, ancak öykücülükte kat etmeniz gerekecek yollar var. Öncelikle gelişigüzel bir duygu dökümü, yazacağınız öyküye bir değer katmayacağını söylemeliyim. Gelişigüzel anlatımınız öyküyü zedelemiş. Daha dikkatli olmalısınız, kullandığınız tümceler üstünde düşünmelisiniz.

Ercan Akyol: "Naib-Naib" kurgusuyla dikkat çekici bir öykü. Her şeyi uzun uzadıya anlatmamanız da güzel. Sorun şu ki, bu olumlu yeteneklerinizi yanlış zeminde kullanmışsınız sanki. Seçtiğiniz konuları, anlatacağınız olayları, durumları iyi düşünün. Neyi nasıl, niçin anlattığınızı ve inandırıcılığını gözden kaçırmayın.

Gülşah Can Elikbank: "Oğlumla Bir Gece" anlattığı konunun taşıdığı dramdan ötürü etkileyici bir öykü olabilecekken siz, bir film sahnesini anlatırcasına çabucak geçmişsiniz üstünden. Özellikle bu tür öyküler, etkileyici bir atmosfer ya da okurun adeta kafasına kazınacak bir boşluk duygusu veya aynı etkileyiciliği sağlayacak bir final gereksinir. Yoksa herkesin anlattığı sıradan bir olay olmaktan öteye gidemez.

Metin Fırat: Öykünüz merak uyandırıcı bir kurguya sahip. Ancak "Mektup Arkadaşı (Aziz)" anlatmaya değil de yazmaya gönül indiren bir yazarın kimi eksikliklerini de taşıyor. Bazı dil yanlışlarını bir yana bırakırsak, öykünüz ilerledikçe sahiciliğini, inandırıcılığını yitiriyor. Bu konuda daha fazla çalışmanız, okuru metnin gerçekliğine inandırmanız gerekir. Yazdığınız konu ne olursa olsun, yaşanmış bir olayı kurguya geçirseniz bile.

Murat Taş: "Leylekler"deki rüya içinde rüya buluşunuz güzel. Kimi yerde de ince alay var öykünüzde. Bu da olumlu. Ancak bu iki özelliği çekip aldığımızda, öykünüz çöker. Yazının mimarisini iyi kuramadığınızı düşünüyorum. Düzgün, hatasız dilinizi daha güzel işlemelisiniz. Kullandığınız sözcüklerin, tümcelerin etkileyiciliğini iyi tartmalı, yazısal bir düzey oluşturmalısınız.

Ş. Onur Özdemir Evci: Sizin çok düzgün bir anlatımınız var. "Vefa Bekçisi" de değerlendirdiğim öyküler arasında en beğendiğim öykü oldu. Bununla birlikte, bir ölçüde Gotik öykü tarzına yakın duran "Vefa Bekçisi"nin atmosferi çok zayıf. Bana öyle geliyor ki, anlatıcının çocukluğunun geçtiği evdeki esrarengiz varlıktan çok evdeki atmosferi iyi anlatmış olsaydınız öykünüz daha iyi olabilirdi. Anlatıcının garsona sordukları gereksiz örneğin; sanki anlatıcının geceyi evde geçirmesi hazırlığına bir geçiş yapmak isteyip yapamamışsınız da basit bir hileye başvurmuşsunuz gibi. Sabırla bu tarz öyküler yazmaya devam eder ve eksiklerinizi doğru görüp üstüne giderseniz iyi öyküler yazabilirsiniz.

Özcan Doğan: "Ben Faust" pek çok çağrışıma neden olan, okurun beklentisini çoğaltan bir öykü adı. Bu ada yakışmayacak biçimde birkaç düşüncenin dile getirilmesinden öteye gitmiyor öykünüz, ne yazık ki. Siz tasarladığınız öyküyü yazmamışsınız, yalnızca tasarınızı düşünsel düzeyde kâğıda dökmüşsünüz.

Sibel Dinç: Bir çırpıda intiharla noktalanan bir sonla bitiyor "Yaram". Bir arkadaşınıza yaşadığınız kötü bir anınızı özetlemiş gibisiniz. Ne anlatıcının bu korkunç olay karşısındaki duygularını yansıtabilmiş ne de intihara neden olan olayın yaşandığı zamanı, mekanı anlatmışsınız, her şey havada kalmış. Ama diliniz temiz ve ölçülü devrik tümceleriniz de öykü olamamış metninize güzel bir devinim kazandırmış.

Sedat Sezgin: Şimdiki zamanda yavaş yavaş geçmişin korkularını hissettirmeniz güzel. Kuşku ve korkunun birbirini beslemesi de yarattığınız atmosfere uygun. Eksik olan, mekan atmosferinin ve öykü kişileri Ronah ve Berzan'ın yeterince işlenmemiş olması. Belli ki epey yol almışsınız öyküde, ama size önerim şu: aşırı işlenmişliğe de, aşırı yüzeyselliğe, savrukluğa da izin vermeyin. "Birtek", "birşey" vb. sözcükleri eğer bilinçli bir seçimle bitişik yazmıyorsanız, yanlış yazdığınızı belirteyim.

Seyit Ali Ellikçi: "Martıların Çığlığı" hatasız, düzgün, temiz tümcelerle yazılmış bir öykü. Ancak anlatımınız biraz kuru, bir yazınsal dil tadı yok. Resimle kurduğunuz ilinti oldukça yalın, ama yine de öyküde bir buluşa gereksinim var. Bu resimle ilgili olabilirdi ya da öyküyü besleyecek yan bir şey... Size de, *NotosÖykü*'nün Atölye bölümünde pek çok kez yinelediğim, yazı mimarisi ve yazınsal mimari üstünde düşünmenizi söyleyeceğim. Adsız öykünüzde de aynı eksiklikleri gördüm. Yalnızca yazmak söz konusu olduğunda bile güçlükle hayal edilebilecek olana yönelmelisiniz, yoksa ilk akla geleni yazmaktan başka şansınız olmaz. Gerisi zaten sizde var.